

IOAN ADAM

SYBARIS

ROMAN

Editura autorului

București.—1902

PREȚUL 3 LEI

SYBARIS

52212 ✓
BIBLIOTECA N. 27.268

IOAN ADAM

SYBARIS

ROMAN

Donațiunea
ION BOGDAN

1902

Editura autorului

București

CONTROI 1953

Biblioteca Centrală Universitară
"Carol I" București
Cota 51941

RC 72/10

De acelaș :

Seagănul viselor (poem dramatic în proză).

Flori de câmp (nuvele).

Pe lângă valră (pilde și glume țărănești).

POVEȘTEA UNEI ȘOVAIRI (trilogie) :

Rătăcire (roman).

Sybaris (roman).

Din umbră (roman în preparație).

IN CURÎND :

Prin vremuri (simbolizare feerică pentru teatru).

B.C.U. "Carol I" - Bucuresti

C52212

Omagiū de stimă

D-lui Spiru Haret

I

— Aşa, frumos, stai cu mine sara asta... uite
ici lângă fereastra dată'n lături,—nu vezi câtă'n-
prospătare e-n noaptea de vară!...

— Stai domniţă, stai... da n'aprimem lampa?

— Nu...să ne aducem aminte de demult, de atunci...
ştii, de pe cind îmi spuneai poveşti prin întuneric..

— Cum vrei.

— Nu-nţeleg, Gano, ce să petrece în sufletul
meu, dar mi-i bine, Gano...

— Da?—ţi-i bine?

Ochii bătrinei slugi s'aprimd de nelinişte. Simina
în loc de răspuns stringe pleoapele într'o tremu-
rare voluptoasă şi-nviorîndu-şi faţa ca un copil ali-
tat, face încet din cap.

— Atît de bine..

— Lasă mamă să măi fie ş'aşa, că destul ai fost
cufundată în neînţeles şi întunecare..

— Acum răsar din trecutul meu, cum răsare
luna din noapte

— Numai de-ar fi strălucirea veşnică.

Simina ferește ramura plopului din golul ferestrei și-și înecă privirea în cuprinsul înourat. Bucureștii în neastîmpărul înserării, se svircolia jos pe povirnișul colinelor. Din catul al treilea al palatului, se vedea ca o fumegare de lumină împărătiată. Clocotul înădușit al mulțimei cu sbucnirele pîlpîitoare ale becurilor aprinse, cercau să străbată înălțimea, dar noaptea apăsa greu, stringea ca-ntr'o plasă sbaterea murdară a amestecului. Orașul covârșit gemea, se chinuia ca un bondar monstruos închis într'un ulcior.

Bătrîna țigancă urmăria prin îngînarea întunericului toate mișcările de pe fața fetei. Nu știa ce să creadă de schimbarea dragei domnițe. Intinsăse capul mult, aproape, își grămădise toată lumina în ochii ei mărunți și-n clătinarea cercetărei, mai să-și atingă nasul sbîrcit de obrasul alb al stăpînei. În mîntea ei era învîlmășală și-n suflet frică.

Simina rămăsese cu gîndurile și privirea duse în cuprinsul învăluit de nourî învrășmașiți.

Baba tușește în sec, prefăcîndu-se jienită oarecum că rămîne neluată în samă; dreptul însera e'ar fi vrut să-și smulgă stăpîna din înlănțuirea unor simțiri periculoase. Simina tresare ca dintr'un somn liniștit și zimbînd desvinovător îi caută minile prin întuneric.

— După potopul de căldură de azi, răcoarea de-acum e ca o rouă căzută la timp de secetă.

— Timpul e potolit.

— Improspătarea nopței îți răcorește ș'aprinderea gîndurilor și resuflarea.

Țigancă simte că fata se'nstrăinează cu vorba, ca și cum s'ar fi răsîndit s'ascundă ceea ce la

început era gata să spue. Oftînd cu înțeles, își lasă capul pe spătarul sofalei :

— Altă dată îți eram de încredere...

— Gano, de ce vorbești așa !... Imi ești mai scumpă de cît ori-cînd și dragă mult, mult..

Baba se ridică cu stăpînire.

— De ce ziceai că ți-i bine ?

Simina sbucnește în rîs copilăros.

— Pentru că-i liniște și împăcare...

— Ce-ai să-mi spui de mă ții aici sus ?

— Vreaș să-mi mai amăgesc gîndul că trăim amîndouă ca demult.. Ți-aduci aminte ? N'ași fi putut să dorm singură ! La sînul tău, Gană, mult dragă, închideam ochii ca-ntr'o legănare de înger și visam frumos și mă treziam cuminte și fericită. Am trecut prin începutul vieții mele ca printr'o livadă cu fructe coapte. Bucuria mea eraî tu și lumea mea erau brațele tale. Nu m'apropiam de nimeni, dar nu-î vorbă că nici nu era alt cine-va să mă iubească !...

— Nu vorbi că-î păcat—boerul-mare te are ca pe un dar cercesc...

— Da... moșului îi sunt dragă, dar ce folos dacă-î în stăpînirea altora!—Nu vezi că mă caută într'ascuns și cu teama...

— Il stăpînește femeea... Aspasia e fîca diavolului...

— Dar să lăsăm restul lumii și să ne aducem aminte de noi... De cîți ani eram cînd ne-am despărțit ?

— De doisprezece.

— Ce nebunie și cît de proastă am mai fost !

Simina se pornește pe-un rîs nervos.

— Îți amintești cum mă prinsăsem de poala ta

și plingeam și mă strîngeam pe după trupul tău și nu mă lăsam dusă la școală cu nici un chip.

— Numai sufletul meu știe cît sufeream că mi te răpiaș... noroc de boerul mare...

— Inimă rară, a înțeles că-mi ești totul și ne-a dus pe-amîndouă la pensîon.

— Eu îți făceam patul în dormitorul celalung și rece, ți-l încălziam cu pipăitul brațelor... și mă duceam pe urmă plîngînd să dorm singură în chi-lia de jos, acolo, în rîndul slugilor...

— De cît sprijin nu mi-ai fost !... În serile mo-leșitoare de repetitor între foile deschise ale cărței, vedeam capul tău bătrîn și dornic, căutați la mine blajin, imi surideați dulce și timpul trecea... A doua zi nu știam nimica, profesorii mă dojăniaș. Unul... ți-aducî aminte, cel slab și pleșuv, rău de spaimă, mă'ntreabă aspru : — Ce-mi faci, dumnea-ta, în orele de studiu..., Eî înfricoșată, pornesc în plîns și-ngîm tremurînd : — Stați la sfat, așa în gînd, cu Gana.. Fetole aș ris și dînsul ș'a strîmbat buzile vinete a rinjit ș'atunci eî m'am pus mai cu temeî pe bojit. Mai tîrziu a venit să mă ogoae, m'a desmerdat cu minile lui uscate și reci și mi-a zis cu răutate :—Nu s'ar putea, ca tot așa în gînd să-ți spue Gana, și lecțiile?... M'am agățat de vorba asta, ca de-o scîndură de scăpare în mijlocul valurilor... Sara, pe cînd nu s'auzia de cît întorsul mătăsos al filelor, sub cercetarea înpunsă a pedagoageî de pe catedră, eî mă cufundam în mine, deschideam cartea și urmărind rîndurile, ascultam cum imi citești tu gîndurilor, cum imi șoptești urechilor mele minunile din cărți — ș'asa a mers mult.. Vezi, chiar azi am amăgiri în auz care aduc cu graiul tău...

— Eă mă topiam într'o parte și tu chinuiaă în-
tr'alta...

— Și eram doară așa de aproape, sub un acope-
rămint...

— Numai răutatea celor măi mari ne despăr-
ția... ce-ar fi fost dacă mă lăsaă să staă și eă lă-
gă tine, jos, nu pe bancă... mă-aș fi așternut un ca-
păt de velință ș'aș fi șezut așa cu ochiă la tine,
fără să mă mișc măcar...

— Săraca Gana...

Simina ajunsă de induioșare, își sărută sluga ș'o
desmeardă iubitor ..

— Dar cînd te-ăi cățarat pe fereastra de dina-
fară și te uitaă din noapte pe geam în sala de re-
petitor ? Eă ți-am zărit numai scînteerea ochilor
care jucaă pe sticla inegrită de întuneric...

— Dacă nu da paznicul de mine, să mă tragă
de pe prichiciă, eă rămîniam pînă la sfîrșit.

— Fetele te-ău făcut bufniță, da și eă le au
spus că-s niște obrasnice...

— Aă ajuns pe urmă mare și n'ăi măi luat în
samă pe-o țigancă nebună. Acum ești la Universi-
tate și miine ca doctoreasă nici n'ăi să mă vezi...

— De ce vorbești așa Gano ?

Simina îi cuprinsăse fața în îmbrățișarea mîni-
lor și se uită la ea cu milă și dragoste. Bătrîna
clipia din ochii ei mărunți, cercînd să nu-ă scape
din genă boabele de lacrimi. Clătînd din cap, își
înghiția plînsul podiditor, stringîndu-și măi mult
creții sbîrciturilor, în sfortări de stăpînire.

— Și cînd mă gîndesc că la urmă tot am să
te las.

Invinsă de obidă baba își scăpă fața din mîni-
le domniței stăpîne și îngropînd'o în cojile ei negre,
se lasă așa pe-spatarul de-catifea în sguđuirea unui

plîns covîrșitor. Simina respectă solemnitatea momentului și sprijinind cotul drept în privazul ferestrei cată în noaptea neagră.

Sgomotul monoton al orașului în svîrcolire, se tăea de deșirarea continuă și scăpărătoare a trăsurilor de pe calea Victoriei. De sus se vedea cum luminile străzilor năzuiau în învăluire fumurie, să străbată întunericul grei, și cum fumegarea imprăștiată, rămînea înecată în negură, ca un caer de lînă țigae scarmanat în fugă și aruncat așa în neregulă. Bizîitul înădușit se întărta la răstimpuri, ca să cadă câte o dată în gemăt pe moarte. Bondarul obosit și amețit abea se mai ținea în sbaterca lui muncită, își pipăea rotocolitor, în rotirea apăsată a nopței, locul de odihnă.

Simina s'a descurcat repede cu mîntea din mreaja fermecată a trecutului, ca să se avînte iarăș în strălucirea momitoare a simțirilor de acum. În gîndul și sufletul ei nu se alesăse încă o stare limpede, era amestec și grijă tulburătoare Singura ei călăuză în tot sbuciumul de nehotăriri, erau ochii aceea mari și umezi... Orî unde, nu vedea de cît tremurarea neagră a luminei lor aprinse, ochii aceea care rîdeau înaintea feței și care-î prevestiau pe așteptatul ei. Cu pripa pictorului urmărit de o priveștiște, ea-și sfîrșia în mîntea chipul drag. Trecea de la sprîncenile închinat și bătute care-î ocrotiau bucuria ei, la fruntea întinsă inundată în colțul stîng de curgerea închisă a unei pale de păr. Fața smeadă se lungea energic, ca să-î închee chipul într'o bărbie cam cărnosă. Buzele cărămizii înrouau veșnic sub presărarea neagră a unei mustăți aduso nervos la colțurile gurei mari. În totul vedea gingășie și îndrăsnială. La început nici nu-î da atenție, cu toate că el să punea veșnic în-

tr'un pupitru cu dansa. A lovit-o întâi surîsul lui luminat cu dinții albi și tari. Pe urmă cursurile i să păreau mai cu atragere pînă cînd a sfîrșit prin a-l dori.

Numele Pralea îi urmăria auzul.

Desmerdarea rece e babeii a făcut-o să tresară.

— Tu ești Gano?

— Dar cine putea să fie?

Și neliniștea aprinde din nou ochii țigancei.

— Nu... vreau să zic... te-ai liniștit, ai?... trecutul cela, bată-l norocul, e trist, dar e și atîta farmec în el!...

Bătrîna s'apropie iscoditor.

— La ce te gîndiaî, mamă, spune Ganei tot ce te îngreue la inimă...

Fata silește un rîs copilăros și prinzînd în minile ei ferbinți capul boțit al slugei, îl acopere de sărutări și șoptiri alintate

— Mă gîndiam .. ce nebună!... zeu, tot să rîzi..., ți-aduci aminte?... mă-ncolăciam pe după tine și strigam cît puteam: dacă vrei să mă dați la școală, dați-mi și pe Gana, că și ea vă face silă aici... Gana e... mama... mama!..

Simina rămîne cu ochii mari și cu vorba înecată în git. În amețiala neorînduelei din suflet s'a lovit de cuvîntul acesta ca de o grindă neobservată. Intinsăse minile ca după un sprijin. Țiganka o apucă blind.

— Ei da, Gana ți-e ca și mamă... Ce te neliniștești?

— Mama mea!... totuși ea trebuie să fi fost!...

Bătrîna era încurcată c'au căzut peste gîndul acesta și nu știa cum s'abată drumul...

— Dă, ce să-î faci, pe lingă zile e și moarte..

azi unul, mine vine rîndul altuia și hai cu toții, știți ca la moară, după cum ni-î scris...

— Nu zic alta... dar ca... ea cine-a fost și cum m'a făcut?...

Vorbele acestea le țipase, nu le vorbise. Părea că și le smulge desperat, ca pe niște spinii învechiți într'o rană care amenință...

Baba sbucnește în plîns sguiduit, acoperindu-și ochii cu dosul minilor..

— Ce ți-a mai venit prin minte!

Simina stăpînită o apucă hotărît de brațe și i le smulge de la ochi.

— Eū am înțeles de mult că s'ascunde ce-va cu mine, că-s străină în casa unde m'am trezit, dar n'am întreat pe nimeni, de ce ei nu sunt a nimăruī. Mă ținea în loc frica de a nu afla mai mult de cît bănuiam.. o, e îngrozitoare frica aceasta...

— Dar ei ce sunt, nu ți-s de ajuns, te-ar fi iubit alta mai tare?

— Tu ești mult, mult,—dar nu ești totul...

Ș'apoi stăpînindu-se.

— Atunci eram crudă, mă temeam de multe... m'am mulțămīt cu dragostea ta și cu mine... eū mi-am fost în deajuns în totdeauna... m'am închis în mine ca într'un turn întărit... nimic nu mă atîngea și căutam să n'ating pe nimeni... Am trecut prin cei două-deci de ani singură, semeată, îndreptată că sunt tare, că sunt a mea... dar azi... azi..

Infrinarea Siminei s'a desfăcut ca un zăgaz rupt de minia valurilor, lacrămile aū podidit'o înecător și curmîndu se la sînul țigancei, s'a lăsat în sbuciumul plînsului.

Cu greū a putut bătrîna să i potoliască sbaterea.

— Ce-ī—ce s'a-ntimplat?

— Nicī un răū... mi-așa de bine... mă doare de

bine ce mi-î. mi se pare că mi-î prea slab sufletul pentru-atîta bine...

— Da?—cum?

— Azi nu-mî mai sînt deajuns eû... și nu mă căesc, pentru că mi-î dulce așa... azi sînt învinsă și nu mă simt umilită... azi iubesc, iubesc...

Plînsul nervos s'amesteca în incuiri de bucurie. Plîngeau amîndouă și se sărutaû, și se gogoliaû cu dragoste și-și vorbeau blînd și desmerdător.

— Spune-mî de o dată atîta numai,—nu-î nimic rușinos în începutul meû, pot să spun lumii patul nașterii mele fără să roșesc?

— Nimic... nimic... te-ai născut din curătenie, cum să naște ziua din revărsatul luminei...

— De ce mi s'ascunde atunci ivirea, de ce șoptesc tainic în de ei cînd se pomenește de începutul meû?—Ceî ce mă urăsc, de ce-și schimbă căutăturî inveninate și spun vorbe cu înțelesuri atunci cînd vroesc să mă înfrunte?—de ce toate acestea?

— Pentru că toți sînt niște proști...

Simina se lasă moale.

-- Ai dreptate, oamenii sînt stupizi și slabi, nu pot face un pas din mocirla prejudecăților ș'a convențiunilor, se bălăcesc ca niște muște căzute în cleiû, se sbat ei, se-ntind să scape, dar degeaba...

Simina se înflăcărează tot mai mult și și întarta vorba.

— Nu-î așa?—trebuie să fie la mijloc o dragoste... o simt eû... ș'acum înțeleg cită putere are sentimentul acesta... Altă-dată n'aș fi priceput bine, dar acum ert dragostei totul...

— O dragoste mare și rară...

— Rănuiam... Sărmana mamă!..

— Mi-a lăsat cu limbă de moarte să-ți spun totul, cînd vei ajunge să-nțelegi și să poți erta...

— Te-ascult... întunericul și singurătatea ne ocrotește... spune...

— Noi, neamul nostru, am robit din strămoși la voi ș'am robit cu credință. Dar nu era jug robia noastră, era supunere și stăpinirea voastră nu era biciu, ci desmerdare caldă. Eă pășesc peste-al optzecilea an și vă știu pe toți așa pe viță pînă de parte în trecut. Dintr'aî noștri aū murit mulți pentru voi și eū am apucat de la ei credința în stăpin. S'a ridicat robia de mult, dar eū am ținut să rămîn roabă ție... Uite, poți să tai din carnea mea și eū n'am să ridic nici cuvîntul în potriua ta, dar vai de acel ce ți-ar muta un fir din capul tău !..

— Iți mulțămesc !..

— Amîndouă aū crescut pe mînele mele—mama ta, domnița Casandra și cu soră-sa,—le-am purtat întăi în brațe și mai tîrziu am trăit și ne-am jucat la un loc Casandra era leit tu, așa năltuță, mlădioasă și cuminte. Soră-sa, domnița Zulnia, era mai șubredă, tușia singe. Fratele lor, Petru, un brad de domn, învăța prin lume. Atîta odraslă era la ușa vornicului Bogdan-Mușat din Piatra. Nu știu ce s'a petrecut pe-atuncî... Bunicul tău a dat parale la cărți în Ernația s'a mai încurcat în datoriă c'a pierdut averea. Tot pentru el ș'a dat și partea lui boerul-mare, unchiul tău de azi. Știu că s'a mîntuit cu bunul lor, de par'că-ar fi luat Dumnezeu cu mîna. Cînd s'a-ntors în țară, n'am mai cunoscut stăpinul așa se schimbase. Nevastă-sa a murit curînd de scirbă ș'a treea zi pe mormîntul proaspăt s'a stins și boerul-bătrîn. Petrea, feciorul lor s'a prăpătid prin străinătăți, că n'am mai auzit de el;—unii spuneau că s'ar fi călugărit, dar cine mai știe. . Aū rămas fetele singure, fără avere, numai c'un capăt de moșie, partea ta de azi... Dacă

s'a'ă văzut sărace și fără nădejde de măritat după rangul lor, a'ă intrat în mănăstire. — E'ă m'am dus cu ele, că n'aș fi putut trăi departe. Plîngea'ă să-răcuțele și plîngea norodul tot ca după mort... Domnița Zulnia, la anul, moare. . Am rămas numai cu mamă-ta, domnița Casandra, cea mlădioasă ca unda și mîndră ca o creangă de crin.. A-bea-î în-căpea părul sub comănac, iar capul î'ă răsăria din rantia de șiac ca un măr creșesc din ramurî. Era delicată la mișcări și se ținea departe de cele-l'alte maici. O ura'ă cu toatele, deși era bună ca un miez de pîno.

— Și ea a suferit de goana răutăței lumești l...

— Nu să uita la nimic înse, că nu s'avea de cit pe ea judecător, trecea fără să se feștească, cum ar trece o lebădă curată printr'un băltoc murdar... Nu mă pot uita la tine, fără să nu mă gîndesc la dînsa. Sunteți ca doi galbeni scoși din acelaș tipar. Ea era oleacă numai mai plină de sînge, tu, dă, cu cartea... și cartea minîncă pe om... N'avea înse în fruntea părului smocul argintiu ce ți leagă coroana ta de întuneric...

Simina creștea de bucurie, pe față-î fulgera lumină, după lumină și-și apridea ochii în para închipuirilor, vedea pe măsă ridicîndu-i-se în minte ca un nufăr din unda clară. Iși răzămase tîmpla dreaptă în podul mînei sprijinite de pervaz și urmăria cufundată șirul poveștii triste.

— Ș'a fost mult stăpîna ei?

— A trăit curată de ori-ce ispită pînă-a trecut de patru-zeci de ani. Stam amîndouă, împărțiam totul, odată n'a șovăit pe calea credinței. Ziua muncia de-avalma cu mine, dacă n'avea slujbă și sara imi citea din cele sfinte, — tîrziu de tot ne culcam...

— Cită liniste în simțirî și gîndurî, retrase a-

colo în pacea unei căsuțe de țară, în preajma mănăstirei..

— Versul ei umplea biserica de mirodenie sfintă, era o înginare de înger părăsit..

— Dorita mea mamă!..

— Starița o pismuia. Maicile o urmăriaū cu ura. O goniau din toate părțile. N'a rămas hulă să nu i-o aducă.. Vestea ajunge pînă la Iași, la mitropolit. Ea rămînea nepăsătoare, nici nu-mî pomenia de toate astea, de parcă nici n'ar fi fost vorba de dînsa. Intr'o iarnă o chiamă mitropolitul s'o certe. Ne-am dus amîndouă cu sania. Ajungem sara și tragem la o rudă a voastră de departe. A doua zi s'a-mbrăcat frumos și s'a dus singură la Sfinția-sa. Ce-o fi vorbit nu știu, că s'a întors acasă în friguri.—Să plecăm repede de aici.. mi-a zis.. N'am așteptat nici masă, nu ș'a luat măcar rămas bun de la gasdă. Am dat biciu calului ș'o fugă am ținut tot drumul. A plîns, mult, așa nervos, cum.. plîngiaî tu sara asta... Cînd te auziam pe tine, îmi aduceam aminte de dînsă, îmi bociiau în urechi suspinele ei..

Simina se ridicase în podul palmei, plecîndu-se să culeagă șirul mîi de grabă, atîta neliniște și grijă îi ațîțase povestea.

— Ce-a fost,—ce se 'ntimplase?

— O 'ntrebam și nu-mî spunea nimic. Somnul îi era neliniștit, săria și să trezia plîngînd. Slăbia văzînd cu ochii și cu cît se trecea, cu atît părea mîi frumoasă și mîi îmblînzită... N'am înțales taina de cît vara tîrziū. Intr'o sară cade la mănăst.re un archiereū de la Iași. Printre maici era mișcare. Singură Casandra nu-și ieșă nicî-o-dată din voea ei, măcar să fi venit orî-cine... A doua zi s'arată archiereul la chilia noastră. Maică-ta tor-

cea. Cînd l'a văzut pe fereastră, s'a făcut turtă de ceară ș'a scăpat fusul din mină. Arhiepiscopul era voinic, cu ochii negri, barba îi era încăruntită și pe față o duioșie curată. Venia poticnindu-se în mers. Eu i-am lăsat singur, dar ei n'au stat mult și s'au despărțit tot cu lacrimi. M'am pus ca o melușă pe lingă domnița mea Casandra, ca să mă dumeriască și pe mine de tot ce se petrecea cu dînsa. Mi-a spus că arhiepiscopul, fecior de boer de mîna 'ntîi, a cerut-o de soție la moartea părinților. Ea n'a vrut s'asculte pe nimeni, că să știa săracă și nu vroia să se mărite din mila bărbatului. El însă o iubia mult, cum n'ar fi putut dînsa să bănuiască. Și pe cînd ea se călugăria la Varatic, dînsul îmbrăca ranta la Iași, că n'a vrut să se mai însoare cu alta. Ș'au înmormîntat amîndoi tinerețele, cînd ar fi putut trăi într'atîta dragoste. Casandra a aflat de asta cînd cu dusul ei la Iași. Mitropolitul pusăse pe arhiepiscop să iee știrea maicei și arhiepiscopul cînd a dat cu ochii de ea a rămas trăsniț.. Pe urmă ci că i-a zis rîzînd: — Acum cînd suntem bătrîni, pot să-ți mărturisesc totul... Dar ea sermana, lipsită de dragostea lumii, cînd ș'a regăsit comoara perdută, n'a mai fost a ei. Tinereța irosită, a tresărit cu toată aprinderea înădușită atîta vreme și viața ei s'a schimbat în vilvătae sbucnită ..

Bătrîna rupe povestea surprinsă: Simina plîngea încet și cu stăpînire, dar un plîns obiditor.

— Lipsită de dragostea lumii!..

Ridicînd hotărît capul își scutură lacrimile și-și lasă mîinile pe umerii țigăncei.

— Dar ce-î iubirea lumii, pe lingă dragostea acea de dumnezească renunțare... Să iubești în-

tr'atita în cit să-ți simți legat rostul zilelor de dragostea ta...

— După vr'o săptămînă, într'o sară, vine de la biserică sglobie și 'nbujorată.—Să-mi schimbî patul, că dorm cu mirele meu... M'am uitat la ea în-crucită. Ridea nebunatic și se căuta în oglindă.—Nu-î așa că sunt încă tînără? Ce, crezi c'am să mă trec ca un fruct uitat între frunze? Tre-bue să-mi trăiască strămoșii prin minc... Iși pipăia șoldurile, căuta sînul ei pietros încă și se-nvîrtia prin casă ca un copil scăpat de dadacă.. Aū dormit noaptea împreună... În zori înse dînsa a fugit ru-șinată în codru... El i-a spus să lepede rasa și să se iee amîndoi, dar dînsa s'a recules din păcat și n'a mai vrut să dea ochi cu el.. Am lăsat mănăstirea și ne-am întors la moșioară... Casandra a murit din nașterea ta...

— Am făcut eū atîta rău?—mi-am început zi-lele printr'o crimă !...

— Ba i-ai făcut bine... și crima ta a fost des-legarea unui păcat...

— Nenorocita mea mamă !...

— A fost o inimă aleasă...

— Dar tata?—știî ce-va de el?

— Pace bună, n'am mai avut cum afla nimic...

— Cită rînduală ai pus în sufletul meu și ce mult mă simt înălțată după cele auzite. Greul bă-nuelilor s'a împrăștiat ca o negură în bătaea soa-relui. Nimic nu mă mai poate înfrunta. Am răsă-rit din pornirea cea mai castă. Sunt tare de-acum, aduc numai flori parfumate pe altarul vieței, pot să-mi încing fruntea în cunună de lămîiță și să-mi privesc cinstit mirile în ochi...

— Bine cuvîntată să fii...

— Și pe urmă?

— Te-am crescut eu, că tocmai atunci cumpărasem o capră cu lapte. . Dă, să nu te rușinezi... da-nvățasem capra de se întindea jos liniștit și eu te țineam de sugea... și uite că te-ai făcut fiu-moasă și-nțeleaptă... Ridica capra din când în când capul speriat, îl întorcea așa peste trup și behăia la tine de par-că ți-ar fi vorbit... o fi 'nțeles și dînsa în mintea ei de dobitoac c'ai rămas fără mamă... Ba după un timp n'o mai puteam ținea la păscut, dacă nu te-ar fi văzut în brațele mele... Odată, pe cînd dormiai pe prispă în albiuță, eu m'am luat nu știu cum cu treburile pe-afară, cînd să m'apropiu de casă, capra mea se ridicase cu cel două picioare de dinainte pe prispă și-ți lîngea mînile ca la o stăpîină respectată...

— Doamne, doamne... cît m'ai ocrotit !...

— La anu, vine boerul mare, moșul tău, să șadă vara la moșie cu toată casa lui. Intr'o zi dă peste mine în crama de la vie, unde ne-am fost așezat noi cu statul. Eu i-am spus lui toată întîmplarea de-a rămas uimit. Ne a luat pe urmă cu el, aici la București.—Ș'acum i-tă ești fată de măritat...

— Îți mulțămesc pentru toate... nimic din ceea ce aș putea eu face pentru tine, nu cîntărește cît devotamentul tău, — numai cel de sus te poate răsplăti...

— Răsplata mi-i că te văd fericită...

— Pentru mine ești sfîntă...

Simina s'a aplecat iute și i-a acoperit mînile cu sărutări și lacrimi.

— Ce faci ?

— Mă-nchin icoanei mele...

— Tu?—mie ?

— Știu eu cît prețuești... du-te de te odihnește

că mijeste de ziuă... cruță-ți sănătatea ca să mă bucur mai mult de tovărășia ta...

Baba nu mai putea scoate o vorbă de mișcată ce era. Să cerca s'aleagă un cuvînt din înecul plînsului, dar graiul i se strivia în incuirî chiuite. Clătindu-și mersul ei obosit, mergea mai mult dusă de subsuori de Simina. Umbrele lor șovăitoare se conturau întunecat, în revărsatul care pătrundea prin fereastra dată-n lături. La ușă sluga credincioasă s'a oprit să-și mai vadă stăpîna dragă. Ochiul îi sticliau în lacrimi. Intizindu-și mina secată de ani, o cuprinde pe după gît și să înalță de o sărută pe frunte.

— De cînd erai mică, eă n'am îndrăsnit să te mai ating cu buzile... acum mi-am luat plata pentru tot ce am putut face...

Cînd să tragă ușa după dînsa, Simina o mai ține în loc tremurînd de neliniște.

— Gano... nu ți-am făcut eă nici un rău?... ce vrei, minte de copil... ș'apoî dacă le știam pe toate cite am aflat acum, înțelegi tu, dar așa, dă...

— Tu să faci rău? — Tu din neamul Mușatin? — tu mi-ai făcut mult bine...

— Nimic n'ar fi prea mult...

— Pentr-o roabă mărită stăpînă, ori ce e de prisos...

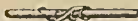
S'a smuncit ca rușinată din minile domniței ș'a închis ușa repede. Pașii săi s'au perdut în sala infundată unde i era odaca.

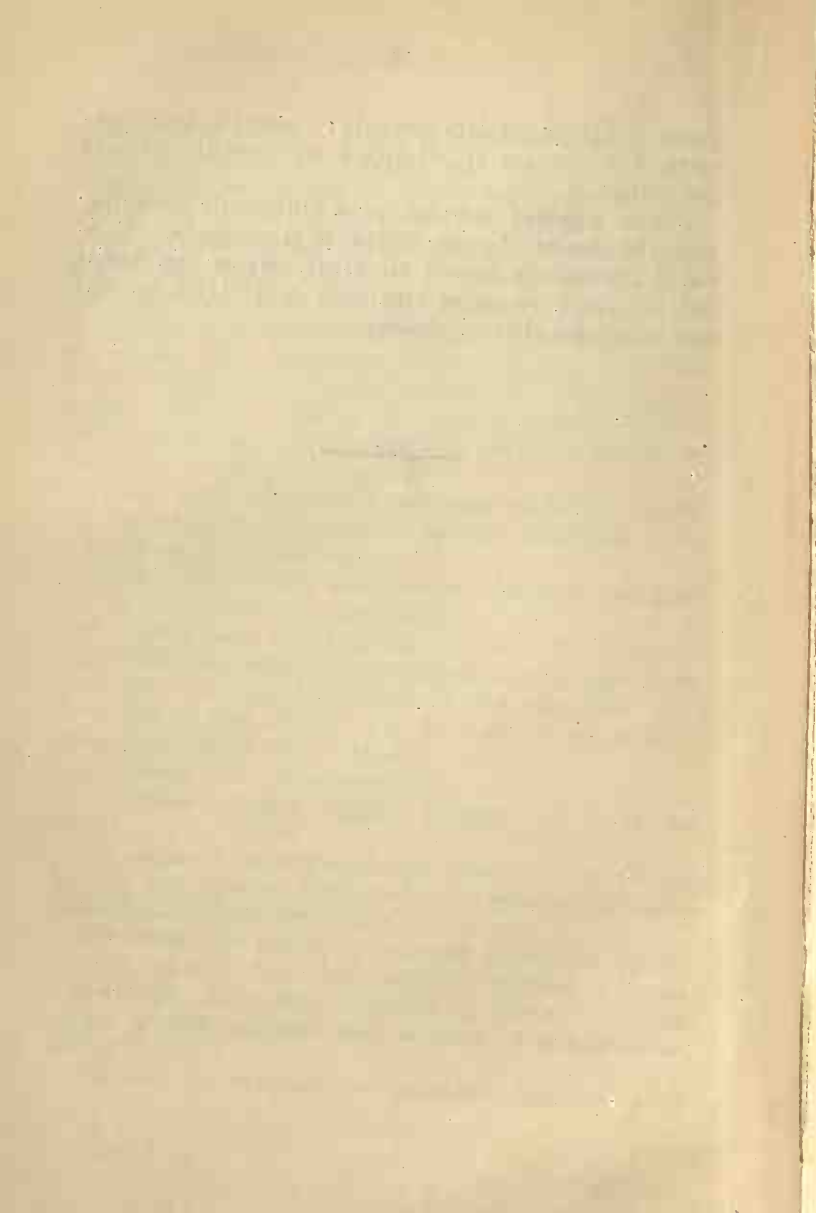
Dimineata își ridica cu-n cetul pleoapele grele. Nourii tot mai încurcau seninul cerului. Aerul era răcorit. Bucureștii dormea pe coline. Numai cite o trăsură răsleață mai scăpăra în goana stradelor.

Simina s'a rezemat în pervazul ferestei și-și

purta ochii peste fața orașului amorțit. Inprospătarea din cuprins îi stîmpăra cu 'ncetul răscoala din suflet...

Jos în grădină ciripiaă prin stușișurile copacilor paserile trezite. In colo muțenie și oboseală.—Bondarul monstruos năucit cu totul, căzuse din bîzii-tul lui rotit, ca să se treziască mai tîrziu cu puteri noi de sbor și sbatere...

II

În de sara de vară era răcoroasă. Cerul se-nhobotase într'o fumurare spălăcită de nourî scămoșiți. Teii înfloriți inecaî cuprinsul de parfum.

Eraî singurî în toată grădina înprospătată.— Vrandă, așezat pe-un scăunel de catifea, își împreunase minile pe genunchii lui strînși și plecîndu-se din cînd în cînd mult înainte, vorbea plietisit și cu obosală, după ce-și sugea mai întăi gura după fie-care cuvînt. Aspasia, strălucind de sănătate sub coroana albă și bogată a părului strîns în creștet, îl privea cu milă și triumf de după evantaliul închis, legănîndu-se nervos în scaunul rotat.

— Iată-te dar iarăși printre noi..

— Fericit că-mî pot vedea stăpîna visurilor mele de demult. Te doriām tare...

— Nu m'așteptam să vii așa de urît. Un ambasador, dă, ar trebui să străluciască mai mult... La plecare mi se pare că eraî mai deosebit, acum ți-a rămas titva așa de golită și uscată, de par'că-ar fi un bostan degerat și cojit de primă-vară...

— Tot răutăcioasă...

— Și nasul sfîrcos și exagerat. uf...

— Ce vrei anii ș'apoî depărtarea de...

— Când te am cunoscut cu părul tău stufos și mustața energic ridicată, părea că ai capul de vultur, dar acuma în locul ciocului de oțel îți înlo-rește în față nasul sbîrcit, de crezi că ți-a crescut sub ochi un ardeî de ceea înviriți...

— A venit timpul...

Aspasia rîde cu acelaș aer de milă și triumf, punîndu-și provocător picioarele unul peste altul și întorcîndu se în lături își rotunjește mult șoldul drept, sfidînd înadins vorba *timp*, care se părea că pentru dînsa nu trece. Conturul ei sănătos și plin se schița indiscret sub rochia de casă în-voltă și din una. Un bumb de la pept se desfă-cuse ca s'arate ușoara scufundătură dintre siniî marmorii și-ncă tot plină, de deasupra corsetului alb de matasă. Ai fi zis că-î resfringerea a două petale de crin în desfacere.

— Faceți prost că luați vremea în samă...

— Te ia dînsa, dacă uiți tu,— nu-nconjoară ea pe mulți, cum te ocolește pe tine...

— Eu imî trăesc viața...

Vranda strîngea des din ochi, clipia pripit, ca și cum ar fi vrut să-și ațîțe luminile ce amenin-țau să se stingă.

— Pe mine m'a ruinat mult și exilul pe care mi l'ai impus. Puteai să-mi găsești ce va aici în București, aș fi putut să te văd măcar. Dar m'ai proscris ca să nu-ți încure aventurile, ai vrut să rămîi singură...

— Ce idee!...

— A doua zi după punerea mea în disponibi-litate... a nu, pardon, după retragerea mea la pen-sie... m'ai concețiat și tu...

— Drept să-ți spun, nu te puteam suferi în haine

civile, mi se părea că ești un puț de bodaproste, așa pirlit și ploat te-arătai.—In uniformă de general, nu știu cum, impuneași mai mult ..

— Zi mai bine că-nbătrinisem...

— Poate!..

— Și te-ai coborît pe urmă la un sublocotenent!..

— Prinț înse...

— Pe care sper că nu l'ai trecut prin toate gradele?

— A ținut numai pină la căpitan...

— Și l'ai și scos la pensie?

— Sărmanul... l'am trimis atașat la Berlin...

— Gurile rele spun că tu ai mai multe rînduri de puși în disponibilitate, de cit armatele cele mai vechi...

— Cu mine iesă cine-va repede din luptă.

— Atunci eū am fost cel mai norocos?

— Nu-s toți Vrandă—ș'apoi erași și cea dintăi cădere a mea...

— A! Madridul!..

— De-aceea te-am și trimis acolo reprezentant...

— In fie-care dimineată cînd dam ferestele în lături și-l vedeam tolonit sub ochii mei, imi aduceam aminte de noi și oftam ca după o bucurie sburată pentru tot deauna... Mai bine mă duceam la Sofia, do cit să trăesc c'o amintire atît de chinuitoare...

Aspasia strînge genele și îngină ca de după zarea trecutului:

— Noi continuam voiajul de nuntă, eram în a treea lună... de miere. Veneam de la niște băi, nu-mi mai aduc aminte ș-am sosit într'o sară. Știi c'a fost cea dintăi supărare a mea din viața de căsnicie. Bărbatul meu, nepăsător asupra etichetei ca-ntot-deauna, s'a înscris la otel ca un simplu

domn burghes. Mă umilise în de-ajuns pînă atunci, văzîndu-l cum se strecoară cu mine neobservat de parcă mă furase. M'am dus ca o furtună ș'am făcut să se noteze titlul nostru de *prinț și prințesă*, că nu mă măritasem doar' cu el numai pentru muțrele dumi-sale democratice... Noaptea am plîns. Ziua întăi nu i-am vorbit, iar sara ne-am împăcat, cu condițiunea că-n străinătate să ne dăm titlul, iar în țară să-î fac gustul lui... La urmă ce-mi păsa mie de țară, dar acolo în lumea mare, cine ne-ar fi luat în samă așa ascunși numai sub simplele nume... Irimia... Bogdan.. Mușat... ha-ha-ha... el credea c'o să se-nfioare spaniolii la auzul acesta, cum tresar nespălații de aici... Tu ocupaî a doua jumătate a apartamentelor de sus, în fața noastră... Cînd te-ai întors de la vinătoare, patronul s'a apropiat de masa noastră unde luam cafeaua și ne-a zis într'o franțuzască mai mult cîntată. — Mai este un prinț român aici la noi... Bărbată-miu s'a-n-roșit ca vinovat, iar eu am tresărit ca regăsită.... La început el îți tăgăduia titlul, spunea că n'a fost nici o familie stăpînitoare cu numele de Vranda, pe urmă a uitat de asta. El s'a bucurat c'am să am cu cine mă lua..., Tu erai locotenent, mi se pare, nemulțumit de domnul Cuza. .

— Scîrbit, mai bine... să servesc eu sub un parvenit!...

— Totuși te-ai mulțămit să iaî numai concediu...

— Ca să-l pot răsturna mai ușor...

— Și cu asta și-ai așternut drumul către frunza de stejar de la chipiū, dacă nu mă-nșel...

— Drumul mi l'am făcut cu spada, doamnă...

— Să lăsăm prostiile... Apropos... el era mi se pare pe terasă, dădea un consult portarului, cînd tu te-ai năpustit desperat în buduar pe cînd îmi

făceam părul și trîntindu-mî sabia la picioare, aî ingenuchiat și mi-aî strigat că ești sclavul meu.— Recunoaște c'am făcut o murdărie amîndoi, adecă mai mult eü.. La dracu, trei luni numai de la cununie și eram încă și grea cu singurul meu copil... Dar ce puteam face, mi-aî părut măreț, în poza ta de cavalier medieval...

— Și de atunci viața mea a fost o poveste spusă frumos... bine înțales pînă m'aî pus în disponibilitate...

Vranda, strîngînd mult pleoapele și sugîndu-și gura ca după o doctorie, vorbea cu acelaș aer de silă și plictisală, căscînd adesa și îndoindu-se din cînd în cînd pe brațele lui strînse pe genunchi.

— Acum par'că-mî resimt trecutul...

— În totul?

Aspasia rîdea cu batjocură, potrivindu-și ațițător rochia involtă pe întinsul pulpei. Deschisăse evantaliul și-și făcea vînt, ca să deamaî mult sgomot sbucnirei eî oprite. Pe Vranda nu-latingea nimic, rămînea neschimbat în trăgănia obosită a vorbeî ș'a mișcărilor. La întîmpinările care l'ar fi supărat, nu răspundea, ci trecea nepăsător și greoiu la altă vorbă.

— Reul e c'am perdut averea..

— Dacă te-aî pus să uimești străinătatea!..

— Ce vrei, prestigiul țarei... Ș'apoî cum m'aș fi consolată de depărtarea ta?

— Bietul om...

— Să nu-ți pară lucru de glumă.. Pentru tine eü am rămas neînsurat, mi-am sacrificat rasa, să rămîn numai al tău...

În ochii Aspasiiei a licărit fulgerător o tresărire de triumf.

— Dar eă, oare nu mi-am jertfit onoarea pentru tine?

— La tine templul e mai plin de zoă, pôte prea mulți...

— Dar tu m'aă momit întâă—căci dacă nu cădeam la început, poate rămăneam castă...

— Poate acela e tare vinovat în lumea asta...

— Să crezi... bărbatul meă era cel mai frumos tînăr al timpului, voinicul voevod, cum îl numiau prietenii de atunci ș'a rămas și azi un bătrîn în putere...

Vranda tușește în sec ș'apoă căscînd desgustat se curmă iarășă cu coatele pe genunchii strînși.

— La Madrid, în poziția mea, întălege, a trebuit să mă instalez somptuos... Apoi recepțiile, serbările de la curte, facerele de bine...

— Auăi? — te-aă convertit catolicii la milă...

— Cu prilejul unei bătăi cu flori, am plătit un buchet primit din mîna reginei, c'un cek de cincă sute de miă de francă... a doua zi, natural, mi-a trimis prin mareșal o scrisoare de mulțumire...

— Ce risipă și cîtă onoare...

— Intrat în grațiile curței, am căutat să-mă țin locul... echipaje, lachei, grajduri pentru curse și baluri la ambasadă... Gîndește-te, nu se putea altfel, sunt prinț și-mă reprezentam țara și pe regele meă...

— Cîtă mîndrie!...

— În primul an la o serbare de familie a curței, pe cînd regina să pregătia să se ducă cu suita la catedrală, oamenii meă tocmiți anume și-nșirați în lungul drumului, aă așternut ca prin farmec toată calea numai cu petale de trandafiră albă...

— Ce feerie!...

— Poporul spaniol exaltat de această minune

striga înebunit de entusiasm : *Trăiască prințul valah..* Un moment dat nu se știa cine stăpânește Madridul, cu sau regina...

— Ce gest!.. Mi te revăd ca-n timpurile bune..

— Am dat nobilului popor să bea șampanie din belșug, iar copiilor le-am svirlit sferturi de napoleon...

— Ce fericit ai fost!..

— Vezi bine, dar toate acestea nu se potriviau cu micul meu venit de opt sute de mii de franci anual.. Guvernul n'a vrut să-nțaleagă că lucrăm pentru ridicarea patriei, și nu'mi trimitia de cît nimica toată pentru reprezentație... Ș'asa m'iam vîndut domeniile și tot ce-am avut...

-- Dar, bine zicii.. ce-a fost cu ministrul Franției, am cetit c'ăi fi avut un conflict și gazetele de aici au fost cam aspre...

— Niște mojić!.. mh ! gazetarii noștri, ce-nțaleg ei, cînd e vorba de onoare...

— Ați avut ș'un duel mi se pare?...

— E un simpla *monsieur*, care serie mi se pare chiar și istorie... înțălegi acum cu cine am avut aface.. La ambasada franceză era bál, m'am hotărît să merg, cu toate că ministrul să purta cam grosolan cu mine, rîdea adesa de nobleță, tu știi, ei sunt republicanî și de aici gelosia... S'a indignat c'ă m'am dus cu metresa mea, o fată foarte nobilă... de caracter... Eu n'aș fi luat-o, dar ea a plîns și s'a rugat. N'ăi idee ce înclinare la femeile acestea de a ști ș'a se vîri prin toate... Am cheltuit două sute de mii de franci cu gătirea ei, dar era adorabil pusă... Mă hotărîsem s'o presint drept sora mea. Ministrul însă a cunoscut'oși cînd să pătrundem în sală, franțuzul nervos și nebun strigă la mine : România are locul său aici, dar metresa am-

basadorului să iasă afară .. M'am iritat, ea a prins să strige și femeile acestea sunt foarte rele la minie. S'a aruncat diadema, a asvirlit cerceii, s'a smuls părul, își asvirlea fustele pînă cînd a scos-o lacheii afară pe brațe...

— Ori-cum, n'ai făcut bine ..

— Ne-am bătut pe urmă... din trei porniri m'am ales c'o sgîrietură la nas.. de aceea ți se pare ție așa urit...

— Din duel?... a, ce eroi, să mă erți, rana din duel e mai mult de cît un cordon franțuzesc...

— Nu puteam să las ne spălată o insultă... era vorba de prestigiul țării, — înțelegi tu...

De data asta s'a supt gura mai prelung și cu poftă, fără să mă strîngă pleoapele, se părea că amintirea îi aprinsăse în de ajuns privirea.

— S'acum vrei să părăsești lumea, aceea de miracole, ca să te afunzi în monotonia asta proastă de-aici din țară !...

— Trebuie... acolo am datorii, pe creditorii de aici cel puțin îi pot da afară cînd m'or plictisi cu vizitele..

— Ai de plătit mult ?

— Mm... un moft, cîte-va milioane, dar cum sunt strimtorat, cu neputință să fac față...

— Cu ce ai mai rămas atunci ?

— Cu leafa mea de general în retragere..

— S'are să te mulțumiască viața stearpă de pensionar ?

— Nicî nu mă gîndesc... mie-mî trebuie activitate, n'aș putea să stau degeaba .. înțelegi tu, energie...

S'aici trece peste suptul gurei, ca să s'arate vioi.

— Totul depinde de tine, e vorba să m'ajuti. Primul ministru, care după cît înțeleg poate prea

mult, respectă pe Bogdan, nu-î refusă nimic, să te pui și să faci pe bărbat-tu să ceară pentru mine prefectura de Constanța..

— A ți-e dor de mare și liniște..

— Mi-aū recomandat și doctorii. — Pe urmă, acolo, ca prefect invirtești multe..

— Iți făgăduesc.

— Atunci pot să-mi și fac cărțile de vizită.

— O, nu așa degrabă, mai rămii cu noi, ești ca un întors de la luptă, ai multe minuni de povestit..

Vranda-și strînge ochii desgustat, căzînd iarăși în îngăimiala lui obosită, de om setul de toate.

— Mi-î așa de bine aici în tovărășia ta, Pazo dragă... uite ..

Ș'aici cască odată îndelung.

— Nicăeri n'am fost mai în toane și mai fericit..

— Eū, imi amitiām adesa de noi..

— Apropos.. dar bărbat-tu ce-î acum?..

Pe chipul Aspasiiei trece un nour do întristare:

— Simplu *Președinte al camerei*..

— Inainte îi erau rezervato *Externele*, cum să face de-a dat îndărăt.

— Prostia lui.. Nu-l știî cum le toarnă el boacane, nu să poate opri nici o dată să nu se facă de ris... un om blestămat să rămie în umbră.. Acum cincî anî, la Zece Mai, s'a dat un festival la Ate-neū. Era și regele cu tot corpul diplomatic. Vorbia un profesor universitar. A ridicat pe rege, a pomenit de mîndria noastră națională, a spus de toate, așa cum sunt înghebate sosurile acestea de ocazie. Știū că încheeasă, comparîndu-ne c'un Hercule, care se odihnește pe trofeele lui.. Mușat să scoală tremurînd—eram tocmăi în loja din fața regelui — și-ndreptîndu-se către mulțime, începe-a tuna: — Eroul abea ș'a început întreprinderile

nu-î timpul de odihnă, are nevoie mai mult de cît ori cînd de încordare... Zece Mai trebuie să fie zi de îmbărbătare... Basarabia, pelea de leu, a fost smulsă cu nerușinare din spatele eroului, iar inima lui e sfîșiată de vulturul Sfintului Ștefan... Să nu să uite, că Bucovina, cununa noastră de măsline, e pîngărită... și ecetera... Sala a sbucnit în urale, un sfert de ceas a fost un delir...

— Pricep totul, diplomații au făcut din asta o chestiune politică...

— Și de-atunci eu trebuie să sufer tutela doamnei prim-ministru, s'o cercetez măgulitor... Și-nțelegi, cînd dumneaei vrea să treacă prea de spirit, cam cum îmi cade...

— Și numai ca să-ți poți asigura retragerea simpatiilor...

— Bine că mi-am adus aminte... Bărbatul meu zice, că pot să cer favoruri, dar cu deosebire pentru Dobrochia, că-n restul țării e mai greu — de ce asta?

Vranda ține de data asta mai mult suptul gurei, stringe pleapele ca pentru o mai mare concentrare și apoi întinzînd capul sentențios, respică vorba în chip de doctrină:

— Acolo oamenii nu se prea ocupă de politică, știi tu, musulmanii cu fanatismul lor... în restul țării sunt însă stăruinți locale...

— Așa?

— Da Irimia tot mai ține catedra de la Universitate?

— Ți-ai găsit să se lase !... o neobosit... Mai aleargă și la trei spitale — Gîndește-te ce împovorare ca să mai faci și politică...

— Tot fără plată?

— S'ar putea alt-feliu? — Pentru *mamaea lui patria*... e în stare să facă și pe vardistul...

— Nebunie, uită că-î aristocrat...

— Pe urma lucrurilor astea, ș'a luat vînt poporul, de nu-ți mai dă respectul ș'ascultarea antică...

— Vremuri triste!...

— Muncește el din zori!... Acum dorme în bibliotecă, stă închis cît n'aleargă pe-afară, scrie și citește la vîrsta lui, să'nfundă-acolo între cărți ca un mag... Și oū sunt tot mai neglijată...

— Curată osîndă..

— Cît a trăit Alfred, singurul meu odor, aveam o mîngiere, dar pe urmă...

— Bietul copil, mort în duel așa de tînăr!...

— Și ucis de-un bastard din nobleța lui Napoleon, mh...

— Cel puțin, să fi fost un aristocrat de pe timpul regilor..

Pe cînd Aspasia își rotunjise mult șoldul drept, ca să priviască întristată în lături, Vrandă o ținea din ochi, sugîndu-și gura ca dinaintea unor dulcețuri întinse pentru gustare.

În timpul acesta s'apropie feciorul respectuos.

— Doamna e așteptată la masă.

Aspasia sare ca dintr'un vis urît și reculegîndu-se, dă mîna lui Vrandă, silind să pară dispusă.

— Mîinîci cu noi, nu-î așa?

— Fie...

În mers era sprintenă ca o fată. Prin tremurarea involtă a rochiei de casă, i se conturau sănătos și plin formele indiscrete. Era răpitoare sub strălucirea albă a părului bogat strîns în creștet.

Grădina rămîne în singurătate. Cuprînsul era înecat de mirosul teilor înfloriți. Însărarea se răcorise

de tot. Hobotul fumuriu al nourilor, vuela de rostogolirea tunetelor îndepărtate..

Din prag Aspasia să întoarce, să măi priviască grădina căzută în întuneric. Făcuse ochii mici, ca să străbată măi ușor prin umbrele înopțării și respira lacom aroma irosită.

— Ce aer îmbălsămat!

Vranda o întrerupe repede, fără să iee în samă extasul ei.

— Dar micuța Simina, tot posomorită?

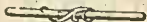
— Acuma-î mare domnișoară... ș'e obrasnică încăpăținată—urmează medicina..

— A intrat în Universitate?

— Oho... e în ajunul doctoratului,

— Hotărît, nobleța noastră să rătăcește, audî? —acolo în rînd cu gunoiul popular...

— Îți închipuî ce educație și cită morală va duce în casa lui bărbată-su!...

III

— Numai beat trăești adevărata viața...

— Bravo Floareș, să ne-nbătăm atunci,— băete, înc'un rînd...

— Beția-ți amorteste grijile și-ți întartă simțirile. Intăi încep a-ți părea toate mai bune, pe urmă cazî în inconștientă... și inconștienta este desrobirea sufletului... atunci erți și iubești pe toți...

— Hai să trăim,— în ciuda celor treji...

Floareș a sorbit paharul cu lăcomie, ar fi vrut par'că să-nghită și sticla așa-și îngropasă gura în băutură. Incinsăse vorba încă de cu sară e'un coleg de la o gazetă foarte răspîndită, un suflet bun ș'un vestit om de petrecere.

Cela zice rîzînd :

— Păcat că eu nu mă pot îmbăta nici o dată.

— Nu-î nevoie să cazî... Dar și tu nu te simți mai ridicat, îmblînzit? — Cînd faci cele mai multe prostii?

— Tot de la pahar...

— Dobitocii n'au nevoie să se-nbete, ei le spun și le fac pentru că-s inconștienți din naștere. Prostia este izvorul marilor bucurii, numai prostii sunt fericiți, ei cred totul sunt mulțumiți de toate, pentru că sunt inconștienți.. Noi pentru ca să ne

dăm amăgiri de mulțămire, trebuie să ne îmbătăm, să ne prostim....

Pe lingă dinșii măi era și un străin venit de afară.

— Băete... cred că nu te dai în lătură, nene... cum ai spus că ți-î numele?

— Octavian Popescu, domnule Șerban, primar la...

— A-da. mi-am notat, îmi amintesc,—dar măi ciocnim, ai?...

—Cum nu, comandați ce poștiți...

Provincialul acesta venise la București să se plîngă că servește țara de două-zeci de ani și n'a fost încă decorat. S'a intilnit cu gazetarii po la Ministerul de interne. Căzuse între ei ca din cer. Să uita nedumerit și nu-nțelegea nimic. Știa numai că-soamenii învățați și poeți și măi citise ol cînd-va că poeții trebuie să fie bețivi și săraci, dacă vor să scrie frumos. Amintirea aceasta îl mulțumia, alt-fel cine știe ce idee ș'ar fi făcut de jurnaliști. Cum se cam trecuse cu băutul, era gata să plătiască ori ce. Gîndul c'au să vuiască a doua zi gazetele de meritele lui cetățenești așa cum măi citise el de alții măi gogomanii ca dînsul. Îl înflăcără măi mult. Sorbea paharale cu ușurință, le ducea la gură ca pe niște cireșe, se perdeau în pîntecele lui respectabil ca-ntr'un butoi de umplut. Totdeauna cînd trebuia să răspundă ce-va unuia de la masă, să ridica puțin, coborînd vocea în semn de respect. Ținea mult să nu-și treacă marginea față de niște oameni atît de cu trecere în lume. Își păstra stăpinirea în mișcări, ca 'n fața unui subprefect în inspecție.

— În sănătatea dumatăle, d-le Octavian...

— Incîntat domnilor..

La masă se îndesău reporterii de toate nuanțele, mirosise ei că le venise o găscă de departe.

— Eu aș minca ce-va.. o șuncă băte..

— Mie rocfort.

— Ș'o pereche de crenviși.

— Numai de cit.. vine..

—... așa-î Șerbane, nenorocirea noastră a multora e că suntem prea deștepți, vedem prea pătrunzător în jurul nostru și triumful zilnic al nulității ne aruncă în tristeță, ne ofilește. Dacă am fi o rasă mai războinică, ne-am revolta, am lovi, dar așa ne învingem pe noi înșine, distrugem în noi pornirea și ne mulțumim să desproțuim și să dăm abătuți din cap... Suntem cu toții niște resemnați.. Dacă am fi proști am fi îndrăsneți, nimic nu ni s'ar părea prea mult, ș'am năzui la toate.. Dar excesul de conștiință, controlul acesta sever asupra noastră înșine ș'a altora, ne face să roșim și să dăm înapoi... Ne cuprinde un fel de rușine cînd ne gîndim că trebuie să ne amestecăm gălăgioși în gloata proastă a celor care dau năvală mării și atuncî așteptăm înfrînați ca bunurile să vie ole la noi și bunurile trec pe alături și noi ne stingem comoara de energie, ne vestejim sufletul blestemînd...

— Băte mai adă pine...

— Schimbă și paharele, nu vezi că vorbesc oă aici?

— O jumătate de brînză.

— Nu mai de cit.. casa,—plata la masa patru...

Consumatorii să răriați tot mai mult din sală, trecuse mult după miezul nopții. Rămăsese mesele stinghere de tot. Ici numai un căpitan ruinat stătea la tirg c'un fluture de noapte. Dincolo două gigiuliau un bătrîn corupt. Mai într'un colț cînstea doi mitocani întîrziati. La răstimpuri trecea cite-o

fată singuratecă cercetînd cu ochii oboșiți printre mese. Acum venea cite-un lăutar cu scripca sub jachetă și căuta numai din ușă, întrebînd așa din privire pe ce-l zăriaă.

Florăresele mișunaă.

— Ș'apoi suntem și prea pripitiți în toate actele noastre, nervoși și neîngăduitori, consecințe ale excesului de cultură grăbită ș'a inteligenței precoce. Nu știm ș'așteptăm, nu înțelegem că trebuie să călcăm niște trepte, pentru a ne ridica unde-va. Pășim în extremități, vrom ori—ori... Din sărăcie și neluare în samă, cerem prisos și închinare... Do-aceea nu ne înțelegem cu stăpînitorii și trecem de mojiică și pretențioși.—De bună samă că s'a petrecut și-n sufletul nostru aceeași ruptură, acelaș salt, ca și cu schimbarea noastră socială... Căci la urmă de ce-am fi aît do pretențioși?

Noi, blazații, suntem mai toți ridicați de jos. Am trăit în lipsă ș'am suferit de multe. Mama avea mulți pe cap și-abea ajungea să ne cuprindă. Tata ora bețiv și nu lua nimic în sumă. Ei, ori cum câștig de trei ori cît tata și sunt singur și dator, de nu mai știu cu cît.—De unde instinctul acesta de risipă, pornirile acestea aristocratice..?

— Să trezesc în noi strămoșii...

— Eă, vezi, am lăsat dreptul ș'am să rămîn veșnic robul condeiului, slugă la ce se ridică prin noi — pentru că n'aș fi putut fi avocat, prea ești de vinzare și ca magistrat aș fi înebunit așteptînd anii să trec prin toate gradele, ca s'ajung ramolit acolo unde o bine să străluciască viigoarea... Napoleon s'ar fi distrus singur, dacă s'ar năștea într'o vreme liniștită... Șerbane printre noi sunt eroi... Să vie numai o împrejurare așa pe neprevăzute ș'ai să te îngrozești de turbarea miniei

ce s'ar putea ridica din apa aceasta stătută, din mulțimea adormită a celor oboșiți...

— Crezi-tu ?

— Bătrînii spun că-î secetă intelectuală și că s'a stins generația uriașilor. N'au dreptate. Nicî o dată n'a fost o înflorire mai bogată de talente. Se gîndește și se simte mai mult de cit ori cînd. Geme în scoarța noastră socială un codru în germene. O ploae caldă și vlăstarii strînși de neinteresul mulțimei, au să se ridice în rînduri dese și trufase. Dacă continuă atmosfera aceasta de nepăsare, cu cuprinsul înecat de înădușală, are să moară întreaga încolțire ca o otavă bătută de brumă, ș'atunci se va sevîrși cel mai păcătos asasinat moral. Bătrînii stăpînitori ai zilei sunt prea departe de cei resemnați, în mulțimea treburilor ei nu se lovesc de cit de gloata obrasnică a inconștienților... Sunt prea mari și gravi, ca să mai cerceteze prin umbră, acolo unde-s retrași aleșii, ș'atunci îngrabă ei se-nconjoară de cei care li se viră mai în suflet și-î corup cu lingușirea și îndrăsniala...

— Și crezi că dacă resemnații s'ar apropia de...

— Bătrînii i-ar primi plîngînd de bucurie, s'ar veseli ca de întoarcerea unui copil perdut...

— Da știi că-începî a vedea frumos lumea?...

— Pentru că sunt beat.. vezi, acum mi-s dragi oamenii, le ert toată grosolănia, aș strînge pămîntul la sîn și chiar peste murdăria aceasta de București orașul perzărei ș'al neghiobilor, aș întinde mina în semn de împăcare...

Provincialul ajuns do somn nu-și putea stăpîni neliniștoa ș'ar fi dat mult să se vadă în cumînțenia odăei lui, scăpat din tortura unii discuții din care nu înțelegea de oît cuvintele atingătoare. Unii din cei strînși în jurul mesei ascultau, alții fu-

mau nepăsători, sătui de trăncănelile colegului. Unele din fetele rămase s'apropiase de grămadă și plecau urechea peste umerii celor atenți. Una dădea tircoale provincialului, dar cela pufnea de noastimpăr și silă, întorcîndu-se de la ea, ca de la o altă amenințare.

— Lasă-mă madamă hăi, că eu am copii acasă..

— Nicî o bere nu-mî dai?

— Da ica-ți și un butoi, numai fugi de aici..

— Și mie una, nu-î așa?

Ș'aū făcut loc cu toatele printre gazetari— era ultimul lor refugiu, cînd nu puteau pune mîna pe nimeni.

— Voi sunteți băeți bunî, voi do po la jurnale, păcat că n'aveți banî..

O alta îngîna cu gura plină:

— Trăesc și ei tot ca și noi..

Ușa se deschide și intră o veche cunoștință a berărilor de noapte, Fanny, odată o nebnatecă, dar de un timp mai cumînită. Floareș își rîzămase fruntea de marginea mesei și sta așa. Fanny s'apropie și-l clătîna încet.

— Tu ești?

— La ce te gîndești?

— La tine și la mine..

— Cum așa?

— Cea de colo, nu știu cum îi spune, ne-a asămănat pe noi gazetari cu voi..

— Căci toți vindem ce ar trebui să respectăm mai mult..

— Dar totuși rămînem carați?..

— Ne muncim s'o credem cel puțin..

Floareș să luminează și se-întoarce către grămadă.

— N'aveți idee cît cînstesc eu pe jidanca asta..

— Tu care scrii și la «Crucea»?

— Ești un gogoman, închide gura mucosule...

— Mi-i dragă așa cum e... Ochiți spălăciți, șterși de neodihnă și vițiu, păr roș și încilcit, o față feștelită ș'o gură parșivă, — mă mir că-i dă cine-va ceva ...

Fanny stătea nemișcată și palidă ca-n fața unui judecător nemilos.

— Atunci ce ai găsit la ea ?

— Minte și suflet — a vrut să-și bată joc soarta de neamul jidovesc, cînd a ridicat'o dintre ei... Nu-i vorbă că-i și urăste... Nu-i așa Fanny ?

— Sunt cu toții numai instinct de conservare...

— Auziți judecată ? — eui de multe ori prind de la ea, spune cîte o dată lucruri uimitoare... I-i greu de traiul acesta și i-i rușino de obirșia ei... Odată mi-a spus că s'ar duce și după un măturător, numai să nu fie jidan...

— Să trăești făcînd bine și să-ți cîntești casa !..

— Cînd n'aro unde dormi vino la mine... Odată ș'a pus amanet cerceii ca să-mi pot scoate eui nișto haine de la o gasdă...

— Nu mergi ?

— Du-te și te culcă...

Cînd s'a întors să plece, ochii îi erau în lacrimă. In ușă s'a ciocnit c'un scripcar rebegit de alergare. Floareș cum l'a văzut a sărit înviorat.

— Hai țigane, uito o băncuță...

Și i-o și pune pe colțul mesei.

— Zi unul așa de alean...

Țiganul își proptește bărbia în vioară și după ce-o încurecă puțin prin strune, întinde capul așa tremurător înainte și oftează mai mult de cît cîntă :

Hai să bem să ne-nbătăm,

Să vedem ce minte-avem...

Floareș iritat mai mult de înțelesul vorbelor de

cît de strîmbatul viersului, înpinge desgustat în scripca țiganului.

— Fugi, că miorlăești, apucă-te de altă-ce-va, lasă arta... avem noi destui motani în poezie, nu mai e nevoie și de tine.

Cei de la masă să rărise. Șerban moțăia de somn, pe cînd provincialul adormise cu capul răzemat de perete.

— Băete... o băutură aici, că cei-lalți au căzut din rînd...

Floareș trîntise halba goală de masa marmorată, așa că Șerban a tresărit speriat.

— Adormiseși?

— Mă gindeam la vorbele tale — n'ai dreptate...

— Unde anume?

— Resemnații nu sunt niște învinși? Nu s'au încercat și ei să pătrundă în rîndurile celor chemați? N'au bătut pe la ușe n'au umblat pe urma puternicilor? Ș'atunci cînd s'au văzut atît de insultător neluați în samă, de bună samă c'au trebuit să geamă și să se înfrîngă — asta o știu cu mine...

— Mh!.. insultător ne luați în samă!.. Vezi că nu trebuie să-ți pară nimic insultător... Nu te primește? — bate-a doua oară, a noua, un an, zece, o viață... Te scuipe? — șterge-te. Te ia în ris? — zîmbește umilit... Incurecă-te veșnic în picoarele lui, să te vadă pretutîndeni... Și cînd se va apropia în urmă și te va cunoaște, va roși și te va respecta...

— Dar cine poate face asta?

— Toți acei care-i vezi că birue azi...

— Nu noi înse...

— Noi suntem niște nenorociți... Așteptăm fără să cerem, ne frămîntăm și amenințăm fără să fim

văzuți... — Pentru că nu trebuie să niți.. și cei mari își au slăbiciunea lor, simt nevoia de a fi lingușiți. Inconjurați veșnic de stăruitori, lingusirea ajunge o trebuință organică. Aproape nu înțelege că s'ar putea da, fără să-l tragă de minică o ceată de rude și influenți. Ș'apoī nici n'au când să se mai intereseze prin ei de cei necunoscuți, dânsii nu mai gîndesc de cât prin alții. — Aceștia sunt puternicii din naștere și rămășițele generației trecute... Cînd venim înse la cei improvisați, atunci e o groază, nici un animal nu-ī mai periculos de cît parvenitul... El umilește, te torturează cu gravitatea, insultă, — pentru ca să se rîsbune... Se ridică ca o furie, cînd ar vedea vr'un stăruitor mai puțin plecat, de cum s'a înjosit el s'ajungă acolo.. Incepe a crede sincer că tîrîrea intră între actele de admis la o stare cerută... Iși aseamănă trecutul cu-a tuturor celor ce-l milogesc... Și faptul că vede și pe alții cum a fost el, il spală în ochii lui proprii... De alt-felū așa este parvenitul, orī unde ar fi el pus... — Ș'acum înțelegi... că unul de-al de noi cînd se duce demn și respectos ca să ceară omenește, apare ca un neînțeles sau obraznic..

— Poate să fie și asta..

— Ascultă-mă pe mine, așa-ī... — Băete..

Ușa de din față se deschide cu sgomot.

— Bravo Pralea, așa mă!.. trimiteți peptul tău lat înainte și să rîzi în totdeauna, că ți stă bine...

Pralea gătit ca orī cînd, cu garioafa în piept și bucuria în obraji, s'apropie surizînd, ca să-și arate parcă înadins dinții lui sîdefați și buzele înrourate.

-- Uitasem să-ți spun...

Si Floareș se întoarce la Șerban.

— Ca să ajungî, îți trebuie să mai fi voinic și frumos, uite așa, ca amicul... Căci nu trebuie să uităm pe femei — ele sunt o puternică pîrghie de înălțare...

— Dar ce-a spus, Șerbane, că mai trebuie să fi?

— Dobitoc...

— Cum, Floareș, adică eă...

Cela se încearcă îmblînzit să dregă lucrurile :

— Minte, inconscient, nu dobitoc...

— Ce mi ți-î una ..

— Inconscient, pentru ca să poți fi și obraznic, tu înse ești obraznic cu conștiință, ș'atunci o artă...

Pralea-și ride risul lui frumos, leapădă parde-siul și jobenul și potrivindu-și pala neagră de păr, căzută în colțul stîng al frunței lui netede, s'așează la masă.

— Ce boi Floareș?..

— De sigur că vrei să strecoři iarăși vr'o notiță...

— Am prezidat banchetul «Tovărășiei»...

— Bravo fericitul... Atunci putem să ne lip-sim de domnul... Băteți plata aici..

Floareș scutură din umăr pe provincialul adormit.

— Scoală domnule, că se face ziuă...

Străinul sare ca pișcat și caută speriat în lături, cercînd să se șteargă la ochi.

— Suntem la București.

Desmeticit își pipăe inconscient buzunarele, apoi ca stropit cu apă rece, să luminează și luîndu-și poziția de respect și stăpînire de sine, se-nclină zimbînd cu gingășie silită.

— Să mă ertați, mă rog... comandați ce poftiți...

— E vorba de plată, trebuie să ne ducem de acum...

Provincialul se-ndreaptă către chelnerul care aștepta cu tăblița în mână.

— Cit faco?

— 98 și 55...

— Pe ce atita?

Cu toată infrînirea impusă, n'a putut să-și stăpînească indignarea. Și pe cînd chelnerul ridica disprețuitor din umere, Floareș să-ntoarcă răută-tăcios către provincial.

— Pentru vorba mea de cu sară — crezi că nu faco? Cine te-a pus să dormi...

Recules, provincialul întinde grabnic o sută de franci și să scoală.

— Restul pentru bacșiș...

— Uite! așa-mi placî nene, îmi ești drag, păcat că trăim pe lumea asta...

Ș'apoî luîndu-l de mîna bolovănoasă, îl întrebă, desmerdîndu-i-o trist.

— Domniea-ta ce zici de Nirvana?

— Ce mîncare-î aceea?

— Nu știi?

-- Habar n'am...

— Du-te atuncî și te culcă... Foarte bine faci că nu știi...

Șerban își pusese și el pălăria.

— Pleci și tu?

— Am treabă miîne.

Înainte de a porni, provincialul țino să-și mai amintească durerea:

— Două zeci de ani neîntrepruți pentru țară, n'am fost nicî suspendat și s'aû schimbat atîtea guverne...

Luî Floareș mai să-î scape ochii din orbite de uimire:

— Mare merit domnule, — ești un geniû... du-te.

— Și cînd te gîndești că și gardiștiî capătă distincțiunii, s'a'au decorat chiar bucătariî...

Cînd s'a' închis ușa pe urma lui, Floareș cade sdrobot pe scaun. Pralea îl privea cu ironie și frică.

— Dacă va căpăta și acesta decorația, apoi să știî că n'a mai rămas nici un dobitoc neotichetat, în mica dar mănoasa mea țară...

În berărie nu mai erau de cit ei ș'un grup de ofițeri la o masă dintr'un colț. Floareș ș'a îngropat gura în halbă cu setea desperatului care ia otravă.

— Pînă la nimicire, iată scăparea...

Și trîntind sticla golită de marmora mesei, rămîne nemîșcat, ca plumbul sleit din curgere, privind mai mult în propriul lui suflet, de cit înainte.

Floareș se văzuse învăluit de trecutul lui, ca de-o apă mare, ce l'ar fi cuprins din toate părțile. Vedeă și retrăia multe. Mai întăi i s'a arătat mă-sa, o femeo mică și neodihnită. Acu la treabă, acu printre copii. Nu-și aduce aminte s'o fi văzut dormind. Intr'una înîrtind și resbătînd cîte-ce-va, o adevărată martiră! Tată-su luase darul beției și de frica neves'eî s'abătea rar pe acasă. — Ce vrăi Catrină, toate ne vin de la Dumneșeu... În zori, înaintea luminoi, maică-sa îi cărăbănia în car, așa buimăciși și mîna la cîmp. Făcuse de-ale merinde-lor și scăldaso pe coî mai micî.

Ziua frămînta pămîntul pe nerăsuflato. El era mai mare; pînă la vremea școalei a muncit și dînsul. — Să știî că rămîn într'un tulpă, dar am să mi-i dau la carto, că destul canon duc eu cu prostul meu... A trecut prin primele claso de frică, mai pe urmă a prins la minte ș'a învățat cu silință. Liceul l'a făcut la Craiova, găzduit de-o bunică a

lui dintr'o mahala. In ultimii ani, avea meditații și făcea poezii la o foaie politică de acolo.

Citea ca un desperat, vinturase bibliotecile profesorilor lui și urmăria orî-ce mișcare din țară. Cusurul lui pentru toți era că prea-î socialist... Umbla cu părul mare și-și murdărea hainele. Un om politic de-acolo, 'l a recomandat la o gazetă mare din București, cînd a fost să vie la Universitate. In primul an ș'a făcut cursul cu oare care rînduială. Numile lui se impusăse în literatură, căci făcuse de toate și continuu. Cnfratii l'au luat în triumf. Mai pe urmă s'a convins că socialismul e o născocire a străinilor pentru ca să slăbească puterea de coesiune națională ș'atunci s'a pus să apere biserică strămoșească și să propage întărirea neamului. A scris și pentru parale. Simpatiile l'au înfierbîntat ș'a început să petreacă. Monstrul distrugător de forțe și visuri, îl prinsăse în rostogolirea vâlătucului nivelator, Bucureștii îl convertise la marea viață... Inplinisă zece ani de iluzii oflitate.—Iși aducea aminte de Universitatea cu ironie.

Pralea se uita la el cu acelaș sentiment de frică și batjocură, modelîndu i cu privire conturul înmărmurit, de par'că ar fi fost plumb sleit in curgere.—Păcat că-1 bețiv și răutăcios... gindea ei.

Il cunoscuse de-acum cincî ani, de cum venise la București. El trecea prin redacții ca pe la niște birouri subalterne, era politicos cu toți, se lăsa luat în rîs și răspundea la fie-care cu surîsul lui cuceritor, desvîlindu-și inadins par'că podoaba mîrgăritarelor lui bine rînduite. Era sufletul tuturor mișcărilor studentești ș'un vorbitor neobosit. Pe cit s'arăta de stingaciū in conversațiile particulare, pe aît era de îndrăzneț in fața unei mulțimi.—Nu-l mai cunoști... ziceau pînă și cei mai

înverșunați.—Spune prostii, sbiară, se sbuciumă, dar o draguț... A condus cele mai variate manifestațiuni. Gazetarii zellemiști îl mușcău mereu așa între ei, când era însă să vorbiască în jurnal din: simpatic, energetic și om de viitor, nu-l slăbeau... În țară era cunoscut și adorat numai din citite. Era par'că o înțelegere mutuală între toți ca să-î aștearnă un drum.—Și la urmă e băeat inofensiv.. încheeau mai cu toții, când se porneau să-l scarpine în familie...

Floareș îl iubea chiar, adesa îi căuta tovarășia și-l iubea pentru că nu i se opunea nici o dată în vorbă, asculta și le primea pe toate de bune. Găsia mai ales că-î omul potrivit timpurilor noastre de neorinduială în moravuri. Pe tema ideilor acestora scrisese mult. Și el își iubea eroii cu patimă.

Odată 'l-a ntrebat de ce nu-și ia licența : — Tu ți-ai trecut examenele și ești băiat care crezi în viitor... Pralea i-a răspuns aproape inconștient de ce spune : —Ca student sunt veșnic aureolat de misterul unei perspective, pe când dacă intru în lume s'alege repede cu mine... Când voi face o lovitură frumoasă, când m'oi simți stăpîn pe o situație, atunci imi ia tesa subsuoară,—c'o am tipărită de doi ani,—și trec licența într'o după masă...

Lui Floareș i s'a părut planul acesta infernal și inteligent. Nu-î vorba, Pralea câștiga din agitațiile și societățile studentești, mai mult de cât i-ar fi produs avocătura sa ca magistrat...

Ca să facă curte studentelor și să se găsească veșnic în mișcările tineretului, să-nscrisăse și la medicină...

Și nu mulți puteau face casă cu Floareș. Intăi pentru că prea vorbea, te pisa nu alta, ș'apoî pentru

că nu cruța pe nimeni, mergea pînă la brutalitate cu injuria, te strivea cu vorba, dacă-ar fi surprins numai o mișcare de opunere.

Cînd a tresărit Floareș din înmărmurire, Pralea a și bătut în masă nervos.

— Băete! schimbă halba domnului.

El abea o atinsese pe-a lui, îl stăpînea un gînd și bunele toane a lui Floareș aveau să-i fi de folos.

Cola tresare:

— Și la urmă, de ce atîta părere de rău?

Băuse berea ș'acum se-ntorsese către Pralea, ca și cum ș'ar continua o vorbă începută întăi în mintea lui.

— Ce are să se aleagă din toată isprava noastră?—Să zicem c'aș fi muncit, serios ș'aș fi scris lucruri bune... N'am să mor? Intru cît aș să mă încălzească în mormînt laudele posterității? Număi pentru vanitatea de-a fi pomenit, pentru asta să renunți la bucurii pe care le poți simți direct? Ș'apoi n'are să se sfîrșască și pămîntul odată? Ce-mi faci cu vanitatea? In ce aș să se prefacă bibliotecile într'o viitoare închegare de constelațiuni?—Tu faci bine că-ți trăești zilele, așa cum ți le-a sorocit întimplarea... Să te duci înainte, măi, să fii dobitoc, voinic și frumos...

— Domnilor... e ziuă, să schimbă chelnerii...

— Mai umple-mi-o odată de plecare...

Floareș împinge paharul gol în lungul marmorat al mesei.

— La «Union» oare-a deschis?

— Cred...

— Hai cu mine să-mi scrii foiletonul.

— In starea asta?

— Acum gîndesc eu bine. Noaptea vorbesc cu

toți derbedei. îmi răscolesc sufletul și-n ziuă îmi limpezesc simțirea în rinduri liniștite

— Credeam că mergi să dormi la mine.

— Tu nu poți face șfarț bun și tu știi că șfarțul e chiagul gândurilor...

Pe drum Pralea era încurcat, nu știa cum să înceapă vorba. Floares îl simte și-l scapă din greș.

— Aha... apropo—ce-î cu «*Tovărășia*?»

— A serbat o lună de la înființare și eș președinte activ, am prezidat și banchetul...

— Am uitat, ce-î cu societatea asta studentească?

— Pentru ajutorarea fraților noștri oropsiți din Macedonia...

— Ho, că nu ești la întrunire,—mie vorbește-mi frumos...

Floares da să-și scoată carnetul.

— Nu-î nevoie, am pregătit...

Și Pralea roșind ușor se-ncurcă în zelul lui de-a se arăta politicoș, așa c'abea a dat peste hîrtia făcută în patru și pusă în buzunarul de sus al redingotei.

— Tot la banchetul acesta, am ales în unanimitate pe Irimia Bogdan-Mușat ca președinte de onoare...

— A hoțul. ți-ai pus ochii pe nevastă-sa...

Pralea s'a rușinat de par'că l'ar fi prins cu mîna într'un buzunar străin.

Floares se oprește înainte de a intra la *Union* și trece cu ochii peste foia de hîrtie satinată.

—... la urmă președinte activ al societății, d l Pralea, a propus în aplausele entusiaste ale asistenței ca să se încredințeze președenția de onoare venerabilului Luptător pentru cauza sfîntă națională...— Ce dracu, nu vezi că-î harababură întreagă?.. Ș'apoi de ce-ai scris luptător cu literă mare?

— Știam eu c'ăi s'o revezi tu..

Floareș se îmblinzește și să-ntoarce voios către el.

— Dar înainte, *președintele activ*, nici un *simpatie*, un *inteligent*, la dracu, de cînd atîta modestie?

— Singur eu să scrii? — dacă crezi tu...

-- Alt-feliu nici nu merge, mi se revoltă cititorii...

Floareș sprijinise piciorul în dunga zidului și luîndu-și creionul albastru, discursă notița complotînd calificativele.

—... la urmă neobositul și distinsul președinte... hei, ce zici?

— Dacă crezi c'așa-î opinia publică...

— Mh...

În gestul lui Floareș era dispreț și transfigurare.

Ai intrat în cafenea și s'aui așezat la o masă din fund, masa obișnuită și la care consumatorii erau deprinși să vadă pe Floareș scriînd.

— Băete, cele ce trebuie..

Chelnerul aduce hîrtie și cerneală.

— Măi, Irimia Mușat e un om mare ș'un suflet rar... E cel mai cinstit politician de la noi, — de și nu mai scrii la gazeta lui..

— Tu ai fost în casă la el..

— Și dacă eram alt-fel, ajungeam departe.. Acela cînd vorbea de țară, tresăria, acela dorește o prefacere sinceră în moravurile noastre. păcat că e prea bun și nu-î destul de hotărit. Dacă n'ar împărți activitatea și cu medicina, ar putea face mai mult. El zice că pînă la vindecarea noastră socială —și dinsul crede încă în asta— vrea s'ogoaie durerile individuale.—E un om care știe să renunțe și să-nchină datoriei... Dumnezeui însă i a trimis pe cap pe nevastă-sa, știî tu cum își rîde bunul nostru părinte de orînduiala lumiască.. O femeie ignorantă și pretențioasă, un pachet ambulant de nervi, o babă

ne bună și romanțioasă, dă ochii peste cap și vorbește de trubaduri și de nobili evului mediu... Mie-mi era greață, când o vedeam că-mi tae calea și s'agață numai de artă.— Ah! poezia... ș'atunci își strimba ridicol capul și ofta... S'a batjocorit cu toții care au trecut prin casa aceea, acolo unde locuiește un apostol... Și el, bătrînul vizionar, pare că-i mai presus de orî-ce atingere, n'are ochi de cit pentru a despica viitorul, ai crede că nu vede nimic din jurul său... Eu am fugit din casa lui pentru că nu puteam să mă mai îmbăt și de sila femeii aceleia respingătoare... Cînd m'ajungeau gîndurile unei căderi posibile, aveam impresiunea că fac un sacrilegiu, că necinstesc un altar... Eu respect pînă la adorare pe Irimia Bogdan-Mușat...

Pralea, sprijinit cu tîmpla în mîna dreaptă, îl urmărea cu aprinderea unui barbar german, care ascultă pe-un mercenar întors, vorbind de minunile Romei. Să-ndreaptă apoi pe scaun și-ntreabă repede muștră par'că de vorbele din urmă.

— Dar nepoata lui ?

— E cea mai nenorocită ființă din lume, trăești acolo ca o captivă, e-un semn de întrebare pentru toată lumea aceea seacă... Oaza ei răcoritoare e numai moșu-su, dar el o vede rar, pentru că-i ocupat vesnic.

Pralea-și strînge fruntea cu mîna stîngă, vroind să-și fiseze mai bine o hotărîre și sculîndu-se își ia pardesiul și jobenul cu stăpînire.

— Te duci ?

-- Vraii să fac un duș, căci la 10 trebuie să prezint președintelui diploma de onoare...

IV

Pralea aștepta nerăbdător în colțul Bulevardului terminarea cursurilor. În mina dreaptă avea o cren-guță cu doi trandafiri roși. Cu stînga își potrivea nervos mustățile, apăsînd la răsîmpuri ș'asupra obrajilor lui aprinși.— Lipsise înadins de la Universitate ca să se facă mai dorit. Dacă ar fi stat o oră lingă dînsa, l'ar fi moleșit înfățișarea ei impunătoare. Acum înse să simția stăpîn pe el și mai îndrăsneț de cît ori cînd.

Trecuse zece minute peste oră și studenții tot nu se iviau.

— De bună samă că profesorul s'a-ntins iar cu vorba.

Înainta necăjit cîte puțin în lungul trotuarului, spionînd printre frunzarii pomilor ș'apoi să'n-torcea repede iară după colț, ca să poată ieși grăbit la apropierea ei, fără să dea de bănuît c'ar fi așteptat înadins.

Tușia să-și dreagă vocea, căci, se simția înecat, cu tot curajul ce-și făcuse. În gînd limpezia vorvele cu care trebuia s'o-ntîmpine. Se pusăse bine, și era bărbierit din proaspăt. Cu toată cumînțenia solemnă și naturală care incununa ori ce mișcare a Șiminei, Pralea înțelesese că-î stăpînește sufletul.

Era siguranța omului frumos și un miros instinctiv.—Se hotărîse să s'arate energic. Știa el că-n dragoste ca și la rebel să cere rezeziune și surprinderi în acțiune. Pe femei trebuie s'o-nvingi. El le compara cu vitele nărăvașe, care n'ascultă de cît cînd simt că-s duse de-o mîină viguroasă. Cu cît or trece de mai pudice și grave, cu atît să fi mai nerușinat și obrasnic..

Valurile sgomotoase de studenți în revărsare îl surprinsese în mijlocul acestor alcătuirii. Prin răriștea unui castan sub care să ferea, a zărit'o cum înainta mîndră în sprintenia mersului ei grăbit. S'a retras neobservat după colțul stradei și cînd a crezut el că s'a apropiat mult, pornește liniștit și nepăsător.

— A... crinul nostru sălbatec..

Cînd a văzut-o roșind și mișcată. ș'a înflorit mai cutezător surîsul lui mărgărintat.

— Eu ?

— Imi dați voce să completez buchetul..

Și c'un gest sigur și curtenitor, îi întinde cren-guța de trandafir. Ea a luat'o fără să știe aproape ce face și-n încurcătura bucuriei ș'a neînțeleșului ș'a prins'o din mers în cingătoare.

— Nicăeri nu le-ar fi stat mai bine și nimic nu m'ar înviora mai mult.

— Mulțămesc...

— Și ei trebuie să se înfioare de fericire...

— Nu știu ce v'ar face să credeți...

Mergea și-î respundea aproape fără să-l priviască, amestecul gîndurilor o amețise, trecea grăbit printre trecătorii indiferenți, ca luată de vîrtej.

— Ce bine cînd să fac ast-felii de potriviri !

— Cum ?

— Florile puse lîngă floare.

— O floare care păleşte în umbră.

— Care străluceşte, poate..

Ea-î răspunse c'un aer de obosială :

— Cum vraţi să credeţi...

— Nu totdeauna ai noroc florile...

Simina se-ntoarce la el îndurerată.

— Da, domnule, sunt trandafiri striviţi în picioare de dobitoace.

Pralea s'a ruşinat ca de-o mustrare. Nici nu luase în samă când a trecut de «Teatru Naţional». Simina căzuse în abatere tristă. Era îmbrăcată simplu şi corect. O pălăriuţă moale închisă abea-î ascundea întunericul părului bogat. Pralea stingherit de muţenie şi-n căutarea unei ieşiri, sileşte tăcerea.

— La ce vă gândiţi domnişoară?

— La crinul sălbatic...

— V'a supărat vorba?

— Nu, dar m'a încredinţat de un adevăr.

— Care?

— Că lumea mă împovărează de-o vină pe care n'oşam.

— Cum?

— Crede că-î port ură şi mie mi-î dragă, cu toate că nu-mi intinde braţele..

— Cine-ar putea să nu vă adore...

— Eă nu i-am greşit nimica şi dacă nu m'aproprii de ea, e ca să nu-î cad silă.

— Cit vă înşelaţi!

— Co bine-ar fi să ne fi înstrăinat, numai pentru că nu ne-am cunoscut la timp...

— Vă asigur.

— Atunci când aş întrezări un suris de împăcare, m'aş arunca la sinul ei ca un copil ce-şi recunoaşte mama.

— Nu pricep de ce întîrziati...

— Pentru că nu văd de cît prefăcătorie și pizmă..

— Așa înțelegeți d-v. iubirea ce vă înconjoară?

Pe buzele Siminei luminează un zîmbet de nesfîrșită amărăciune:

— Iubirea se simte — nu-î nevoie să fie pricepută... Copiii nu-și dau samă mai de nimic din ce-î împresoară și totuși bat ușor din mîni la apropierea dragostei lor...

Pralea tot timpul spionase ori ce mișcare căutînd să se potrivească cu apele gîndurilor ei. Cînd a văzut că prea s'a înglodat în locuri depărtate, ș'a adus aminte de Floareș și de ce spunea el despre Simina. S'a prins de ideile lui, ca de-un colț mintuitor de stîncă. El descurca lucrurile mai mult cu puterea unui instinct de inteligență, de cît cu ajutorul înțelegerii conștiente.

Prefăcîndu-se cufundat în păreri de rău, oftează dus, crezînd că va smulge interesul Siminei. Dar ea mergea tristă și mîndru, privind numai înaintea visurilor ei. Văzînd că nu-l întreabă nimic, ridică el capul compătimitor.

— E nenorocit omul care trăește neînțales de ai lui. Să treci așa prin lume ca un semn de întrebare !... D-v. sunteți captivă în societatea noastră de azi !...

— Așa dar sunt ochi care să mă vadă ?

— Și poate suflete care vă înțeleg..

— E așa de simplu ceea ce v-rai eu, cer atît de puțin oamenilor, că mă cuprinde mirarea văzîndu-î porniți..

— Înrautățire pămîntească...

— Să fii ciustit, curat la suflet și să muncești pentru potolirea durerilor din lume..

— Cum face unchiul d-v..

— El e un om desăvârșit, eu îl premăresc...

— Singura oază unde vă puteți răcori așteptările..

— In pustiul acesta de simțiri..

Pralea tresări de un gând nou.

— O cât face tovărășia sinceră, chiar a unui singur om.. îți poți alcătui o lume, numai din apropierea lui..

Din curatul senin cu soare, încep a cădea picuri mari și rezezi. Un moment rămîn ca la o răspîntie, nedumeriți, apoi el să folosește de zăpăciala ei ș'apucînd'o înfierbîntat de mină, se ocrotesc în gangul de la «Splendid»...

— Nu cred să ție mult.

Drumul se pătase de punctarea stropilor grei și negri. Pămîntul copt de soare, sfîrșia par'că sub cernerea apei. Cuprinsul mirosea a prăjit.— Simina își perduse rostul stăpînirii de sine; înviorată și tremurînd de strîngerea caldă, se sbătea ca-n prinderea unui laț nevăzut.

Cerul se-nourase, ca prin minune, s'auzea tuncete sgomotoase și-ndepărtare a pîrîit deslănțuirea unui trăsnet.

— Doamne, ce mă fac...

— N'aveți grijă, nu sunteți singură.

In vremea asta trecea prin ropotal ploaiei o trăsură în alergare slobodă. Pralea ieși repede mai în față.

— Birjar, liber ?

Făra să mai răspundă din pelerina lui muiată, vizitiul întoarce trăsura. Mulțimea umpluse gangul și Simina se simțea mult stingherită.

— Nu puteți întîrzia mult aici..

Și fără s'aștepte respuns, îi trece brațul drept pe după talia subțire ș'o strînge ușor din vîntul alergării ridicînd'o iute de subsuori sub pocolitul ri-

dicat. Toate s'a'au petrecut ca-ntr'o tremurare de vis. Numai cînd trăsura s'a pus în mișcare, s'a desmețit ea din dulcea înfiorare.

— Cum și dumnea-ta ?

— Indrăsnesc să vă conduc..

Pralea s'a plecat și ridicîndu-se pe după umărul birjarului, îi șoptește poruncitor :—La șoșea...

Stropii băteau bubuitoare în poclit. Înainte se vedea săgetarea albă a picurilor deși. Ploaia în cădere părea că-i atîrnarea resfirată a unui scul argintat. Pe laturile stradei se umflase părăe înspumate, care amenințau să se unească într'o apă întărită. Caldărimul ferbea de forfotirea stropilor sfărîmați în ochiuri de cristal. Prin dreptul gurilor de canal s'auzia frîngîndu-se prăbușirea vijelioasă a scurgerilor în mînie.

Strîmtoarea trăsuri, îi dăduse prilejul să se apropie prea mult de răsufarea speriată a Siminei. Trecîndu-și mîna dreaptă îndrăsneț pe după mijlocul ei, începea să ca și cum ș'ar continua vorba întreruptă de ploaie.

— Ș'atunci ce-ți pasă de restul oamenilor... Cînd se va arăta craiul închipuit în ceasurile de castă reverie, cînd îl vei vedea venind cu mersul lui de făt-frumos, totul se va perde sub zăbranicul uitărei și nu va rămînea de cît el în cadrul de lumină a strălucirii lui...

Simina încătușată de stringerea tulburătoare de viguroasă a brațului voinic ș'a oprit sbaterea învinsă. Se muiase ca o pasare învăluită din sbor de sbucnirea unei aripi de foc. Peptu-i era în sbucium. Răzemasă capul de dosul trăsorei și arzînd în frigurile primei iubiri tremura în tresăriri voluptoase.

Pralea se pleca tot mai mult în aprinderea re-

sufărării ei feciorelnice, strivindu-î sinul stîng în apropierea lui prea culezătoare.

— N'ați visat nici odată pe acel mire nobil, care să nu trăiască de cît pentru... *tine și patrie*...

Ea a deschis ochii mari albaștri și zimbînd prin respirarea deasă, s'a luminat ca la auzul unui buciom de bătae.

— Da...da... e singura amăgiro pe care o mai aștept...

Inginase vorbele ca prin vis. Pralea îmbărbătat, o inbină cu stăpînire pe brațul lui stîng și întorcînd-o înfierbîntat la piept, o strînge cu înfiorare acoperindu-î gura cu serutarea înecată a buzilor lui arse.

— A...

Era strigătul leoaicei biruite. Se frămînta în cătușe cu desperare. C'o mină se proptise în bărbia lui, iar cu cea-laltă apucase marginea poclitului. El printr'o ușoară încordare, o apropie din nou la pept, trosnindu-î dulce încheeturile și-î șoptește cald în urechia stîngă.

— Mireasa mea dorită...

I-a dat drumul ca dintr'o deslegare.

— Ce vraî să faci din mine l..

Și întorcîndu-și capul în ungherul trăsorei, a sbucnit într'un plîns podiditor. Se sguđuia în spasmul bocetului ca o pînză bătută de vînt. Pralea surîdea cu triumf sub mustața lui neagră și adusă nervos în coțurile guele.

Ploaea încetase și cuprînsul strălucea de soare și înprospătare. Șoseaua se lungea prin înșirarea copacilor uzi. Foile înrouate scliceau ca niște solzi de argint. Prin frunzarii senturați de sbor, cîntau păsările înviorate. Și-n tot întînsul acesta de sănătate și bucurie, plutea mirosul teiului în

floare, ca o mirodinie sfântă cadelnită de mîna bună și nevăzută a celui a toate stăpîn.

Simina se smuncește brusc din plîns

— Dar unde suntem noi acum ?

Genele-î erau grele de lacrimi, iar ochii umeziți să-ngrozise de neliniște. El îi ia blind mînile și vorbește cu duioșie.

— Afară, în templul curat și plin de parfum al naturei... Ne-ați legat sufletele în logodnă nevino-vată, departe de răutatea oamenilor ..

Ea privea perdut în jur, nu credea ochilor ce vedea. Pădurea și soarele tînar o făceau să se gîndească la poveștile copilăriei.

— Nu te spăimînta, e numai împăcare în jurul nostru, paseri care ne bine cuvintează și singurătatea ocrotitoare..

Ca reculeasă, Simina se-ntoarce îmblînzită, suride trist și plecîndu-și fruntea pe umărul lui, pornește iar în plîns încet și tremurat.

— Nu mai sunt a mea...

— Suntem ai noștri, a amîndorora...

El o ținea de mijloc și se uita la dînsa lacom, ca la o pradă așteptată.

La capătul șoselei, Pralea se ridică și face semn birjarului nepăsător să întoarcă-napoi.

Șirul teilor parfumați rămîn în urmă, scînteind în declinul soarelui voios. Pe trotuare erau ciucuri de floare bătute de furia ploaiei și stropiți cu noroiu împrôscat. De pe la vile plecau și se întorceau din întîrziati. Bicicliști murați de apă și noroiu, se întorceau cu grabă și curmați mult înainte. De pe caii uzi și osteniți se ridicau rotocoale de abur. Vizitiul ascuns în pelerină, întindea plictisit la răstimpuri biciul, ca să-ndemne goana. Cum sta

înclinat și posomorît, părea o barză plouată, cucu-
tată pe-un stog de fin.

Simina ridică capul brobonit de sudoare și la-
crămî și continuă a privi la Pralea cu aerul acela
de împăcare și blîndeță. El își luminează mîrgăritarele /
tari de un suris dulce. În îngînarea bucuriei de
pe chipul lui, jucau undele unei ascunse ironii.

— M'ai ertat ?

Ea face trist din cap că da. Pralea îi duce pe
rînd mîinile la gură.

— Cit ești de bună și frumoasă.

— O te rog, nu vorbi așa...

— Pot eu să-mî înăduș simțirea ?

— Sunt vorbe mari, dumnezeești, dar le au pro-
fanat atîtea, că ș'au răsufat farmecul...

— Totuși...

— Pe mine să mă iubești cuminte, după cum
te cinstesc eu de cu drag, nu cu vorbe care pot
minți, ci cu priviri care se simt...

— Îți jur...

— Nimic alta, te rog mult... Eu nu mă duc la
teatru numai de frica dragostelor de-acolo... E oribil
cum să-nțalege amorul de către actori și eu cred
că dinșii strică mult apucăturile oamenilor... Imî
astupam urechele ca de un scîrțîit de scripcă, cînd
se găsea cite un rătăcit cavaier să mă umilească
cu curtea...

— Ori cum, dar...

Pralea se încurcase rău. Era desorientat ca luptă-
torul care vede plesnindu-i în mîni o armă, pe
care pusăse temeiul mult. Declarațiile lui și scenele
sgomotoase de dragoste, îi înlesnise succese de ne-
uitat.

— E atîta înălțare într'o iubire liniștită. Să-ți
respecti alesul și să-l dorești pînă în a-ți confunda

rostul zilelor cu dragostea lui. Amorul acesta cinstit, cuminte e și frumos și inteligent..

Vorba din urmă i-a readus în minte spectrul batjocoritor a lui Floareș. Greșise înțălesul vrerilor Simonei. Credea s'o ducă tot într'o pornire. Instinctul lui de-a ghici repede drumul gândurilor, îl înșălase de data asta. Ca să scape din desişul în care să înfundase, sare la altă idee.

— Azi dimineață mă gindeam cu atîta bucurie, c'am să te pot vedea..

— Poî n'am avut cursuri... și alt-feliu eî nu ies de cît rar de tot cu moșu...

— Nu... acasă la d-v...

— În ce chip ?

— Cînd m'am dus să dau diploma de onoare d-lui Irimia Bogdan-Muşat.

— Nu înțeleg.

— L'am ales președinte de onoare la societatea studentească «Tovărășia».

— O, el iubeste mult tineretul...

— Ș'ar vrea să-l vadă mai puțin blazat după cum mi-a răspuns la întîmpinarea mea, l'ar dori mai îmbărbătat și scos din toropeala în care se ofilește.

— Ei, cîte dorește el !... E un moșniag care vizază încă, e din sfărmăturile care mai trăesc din marea generațiune...

— Birjar oprește

Palatul se ridica trufaș din dosul desişului verde a grădinutei din față. Simina a sărit repede jos și fără să mai priviască îndărăt, a deschis portița pripit. S'a năpustit ca alungată de-un biciu aprins, și s'a perdut pe scara dosnică, care duce sus în odaea ei mohorită.

Cînd s'a văzut singură în întunecarea răcorită a

cuibarului ei, amintirea celor petrecute, a împovărat-o ca o amară părere de rău după un odor perlut.

— Să nu mai fiu a mea !..

S'a îngropat palmele în ochi și căzînd de-a curmezișul patului a podidit-o iarăș plînsul acela chinuit. Tremura sguđuitor în sbaterea bocetului. Ațiștea anî tineri lipsiți de iubiee, nedesmerdată de cît de sluga ei credincioasă, se crezuse osîndită să treacă prin viață fără s'oprească în loc dragostea nimănuî. Acum cînd se-ntîlnise cu-atîta fericire în față, simțirile desmorte se revărsaū tumultos. Sufletul ei înfrînat sbucnise ca o pară înădușită multă vreme. Invăluiri calde îi trecea în jurul trupului, iar mijlocul ș'acum îi ardea pe urma strîngerei ferbinți. Respira greū ca și cum buzile i-ar fi intr'una coprinse în sărutarea nesfîrșită și pătimașă. Mădularele robite păreaū că-și dau drumul din încheeturile lor,

Sguduirea plînsului i se îneca în incuiri suspinate.

S'aude un bătut ușor în ușă. Simina se smuncește de plîns și sprijinindu-se numai în mina dreaptă, se-ntoarce înapăimintată ia spre ușă Bate din nou mai tare.

— Trebuie să fie Darie ..

Nu văzuse pe credinciosul ei profesor de vr'o septămină. Era peste putință însă ca să-l primească în halul acesta. A induioșat-o îndepărtarea dămoală a pașilor lui. Ghicea ea destulă descurajare în mersul acela -ncet. De multă întărire i a fost și devotamentul omului acestaia ciudat.

S'a dus în virful degetelor, s'asculte la ușă. Trepte de la scara tainică trosneaū rar, una după alta.

Simina s'a întins pe sofaua de sub geamul din

spore grădină și sprijinindu-și ceafa în copca mînilor, scapă cu gîndul în trecut, călăuzită de chipul lui Darie.—Venise profesor la pensionatul lor, pe cînd era prin clasa a patra. A predat limba romîna și mai pe urmă istoria. Înainte fusese profesor la Blaj. Il revede ș'acum în stingerea pleoapelor închise: Slăbuț, nu tocmai nalt și cu părul inspiciat pe-alcurea de anî. Pe fața lui de copil blajin, erau cîte-va urme reslete de vărsat. Mustăța îi era ciupită și cînd rîdea, par'că da să plîngă. Fetele ce-tiau de milă și-l ascultaui numai ca să nu-l vadă îndurerat. Era însă foarte învățat, punea note bune și le spunea lucruri în afară de program. A încercat să facă și poezii, dar gazetele l'au luat în răspar. — S'au apropiat într'o oră de compunere. Le dase să scrie ce-va despre mama lui Ștefan cel mare. Mai înainte însă, a svirlit el cîte-va lumini asupra Mușatilor din Moldova. Vorbea entusiasm și ridica mult rolul lor în trecutul nostru. Simina s'a sculat atunci, mîndră, și-a întrerupt cu bărbăție: —Eū cobor din Mușatinî, domnule... Dînsul a plîns și i-a sărutat mîna, că iubea nebunește trecutul și țara.

De-atucî n'a mai slăbit'o din vorbe bune și atenții.

Pe urmă i-a adus cărți, vorbea toate orele libere cu dinsa și-î dădea jurnale literare. A pus multă hotărîre în sușletul ei chinuit. De cînd era la Universitate, venea adesa s'o vadă și să-î deo cîte vr'o tipăritură nouă. Acum însă e îmbătrînit și închis la vorbă. Sta mut pe scaun, o pipăe ocrotitor cu privirea, tresare la vederea ei ca un cine credincios ce-și zărește stăpînul...

Iubirea asta ciudată o măgulia și-o întrista în acelaș timp:—Numai de atita simțire să am eu parte în lume?—o babă cam sărită ș'un nevolnic..

Dar reamintirea trufașă a lui Pralea, îi răsare ca o tremurare de flămură mintuitoare. Susț�letul astimpărat un moment, se resvrătește din nou. Trece cu gîndul în sbor vertiginos prin tot timpul, de cînd îl cunoaște.

A fost o continuă buimăcială tot cursul aceluî început de dragoste. De-odată nici nu l'a luat în samă : Un tînăr cochet, cu mișcări și căutături acum modeste, acum obrasnice, trecînd ușor de la supunerea umilă a omului care caută să se strecoare neluat în seamă, la manifestări sgomotoase care sare în ochi.—La cursuri ședea lîngă dînsa. Ceî-l'alți studenți ca și cum ar fi fost înțeleși, îi respecta loculatunci cînd el întîrzia. Dacă lipsea—și-n primiletimpuri asta se petrecea cam des—rămînea singură toată ora. La început o stinghierea această urmărire îndărăptnică, mai tîrziu n'a luat nimic în samă ș'acum o făcea fericită..O batistă ridicată grabnic de jos, un creion împrumutat la timp, o ușă deschisă politicoș înainte, toate întovărășite de surîsul acela provocător, iată primii lui pași..

Ea trecea mîndră în mersul ei hotărît, învăluită veșnic de hobotul întristărei. Studenții o țineau de fudulă și-î făceau necazuri. Unii îi imitau mersul asvirlit, strîmbîndu-î mișcările.—Da-nțopată-î prințesa la călcătură...—Umblă ca pe teluri...—Atita zestre are și ea...—Nu-și privește de cît virful nasului cînd merge pe drum...—Ba mai vede și pe Pralea de-un timp...

Intreruperile acestea străbătiau prin hohotul salei ca niște săgeți rătăcite-n vijelie. Studentele celelate pismașe se uneau în răutate cu mulțimea. Simina care sosia ozact la începutul orei, cădea de multe ori în tumultul acesta, ca-ntr'un pînjinis. Surprinsăse totul și ce nu auzise, simția așa din aerul otrăvit.

Sgomotul se potolea la ivirea ei, rămineau numai pufniri înfundate și unele frinturi de vorbă și tuisiri cu înțeles.

Se așeza frumos în primul pupitru și-ntorcînd ușor f.ța ei înourată asupra mării de capete, își umbria buzile șterse de un zimbet ertător, mai mult ghicit de cît surprins.

Purtarea ei era o desarmare pentru toți. De la un timp au început a se rușina de necuviința lor. Ura s'a schimbat în respect. Numai fetele și cu cîți-va mojiți înrăutățiți măicăutau s'aprendă vrajba.

Numele ei în locul ironiei, era pomenit cu stimă. Nu intra cu nimeni în vorbă, dar răspundea omește cînd era întrebată. Se înroșea de ori ce atingere, părindu-i se c'a înfruntat, pe cei din jur și atunci cerea frumos ertare și trecea falnic și cuminte prin valurile mulțimei date-n lături. Era superbă în haina ei simplă și corectă. Colegele înzorzonate și cu siliri în apucături, făceau o nepotrivire isbitoare pe lângă dînsa.—Un poet tînar, student și el, a comparat'o c'un gest de mîndrie. Cei ce desemnau îi făcea prof'ul. Privirile în timpul orei se plimbau de la catedră la dînsa. Se discuta mult asupra ei și unii se încercau s'o interpreteze în fața celor proști.

Simina a trecut prin toate cu resemnare, a înțeles ș'a uitat totul... Știa dînsa că pentru popor trebuie să fii sau stăpîn, sau să cazî mai jos de cît el. Pe cei străini lui nu știe de cît să'i respecte sau să-și bată joc de ei, dar trebuie deprins cu gîndul unei tovărășii demne. Ea a învins cu timpul mulțimea ș'acum mulțimea aceea întărtată odată, cerca s'o-nbuneze cu prisos de luare aminte.

Dar ea iubea mulțimea aceasta înrăutățită. Ș'apoi

nu de-acolo s'a ales făt-frumosul ei, așa cum ră-sare soarele din împrăștierea neagră a nopței?...

Pe cînd ea moleșită de oboseală adormise pe sofa, odea se-nmorminta tot mai în înserare. La vremea mesei, intra Gana încet și orbăcîind prin întunerie, o găsește scăldată de sudoare și tremurînd în frigurile somnului.

— Scoală, mamă, că-î timpul mesei.

— Lăsați-mă lui...

— Ce hîguî domnița?

— Ha?

— Eu sunt, ce visai?

Simina trezită bine, sare voioasă și se șterge la ochi.

— Știi.. să făcea... par'că căzusem prinsă.. nu știu cum, că nu erau oameni... Mă chinuiau rău.. îmi prinsese minile în mreață veninoasă și subțir^o și mă strîngea, de nu puteam să mă mișc... Cuprinsul era înecat de un aer puturos și eu mă-nădușam cînd dam să respir... O cum mă chinuiam... Pe trupul meu desgolit se suiau șopîrle și broaște reci bubease.. Piteci scîrboși, rîdeau pe nodurile picioarelor lor strimbo și mă priveau rînjind... Eram captivă... Dar... să vezi tu Gano, a venit el, Ionică al tău din povești, avea calul alb și la cingătoare busduganul cel fermecat... M'a văzut și mi-a suris cu dragoste, ce dinți albi și tari luminau sub musteata neagră... A ucis pitecii, mi-a desfăcut țesutul veninos și... aici n'a făcut bine Gano... m'a sărutat ș'atunci aerul mi-a părut ca după ploae... Pe gîngăniile cele mici le-a strivit sub călcăiul lui de oțel... M'a luat pe urmă pe calul înaripat și m'a furat din locurile blestemate. Eu leșinasem de mulțămire la sînul lui viguros și mergeam, însă nu știu cum, atît că m'am trezit departe, tare departe,

intr'o pădure cu miros de tei înflorit și cîntec de paseri...

— Păreri de prin somn...

— Nu... era chiar el și mi-a dat și flori de trandafir...

— Cine ?

— Făt-Frumos...

— Fă-ți cruce, mamă, e'o fi fost sburătorul...

— O nu, îl am ș'acum în întunericul orbitelor cînd string pleoapele tare...

— Alungă-l din ochi...

— Să-ți respecti alesul și să-l dorești pînă în a-ți confunda rostul zilelor cu dragostea lui... În colo să fii cîstit, curat la suflet și să faci bine oamenilor...

— Hai, că ne-așteaptă masa,—afară ai să te răcorești de somn...

Gana o tira de mîna mai mult cu de-asîla, ca s'o scoată din noaptea odăei. În sala luminată slab, bătrîna slugă se nălțu să-și privească stăpîna.

— Ai plîns ?

— Ce mai vorbă !

— Ești galbenă, suferi...

— Și totuși mi-î atît de bine...

Apoi zimbînd de-o amintire, se pleacă iute și-și scoate crenguța cu florile din cingătoare...

— Mă duc singură jos, nu te mai coborî, pune-mi trandafirii aceștia într'un pahar cu apă ..

— De unde-î ai ?

— Mi i-a dat el, Ionică din povești, nu ți-am spus ?...

V

Serbătoare...

Clopotele bisericilor umpleau aerul cald al dimineții de înginare înălțătoare. Vibrările sfinte se imprăștiau în cuprins ca o ploaie de înviorare trimisă sufletelor însăcetate. Soarele ridicat mult, scutura din pletele lui aprinse, raze împacate și semn de blîndă ertare — Sub revărsarea aceasta de bucurie și bine-cuvîntare, Bucureștii își clocotea viața în deslănțuirea încurcată a stradelor.

Calea Victoriei, între Bulevard și Palat, era o apă amestecată de oameni în mișcare. Prin îndesarea îndărtnică a valurilor pestrițe, treceau trăsurile în salt grăbit, duduind pe pardosala de lemn. Vizitii păreau niște catarge friate a unor corăbii luate de vîrtej.

— Păzește...

În răspîntia teatrului gardistul înădușea strigînd și ghiontînd mulțimea năvalnică. Prin bluza de doc străbătuse ochiuri de sudoare.

— La pas...

În colțul «Hotelului Continental», în jurul felinarului, se strînsese o ceată de *giovini*, spilcuiți și gălăgioși. Erau studenți, gazetari și băeți de bani

gata. Se numiau pe ei, *Micul stat major* și treceau ca de obicei în Bucureștii în revistă. Umbra caselor se întindea încolo departe, făcînd o răcoare ce înfiripa. Rostogolirea talazului arunca între ei așa numai pentr'o strîngere de mină ș'o vorbă, pe cîte-un ofițer mai tînăr.

— Rămîi cu noi, mon chér, e-o plăcere..

— Mă vede vr'un superior...

— Ce oameni nenorociți, un pas nu pot face, afară de reglement...

Un cățeluș prins între picioarele mulțimei, șelălănea de să te-asurziască. Tramvaiul oprit la «Cooperativa» își lăsa pasagerii printr'amîndouă părțile scaunelor.

— Uite una...

Tineretul face rînd ș'o segetează cu ochii înflăcăriți.

— Ah, ce șolduri, mă dragilor...

— Ș'un picioruș...

— E bună... că prea ridică rochia să-și arate fusta roză de mătasă.

— Mă duc după dînsa, parole d'honneur...

Era cel mai fercheș dintre toți, grăbise pasul s'o ajungă prin mulțime, încîndu-și în batistă o tusă cu înțales.

— Are să se căpătuiască, ticălosul dracului...

Se înălțase cu toții în virful picioarelor și căutau curioși peste apa de capete.

— S'a prins...

— Auzi?

— Nu vezi că-î vorbește?

— Al dracului secătură.

— Norocul lui.

Un parfum de violete îi trezesc pe toți la postul lor. Foșnetul mătasei, trecuse de ei.

— Tiii... asta a scăpat...

— Dar ce ceafă albă sub ridicătura bogată a părului

— Clasa I, nu-î marfă de iarmaroc, aici nu merge cu una cu două...

— Alta băeți...

Fata roșește de departe.

— Dar știi că ești nostimă puicuță ?

Dinsa se întoarce muștrător.

— Las'o că-î încă la școală.

Hohotul se ridică din mijlocul lor, de s'acopere șgomotul duduitor al trăsurilor.

Șerban s'oprește și el cu *băeții*.

— Lăsați, măi, lumea-n pace... cucoanele-s revoltate pe voi...

— Da lumea la ce să ndeasă pe-aici, dacă nu-î place gluma ?

— Uite asta e o idee.—Dacă i-î de plimbare, să se ducă pe bulevarde, nu aici în strîmbătura asta de stradă.

— Eū mă știū pe mine, pînă nu m'oî boți zilnic oleacă în înghesuiala de aici, nu dorm liniștit noaptea.

Un sclivisit umblat, intră-n vorbă.

— Și să nu credeți că-î numai la noi asta, fiecare oraș mare, are strada lui de întîlnire și bo-solială. De obiceiū tot înguste și întortochiate, ca să aibă norodul cum să se ciocniască și să se șteargă în de el.

Șerban adaugă rîzînd :

— De bună samă că e o nevoie fiziologică acest masaj în gală, e un fel de descărcare prin porī a unor forțe nebănuite de savanții noștri.

— Cu condițiune ca să nu fie omogenitate de trecători.

- Ce vraî, teoria contrarietăţilor..
- Ssss.. tăcere, trece regina castităţii..
- Se pornesc din nou pe ris cu toţii. Fata ruşinată un moment s'apropie pe urmă, zimbînd murdar sub albul cojit al pudrei groase.
- Pîndiţi ca tilharii la răspîntie de codru.
- Şi ce prăzi.. tot *damicele* sprinteoare..
- Aş, vorbă, prăpădiţi timpul şi vă stricaţi inima, încurcînd drumul oamenilor,—că la urmă tot noi ridicăm greul..
- Voi sunteţi mîntuirea neamului.
- La ce vă prăpădiţi atunci vremea aici?
- Ce să facem alt ceva, viaţa-î scurtă..

Unul o iea obrasnic :

— Fugî de-aici, ţi-ajunge, ne strică reputaţia. Fata roşeşte jicnită şi ca să nu-î fie retragerea o goană, să-ntoarce prefăcută către unul tinerel şi slab.

— Apropos, Mişule, spune-î lui Vasilescu că m'am supărat pe el,—ştie dinsul de ce..

S'a-ndepărtat făcînd ameninţături din deget. Cel care se rupsese din grămadă la început, venea acum gîfîind, cu pălăria în mînă şi ştergîndu-şi fruntea de sudoare.

- Ei, cum e solia?
- Am pus totul la cale..
- Bravo, berbantulo.
- E întreţinuta unui inginer bătrîn
- Atunci e pe gratis?
- Să-î plătesc numai camera, dar lasă, îi trag eu clapa s'ajungem la capul lunii.

Un strigăt subţire spintecă sgomotul.

— La mine coconaş..

Piaţa teatrului înegrea de îngrămădirea trăsurilor sclipitoare. Caii nerăbdători îşi zuruiau taciturile

cu neastimpăr, scăpărînd copitele în bocnele de piatră așternută. Muscalii grași și catifelati, senălțiau cercetători pe caprele lor. momind pe cei care s'apropiaū.

— Aici liber.

În poarta otelului Continental își face loc un provincial burtos.

— Un *cauciuc* aici...

Din trei părți s'au prăbușit trăsurile să-l iee, amenințînd să strivească pe trecătorii prinși între cai...

— Ho, măi, sunteți turbați?...

Clopoțelul de la tramvaiū țîngănea străbătător.

— Circulați, domnilor.

O doamnă gătită ca o podoabă nouă, înaintează falnic și grațios.

— La post copoilor, că-î bucațică bună.

Grupul scoate un aaa. prelung de admirație.

— Pțț..

Indrăsnește cel slăbuț și fără mustață. Doamna se-ntoarce disprețuitoare, șoptind cu bătjocură.

— Te admir juneță...

— E nevasta ministrului de...

Asmuță un agent secret de pe urma ei.

— Holeoo...

— Ne-am dus!

— Nu vă potriviți, numai eu știu vre-o ciți-va care trăesc din sfărmăturile buneî ei-voînți.

— Suntem în familie atunci...

— Băeți, Floareș.

Obosit și cam în neorînduială întorcea colțul de la «Continental»...

— Voi tot nu vă lăsați de crailicuri?

— Staî cu noi, dacă vrei să rizi...

Șerban se-ntoarce către el...

— Nu te am mai întilnit... Știi provincialul cu decorația de-atunci noaptea.. primarul de la...

— Aha—da...

— Cînd am eșit cu el afară, pe drum, de tot pe capul meu să-î spun numai de cît, cine-î *Nirvana*... Am dat eu să scap, aș, că să poate să nu știe și dînsul ce l'ai întreat... — Măi romîne, a vrut să glumească...—Nu că nu se glumește c'un străin, să-î spun, c'alt-feliu pleacă supărat din București. Eu rideam în mine de să mă strîmb și nu știam cum să-l dumeresc măi bine, dacă i-ași spune. La urmă tot el m'a scăpat, că se-ntoarce tainic și încurcă vorba cu oare-care silă:—Daî eu cu mintea cam-ce trebuie să fie, dar de ce să nu-mi spuî dumneata?... Ce crezi?... fac eu curios.—Ce să fie, dragostea, bat'o pîrdalnicul... După ce m'am saturat dea hohotit, i-am zis prin lacrimi:—Ai ghicit, e-o femea...—L'o fi lăsat, că prea-î place băutura și femea, dă, are nevoe de multe..

Floareș ridea ca-ntimpurile frumoase și cu dînsul rideau toți, cu toate că nu știaî de ce-î vorbă.

— Nu te întrista însă, ai să-ți găsești pe *Nirvana*...

— Cum ?

— Face el o publicație în comuna lui.. Știu că mi-a zis cu interes:—El de ce nu-ntreabă prin *Monitor*, că nu-î mare lucru, cite vite scăpate nu se găsească așa... Eu din partea mea, atît cît mă privește, în comuna mea, am să-mî indeplinesc datoria...

— Fericit om.

O trăsură care venea de pe strada regală, s'a întilnit c'o alta care trecea la vale, calea Victoriei. Dacă nu opriaî la timp vizitii ș'ar fi sfărmat caii capetele, așa mergeau de prăpăstios. Făcuse amîn-

două un unchiu fugit în lături, incurcându-și oiștile în hamuri.

— Nu știți că trebuie să lăsați în pas la răspinti?

Inghițindu-și injurătura și fulgerînd minios din ochi, gardistul se mulțamește să ia numerile de la trăsura.

Un tînăr palid, spînatec și cu pletele linse, s'aproppia melancolic prin îngrămădirea trecătorilor.

— Cine-î tipul acela ?

— Un poet decadent., să vedeți scenă... a, e un juvaer, monchér...—Ce mai faci Nicolaescule ?

— Mi-î greață...

— Și de ce ?

— Nu vedeți ce figurî grosolane, ce aer de giște ghiftuite, nu găsești un profil mai nobil...Mi-î dor de un chip palid, obosit ca o lună care apune..Și ce mîni!—uf... Unde-s minile prințeselor din Bizanț, albe ca petalele de crin și delicate ca două aripî obosite de columbă..

— Da unde ai vădat tu de-astea ?

— In adevărata artă,—de sigur că nu în templul profanatorilor ei...

Și el se uită pe sub gene la Floareș, cu care avea o socoteală veche.

Unul s'aproppio rîzînd :

— Ce zici tu de ce să scrie azi ?

— Maculatură... murdărie... sacrilegiu...

— Nimic mai de samă ?

— M'am încercat să fac eū, dar vulgul nu pripepe adevărata artă, e prea prost și ignorant, ș'atuncî m'am mulțămit să n'o mai scriu, ci s'o simt —rar daū amicilor cite ce-va.

— Nimenî altul nu-ți mai place ?

— Cu Baudelaire s'a stins rasa poeților genialî...

Floareș se uita prin mulțime și nu lua nimic în samă.

Ațițaturile nu încetau :

— Dar te văd abătut Nicolescule, ce ai ?

— Sunt bolnav dragă și desgustat.—De patru ani eu nu iaș la prinz de cît lapte ș'un corn, am un stomac ca vai de lume...

— De ce nu-l trezești cu vr'un chef ?

El dă înduioșat din cap.

— Nu mai pot lua nimic în gură... alcouri mai cu seamă nici vorbă, să nu văd...

Floareș rînjește batjocoritor.

— Asta nu te împedică ca să ne amețești în poezie, așa rar, cu bețiile dumitale de hașiș, opium, absint și nu știu ce bazaconiș de prin orient.. și toate sub zidurile Bizanțului...

— S'au Constantinopolul de azi...

— Eu dumitale nu-ți răspund...

Poetul își pusese în segetarea ochilor îndreptați, ca un blestăm, către Floareș toată ura *deosebirei de școală* care-i învrășmașise de mult. A plecat infierbîntat ca din Sodoma condamnată.

— Păzește..

— Loc domnilor.

— Zece banī, distrația americană.

— Plicuri numai cu cincī parale.

— Contesa oarbă, — două-zeci de banī de la cincī lei.

— Lollo, băeți...

În trapul unui echipaj de casă, trecea o doamnă tinăără, c'o pălărie enormă și încărcată, legănîndu-se visător. O mină delicată, încărcată de petre scumpe îi atirna leneș și nădins pe marginea trăsorei. Cu cealaltă își ținea umbreluța deschisă. Un *saint-bernard* sta în picioare de-a curmezișul trăsorei și

privea trufaș în jur, atîrnîndu-și clătinaător limba în respirarea lui gîfiiitoare.

— Vezi ce înșamnă să fii metresa unui director de bancă ș'a unui ministru milionar ?

Din mulțime își făceau o fală ca s'o salută pînă la pămînt.

— Ce cap frumos !

— Ține-o franțuzoaică numai pentru ca s'o coafeze—are un păr de minune.

— Ș'un norod de slugi.

— Dar casele ei !

— Dacă-i dă mîna !

— Și cînd te gîndești că-i fata unei spălătorese!

Un mocan încurcat printre trăsuri și grăbiți, da de colo—colo, cu căciula-n mîna și scuturîndu-și pletele de sudoare. Rîdea singur și-și căuta drumul cu bățul.

— La mare strîmtoare ai căzut moșule...

Floareș îl urmăria înveselit.

— Poî, am picat și eu aici domnișorilor, ca un cîne pierdut în iarmaroc...

Și clătîndu-și pletele inteligent și șiret, da îndrăsneț prin toate, ciocnind cu bățul în așternutul de lemn.

— Ați auzit ce comparație frumoasă ?

— Dar spectacolul mi se pare caraghios.

Floareș tot îl mai urmăria din ochii cu înviorare.

O fetișoară sprintenă și cu priviri obrasnice șoptește unuia din cei strînși.

— Diseară te-aștept.

— Negreșit, cum ne-a fost vorba.

Cu toții se ntorc mirați.

— Cum și tu Petrescule?—însurat de-o lună și...

— Vorbă să fie, pot eu renunța așa de-o dată la viață!—e o petrecere, să ai o combinație și-n o-

raș... Să vezi farmec! Nevastă-mea e o naivă de șapte-spre-zece ani, am scos-o eu de la călugărițe... Dar ce neștiutoare, ș'asa de candidă... Crede orî ce-î spun, toate minciunile, da de celea boacăne. — Odată i-am dis că mi-a recomandat doctorul cură de preumblat sara. Ea, că să mă întovărășască..., Da eu: Mț... nu așa dragă, cura trebuie s'o fac singur, că alt-feliu n'are leac... Și dînsa crede, ah, ce naivă... De-un timp spune să-î aduc pe văru-su Leonardo un mucos din anul întâi la filosofie, ca să-î fie de urît... Cînd mă-ntorc în ziuă, îi găsesc tot vorbind și ea m'așteaptă cu masă cu patul făcut și nu-nțelege nimic... Nu, moncher, e de scîis, n'am auzit încă de o așa naivă...

- Noroc de văr, că alt-feliu s'ar plictisi...

— Tot sunt bunî de ce va verișorii aceștia nevinovați...

— Ca și prietenii din copilărie...

— Bravo Petrescule, tu amintești pe străbunii noștri romani... familia este baza statului, uraaa...

— Hei, lasă-lasă împunsăturile, că nu fac numai eu așa, sunt oameni mari și mai sănătoși la cap de cât tine—ce vrei să mă protestesc acasă? Ce să facem amîndoi veșnic? Ce poate să-mi spue dînsa? Eu înțeleg alt-felul traiul... M'a îndopat cu destul piano în prima săptămîină...

— Puteai să rămîi singur.. uite ici în colțul stradei... cu fete ușoare, cu mofturi...

— Da, dar toate astea n'aduc zestre, domnule Floareș, și eu nu mă compromit să mișgilesc hîrtie...

Răspîntia se umple de curioși. Grupul din jurul fanarului mărit cu oaspeți noi, se ridică în vîrfurile picioarelor.

— Ce-î acolo?

Un cotiugar încărcat sus de tot cu lemne, abea

ora ținut de-un cal slab, pe povârnișul stradei Teatrului. Gardistul să pucse înainte și nu lăsa să înainteze.

— Nu știi că nu-î voe pe Calea Victoriei?

Calul sprijinit în opintirea picioarelor de dinapoi, își umflase în încordare mijlocul întins pe coaste și resufla greu pe nările deschise și însingerate.

— Domnule vreau să trec pe Strada Regală, taiu numai de-a curmezișul Calea Victoriei...

— Nicî s'o atingî măcar.

— Pe unde s'ajung alt-feliu, doar n'am să sbor cu cal și cu căruța peste ea.

Tremurîndu și picioarele de dinainte, calul să clătină să cadă-n genunchi. Își purta privirile rugător ca după un ajutor.

— Lasă-l, bre omule, că n'are prin altă parte loc.

Floareș intrase în vorbă indignat.

— Da vezi c'asa zice..

Apoi luîndu-și de samă și cunoscîndu-l că-î de cei de la gazetă, face înduplicat din cap.

— Fiind-că zici dumneata... hai să-ți fac un hatîr...

Șerban și Floareș au împins de dinapoea lemnelor ca să treacă priporul la loc mai drept. Cînd a intrat căruța în Strada Regală, calul care respira acum mai în slobod, se-ntoarce blind către cei doi necunoscuți și înfiorîndu-și buzile de-un nechezat dămol, se-ncerca parcă să le mulțamească.

Floareș face rîzînd către grămadă.

— Fericită țară unde orî cine poate face un hatîr... Bine că am trecut măcar pe lîngă gardiști...

— Nu mai știi nimic de Natalița, Olimpio?

Fata are timp să ridice numai din umere, luată de valurile strînse, a celor din urmă.

— Bibico, nu ți-î urit singură?

— Obrasnicule...

— Rău ne-a mers azi.. dar tăcere vine alta...

O coconiță grăsulic, frintă mult înainte de mijloc și c'un botișor semit cam prea afară din față, mergea țanțoș, de parcă-ar fi căleat pe sloi.

— A... ce ochi îngerești!

— Și ce picioruse!

— Ați greșit adresa domnilor...

S'a întors înțepat doamna,

— Dar tu Șerbane nu zici nimic, că pe Floareș îl știm prea ortodox când nu e vorba de... băutură.

— Eă am îmbătrinit, măi băeți, acum mă mulțămesc că vă pot privi pe voi.

— De când atita cuvioșie?

— Sunt vr'o ciți-va ani.

— Dar ce s'a întâmplat?

— Ascultați, dacă vă pot fi de învățătură.—M'am bucurat și e.i pe vremuri de ocrotirea unui ministru. Mă duceam cu multe nevoi la dînsul ș'am fost ajutat adesa. Nevastă-sa mă văzuse trecind prin sălile lor, dar eă n'am avut nici odată prilej s'o cunosc de aproape. Ministrul mă vorbea pe semne de bine e.i. că se interesa de cite ori mă duceam acolo—măi ales că pe vremea aceea publicam și poezii..—Intr'o sară. măi dragilor, cum se face văd o doamnă îmbrăcată simplu trecind grăbit prin dreptul palatului. Eă am crezut c'am dat peste noroc și dau de-o ajung din urmă..—E așa de liniștită sara aceasta, frumoasa mea necunoscută... Ea tace.—Muțenie și farmec... Dînsa ride șiret și se ntoarce cu vorba:— De bună samă, d-l e poet.. Eă prind la inimă:—Dar cine nu s'ar inspira alături de-o feo cu d-v... Mergem fără să măi zică nimic. Cotim pe străzi lăturalnice. Credeam că-î

nevasta vr'unui Bucureștean cu stare și-n mintea mea încălzită injghebam romanul din viitor. Intr'un timp, intrerupt.—Cit de fericit sunt că vă pot ținea tovărășie, păcat numai că ast-feliu de potriviri nu pot dura viața-ntreagă..—Ați ținea mult?.. Mă-nucrasem, acum mă temeam să nu fie vr'o nenorocită care să-mi cadă pe cap...—Cum nu, încă foarte mult, dar cine poate fi fericitul... Ea incuește de rîs, eă mă-neure mai rău. Vedeam în toate ale ei ironie și curiositate, dar în sfîrșit trebuia s'o duc pînă la sfîrșit. —Pot să nădăjduesc că mă veți primi chiar sara asta?... Dînsa mi-a respuns prin lacrimi stăpînite : —Se poate? vizite la timpul acesta? Ș'apoî bărbatul meu trebuie să se fi culcat...—Cu-atit mai bine, doamnă, vom fi siguri, numai cu visele noastre...—Ei am și copii domnule, că-î tin cu mine, cu toate doicelo și dadacele pe care le plătesc, că oă-vraū să mi-î crese cinsti și-ndea-proa-pea sîmului meu de mamă... M'am rușinat singur și nu mai știam ce să spun. Dînsa continuă așa răutăcios : —Sara asta am întirziat la soia-mea, are un bolnav în casă, n'am luat pe nimeni de la mine și n'am vrut să-î rup nici oamenii ei de la treabă că-mi place să fac curse pe jos, drumul e așa de sigur și mai ales cînd ai și norocul să-ntilnești *cavaleri* așa de devotați... Mă simțeam un ilit, vroiam să-î sărut mina și să fug pe urmă ca un păcătos. Cînd am văzut că intram în strada ministrului meu, mi s'aū tăiat picioarele ș'am uitat că i.m și glas în gură. Rămăse-om puțin în urmă ș'asteptam desnodămîntul cu inima strînsă. Cum am văzut de departe porțile inalte, mi s'aū prins ochii într'un pînjinis nestrăbătut. Mergeam condus de urma pașilor ei. Ce să vedeți în poarta ministrului s'oprește și-nălțîndu-se peste gard se uită la cabinetul de

lucru care era tot luminat și se-ntoarce iute:—Bărbatul meu, *domnule Șerban*, nu doarme, dacă îți să-l vezi haidem, va fi foarte încântat de... gentilețele dumii-tale... N'am avut timp să zic nimic că perit repede în grădinuță. Imi vuește numai și azi în urechi, hohotul umilitor cu care a intrat în casă... Ei, da: aceea-i femeie demnă, știe pentru ce trăește și bărbatā-su o respectā...

— Dar cu ministru ?

— Nu m'am mai dus pe acolo și l'am înconjurat totdeauna cînd aș fi putut să-l întîlnesc,— cu toate că sunt încredințat că nu m'a spus...

— Și de-atunci ai renunțat la viață ?

— Dacă aceea ce faceți voi, merită acest nume!..

— Ei, monchër, dar e o plăcere, nu vezi...

In grup se face o mișcare.

— Vine Pralea, măi...

— Vivat viitorul ministru...

Pralea, mîndru și strălucitor, s'apropie surîzînd și întinzînd mîna la toți cu gestul acela de superioritate și ocrotire a deputaților care se găsesc în mijlocul alegătorilor lor.

Floareș în toată vremea din urmă vorbise mai în colț cu profesorul Darie, se cunoșteau de mult, dar nu se vedeau de cît rar de tot.

Pralea s'a apropiat de Floareș fără să dea atențiune lui Darie.

— Te-am scăpat în gura lăcomiei, criticule, mi te-ai dat azi la ungher aici, ca să-ți pui ochiul pe noroc...

— Bine c'ai venit și tu —Vezi aici într-o voi, mi se pare că-s po-o movilă de gunoiu, de unde privesc prostia omenească mișunînd la picioarele mele... Ș'alături de mine, aș vrea s'aduc că să se

uite și domnul... dar nu vă cunoașteți, mi se pare, d-l profesor Darie...

— De d-l Pralea, că am mai auzit.

— A, d-l Pralea e universal.

— Mă persecuți, amice...

— Pe tine?—N'ai cetit pesemne articolul de ieri..

— In gazetă una și-n față...

— Ce-ți pasă ție de opinia mea personală, nu o'i am să te pun în capul națiuneii, aceștia cotrec, mulțimea care te caută din ochi...

— Ssss... lăsați vorba că uite Vranda.

Grămada sbucnește în ris.

Fostul abasador și general, se resturnase grav într'o trăsură hodorogată de stradă. Ca să-și deo amăgirea timpurilor înflorite, îmbrăcase servitorul în niște haine vechi și punindu-i în cap un cilindru afumat cu șireturile argintate ai valeților de curte, îl suise alătura de birjar.

Lumea se uita lung și se boldea.

— Un fericit...

Suspina Floareș.

— De ce ?

— Pentru că-i inconștient.

— Cum ?

— Nimeni în București nu-i mai mulțămît azi de cît dînsul...

— Crezi ?

— Iși apropie ori ce situație inchipuindu-ș'o într'o lumină schimbată, potrivită năzuinților lui.— Să vedeți, stăm în aceeași casă. Dînsul ocupă rîndul al doilea tot, dar de sigur că n'are să plătiască chiria... A virit în sperietți pe toți din strada aceea. Gasda, o babă simplă, e foarte emoționată și face totul ca să nu supere pe *prentul*... In ușă ș'a bătut coroana cu armole unui fost domn fanariot cu care

se rudește prin alianță. Stă mai toată ziua în casă de-și cârpește hainele și-și curăță unghiile. Să uită în oplindă mult și-și netezește chelia. Creditorii când vin, întilnesc pe neblinzitul servitor în haine roase de lacheu. — Le prince ne rețcit pas... E un mulatru îndrăcit care te sperie cu ochii, l'a adus din Spania și servește cu credință. Imi spune minuni de stăpînul lui, nu l'ar părăsi pentru nimic, căci i-a făcut un bine mare, l'a scăpat de la un pericol grozav, — dar pe care nu vrea să-l spunie o dată. Mio mi-i drag să sfătuesc cu el. Vorbește o franțuzască stricată, dar ne-nțălegem... E omul tuturor treburilor. Îi spală rufele, mătură prin casă. gătește mîncare la mașină, — aici însă cu ajutorul tacticos al stăpînului. Îl servește după toate regulile etichetei, stă gata la spatele lui și-i înțălege ori-ce vrere. Masa ține cite un ceas, cu toate că tot ospețul e un oî fert ș'o bucătică de carne opărită... Servitorul atunci e în maro ținută, pentru ca pe urmă să se desbrace frumos în cămașă să curățe vasele să-l văcsuiască sau să-i coasă vr'un nasture. Când sună cine-va, servitorul trebuie mai întăi să se pue în haine de lacheu ș'apoî incet și marțial să s'arate la ușă ti s'auzî numai cum vueste casa de strigătul său. — Le prince est chez Inî... Le prince est sorti... Le prince a du monde... Cu toate că în casă nu-i de cit lăptăreasa venită după parale. Dar spaniolul dracului are miros de prepelicar, știe el pe cine să primească și cui să'i facă vînt... Și vedeți, om fericit, are un sprijin moral, tot fastul acesta fals, toată comedia aceasta ridicolă, îi umple zilele, îi potolește așteptările și trăește ..

— Paro poveste tot ce spui tu.

— Singura pe care o putem vedea.

— Dar pensia lui ?

— Joacă cărți ș'o perde în prima zi. Pe urmă să cumintește și umblă cu împrumutatul. Mie are să-mi dea zece franci...

De prin dreptul lui Rigler, mulțimea făcea loc respectos unei perechi: Irinia Bogdan Mușat împreună cu nepoată-sa Simina veneau pe jos de la «Domnița Bălașa». Sprijinit în toiagul lui înalt, moșneagul vecinic își îndoaia puțin în mers trupul bine legat. Pletele albe îi cădeau pe la temple în clătinare continuă. Barba rotunjită mic părea tăiată în argint. Răspundea dămol închinărilor din cale. Alături de el mergea mândră și nepăsătoare Simina. Cit era de sprintenă, grăbea ca să se ție de bătrîn. La cingătoare purta doi trandafiri proaspeți.

Pralea salută cu lingușire.

Mulțimea se-ndreptase toată pe urma perechei.

— Degeaba te-ndeși. Pralea, asta-î fata superioară...

Floareș era în toane rele azi.

— Ei, și?

Darie galben de emoțione s'apropie de ei potrivind urechea.

— Am auzit eu că-î tai drumurile, dar nu se prinde, e prea deșteaptă ca să se-ndrăgostească de tine...

Pralea îngină cu răutate.

— Nu sunt femeii nici prea deștepte, nici caste ca să nu cedeze. Totul atîrnă de împrejurări... Eu am văzut proști încurcînd mintea celor mai deștepte fete, dar n'am întîlnit femei să iubească veșnic pe-un bărbat prea inteligent... Amorul are ridicolul lui ș'o femei să stingherește să fie caraghioasă în fața unui om care prea vede...

— Ori care, dar Simina e prea deșteaptă...trebuie

să fie cine-va om distins ca să i oprească visele, altfeliu moare fără iubire...

Pralea-și stăpînește o tresărire de triumf.

Soarele se-ntărise și-n ridicarea lui vilvătăioasă minca meroi din umbra caselor, înădușind răcoarea înpuținată. Mulțimea se risipea și sborul trăsurilor ajunsăse rar și potolit.

— Băeți, căldura ne trăsnește, *micul stat major* se poate retrage...

— Dar cine face cinste ?

— A, o țuculiță ce bine ar veni...

— Eū n'am lescae..

— Asară am cheltuit tot ca un nesocotit—dar ce brună...

— Ultimii gologani mi i-a luat spălătoreasa în zori...

— Dracul m'a pus pe mine la bacara ? — un nenoroc, mon chér...

— Nădejdea toată e la Pralea...

Intrerupe Floareș împăcat—cînd era vorba de băute. Cea s'apropie tainic, cu oare care încercătură și-i șoptește încredințator, numai lui, ca și cînd restul nu l'ar interesa de loc.

— Dragă, n'am para chioară, să...

Floareș îi oprește jurămîntul pe buze.

— Te cred, lasă că mai sunt zile.

— Un zeco banî, uitați nu știu cum într'un buzunar mic, i am dat pe clematita de la pept, — altfeliu...

Șerban scoase cincî parale înegrite și cătîndu-le între degete, respică cu dărnicie :

— Eū pun la bătao un napoleon... în doliu.

Floareș s'aduce aminte de Darie, care rămăsese mai de-o parte înlemnit.

— Voi puteți să plecați, că eu mi-am găsit aperitivul...

Il luase prietenește de după spate și dasă între în colț.

— Cred că nu-ți fi și dumne-ta tinichea, ca toate haimanalele acestea fercheșe...

Darie rușinat și atins, să-ntoarce cu milă la grupul rămas în uimire ca după o comoră nebănuită.

— Pot să dau și domnilor, dacă vor să primiască...

— Uraaa, mai întrebă, ești o grădină...de prune...

Tineretul spileuit după modă, apucă pe sus pe timidul dascăl ponosit și-nbătrinit, ducându-l la băcănie ca pe un trofeu scump.

Floareș desmeardă cu înduioșare mina uscată a lui Darie și îngină cu compătimire:

— O *sancta simplicitas*...

— Un birjar strigă poruncitor din năvala trăsurei.

— Păzește...

Soarele scutura asupra orașului incropit lumină aprinsă. Căldura se lăsa în segetări arzătoare. Se părea că Dumnezeul revoltat strânge într'o strecătoare boțul de foc, improșcând asupra pământului stricat, filoane de argint topit.

Viața Bucureștilor slăbia sub toropeală.

Clopotele de pe la biserici sună terminarea slujbei. Vibrările sfințe se înălțau în cuprinsul pîrlit ca o rugă de îndurare. Turlele se sclipiau în scintee, părea frunțile unor mucenici ce ingenunchiasă pentru mîntuirea oamenilor păcătoși...

The first part of the paper is devoted to a general
discussion of the problem. It is shown that the
problem is equivalent to the problem of finding
the minimum of a certain functional. This
functional is defined as the integral of a
certain function over a certain domain. The
function is defined as the sum of the squares
of the derivatives of the function. The domain
is defined as the region bounded by the
curves $y = 0$ and $y = 1$. The minimum of
this functional is found by the method of
Lagrange multipliers. The result is that the
minimum is attained when the function is a
certain function. This function is the
solution of the problem. The second part of
the paper is devoted to a detailed discussion
of the method of Lagrange multipliers. It is
shown that the method is applicable to a
wide class of problems. The method is based
on the fact that the minimum of a functional
is attained when the functional is stationary
with respect to the function. This is the
principle of the method of Lagrange multipliers.
The method is applied to the problem of
finding the minimum of a functional. The
result is that the minimum is attained when
the function is a certain function. This
function is the solution of the problem.

VI

O după masă grea de vară. În odaie răcoare ș'o lumină adormită. Prin stolul lăsat roșia arșita îndușită de afară.

Simina sta pe un scaun la masă, plecată mult asupra crenguței cu două trandafiri trecuți dintr'un pahar de cristal. Era numai într'o bluză ușoară de casă. Părul ei desfăcut se revărsa peste umere și spate, într'o curgere neagră de întuneric vîntuit. Ingropa fața între florile obosite, sorbind prelung în respirarea ei ținută, parfumul întâiului vis de dragoste. Mirosul curat îi răcoria gândurile, astîmpărîndu-î neînțeleșul din suflet.

— Pralea, dragul meu ales...

Strîngea paharul într'amîndouă minile, săruta petalele ofilite, apropiînd la sîn toată comoara aceasta scumpă.— În cumînțenia casei, simțirile ei s'alegeau domol, împăcate, ca ridicarea unei miresme de tămie pe-o vreme blindă.

Vorbele și le spunea mai mult minței, mărturisindu-se ca unui tovarăș vechiu și de credință.

— Mergeam prin viața ca ntr'o noapte nestrăbătută. Nu știam pentru ce-mi duc povoaara zilelor și trăiam fiind-că m'am pomenit mare în lume. Reutatea celor care m'au împresurat, m'a făcut

aspră și făcută. N'așteptam nici o mîntuire și nu vedeam de unde mi-ar răsăui vr'o lumină. De iubire avem groază ca și de oamenii care au pervertit'o. Sub acest acoperămint am privit multe. O femeie vanitoasă, stupidă și coruptă a batjocorit veșnic pe-un om desăvîrșit. Ce puteam să mă aștept eî, cînd însuși virtutea a fost atît de ordinar murdărită. Intre toți prin care am trecut, n'am întilnit nici unul căruia să-î închin visele tinere,—pretutindenî nestatornicie și silă... Mică, credeam în povești; mare, mi-am pierdut ș'amăgirea dulcea feți-frumoshiilor cinstiți și voinici. Cînd m'am surprins străină și singură, într'atîta neorînduială și decădere, am înțeles că trebuie să fiu numai a nea..

Noaptea nestrăbătută în care dibuiam cu pleoapele strînse, s'a înmugurat înse de o lumină cerească; lumea poveștilor a tresărit în amintirea mea și Făt-Frumos s'a arătat voinic și cinstit.—Acum știu pentru ce-nvăț și respect viața fiind că în ea pot face bine... Cînd noi, mulțimea, atomii marelui organism, vom înceta de-a ne urî și fura, împărțindu-ne domn sarcina pămîntească, atunci se va statornici bucuria printre oameni și marea faptură se va simți bine.. Prin iubire să poate răscumpăra fericirea. Ea poate să deo rost zilelor noastre, orientîndu-ne desordinea moravurilor de astăzi...

Săruta și respira trandafirii trecuți, răcorîndu-și fața între petalele parfumate.

— Pralea, dragul me i trimis...

Se ridică leneș de lîngă masă, îmbrățișîndu-și grumazul în cuprinderea caldă a mînilor și clătînd întunericul vîntuit ce i se revărsa din creștet peste umere și spate, se-ndreaptă încet spre oglinda

mare din ușa dulapului de haine. A stat mult așa gînditoare privind-se întregă.

În noaptea părului ei din belșug, trecăa întremurare argintie, o șuviță albă ; plecată în curgero chiar de deasupra frunței, străbătea ca o deslănțuire de fulger valurile negre.

Naltă și mlădioasă, formele i se conturau ușor și corect. Fața albia ca printr'o oglindă de păcură în cadrul buclat. Ochiul albaștrii închiși luminau ca două limpezișuri de cer într'o beznă. Între sprincene se ridica spre susul frunței o încrețitură oprită, semn de hotărîre în porniri. Bărbia plină modela gingaș capul ei frumos și distins. Peste tot chipul se estompa eteric o nuanță vie de intelectualizare și stăpînire.

În lumina adormită din odaeă cuminte, totul se schița în clar-obscur. Prin stolul lăsat roșia năduful încropit de-afară.

Rămasă dinaintea oglinzei mari, Simina desface mîinile în jos suspinînd tresăritor. Apa părului clătinat se taie de ivirea umerilor ridicați, înconjurîndu-i în valuri de noapte, ca pe niște ostroave întilnito în curgere.

S'ar fi părut că șoptește o rugăciune :

— Prălea, dragul meu așteptat, sune eu vrednică de tine?... Toată iubirea mea înălțătoare, cu închinarea și supunerea viselor ș'a voinței mele, răsplătesc în de-ajuns năzuințele care te-au pribegit în spre mine?... Nu m'au gîndit nici odată la frumuseță... Acum, doamne, mi-î rușine.. vreau să fiu frumoasă, pentru că-î frumos și el... Nu știu cum, dar mi se pare că mă prostesc tocmai acum... Imi socot mintea în de neajuns, ca să stau alături de firea lui deosebită... Eu numai cu virtutea, și devotamentul, sper să mă pot înălța pînă la cinstea

do a-î fi mireasă... *Să nu trăiască de cît pentru mine și patrie...* Cită nobleță și ce har trimis ilu-siilor mele gata de moarte... Vorbele acestea m'au redat lumei ș'au să mă sprijine în viață... Îți mulțămesc doamne de ocrotirea ta sfintă !...

Iea peptenele lat și-ngropîndu-l în revărsarea de întuneric, își stringo părul numai într'o giță în-vîrlită, făcîndu-l coc deasupra cefeî. Șuvița albă părea că î o logătură de argint, în care era prins un enorm diamant negru.

S'aude un ciocnit fr.cos în ușă. Simina tresare îmbucurată, la gîndul c'are să-și vadă po vechiul săi profesor. Avea nevoe de o tovarășio dragă, ca să-și mai ușureze de pe în mă din cele care o cam nelinișteau. A deschis ușa ca pentru întîmpinarea unei zile frumoase.

— Dumne-ta ești, domnule Dario, imi era dor...

— De vr'o septămină a fost cu neputință să te pot găsi cîte-va momente, parî atît de ocupată..

Simina a roșit ca și cum s'ar fi bănuit aflată taina din suflet.

— E drept, sunt cam împovorată, în toamnă trebuie să-mi trec doctoratul..

— De ce atîta grabă, ora vorba par'că...

— M'am răsgîndit, aș fi vrut să mă fac mai stăpînă pe materii, dar acuma, vezi... Ș'apoi, la un spital oare-care, departe în provincie, muncind serios, poți folosi mai mult...

— Ai de gînd să lași Bucureștii ?

— O da, fug ca din Gomora, aici am suferit mult atîta timp. Pînă nu știu cînd, m'am crezut înmormîntată de vie...

Dario palid și-n frigurilo chinului, se ridică în spre ea, ca pentru a prinde un cuvînt dintr'o osîndă citită repede :

— Dar azi ?

— S'a făcut oleacă de bine în sufletul meu...

— Cum ?

Simina s'a speriat de privirea lui ș'atunci întoarce vorba :

— N'am dreptul ?—Mintuî școala, intru în lume, stăpîină pe mine, am să trăesc fără să mă-mpedic de alții în casa mea...

Darie se îmblinzește.

— Ai avut zile amare cu mătușa dumi-tale...Dar ori cum, să părăsești capitala ? Și ei n'am să te mai väd. .

Simina să deprinsăse a privi dragostea lui numai ca o înclinare de bătrîn pentr'o nepoată cuminte. Privindu-l cu milă, încurcă o vorbă de mîngiere :

— Ce are de-aface, doar nu ies din lume, știi zicătoarea : munte cu munte se-ntilnește.. Ș'apoi, la urmă fatal, tot ne vom despărți...

— La urmă !

Simina se-nbujorează de o curiositate venită pe neașteptate și nu știe cum s'o iee mai pe departe ..

— Mi se pare că trăești în București cu mama dumi-tale ?

— De ce mă-ntrebî ?

— Așa... Și dac'ai fi singur, te-ar ținea mai ețin traiul, de bună samă...

— Din potrivă...

— Se poate?—sunteți doi, nu unul..

— Ce se mai cunoaște, unde minîncă o bătrînă!

— Dar dacă ar fi tinără ?

— Tot acolo am ajunge. Ea cheltuește ce mi-ar lua birtașii mai mult. Unde puî curățenia, calitatea timpul...

— Dar dac'ai fi însurat, te-ar ținea mult tare ?

Darie face o mișcare plină de îndurerare :

— Eū însurat ?

— Și de ce nu ?

— O ruină de casă neisprăvită !... Eū însurat ?.. Mă risipesc fără să fi adumbrit pe nimeni între zidurile mele... Sunt întocmai ca o clădire bizară ridicată pînă la acoperămînt de un maestru nebun, care-și rupe gîtul înainte de a-și termina opera. Ș'acum urmașii rîd batjocoritori de dărmătura ciudată, căci nu s'asamănă cu nici o casă din prejur... E hei, dacă era să fiu un om terminat !.. N'aș fi sămănat nimăruī, dar era să fiu eū, — așa cum ești dumne-ta... Dar așa nu sunt ca nimeni, fără să fiu cine-va... Eū să mă fi însurat ?... O ruină de casă neisprăvită, pe care s'a oprit o clipă o columbă alungată !... asta mă împacă cu tot reul pe care mi l'aū făcut oamenii..

— Cît ești de bun !

— Să rămîi singură, dacă vrei să fii tare... Nu-i nimeni în jurul dumi-tale cu care să-ți poți măsura umbra...

Simina se pleacă ca după un ajutor, fără să-și deo samă ce spune :

— Dar de Pralea, ce zici ?

Darie se îndreaptă trăsniț, ca la descoperirea unei crime mult cercetate :

— Pralea e... o gentilă nulitate... o secătură modernizată..

Simina s'a spijinit de spătarul scaunului înțepinită de durere, ca după o lovitură de moarte primită în moalele capului. Darie stăpinindu-și lacrimile, îi apucă minile tremurînd inecîndu-și vorba în plîns.

— Să nu te măriți.. Viitorul te poate întîmpina cu multe supărări neprăvăzute... Sunt viciī pe care nu le poți ghici în înfierbințiala iubirei... Deosebiri

de caracter, greutatea .. Te rog rămi, n'aş vrea să rătăcesc singur în nişte gânduri pe care credeam că le împărtăşeşti... Ar fi ca o desminţire a întregului meu trecut... Şi mi-ar fi milă de viaţa mea irosită poate fără nici o noimă...

Simina se simţea zdrobită de lacrimile şi vorbele lui Darie. Cerca să se scape din înlăţuirea unui vis urît. Nişte paşi grăbiţi ş'o lovitură îndrăzneată în uşă, a scăpat'o din tortura ucigătoare.

— Cine-î ?

Strigă ea stăpînindu se. Feciorul întredeschide uşa şi-ntinzîndu-î o carte de vizită respică cu solemnitate :

— Domnul student Pralea, întreabă dacă-l pri-miţi.

— Să vie, cum nu, şi-ncă numai de cît...

În furtuna neînfrînată a talazurilor din noapte, a scăpărat lumina unui far apropiat. S'a îndreptat setoasă şi aprins. Deschizînd uşa larg, uită un moment de toate şi-n pornirea dorului de mîntuire, strigă nesocotit în lungul salei întunecoase :

— Domnule Pralea, vin'o, eū sunt aici...

L'a primit sgomotos. şi cu lacrimi, fără să observe că-n uitarea tulburătoare a întîlnirei, Darie s'a retras zdrobit ca din faţa unei nenorociri de neînlăturat.

— Dar ce-î ?

Dînsa se reculege şi fără să-şi iee mînila de pe umerii lui, caută în jur cu spaimă.

— Nu-î... s'a dus... a fost necuratul sub chip de om, ca să mă înstrăineze de singura bucurie lăsată sufletului meu văduvit... Venise slab şi-nbătrînit, urît ca un păcat şi e'un obraz de gutapercă veche.. În faţa curăţioi tale a perit ca dinaintea unei cruci... Mă chinueşte de mult, mă-ndepărtează

de lume, îndemnîndu-mă să urăsc pe oameni, pentru ca iadul s'aibă parte de sufletul meu... E egoist și bolnav... Dacă se vede ruinat și părăsit, vrea s'arunce si-ntre ceilalți semînța urei ș'a distrugerei.

— Cine ?

— Ha ?

Buimacă se uita holbat în jur, scotocind cu privirea tot largul odăei.

— El.

— Care ?

Trezindu-se din zăpăcială, duce minile obosit la ochi și apăsînd tare peste globii acoperiți de ploape, se lasă pe umărul lui Pralea într'un suspin cu plîns.

— Ce-a fost ?

Limpezindu se din amețială, se stăpînește și caută să-l amăgească c'un suris alintat, rușinată par'că de slăbiciunea ei.

— Un vis... știi somnul greu de după prînz... ce proastă și fricoasă...

Il aduce pe sofaoa de lingă fereastră și căutînd cu tremur la el, îi ține minile, vorbind cu înfrigurare.

— Dar mă iubești nu-î așa ?.. Mă iubești mult... cum îi vrea, nu mai zic nimic, dar să știu eu că ți-s dragă... Ș'apoi nici nu s'ar putea, eu te-am cunoscut și înțales, ești nobil și bun.. Cum ai fi putut să m'amăgești !.. Ar fi prea frumoasă minciuna ș'atunci cum ar fi trebuit să te arăți cinstit ?.. Cit îmi ești de aproape și ce vijelie de simțiri nebănuite răsvrătite în sufletul meu !.. Acum înțaleg de ce unii ucid și urăsc din dragoste..

— La ce-a trebuit să te mai gîndești !

Ș'o apropiase de pept și legănînd'o la sîn o se-
ruta și-i surîdea dulce !

Simina frîngea cuvintele în spaima resuflărei :

— Să fugim departe de-aici, încolo la munți,
într'un oraș dosit, vom munci amîndoi, vom îndura
și ne-om bucura dintr'un grei ș'o mulțămire.. Cum
spuneaî, ne vom face o lume din doi. . Toți ne
vraî rău... Nu ne vom cobori între oameni, de cît
ca să le facem bine, să n'așteptăm nimic de la
nimeni...

— Ce copilării ! Să pot alcătui atîtea ș'aici în
București !..

— În ce chip ?

— E nevoie să ne ducem departe ?—Provincia
ucide valorile. Energia trebuie să rămie în luptă...
Viitorul ne face semn înaintea noastră... Eă am...
un nume, tu-mî aduci dragostea—de care simt atîta
nevoie—apoi sprijinul lui moșu-tu... Unde mai puî
zestrea ta...

— Ce-i aceea ?

— Moșul tău par'că n'are să-ți dee nimic ?—te
iubește și-i bogat...

— De unde să-mî dee ?—și pentru ce ?

— Tot nevinovată rămiî.. să-mî tacî ca un copil
cuminte.. ce-mî știî tu de-ale lumî...

— Nu-i așa că sunt proastă ?—o vād eă acum...
Dar să mă iubești, pentru c'am să te respect...
Spune-mî că-ți sunt dragă, așa cum vroiaî să-mî
spuî cînd m'ai sărutat întăi... vorbește orî ce, as-
cult și tresalt de toate care vin de la tine...

— Nu ți se mai par nimicuri vorbele dulci ?

— Atunci nu le-nțălegeam bine, pentru că tot
nu te iubeam, cum imî ești de drag acum. Sunt
atît de fericită așa proastă ca acum...

— Adormî mai bine în legănarea brațelor mele,

e așa de moale și ușor somnul la sînul celui drag..

Simina închisăse ochiî, strălucind de fericire în purtarea înceată a brațelor voinice

Pralea căzuse pe gînduri din entuziasmul primelor lui visuri. Perduse curajul la ideea că Simina nu l'ar putea înălța acolo unde năzuise dînsul.

Un mers apăsător răsună prin sală ș'apoi s'aude vorbă tare :

— Dar prea sus mi-ați suit'o și la atîta întuneric...

— Unchiul ?— Nicî o dată nu s'a ridicat la mine...

Simina sare din brațele lui Pralea, trage repede stolul și cînd să se ducă să deschidă, ușa să dă în lături înainte și bătrînul Irimia Bogdan-Mușat s'arată-n gol sprijinit în cîrja lui de abanos.

— Te-am găsit, vezi ?

— Dumne-ta ?— aici ?...

— Te-aî ascuns ca o floare selbatică...

— Selbatică ?— Eî ?— Și pentru dumne-ta unchiule ?...

Bătrînul caută carcetător în jur :

— Atîta simplitate... ar trebui să zic sărăcie chiar,— cum se face ?...

Moșneagul își întoarce trupul voinic, ca să privească bine la toate și da trist din cap rînd pe rînd:

— Nu se-ngrijește nimenî de tine și tu cerîtî de puțin...

— Imî ajunge orî-cît...

— E o virtute să fîi modestă, — dar e păcat să fîi așa de neluată-n samă...

Cînd ajunge în dreptul lui Pralea, bătrînul tresare.

— A... domnul Pralea...

Simina în pripa surprinderii, apucă vorba înainte:

— Dumne-ta îl cunoști, nu-î așa... Urmează me-

dicina s'a venit să mi-aducă niște vești de la Universitate.

— Dacă-l cunosc!... Eă am avut bucuria să-î strîng mîna... dar e o țară întregă care-l stimează, fără să fi ajuns să-l poată vedea măcar..

— E adevărat?

— Tu nici nu știi atunci pe cine ai la tine,— ar trebui să te mai uiți și prin gazetele politice...

— Nu m'am gîndit, dar...

Pralea îngînă încurcat vorba, prefăcînd mai mult un fel de stinghereală.

— Cîtă atenție... nu știu dacă merit atîta... un simplu visător, care face ce poate...

— Omul are timp să facă mult, dacă vrea... In tineretul nostru timid și bolnav sufletește, dumne-ta ești o voință frumoasă, muncește înainte...

Gestul din urmă era ca un ultim cuvînt, avea el totdeauna ce-va terminat în vorbă, cînd vroia să se despartă de cine-va.

— Mulțămesc, voi păstra amintirea acestei întîmplări ca un îndemn de întărire în greaua luptă începută...

Pralea s'a retras încet, aruncînd din prag o căutătură mincinoasă înapoi.

— Vă las cu bine...

— Cu bine, domnule Pralea..

Simina cit pe ce să se răpadă pe urma lui, dar reculegîndu-se, l'a întovărășit numai cu gîndul și c'un suris blind.

Bătrînul se pusăse lingă masă și continua a cerceta mișcat încuperea goală și mohorîță.

— Un dulap, masă, un pat ș'un Crist deasupra căpătîiului.. Ce simplu și sărăcăcios... Eă nu m'am gîndit la astea, atîtea treburi, dar socoteam...

Aici s'a oprit ca-n fața unui stilp, răsărit în

cale pe neașteptate, dar stringînd pleoapele hotărît întreabă respicat :

— Aspasia vino la tine ?

— Adesa orî.

— Și vede toate acestea ?

— Cred.

— Nu zice nimic ?

— Pipăe totul c'o privire în care să citește triumful ș'apoi făcînd gură mică, zice mai mult în batjocură. — Ce modeste mai sunteți voi studentele..

— În gînd însă vrea să spue :—Cît de săracă și singură ești !..

— Cite-o dată gîndul e strigător, țîșnește prin ochi și prin toată fața ei biruitoare..

Bătrînul căzuse într'o abatero întunecată ca sdrobit. Simina atinsă s'apropie și-î mîngie pletele lui lăsate pe la temple.

— Dar eu mă multămesec cu atît, nu doresc nimic mai mult, mă jicnește numai intenția umilîntei, în colo trăesc și-ntr'o colibă..

— Tu ești bună și mîndră—cei ce te-mpresor ar trebui să înțaleagă și să te respectemai mult..

— Pe mine ?—dar mata ?..

— Eu sunt.. Ei nu pot ajunge cu respectul pînă la mine, după cum nu m'ating cu batjocura lor.. Tu însă ești o copilă..

Simina se ridică mîndră :

— Dar nepoata lui Irimia Bogdan-Mușat..

Moșneagul nu-și poate opri spasmul plînsului ș'o apucă de mîni ca pe un sprijin, căutînd veșnic la dînsa prin lacrimi. Simina, palidă, rămăsese tot în picioare, privind rigid și hotărîtă într'o parte. Se părea că un leu bătrîn plecaseră genunchii împlînzit, sub trupul crud și asvirlit a unei flori de crin.

— Tu ești încoronarea unei rase care va trebui să se stingă.

— Nu... nu... nu...

— Și cu toate acestea sfârșitul nostru e fatal. Trist e că murim atât de mizerabil, întocmai ca o pădure de stejari atinsă de gândaci... Ne vor distruge puricii moderni, cind ar fi trebuit să ne desfacem de despicierea trăsnetelor prăbușite...

— Mai sunt încă vlăstare demne...

— Se vor veșteji toate... O singură nădejde mai este pentru scăpare : Ridicarea unei înfloriri sănătoase, din stratul profund al poporului... Tineretul acesta viguros, ajutat la timp ca să nu se sdruncine în sforțări nerodnice, poate să ne curățe atmosfera înecată, dacă va fi educat cinstit și cu temei. Se va revărsa atunci în valuri proaspete prin grajdul puturos al lui Augias și va spăla murdăria și molima ucigătoare.

— Să ridicăm zăgazarile...

— Pentru aceasta mai trăesc...—Din feciori de casă și băeți de prăvălie pripășiți nu se crează o nobletă demnă. La oamenii aceștia totul e afectat. Gestul la ei este aroganță, iar mândria obrăsnicie. Trăesc numai din vanitate și ignornată. Imi fac impresia unor caricatură, in care se exagerează pină la ridicol unele trăsuri caracteristice, pentru ca s'adueă cu originalul oare-cum... Și-n mijlocul acestei anomalii, a înbobocit în timpul din urmă ciocoismul îngimfat al aristocrației democratice, întocmai ca ivirea unei ciuperci într'o movilă de gunoi ploat..

Simina sta tot in picioare ș'asculta dusă, de par'că i-ar fi venit vorbele din depărtare.

— Toate dintr'o insuficiență sufletească...

— Și dintr'o lipsă de educație morală...

— Se înrăutățesc prin imitație, reciproc, într'o dureroasă înțelegere mutuală.

— Pentru că n'au în oî un sprijin sufletesc al lor, le lipsește personalitatea ș'atunci trăesc din exagerarea celor văzute și numai pentru ca să fie văzuți...

— O, să te ridici deasupra convențiilor ș'a prejudecăței!

— La ei pervertirea a intrat în sînge, se moștenește ca și boalele. Apucăturile și le țin cu îndărătnicia unor credinți superstițioase...

Ș'apoî pregătindu-se ca pentr'o mărturisire :

— Staî jos... uite-așa...

O apucă de subsuori ș'o așază în fața lui pe un scaun.

— Să vezi cum m'am amăgit eî de-am căzut în mocirla aceasta. După ce-am dat partea de avere fratelui meu ruinat, bunicul tău, mă hotărisem să nu părăsesc Parisul niciodată. Eram asistent într'un spital și ciștigam cît îmi trebuia să trăesc. Mă închinam cu tot sufletul studiilor. Un puternic de-acolo, mă stima mult și-mî pregătea un loc de agregat la facultate. În țară n'ași fi mai putut veni, căci mă durea știindu-mî mormintele strămoșilor în pămînturi streine... Intr'o zi, pe cînd eșam cu profesorii de la consultație, îmi spune o infirmierî că m'așteaptă în cancelarie un român... Am avut atunci o tresărire de neplăcere, ca la trezirea unei răni vechi... Mă duc și găsesc pe d-l Guvidi, tatăl Aspasicî, un fost vichil al bătrînilor noștri, arendaș în urmă la noi ș'apoî stăpînul tuturor bunurilor... M'a întîmpinat zîbind.. Eî aveam poftă să-l pălmuesc,—aflasem cum ne furase ca s'ajungă mare... Bătrînîl increzătorî fî luaî toate socotelele de bune. Ierna miî de vite de strinsură

printre ale noastre, fără să bănuiască nimeni. Vindea pe urmă ca ale lui, pe cele mai frumoase din turmă și lăsa stăpînilor ciurucurile cumpărate pe nimica. Il trimitea cu pînea la Galați și el venea acasă numai cu jumătate din preț, stîrnind toate de pe lume. În schimb umilit, săritor și se plingea vesnic că n'are să aibă nici comînd. Noi eram în străinătate, cînd ne-aū murit bătrîni și moșia cu toate bunurile a rămas în sama d-lui Guvide. Ce s'aū făcut banii strînși de părinți, n'am știut niciodată, ne-a venit veste numai că vechilul, stilpul casei n'a fost plătit de doi ani... Fratele meu mai mare s'a întors în țară, a tocmît el lucrurile așa, în cît să rămîie tot domnul Guvidi povățuitorul treburilor la moșii. Eū eram mic, nu știam nimic din toate. Frate-miū prea nepăsător și cheltuia mult. Domnul Guvido semăna cît poftea, tăea pădure de unde vroia; îl bătea piatra și-l ardea seceta cînd avea gust..

În sfîrșit, povestea-ī scurtă. Cînd frate-miu a fost strîns cu ușa de ruină și amenințat rușinos, a trebuit să vîndă tot și-n vremea aceea nimeni nu s'a găsit cu banī gata, de cît domnul Guvidi, cel ce se temea c'are să moară fără comînd... Capătul de moșie coți a rămas e din zestrea bunică-ta... —Înțelegī acum de ce m'a cuprins furiile, cînd am dat cu ochii de domnul Guvidi, tatăl Aspasiē mele nobile de azi... M'am recules însă, el continua să zimbească murdar. A scos două medalioane vechi legate în aur crestat cu briliante. Eraū părinții mei în anul cînd s'aū luat. Am plîns și i-am serutat. — I-am găsit în pod prin niște vechituri remase... a îndrugat el la urmă, cu acelaș aer de batjocură... Un moment am uitat de ură ș'am simțit un fel de recunoștință pentru această atenție !.. M'a pofțit la

masă în oraș, îl urmăream fără să vreau, ca pe o umbră de care se legase amintirea scumpă a celor care mi-au dat viață... Pe drum s'a oprit ca dintr'o desmeticire.—Tiii... am uitat că nu sunt singur, fata mea m'așteaptă la otel, am adus'o și pe dînsa să vadă Parisul. Ne-am dus ș'am găsit'o spășită și silind un fel de curiozitate de negustoriță pudică. Era frumoasă și eu o luam atunci ca prea nevinovată. În timpul mesei se uita la mine pe sub gene provocător și rușinos tot odată. Eu nu bănuiam nimica, mîncam în silă și vorbiam puțin. Guvidi mi-a spus cum sunt recoltele, ce e prin țară și păcat că un om mare ca mine să prăpădește printre franțuzi. În urmă mi-a povestit cum ș'a pierdut pe nevastă-sa, o femeie cuminte și harnică. Oftînd odată prefăcut, se uită lung la fată. — Am rămas numai cu ea, îi las totul, păcat că-i prea cuminte și cu dragoste pentru casă... S'a pus să-mi înșire cum și prea marea vrednicie ucide pe om... După masă i-am purtat prin minunile Parisului, iar seara ne-am dus s'auzim muzică... A doua zi, ș'a trecea, o săptămînă întregă, le-am fost într'una cicerone și tovarăș de masă. Mie mi-a plăcut fata tocmai pentru că era simplă și supusă la toate. O stimam mult și-mi ziceam că un om destoinic, poate face o minune din sufletul ei neștiutor. Cînd mi-a propus însă grecul s'o ia de nevastă, m'am revoltat. Cum, după ce ne-a furat bunurile, acum să ne răpiască și numele? Credeam bună fata pentru orîcine, nu însă pentru mine... Mi-a vorbit înse de curțile noastre, mî-am adus aminte de biserica străbunilor și de mormintele lor... Fata mi-a apărut atunci ca un înger trimis spre mîntuire. Dragostea neinteresată de la început s'a prefăcut acum într'o iubire caldă ș'un respect nemărginit... Ne-am căsu-

torit, dar din primile zile am înțales că luînd'o de soție, mi-am vîndut viața fără nici o clauză de scăpare... Apa liniștită și mincinoasă de la început, s'a tulburat amenințătoare. N'am găsit în ea de cît nervi și mofturi. Din spăsită s'a făcut nerușinată și cuvioșia de negustoriță pudică, s'a schimbat în pretențiune proastă de mahalagioaică boerită. Deșertăciunea a dus'o la orgoliu și de aici a căzut în corupțiune.—Să știi tu, isvorul ușurinței la o femeie este vanitatea și vanitatea vine dintr'o insuficiență sufletească, cum ai zis și din lipsa unei educațiuni morale. Femeea trebuie să facă ceva în viață, ca să-și justifice trecerea prin lume... Cele de jos muncesc și cresc copiii, așa în înconștiența lor instinctivă. Și dacă greșesc o fac pentru banii. Cele de sus neavînd treabă și lipsindu-le tăria sufletească ș'un idial cast în viață s'aruncă nebunește în lucruri mici ca să piardă vremea. Se urăsc, își caută spița nobiliară, fac intrigă, vorbesc nimicuri și... se prostituiază..

— Unchiule !..

Simina duce mîinile la ochi cu scîrbă.

— Nu trebuie să te rușinezi, află-le pe toate, sunt rupte din lume și noi facem medicină doară.. Femecele noastre își măsoară valoarea, după roiul de perde vară care le fac cadru, acesta este nimbul lor sfînt... Poți să le spui orî-ce, dar să nu le părăsești... Vanitatea de-a fi înconjurato le silesc mai întîi să facă mici renunțări: o stringero de mîină, o priviire necurată, un schimb de cărți poștale ilustrate, un zimbet cu înțales și cînd simt că aluatul acesta nu-î de ajuns ca să le fie coeziunea aurolei de fluturi, atunci... cad... Odată prima treaptă lunecată, rostogolirea devine vertiginosă... Vițitul se preface în sport ș'o noapte dată

unuia, pentr'o atenție li se pare un preț de nimic..

— E îngrozitor ceea-ce spuî ..

— La început m'am încercat s'o îndrumez către mintuire pe Aspasia mea Cînd vorbiam de modestie. ea-mî țipa că-î prințesă. Și de-î spuneam să se lase de nimicuri, îmi îngîna că n'are ce să facă altă ce-va. Am voit s'o cultiv, ea s'a ridicat indignată c'o umilesc ș'o cred proastă. A ajuns îndărătnică, n'a mai vrut s'asculte nimic și striga desperat, numai cînd ar fi simțit că sunt gata să-î spun ce va... In străinătate, nu puteam să intru în legătură cu vr'o familie, ca să nu mă facă de rîs ori unde. Vorbia numai de nobleță și de moșiile ei. Toți o priveau ironic. De mă-ndepărtam, surprindeam cum i se aruncă aluziuni răutăcioase. Se strimba ca o pisică alintată cînd vorbea cu vr'un aristocrat și cu cei mai mici era mojiică și neglijentă. Pe chelneri îi brusca și nu-î plăcea nimic ce-î servea... Eu roșiam și cei de față mă compătimeau din ochi... Ca să răpiască amantul unei cunoscute, ar fi cerșit... Și ori ce înfumurat, o avea pe-o vorbă bună spusă la vreme.. E ucigător, să nu te poți îndepărta odată de casă, fără să nu ai deplina încredere că cinstea ta e batjocorită în urmă ..

— Și le-ai răbdat pe toate !

— Pentru ei, pentru morminte... Nu m'am vîndut?..

Fruntea bronzată a bătrînului se brobonise de sudoare.

Simina îl șterge blînd cu batista. El rămîne supus, închide ochii, ținînd o mină pe masă și cu alta sprijinindu-se de cîrjă.

— Ce bine îmi faci și cît mi-î de răcoare...

Simina îngîna ca prin vis :

— Cit ai fost de singur.....

— Dar am rămas tare, pentru c'am avut încre-

dere în mine și mi-am fost în deajuns ca să înfrunt toate...

— Co fericiți ar fi oamenii dacă ar ajunge stăpîni pe ei înșiși. Să se stabilească echilibrul între suflet și carne și atunci să face liniște în toate. Omul e al lui, se ridică deasupra tuturor celor ce ar zice ceilalți...

— Increderea conștientă în sine, e scăparea noastră morală...

— *In tine e mîntuirea ta Sioane.*

— Atunci ești personalitate cu voință și contur.

— Cetățue întărită, în care nu pătrunde vanitatea.

— Deșărtăciunea cu îngîmfarea sunt un fel de mascare a neîncrederii în sine, întocmai ca și actele acelea de îndrăsnială desperată a fricoșilor strîmtoși...

— Sermanii oameni slabi !..

— Nu-î așa că-s de plîns? — de ce să te atingă dar loviturile lor ?

Bătrînul rămîne în luare aminte. Din grădină veniaū hohotiri sgomotoase.

— Ce-î ?

— Iî auzi ?

— Pe cine ?

— Colo jos în grădină...

— Rid și perd vremea cu flecării...

— Dînsa e înconjurată acum de toate haimanelele fără treabă și nici un idial. Trăesc viața zi cu zi ca și nenorociții care beau și mînîcă saina, tot ce-aū cîștigat de cu vreme ! N'asteaptă nimic în viitor, strică o mulțime de energie fără nici un rost și aū să moară sterpi, fără mîngierea unui gînd măcar urmărit, dacă nu dus la desăvîrșire... Dar eu m'am îndepărtat mult cu vorba... Venisăm la tine să-ți cer un sfat. Nu știu dacă ți-a spus vr'o

dată cine-va aici:—Noi am avut în primul an un copil, singura mea odraslă.

— Un copil ?

— Dinsa înse mi l'a stricat cu apucăturile ei. A ajuns mare plin de fumuri și păcate. Ea nu mă lăsa de loc să m'amestec în călăuzirea lui. N'a trăit de cit la Paris și a făcut acolo prostii și cheltueli spăimîntătoare. A fost însă ucis într'un duel...

— Mort!

— Acolo scosese din minți po fata unuî cismar sărac. Din dragostea lor a rămas o fetiță.

— Biata copilă!—e mare ?

— A împlinit optspre-zeco ani...

— Ș'așa de singură!

— Am ținut'o veșnic într'o mănăstire din Paris unde-și face educația. Eă aș fi adus'o aici, dar Aspasia s'a împotrivit, zice că-î setulă destul dinsa de țara aceasta proastă. Era vorba s'o mărităm după un urmaș al nobleței Franței, un ginere găsit de nevastă-mea. Azi înse am primit de la un însărcinat al meu socoteala datoriilor viitorului mire și nu trece mult peste trei milioane...

— Era să facă o neleguire...

— Aspasia cit pe ce să se-nvoiască la plată, dar i-am adus aminte că nu i-ar mai rămînea mult pentru traiul din viitor. A plîns ca în urma unuî mort și după mult oftat cu suspine, mi-a dat în-puternicire s'aduc fata în țară mai în spre toamnă.

— Cit mi-î de dragă !

— Și tu poți face mult pentru nenorocitul vlăstar. Trebuie s'o învățăm romînește, să cunoască literatura noastră și puțină istorie.

— Voiî face totul pentru ea.

— Nu tu, am să-î ieau un profesor, e vorba numai să m'ajutî la alegere...

Simina se-proşeşte de-un gînd îndrăzneţî, la amintirea lui Pralea.

— Ce zici de domnul Darie, n'ar fi bun ?

— O nu, lasă, am eu pe un altul, mai cult...

Nu trebuie să ne grăbim, pînă la toamnă e timp încă...

— Tu o vei avea în pază şi de urît...

— O doresc de pe-acum. — Cum îi zice ?

-- Suzana.

— Ce nume curat !

— E o fată blindă şi cumpătată la vorbă—aş putea zice chiar simplă..

— Şi bună, nu-î așa ?

— Ca o soră blajină.

— Şi mătuşa s'o-ndepărteze !

Bătrînul sprijinindu-se numai în cirjă cu amîndouă minile, se pleacă tainic, clătînîndu-se mişcat:

— Tu poţi să mă rizi, dar eu cred şi-ntr'un fel de fatalitate care ne apasă. Neamul ei a căzut asupra noastră ca un păcat. Nu ne-au sărăcit tată-su? Ş'apoi ca un fel de goană distrugătoare a venit să mă piardă şi pe mine şi cu mine să ucidă ultimul bărbat din Muşatinî—căci nu mai e nimeni. Petru, un copil al lui frate-miū, s'a pierdut în lume. . Aspasia cînd a simţit că-î grea din primele săptămîni, turba de minie, purta sarcina ca pe o povară desgustătoare... Pe urmă, să mă erţi dacă-ţi spun, dar mă îneacă... lua tot felul de măsurî ca să ucidă în mine o rasă care poate ar fi trăit. .

— Tacî unchiule, te rog... înebunesc...

— Acum ar fi vrut să piardă pe Suzana, dînd'o în braţe unui degenerat şi nu ştiu dacă n'ar dori şi peirea ta...

— Ce blestem, doamne...

Prin creștii vineții din jurul ochilor, curg lacrimi neoprite din ochii moșneagului abătut. Se ținea de cîrjă tremurîndu-și capul în spazm. Simina se încearcă și ea în zadar să-și ție bocetul. Ingenunchiase doborîtă și plecîndu-și capul pe brațele unchiu-su, plîng amîndoi ca doi proscrisei...

Bătrînul tresare din plîns după un timp, s'apucînd c'o mîină de subsuori pe Simina cearcă s'o ridice.

— Destul... Azi m'am răcorit aici... Mă duc...

Simina se scoală cu ochii umezi.

— Vom mai vorbi noi de Suzana, gîndește-te șițtu...

El își înalță trupul voinic, adus puțin și sprijinit ușor în cîrjă, se-ntoarce sănătos în spre ușă, clătinîndu-și în mers părul alb căzut în plete pe la tîmple.

Simina rămîne mult mută în ușa deschisă, ascultînd cum se perd în depărtare pașii apăsați. Inchide apoi încet și rămînînd tot cu mîina pe ivor își ingină mai mult sie-și ca după o șoaptă rămasă în urechii.

— *Fatalitatea care ne apasă... Și nu știu dacă n'ar dori și peirea ta...*

Se'nbujoarează înse ca de o lumină neașteptată, strigînd mai mult de cît vorbindu-și.

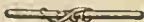
— Dar pe mine mă apără el, Pralea, dragul meu Făt-Frumos...

Indreptîndu-se în spre masă cade pe un scaun se razimă mult pe coate și-ngropîndu-și fața în petalele moarte, respiră setos, serută îndelung și-și ingină plînsul într'un rîs nervos și nestăpînit.

— Pe mine mă apără dragostea și dragostea e tare ca și evanghelia...

Risul sgomotos din grădină se sfîșie de-o voce pițigăiată și străbătătoare în inserarea proaspătă.

— *Parol d'honneur, e o plăcere aici...*

VII

Zilele erau tot mai calde. Bucureștii înădușea sub zăduful verei înecate de soare. Viața slăbise mult prin crucișarea întortochiată a stradelor toropite.

La Mușat se vestise ultima zi de primire.

Salonul mare umbrat de stolurile lăsate, se înprospătase cu răcoare și miros împrăștiat de plante exotice.

Era prea de vreme încă pentru lumea streină :

Aspasia cu ochii închiși, strălucind de sănătate în încoronarea de argint a părului bogat și alb, sta resturnată leneș într'un fotoliu legănat. Savin, un sub-locotenent tinăr, strâns în tunica lui de roșior, se rezemase cu cotul de spatar și-î sufla ațîțător puful zulutat din ceafa albă.

— Astîmpără-te...

Infiorată strîngea mult gîtul și lăsa capul alintat pe spate, de-și rotunjia bărbia ca o spinare de porumb speriat prins în mină. Savin i se plecaseră peste umăr și-î seruta prelung grumazul tremurat.

— Of, ce-mă faci...

Iși prinsăse ceafa în îmbrățișarea nervoasă a palmelor și închizînd tare pleoapele se întindea peste

spatar într'o tresărire continuă, clătinându-și prin rochia involtă genunchii desfăcuți.

— Imi faci rău...

— Crezi?—din potrivă...

Savin, înădușit la față, cu răsuflarea oprită, își potrivea monoculul căzut.

— Cum primesc eî lumea, c'un *tache bleu* pe gușă?

— Co să potrivește, pină atunci trece...

— Nesuferitul...

În vorba și gestul Aspasiiei era mai mult demerdare de cât dojană. Sărise sprinten din fotoliu și umplînd salonul de foșnet ș'un oftat voluptos, se-ndreaptă c'un fel de copilărie silită în spre oglindă.

— Ești un răutăcios și jumătate...

— Parol d'honneur, e o plăcere.

— Pentru dumne-ta...

— Pentru amîndoi...

Vorba lui pițigăiată supăra înțopător liniștea răcorită. Se luase curtenitor pe urma eî, învîrtindu-și cu mîna stîngă brațara de aur din dreapta. Era nalt și subțiratec, cu formele conturate în vată.

— Nu te-astîmperi?

— Ești atit de poftitoare!

— Abate-ți gusturile aiurea...

— Cînd ești așa de aproape!

Și Savin îi suflă ușor în ureche.

— Mmm... șezi că mă-nebunești...

Aspasia strîngea din ochi, sprijinindu-și tremurul în întinderea brațelor înfiorate.

— Vin'o în fotoliu...

— Ești nebun?

— A te am înțăles, nu mă mai iubești...

— Mh...

— Vezi .. eram sigur, am bănuit'o de mult și oă nefericitul..

Își strînsăse pumnii ca și cum s'ar fi amenințat singur, pe cînd Aspasia sbucnind într'un hohot sgomotos, se lasă rizînd pe capătul unei *sfătoase*.

— Mă-nfrunți...

— Nu, acum rîd.

— Pe cînd inima mea singeră...

— Da ?

Savin se-ndreaptă grav.

— Doamnă, e vorba de onoarea mea, eă am să-l provoc...

— Pe cine ?

— Pe țivilul acela obrasnic care a mîncat azi aici..

— Care ?

— Pralea,—un impertinent.

— Dar cît de frumos !

— Il voiă ucide.

— Ar fi păcat !

— Puteai cel puțin să nu mă inviți la masă și pe mine, ca să nu-mi văd singur perzarea...

— Vroiam să fac o comparație.

— Mh, c'un particular !

— De data asta par'c'ar merge...

— Și mărturisești singură.—of! doamne...

Căzuse și dînsul teatral în celălalt capăt de *sfătoase* îngropîndu-și fața îngrozită în cuprinderea minilor.

— Tradat !

Aspasia triumfînd în încoronarea argintată a părului eă alb, se pleacă șiret și-î netezește cărarea pomădată ce-î tăea creștetul într'o dungă largă.

— Ce gogoman !

— Da, sunt, pentru c'am iubit prea sincer..

— Uf!—pune-ți monoclul, că ești urît fără el.

— Pardon... a căzut...

Savin surprins se grăbește să-și prindă monoclul din clătinarea șnurului întins.

— Să poate să te duci cu mintea la asemenea lucruri?

— Și o cu putință—prea-ți vorbea îndrăsneț și nu te vedeam de loc jicnită de laudele lui insultătoare... Auzi?—un amant țivil!.. N'ajunge că vă măritați cu dînșii?

— Prostule, dar n'ai văzut cu ce ochi îl privea Simina?

— E drept, dar el se uita mai mult la tine.

— Ce gânduri! Ș'apoi el va fi profesorul Suzanei... Mușat și Simina l'au luat acum la șosea tocmai ca să-i propuo... Domnul Pralea poate se va însura cu Simina...

— Un motiv mai mult, ca să cauți să i-l furî...

Aspasia se-ncruntă ca și cum ar fi fost dată pe față de-o crimă tăinuită.

-- Haide-hai, nu vorbi prostii...

— Știu eu, te-nțeleg... Pe mine nu m'ai fi dorit nici odată, dacă nu vedeai că s'a-ndrăgositit nebună de mine, miliardara ceea din America, lasă..

— Ah! Ostanda!..

— Acolo mi-am legat eu sufletul de tine.

— Se împlinește anul și par'c'ar fi fost erî.

— Atit de puțin să ție amorul nostru!

Aspasia se pleacă iar în spre el cu prefacere, îi pune minile gingaș pe umere și căutîndu-i dulce în ochi, îngînă protector.

— Ce gogoman!

— Pentru c'am ghicit la timp, înțeleg...

— Nu, dar pentru că ești prost.

— Doamnă ..

— Vraii să spun naiv...

— Adecă prea încrezător.

— Nicii asta, dreptul e că prea socoii toate paserile care zboară bune de mâncat.

— Cum ?

— Dunne-ta ştii cine-i domnul Pralea ?

— Mh, o vede orii-cine,—un..

— Crezii că pot oii iubi orii-ce studentaş care mi-ar cădea sub ochii ?

— Dă, ştii eii..

— Nu uita, domnule, că sunt priţesă...

Aspaşia s'a ridicat trufaşă, aruncându-şi rochia în urmă c'un admirabil gest de mindrie.

— O, îi mulţămesc...

Savin îngenunchiase umilit, serutîndu-i mîinile cu recunoştinţă şi înfocare.

— De data asta te ert...

— Ce bine ai spus, sunt un dobitoce..

— Ridică-te şi hai să vorbim de Ostanda.

Luîndu-l graţios de mîină, so-ndreaptă în spre un peisaj dintr'un perete.

— Iţi aminteşti ?

— Primul meii pas. Ai spus numai din trecut că-ţi plac priveliştile de nord ale Flandrei şi eu ţi-am şi trimis o atenţie.

— S'atit de frumoasă !—Haymanns e un peisagist de samă..

— Eii nu ştii cum il chiamă, dar am întrebat pe paznicul expoziţiei, în faţa cărei pinze te-ai oprit mai mult.

— Un dar intoligent după cum spuno Irimia, dar făcut din inconştienţă, cum ar adăoga nepoata-mea..

— Simina vorbeşte adesa fără să so gindească ce spune.

— Bănuesc numai, dar n'a zis nimica nicii odată.

— Cum îi spune îndrăgostitului care-ți făcea înconjur pe vremea aceea?

— Eă n'am memoria numelor.

— Un deputat cu faimă, dacă nu mă-nșel.

— Dar dintr'o familie mare

— Eă mintuisem abea școala, plecasom în străinătate să mă mai limpezesc de greul studiilor.

— Nu stăm jos?

— Dacă ții...

Aspasia se trîntește provocător într'un fotoliu pe cînd Savin potrivindu-și mai bine monoclul se lasă pe un colț de scaun, silindu și încheeturile în stringerea hainelor întinse.

— În primele zile, nici nu mă luaă în samă.

— Eraă așa de urit în jacheta cea cenusie!

— Cînd am apărut însă la balul de gală, în uniforma noastră strălucită de roșior...

— Nu mi-ai mai părut așa lepădătură.

— Regele Belgiei s'a oprit și m'a admirat...

— Militarii cei-l'alți străini păreau că-s îmbrăcați în saci legați cu șiret.

— Oho... ce armată să poate compara cu a noastră!.

— De atunci am început să te am drag.

— Dar Americana?—ce mutră!..

— O nesuferită.

— Cine nu mă privea atunci?

— Eă nu vreau să-mi aduc amînto de cît de mino.

— Deputatul tău ți se vîra în suflet.

— Sormanul!

— Să vezi ce ochi a holbat cînd l'am lovit provocător peste umăr și cînd l'am chemat încruntat de-o parte.—Domnule, știi să mînuiești o spadă?.. El să făcuse mic și tremurînd fricos plîngea mai mult vorbele.—Dar de ce, nobile, militar?.. Mie-mi venea să bufnesc de ris, dar luîndul în aprinderea

ochilor ca-ntr'o furcă de foc, i-am pironit respicat în urechi vorbele următoare :—Pentru că prea te învirtești pe lângă prințesa Mușat.. Ați fi crezut că l'a prins frigurile...

— Haide hai, că prea o faci și tu...

— Parol...

— Când vă puneți voi militarii s'o trageți de păr, apoi vai de biata minciună.

— Dar a doua zi n'a plecat ca din pușcă ?

— Se convocase o sesiune extraordinară, s'a dus și bărbat-miū atunci...

— Vorbă să fie, un cavaler nu dezertează, dar el a fost un fricos de rind...

— Cu atit mai bine, am ramas noi și cu iubirea noastră...

— Ce timpuri de neuitat !

— Dar acum nu suntem fericiți ?

— Tu te duci în curînd la țară ș'acolo eū nu te pot urma...

— Gustul lui Mușat—am fi putut să găsim răcoare și în străinătate...

— Și de ce rămîneți atunci ?

— Nenorocire !..

Aspasia căzuse într'o tristeță covârșitoare.

— Ce fel, nu înțeleg.

— Toamna asta aducem de la Paris pe nepoată-mea Suzana.

— Cum, n'o mai măritați acolo, după cum era vorba ?

— Nu...

Aspasia frînsăse vorba ca să nu sbucnească în plîns.

— Și ce are de-a face ?

— Bărbat miū ține să i completeze educația

c'o îndrumare în trecutul și literatura rominească, s'o naționalizeze sufleteste, după cum spune dînsul.

— Avem noi o literatură ?

— Se zice...

— Din lumină la întuneric, mh, trist...

— Săraca mititică, va duce și dînsa crucea pe calvarul nostru

— Ș'acum trebuie s'o așteptați aici în țară ?

— În mormîntul acesta înădușit.

Soneria zurue răsunător. Tresar amîndoi.

— Incepe-a veni lumea—să fim cumiști...

Aspasia se ridică maestos, pe cînd Savin retras lîngă-o statueta din colț, își potrivește monocelul cu mîna stîngă, pe cînd pe dreapta o scutura ca să-și coboare brațara de aur.

Lacheul deschide ușa solemn, strigînd ceremonios numele celor care sosiaū :

— Doamna Duduea Vanghelie.

În cadrul ușei lăsată în lături s'arată o bătrînă ajunsă de ani, îmbrăcată în negru, tristă, covîrșită par'că de o îndepărtată căință.

— Tot abătută ?

— Cît voiū fi încă în viață, ce pot face alta!

— Odată înse...

— O !...

Ș'a ferit ușor capul ca din fața unui spectru chinuitor.

— Cîtă pocăință !- dar ai dreptate, acum cînd ai ramas singură în lume..

— E unicul bun poate pe care aș fi îndrăsnit să-l mai aștept de la cel de sus..

— Orî cum, bărbatul tău...

— A fost rătăcirea mea cea mai josnică,—o Pazo, ce păcătoși suntem...

— Pe tine te roade o amintire.

Duduea tresare, dar reculegindu-se din vîrtejul părerilor de rău, se înseninează de un nou gînd :

— Unde e Simina ?

— Eram incredințată că asta are să-ți fie prima vorbă.

— E o fată care nu-și va risipi zilele în vînt.

— Co umbre triste sunteți amîndouă !

— Să fi avut oă strpînirea oă, ce bine era de mine...

— Una poartă doliului unui trecut neînțales și alta să-nhobotează pentru durerile din viitor..

— E multă jale în lume !

— Ha ha ha... Se cunoaște că n'ai întilnit încă ultima ispită..

Aspasia își rotunjise gîtul alb în sbucnirea rîsului oă frumos.

Savin iesă din umbră și îngînă pițigăiat, frîngîndu-se pe picioarele lui subțiri și lungi arătînd în spre Aspasia.

— Doamna nu știe ce e suferința..

— Erați aici ?

Duduea se întorsăse surprinsă, roșind de mărturia aceasta neașteptată.

— Să mă ertați, dar...

Sonoria zurue răsunător.

— Domnul Vrandă.

Aspasia întimpina lumea, strălucind de bucuria aceea veșnică care-i înfloria ochii și surisul. Printre frînturile banale de esclamațiuni, se făceau strîngerile de mîna și presentările.

Pe cînd Savin își usca limba făcînd Duduei teoria suferinței, Vrandă se retrăsese tainic împreună cu Aspasia.

— Am mai cunoscut oă pe această doamnă.

— Înainte de a pleca în străinătate.

— Și dacă nu mă-nșel tot aici la tine.

— Se poate.

— Știu că se șoptiau multe pe sama ei. Ducea o viață ușoară de tot și se spunea c'ar fi greșit încă de fată c'un fecior de casă.

— De ce nu zici paj ?

— Ca să fim mai romantici, fie...

— Bărbatul ei Vanghelie, un negustor ridicat de democrație, a murit mai deunăzi. Averea ș'a lăsat'o la niște instituții grecești. Ea n'a ramas de cit cu moșia Fastana din Vaslui.

— Cu toate acestea coboară din spatarii Milești.

— Averea i-a înstrăinat'o soțul, pentru că nu era dotală.

— Ca s'o facă pomană străinilor !

— Democrația dă faliment: Vanghelie fusăse deputat, ministru, sărbătorit de partid și la moarte s'a arătat grec. Să fi văzut gazetele de atunci! — Fastana a fost moșie mănăstirească, după secularizare s'a dat lui Vanghelie împreună c'un scaun în parlament.. Pe-atunci cuvîntul patrie era la cinste...

— Biata Dudue !

-- Sărmana, acum plînge trecutul cu paji lui..

De-afară vine sgomotul unui cupeu oprit la scară.

Aspasia înaintează voioasă în spre ușă.

— Domnul Pinat cu familia.

Lacheul a scurtat numirea, fără să-și poată ascunde sila, pentru un bancher care n'avea alt titlu de cit polițele aristocrațiilor noștri. Pinat era scurt și uscat ca o prună afumată. Spîn și cu ochii mici. Cîte-va smocuri reslețe îi făcea toată musteața. Fața îi era crestată de sbîrcituri adînci, care curgeau toate în jurul gurei pungite, ca niște albișoare repd seci. Vorbea puțin și privea iscoditor la

toată lumea, fără să aibă aerul că se interesează de cine-va.

Sally, nevastă-sa, era încă tinărară, brunetă, c'o faţă care jilăvia unsuros,—o frumuseţă umedă, jidovască.

Un copil mai mărişor i se legăna de faldurii rochiei.

Frate-su Suher, doctor şi dentist din America, rîzător şi curtezan, era ridicol în sforţările lui de-a părea sglobiū şi cavaler.. Avea buzile roşii şi mari şi se înviorau murdar sub nasul adus.

În lume nu era cunoscut de cît cu numele de Puiu, o desmerdare gingaşă a cucoanelor.. Sally l'a chemat în ţară, l'a instalat măreţ ş'a răspîndit şoaptă prin saloane că e un îndrăgostit pervers, cum nu e altul în Europa. Doamnele curioase l'au luat sub protecţie, au învăţat misterile iubirilor sterile şi de-atunci Puiu e un fel de amant în comun al tuturor, o buruiană rară pe care femeile au înţales că trebuie s'o împartă. Odată taina pătrunsă, fie-care sbura ca o albină încărcată de miere ca să-şi ducă arta acasă.

— La multe se mai pricep Americanii...

Era vorba cu care se sfirşeau vizitele la domnul doctor dentist...

Pinat pe cînd mulţimea era ocupată cu nimicurile, s'a apropiat neluator în samă de Aspasia :

—Am dat pină acum domnului Savin, două zeci de mii de franci în sama d-v.,.

— Să ou-î mai dai nici cînci paralo.

A rupt vorba hotărît, ca şi cînd s'ar fi lepădat de ce-va supărător.

Pinat s'a îndepărtat cu nepăsare, strîngîndu-şi sbirciturile spînatece într'un suris parşiv—El împrumuta o mulţime de doamne de sus, să-şi poată

duce cheltuelile oprite și ca dobîndă le lua sprijinul pentru cîpătarea marelor furnituri și întreținuturilor grase.

Vranda vorbea de duel și nobleță cu Savin, pe cînd Duduea era torturată de Puiu, cavalerul ridicol și grațios.

— Să renunțați așa la toate !..

— Și-ncă cu scirbă.

— Pentru ce trăește omul atunci ?

— Ar avea el pentru ce, dacă ș'ar cinsti mai mult trecerea lui prin lume.

— Vorbiți ca o inspirată..

— Păcat că-î prea tîrzie retrezirea...

— Ați mai gîndit vr'o dată așa ?

Dudue caută să se scuture ca de-o omidă căzută din senin.

— Mă rog, n'ai altă ce-va de spus ?

Pinat spiona totul dintr'un jîlț.

Aspasia se retrăsese cu Sally mai la un colț.

— O, e de necrezut, opt copii, de ce nu mai gîndești și la sănătate ?..

Sally lungea vorba ca pe-o beltea nelegată bine :

— Nu mă pot plînge de dînsa, mulțămesc...

— Dar bărbatul tău ce zice ?

— Dacă-î trimite Dumnezeu, las să vie, să nu fie de deochi, numai...

— Dar el nu știe de dragostele tale ?

— Și ce are de aface asta ?

— Cum îi vine lui să crească copiii altora !

— Ei numai prostii fac cu alții, dar copiii sunt toți ai bărbatului.

— Vorbă să fie..

— Cine poate să știe mai bine de cît mine.

— Și cu domnul ministru al...

— O, cu el nu sunt de cît de vr'o patru luni.

— Dar celălalt ministru al guvernului trecut, domnul...

— Sunt atâtea mijloace...

— Apropos, nu te-am întrebat, de ce l'ai părăsit, te iubea mult după cît mi-aduc aminte.

— Ce să-î fac, dacă i-a căzut partidul...

— Amesteci și tu puterea cu amorul!

— Alt-feliu, tu știi cum e bărbatul meu...ș'apoî nicî nu era dintr'o familie bună...

Grupele se formaî și se desfăceaî într'una, vînturînd micul mănunchiu al nimicurilor de ocazie. Venise deputați și miniștri, financiarî și profesori universitarî. Din toți, femeele erau gălăgioase și mai comunicative, un isvor nesecat de banalități și veselie.

Vranda se-ntîlnește odată la o întorsătură cu Pinat.

— Mi se pare că numele dumi-tale nu mi-a fost cu totul necunoscut.

— Se poate.

— Ai cumpărat de la mine o pădure, acum vr'o zece ani, eram la Madrid atunci, ți-am dat'o prin însărcinatul meu de la moșie.

— Eū am tăiat foarte multe pădurî...

— Am aflat mai pe urmă c'ai cîștigat bine cu dînsa, ți-ai fi luat de vr'o două ori banii, numai de pe furnitură de traverse.

— Nu cred,—dar se poate...

— Se cîștigă bine cu comerțul.

— Atîrnă de împrejurări.

Cei mai grăbiți plecaî repede, întîrziînd mai mult ai casei.

Doamna Semiranoff a cărei față boțită de ani, nu se cam potrivea cu peruca neagră în bande linse trase pe la timp, se silea mult să-și pue

gura cam mare în creți de cochetărie nevinovată. Venise cu Cocuța, nevasta lui nepotă-su directorul băncei «Binelui public», măritată de ciți-va ani și șovăitoare încă pe drumul mare al păcatului.

Aspasia s'apropie de doamna Semiranoff, privind ironic la Cocuța, care roșia într'o convorbire prea intimă cu Puiu.

— I-ai complectat educația ?

— Inchipuește-ți dragă cîta trebuit să muncesc. Noroc de sprijinul tău, că altfeliu ar fi îmbătrînit proastă printr'atîtea rafinate...

— Bărbatâ-su a plecat singur la băi.

— Odată cu el însă nu s'a mai văzut nici Lollo în București.

— Uf soții de azi...

— Bine c'a murit al meu.

— Să fi fost Irimia așa de stricat, eū nu știu ce-ar fi trebuit...

Din sală s'aude sgomot :

— A început să vie lumea ?

Vocea lui Mușat umpluse intrarea de vibraire.

Duduea a sărit înaintea Siminoi mișcată. Musafirii au tresărit ca de un fior.

— Domnul Pralea...

Aspasia presenta pe acest oaspete nou, ca pe-un trofeū smuls cu bărbăție dintr'o redută. L'a lăsat în tovărășia lui Pinat, ca și cum l'ar fi încredințat paznicului unui muzeū istoric.

— Un tinăr de mare viitor.

— O știu de mult, doamnă... Pinat a suris prin creții ștrînși la gură, ca din fundul unei pungī, părea un vrăjitor îndrăcit pentru care nu este nici o taină.

Mușat vorbea într'un grup de deputați, despre proiectul *Micii proprietăți*, pe care avea de gînd să-l presinte camerei în toamnă

— Trebuie să treacă ca venit din inițiativa parlamentului. Voi și-ncă alții, îl veți propune, e vorba de mîntuirea neamului nostru..

Aspasia ascultă un moment desprețuitor, privind peste capetele mulțimeî. Savin s'apropie de ea mlădios.

— Mă rog, ce-î cu doamna Semiranoff ?

— Un tip, nu-î așa ?

— Prea-și silește buzelo aristocratic.

— Nevasta unui bulgar înbogătit. Aă venit aici odată cu alipirea Dobrogiei. Dînsul ci-că era aman de sgîrcit. Muncea-î amîndoi deavalma cu hargații de pe moșie. Nu plătea nimăruî în banî și hrănia lucrătorii cu mămăligă din porumbul stricat. Nimenî nu știa de traiul lor. Acum cîți-va anî moare bulgarul și rămîne ea c'o avere mare. S'a trezit pesemne în ea toată viața oprită în loc, ș'a tocat mai totul cu fanții fără rost în lume. Acum a rămas cu fumurî și datorii. Pentru moment inițiază pe nevasta unui nepot de soră în marea artă a vieței moderne..

— Ha-ha-ha...

Risul străbătător și inervant de ascuțit a lui Savin, sfășie un moment tot șopotul grupelor reslețite. Copilul lui Pinat care se ținea de-un fret de la tunica roșiorului învesilit, cit pe ce să cadă în mișcarea picioarelor lungi și subțiri. Sally s'a repezit și l'a luat drăgăstos în brațe, apropiindu-se de scaunul Aspasiel. Vorbea întins și cu siliri ridicolo de delicată :

— N'aveți idee cit îi place lui militariî, toată ziua face unu-doî... și deștept, vai ce cap numai s'ascultați...

Și Sally îl lasă pomușor în picioare, plecîndu-se iubitor la el.

— Bubico, stai drepti, — ce-ai să te faci tu ?

Copilul privea cruciş şi lungea cuvintele :

— Eă ? — întâi am să mă fac ofiţer ş'apoî cînd am să mă cresc, am să mă fac ministru şi bancher...

Muşat să inferbintase mult în discuţie. Cite-va întîmpinări îl întăritase ca pe-un lup încolţit :

— Proprietatea mare e numai nominal a noastră, valoarea ei înse e în caseta băncilor. Stăpîniî fictivi, se mulţănesc să arendeze moşiile unor străini lacomi, care îl muncesc pînă la sleire, în pripa dorului de îmbogăţire. În vremea aceasta marele popor, ţăranul nostru, se curbează sub povara nevoei ş'a înstrăinării din propria lui ţară. La curte se vorbeşte jidoveşte sau măi ştiu eu ce limbă, în primărie sunt bătuţi, la tîrg nu se măi întilneşte de cît cu alto neamuri, în armată e umilit, — unde vreţi s'ajungem cu dînsul ? Poporul degenerează, sufletul i se ofileşte, are s'ajungă să se teamă şi de umbra lui. Ce conştiinţă naţională putem cere de la un asemenea neam ? Care e patria lui ? La ce idee slîntă trebuie să-i tresară inima şi să-şi încălzască sufletul ? — Un şir de nenorociri, ferească dumnezeu, şi miine proprietatea noastră maro înglodată, va fi bătută la darabană pe pieţele străine .. Să dăm pămîntul ţăranului, că el ni l-a ţinut pînă acum. Aşezarea într'o stare temeinică îl va face să muncească cu spor, îi va oţeli energia şi-n măi puţin de cît socotim, ni-l va plăti cinstit. Atunci se va selecta o clasă puternică de fermieri. Trailul bun ne va regenera poporul. Rostul unei vieţi omenestî îi va aduce bucuria în suflet. Patriotismul va fi un sentiment întins. Poporul va şti pentru ce trăeşte şi ce are de apărat în viitor. Din mijlocul lui se vor ridica vlastare puternice. Prisosul de vigoare, încălzit de-o

pregătire inteligentă, va recuceri orașele pierdute pentru moment, se va împlînta acolo conștient și vom fi noi ai noștri, pe pămîntul marilor voievozi...

Aspasia se-ntoarce oftînd către un grup de doamne :

— In curînd ne va sosi Suzana de la Paris... Sermana fată, nenorocul ei ca să cadă din lumina de-acolo în traiul prost a unei țări de nespalați!

— Biata copilă!

— Eu am făcut tot ce-am putut, dar trebuie...

— Va aduce și dînsa crucea pe calvarul desgustului ca și noi...

Aspasia încurcă vorba c'un aer de compătimire:

— Dar maică-sa, duiosa prințesă Béatrice, ce durere ca să se despartă de odorul crescut cu atîta grijă!...

— Încă o preoteasă a jalei...

— Mai ales pentru dînsa, fire aleasă, coboritoare din nobili, primilor stăpîniri!...

Simina intrigată șoptește Duduei :

— Cine-î prințesa Béatrice?

— Mama Suzanei.

— Apoi nu era fiica unui cizmar din Paris?

— Vezi dragă... și tatăl Aspasiiei a început prin a fi fecior în casă...

— Vai, ce lume!...

— Inconștientă și amăgire ridicolă...

— Domnul și doamna Dêmètre.

Vranda și cu doamna Semiranoff se împrietenise bine și vorbeau cu multă bună voe mai în fund.

— N'am mai văzut pînă aici perechea asta.

— Ce tovărășie!

— Dînsul pare numai cam mitocănos.

— Feciorul unui oare care Toader Dumitru, franțuzist acum în urmă. Îi știu toată spița, o țin de la

un intim al casei. Tată-su, venit de prin miestura nealasă a Balcanilor, a fost zidar de copil, lucra la biserică prin sate. După un timp s'a așezat brutar într-un târgușor de pe malul Dunărei, făcea contrabandă și împrumuta țărani pe camătă. A luat pe urmă în arendă o moșie mare a statului, pentru care n'a plătit nici-odată un ban : Schimbări dese de partid, lincezală din partea administrației nesigure, pune că s'a ales în urmă și senator, s'a strecurat prin timp, fără să-l supere nimeni. La urmă, pentru că ajunsăse la mare trecere și cu influență, s'a făcut niște acte doveditoare că moșia n'a produs mai nimic în timpul acesta, c'a fost inundată și c'a pierdut acolo o mulțime de bani.

— Acesta e fecioru-su ?

— Singurul copil, moștenitorul a o sumă de milioane, deputat, nu știu ce pe la bancă, în comisiunile de indigenate, la toate prinzurile de la palat, dar sec ca o nucă veche, numai rîde și e de părerea tuturor cu care vorbește, ține înse mult la aristocrație...

— A, iată o calitate.

— Nevastă-sa e oticoasă, o nepoată a unui mare politician mort sarac. A luat-o îndemnat de bătrînul *Toader Dîmêtre*, care zicea că-n ziua de azi și influența e o zestre bună după ce ți ai făcut avere...

— Si nu s'a înșelat.

— In curînd va ajunge și ministru.

Cocuța s'apropie un moment de *Aspasia* remasă singură, aruncînd ochii întrebător în spre grupul format de *Pralea*, *Simina* și *Duduea*.

— Nu găsești că ți-i prea aprinsă la obraji nepoata ?

- E ultima ei cucerire, o bună pradă, nu-î așa?
— Frumos și obrasnic.
— Rămîne ca Puiu s'o mai inițieze în tulburătoarele secrete.
— Și cu toate acestea s'arată atît de gravă!
Aspasia rotunjea vorbele batjocuritor și insinuant:
— Diplomație instinctivă...
— Dar cu *profesorul* Darie ce-a făcut?
— Acum a trecut în cursul superior... Darie fusese numai pentru pregătirea abecedarului senzual...
O, va progresa mai iute de cît tine, are aplicație...
Cocuța roșoște și rîde ca de bucuria unui sprijin în cădere
— Cino s'ar fi dus cu mintea să-și aleagă ea un bătrîn rēbegit, ponosit la față și la port, de nici să nu-ți oprești ochii asupra lui.
— Ce vrei, cu chipul acesta putea înlătura mai ușor bănuelile... Un profesor modest și eleva sa...
— Uf...
— Tot mai bine, de cît nimica...
Aspasia ca să fie și mai distrugătoare adaugă compătimitor.
— Ce vrei, vrîsta, draga mea, ea e caprițioasă, cere...
— Poate, dar de cît e'un așa, mai bine...
— Apropo, dar tu ce zici de Puiu tău?
Cocuța s'a-nroșit pînă-n albul ochilor ș'apoi plecîndu-se, șoptește aprinzîndu-și privirea.
— Drept să-ți spun, *mais il est un peu trop cochon...*
În grupul lui Mușat aprinderea ajunsese la săgetare. Deputatul Dēmètre îndrăsnește s'arunce și el o vorbă:
— Dar cum împaci dumne-ta sfarmarea marelui

proprietăți, cu nevoea unor clase sociale, care esingura cheazășie de temeinicie a statului.

Mușat îl privește un moment cu oare care milă, ș'apoi începe c'un gest hotărît, care întovărășise gândul de n'a cruța nimic.

— Ideea de clasă aduce pe aceea de superioritate și conștiință socială.. La noi a încetat de mult așezarea aceea naturală a straturilor sociale. S'au hurducat clasele în ciocnirea cu elementele disolvante venite din-afară și fără să se poată aștepta limpezirea amestecului, în fierberea reacțiunei, *întimplarca...* a improvizat stupiditatea și nerușinarea drept cap, iar valorile au fost trîntite nu măi știu în ce unghere... Pune încă peste această anomalie și rodul fulgerat al naivei noastre porniri democratice, cu industrializarea creațiunii averilor și ridicarea oamenilor mici.. Și momîea aceasta de pae, vrei să ne-o impui nouă drept corp social?— Dar ce, suntem noi ciorî, ca să ne speriem de-un șomoioș ?.

Duduea și Simina s'apropiase și ele de-ascultați. Pralea nervos își risipea timpul prin toate cercurile distrate, așteptînd să se aleagă într'un fel discuția, ca să vadă cu cine trebuie să fie de părere.

Doamna Semiranoff pare cu totul cufundată în intimități cu Aspasia :

— La început m'am mirat și eu cum aș putea să mă rudesc cu celebra regină Semiramiza. Dar el s'a pus și mi-a dovedit, negru pe alb că avem acelaș nume.. Mi-a făcut un întreg curs de metempsicoză, de-am rămas uimită. O, să vezi ce cunoștinți are ! Știe limba sanscrită, obraica veche și vorbește elenește ci-că întocmai ca și Pericles. Și eu îl cred, zeu...

— Dar cum l'ai cunoscut pe acest poet bizar ?

— E spînatec, semn de superioritate ca rasă, are părul mare și lins ca mătasa și face poeziile numai cu zeițe antice, că le știe dragă, cum îți cunoști tu pisicile...

— In ce împrejurări v'ați întâlnit ?

Doamna Semiranoff pleacă ochii rușinată o clipă.

— Tu știi cum sunt poezii, săraci, dar în schimb cită nobleță... El a tipărit o carte «*Allarul lui Ramses*» ș'a venit băiatul să-mi vîndă și mie un volum.

— A, o avem și noi, lungăreată de tot, c'un cap de sfinx pe coperta plină de ieroglife..

— Am vorbit mult cu dînsul atunci, tu știi că eî mă-nebunesc după artă și..

— Ți-ai făcut loc pe «*Allarul*»..

— Să știi că e și dînsul din neamul lui Ramses, cea mai veche aristocrație, mi-a probat că e coborîtor direct din faraoni...

— Ați putea să alipiți Egiptul la Asia mică, să faceți un singur stat...

— Tu rîzi, dar ia să vorbești cu dînsul, să vezi... Zilele acestea are să-mi aducă niște cărți de pe atunci și estampe vechi cu portretele Semiramizei. Pe el l'a lovit mai ales așămănarea unghiilor mele cu ale reginei... O, e un pasionat amant al acestor podoabe, mi-a făcut o mulțime de ode unghiilor...

— E tot așa de rafinat și-n iubire ?

— O, dragă, dac'ai ști... Puiu e nimica pe lângă dînsul... Nu poate suferi femeile de jos, pentru că se dau ca niște vaci... Antichitatea, cu toate perversitățile amorului, e idealul lui... O, cite-am învățat de la dînsul... Păcat că e bolnav de stomac.

Fața lui Mușat lumina în albul barbei și din cadrul clătinat al pletelor, ca și cum ar fi bătut soarele în plinul ei. Părea un apostol care-și propagă cre-

dința. Un moment incetase vorba în salon și ochii tuturor erau îndreptați atent la dînsul.

— Patriotismul e forța mistică care ne apropie întru apărarea condițiunilor noastre de viață. El ne încălzește sufletele și ne întărește la grău. E farul care a condus popoarele prin frămîntarea întunecată a nenorocirilor. Mult timp la amestecat cu religia. Patriotismul a făcut eroi și a înălțat noroadele.—La noi poporul e lipsit de niște condițiuni anumite de viață, trăește într'un fel de provizorat, nici stăpîn în casa lui, nici redus la o robie desăvîrșită. În asemenea împrejurări nehotărîte, forța aceea mistică, care ar trebui să-l strîngă într'un mănunchiu și pentru un gînd s'a pierdut puterea de coeziune, pentru că lipsește tocmai cauza obiectului. De-aici dezorientarea din păturile noastre.

Nepăsare și ofilire în toate părțile. Jos stirpirea unei rase, sus neorînduială în moravuri. În cotroasă-și mai găsească sufletele noastre mintuire? Farul e stins și pluta noastră socială s'a desfăcut în fereberea talazurilor. Să ne bocim?—dar n'avem timp, că ne înghite viltoarea poporul... Noi paznicii lumincii trebuie să le aprindem scîntea nădejdei. Căci nu-i nenorocire care să se poată asemena, cu aceea a omului care n'are nimic de așteptat. Nici o boală nu obosește mai mult, de cît lipsa unui rost în viitor...

Cîtă energie pierdută în vînt! De-o parte o lume se distruge prin lux, orgie, corupțiune, ducînd peste granița sudoarea de aur a pămîntului;—iar pe de alta, copiii poporului se istovesc în sfortărea lor de-a se ridica, bătută în cap de hărțuelile umilitoare ale noveci, își silesc sănătatea în sbateri mici, ca s'ajungă între noi bolnavi și desamăgiți. O anihilare de forțe cari ne doare sguduitor. O potrivire

mai inteligentă în îndreptarea acestor energii și ce operă de armonie și izbândă !

Suntem datorii să ne reculegem. Trupul nostru social suferă. Nu simțiți că trecem printr'o îndelungată criză morală ? Avem un fel de durere de cap în mare. E ce va strica în funcționarea organismului nostru.

Noi indivizii suntem moleculele lui, trebuie să ne ajutăm la treabă, că altfel se tulbură cum-pănirea totului. — Mai multă cinste și mai puțină lăcomie, să ne respectăm ca între oameni, așezarea meritului în volnicia lui ș'atunci ne vom arăta patrioți conștienți. Mulțimea se va desmorți din abatere, poporul întinerit va chiota înbucurat, valorile își vor lua locul și va fi împăearo și bine... Iată un ideal ce ne-ar lumina noaptea dezorientăriei în care orbăcăm.

— Nu găsești că prea-n multe părți îți așezi idialul mîntuirii noastre naționale ?—Odată îl găsisoși în căsătorie.. Ziceai că mizantropismul și blazarea generației de azi, e din pricina solitarismului întirziat ?

Aspasia frînsese vorba triumfînd, ca ș'un luptător care ș'a desarmat potrivnicul din prima încru-cișare a spadelor.

— Dacă vrei eu aș putea să mai găsesc un loc idialului nostru.. Uite de pildă dumnea-ta, cu mulțimea cucoanelor din lumea mare, în loc să risipiți atîta prisos de bucurie într'o viață fără nici o noimă, v'ați putea preface în mîntuitoare de suflete, pentru tăria noastră națională și astimpărarea pornirilor d-v. de perzarea. Coboriți-vă în straturile de jos ale femeilor, arătați-vă modeste și simple în moravuri, învățați ficele plebei să facă mîncare bărbatului și să cirpească rufele copiilor.

Deprindeți-le să vadă că-n cinstea casei e fericirea norodului. Faceți din păpușile boțite și nervoase, s'ții cuminți și gospodino harnice. Pe voi vă vor asculta ca pe niște sfinte trimise de sus. Cită mîngiere să vă știțienerate pînă la adorare și ce minunată întrebuintare a timpului. Vă veți întoarce acasă purificate, ca niște preotese care ies din altar. S'atunci aveți să știți că trăiți pentru ce-va... Tineretul care se-nfioară azi la gîndul însurătoarei, va păși la cununie cu încredere, căci va ști că duce acasă tovarășă, nu un pachet de mofturi și de rușine. Statul pentru garantarea consolidării lui, va putea impune căsătoria mădularelor sale cîrmuitoare. El e un trup armonic și pentru ținerea cumpănirii e nevoie ca fie care moleculă să-și îndeplinească rostul, altfelîu are dreptul la un fel de autoamputațiune. Holteirea va fi o rușine, luxul ruinător susținut de către depravațiune va înceta și peste toată murdăria moravurilor noastre de azi, se vor întinde petalele curate ale castității în toate apucăturile... Dar așa ne înrăutățim unii pe alții. femeile de jos vă spionează pe d-v, căci omul are nevoie de-un model în viață, sunt puține individualitățile care să trăiască necopiind pe nimeni. Ca să se poată ținea la modă, torturează bărbatul. suferă și se vinde; —dacă nu-î măritată, lungeste trotuarele. Celo mai tari se neurastenizază învățînd. Cădere sus și corupție jos. Nu știu dacă nu e pic de adevăr în relațiunile plenipotențiarului străin. care a spus într'un moment de desgust că Bucureștii e o vastă casă de pros..

— A...

— Nu vă scandalizați, sunt doctor și v'am făcut un curs de igienă socială... Am vrut s'arăt nevastei mele, că omul conștient își poate face un

idial moral din multe lucruri care pot părea mici... Chiar dacă ne-am mulțami numai să nu dăunăm pe nimeni tot ar fi un rost în viață... Nu strica nimăruî, dacă nu te-ajută puterile să dregi... Să nu ne lovim...

— Cît pesimism !

— Mușat al meu totdeauna a fost cioclu, cînd m'am luat cu el, am avut un moment tresărireă că duc pe umeri o cucuva...

— Nu e pesimism aceea ce-am vorbit pînă acum, sunt încă un vizionar de-un optimism copilăros. V'am înșirat numai niște preventive, pentru înlăturarea molimeî care ne amenință. Suntem o națiune tînără și cu toată oboseala timpurie care ne moleșește, eî tot nădăduesc într'o ridicare prin noi. Anii din urmă ne-am arătat vîrtoși, sunt bărbați care știu ce e sacrificiul și eî m'aștept la o scuturare voinică din toropiala care ne omoară. Vom lua doctoria cu bărbăție, căci trebuie să trăim, Nu s'aî ivit încă vînzători de neam printre noi și am știut să fim solemnî la vreme de cumpănă. Simptomele de destrăbălare politică, care aî omorît Polonia, ș'aî ruinat pe vremuri Spania, nu s'aî arătat pe trupul nostru social. Cît ne mai rușinăm încă, vom trăi. Ne vom pune lipitori singuri, fără s'așteptăm pe alții să ne ieo singe. Și sguđuirea prin care am trecut, ne va regenera organismul, întocmai ca după o boală îndelungă... Eî cred în toate acestea și sper că veți înțelege cu toții că trebuie să ne ajutăm. La o parte deșărtăciunea unei vieți irosite și să fim mai sgîrciți cu energia noastră și cu timpul—sunt două bunuri care nu se mai găsesc dacă le perdem prostește...

— Domnul prim-ministru...

— A... de-acum e mai grav, salonul se va pre-

face în parlament ș'aici noi n'avem loje, nici poftă de plictisit. — Dragele mele, vă propun o partidă de *lawn-tenis*, haidem în grădină...

— Minunat !

Savin frîgîndu-se pe picioarele lungi și subțiri își îndreaptă tunica lui de roșior, scoțîndu-și la iveală peptul conturat în vată :

— Parol d'honneur, je n'aime pas du tout la politique ..

Pinat înfundat mai la o parte într'un fotoliu, își juca degetele inelate grosolan pe peptul lui uscat. Privea la toți c'o ușoară nuanță ironică, continuînd să suridă dintre creștii pungiti în jurul gurei, ca și cum ar fi fost pitit după o movilă de aur. Pralea-și făcuse loc la spatele lui Mușat și părea atent. Numai Puiu strîmătorat se frămîntă cu neastîmpăr, căutînd să-și ție nestînsă dispoziția lui silită și ridicolă de cavalier la modă.

Primul ministru întîrziase puțin printre plantele frumoase din intrare. Atenția tuturor era îndreptată în spre ușa deschisă. Marele oaspete s'arată mic în prag, strîngînd șiret și inteligent dintr'un ochi :

— Mă rog... lasă-lasă, ce atita spaimă de discuție !— Se vede că v'a împroșcat doctorul iarăș cu stropi de acid fenic...

Aspasia era nervoasă :

— Atit numai că de data asta doctorul nostru a pus prea multă apă...

— Observ că-î întrebunțezi d-ta antisepticul...

Aspasia măgulită de compliment, își ascunde înclinarea înbujorată a feței, după o ușoară tremurare mulțămitoare a evantaliului.

Cocuța întîmpină cu gingășie :

— Dar ce-am putea face noi femeile pentru împăcarea lumii !

Muşat sare ca muşcat de şarpe :

— O, de-aţi şti cât puteţi voi face !.

Şi el îi coprinde blind obraji în mină :

— Vezi, așa micuțe și cu toane cum sunteți... plâpînde și bicisnice la mînte... făpturi ușoare și frumoase... Voi puteți face eroi din niște nevolnici și sunteți în stare să ticăloșiți pe cei mai puternici... Voi sunteți termometrul tăriei unei națiuni... Acolo unde femeile sunt virtuose, acolo e împăcare și bună rînduială în moravuri... O, de v'ați duce voi cu mîntea cât puteți face pentru stimpărarea sufletelor noastre !.

— Dacă nu ne spune nimeni !..

Muşat ridică din umere obosit :

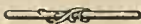
— Haî, du-te de te joacă, jucăți-vă cu toatele, faceți înainte ce-ați învățat, e așa de ușor jocul ș'atîta prilej de proastă bucurie !.. Aceea ce-ar trebui să fiți e o povară stingheritoare pentru niște firî crude ca ale voastre...

Salonul se răria de cucoane, întovărășite de Savin și Puiu, care respiraî ușurați, ca după o baie de aburî tari. Vrandă termina o convorbire intimă cu Démètre :

— Nu face pentru noi aristocrații...

Bărbații rămași schimbaî stringerî de mîna și crîmpee de vorbe obișnuite. Pe cînd Mușat presenta primulî ministru pe Prălea, ușa din fund se deschide, ș'apare Aspasia strălucitoare sub lumina argintată a părului ei bogat și alb :

— Dar domnul Prălea nu vine cu noi ?

Faint header text at the top of the page, possibly containing a title or reference number.

First line of the main body text, starting with a faint opening word or phrase.

Second line of the main body text, continuing the narrative or report.

Third line of the main body text, providing further details.

Fourth line of the main body text, showing the progression of the document.

Fifth line of the main body text, maintaining the flow of information.

Sixth line of the main body text, continuing the descriptive content.

Seventh line of the main body text, providing additional context.

Eighth line of the main body text, showing the ongoing nature of the text.

Ninth line of the main body text, continuing the detailed account.

Tenth line of the main body text, providing a further point of detail.

Eleventh line of the main body text, continuing the text's development.

Twelfth line of the main body text, showing the text's structure.

Thirteenth line of the main body text, providing a concluding point for this section.

Fourteenth line of the main body text, continuing the overall message.

Fifteenth line of the main body text, showing the final part of the visible text.

Faint footer text at the bottom of the page, possibly a signature or date.

VIII

† Dimineata era tirzie de tot. Printre ramurile sfâsiate scăpătau frinturi de raze aprinse

Prălea întinsăse picioarele în lungul unei bănci din Cișmigiū și apărât de o tufă bătută de arțar, își prefira surăzitor în minte noaptea de triumf și voluptate. Răcoarea din grădină îi odihnișe mult resvrătirea simțurilor lui obosite. Nu știu a cât-oară își arunca ochii îmbătați pe-un bilețel roz satinat:

Domnule,

In ultimul moment m'am hotărit să mă întirziu câte-va zile în București. E un ameslec neînțales în sufletul meu, din care nu știu cum ar trebui să mă ridic. Bărbat-miū și cu Simina aū plecat singuri la țară. Pe mine mă stăpînește amintirea acelei înălțătoare după amezi, cind ne-a trecut atât de dulce timpul. Atunci mi-aī spus vorbe care-mă covirșesc tot măi cald și măi chinuitor sufletul. Era o lume întreagă în jurul nostru, dar nu măi vedeam odată pe nimene altul... Înțaleg cu cât trece măi mult vremea, că trebuie să ne lămurim într'un

fel. Te aştept sara aceasta. Eşti cavaler şi nu cred într'o înfruntare. E atita neastimpăr şi întu-neric în gândurile mele, că scinteerea unui sfat venit de la o minte aşa de frumoasă, ar pune oare-care lumină şi aşezare în rescoala sufletului meu înlănţuit...

Floarea de edelvais

Pralea sare cu mintea la ziua de primire. Cînd s'au văzut scăpaţi de strîmtoarea salonului, Aspasia l'a luat ferbinte de mină şi s'au perdut amîndoi pritr'o încurcătură de alee. De departe le venea sgomotul cucoanelor care se puneau la cale pentru partida de *lawn-tenis*. Dînsa tremura şi el nu găsia ieşire gândurilor încurcate. A încercat la urmă un compliment şi ea s'a înroşit mult, prefăcînd o modestie ipocrită:—Ei sunt bătrînă, domnule Pralea... L'a privit pătimaş şi ş'a ridicat peptul frumos într'un oftat provocător. În ochii ei era foc şi patimă. Vibra de doruri bolnave, strălucind de sănătate în conturarea plină a formelor tari. El i-a dus mina la gură şi pe cînd dînsa întorsăse capul învinsă, silind un fel de sbatere, i-a şoptit dulce în ureche:—Florile de toamnă au parfumul mai ameţitor...—Ce folos dacă vine iarna!... —*Floarea de edelvais* înse nu moare nicî-odată...— Ah, domnule, ce vraî să faci din mine!...

S'a auzit înse strigînd'o tovarăşile de joc ş'au trebuit să se întoarcă. Aspasia stăpînită spunea moşturî c'o artă rară de-a ascunde totul. N'a bănuit nimeni nimic. Ducea înse l'a privit cam mustător. Simina s'a uitat la el blînd, mulţămită c'a îmblînzit ura mătuşi-sa.

Alerga prin sfărmăturile amintirei de parcă-ar fi sărit pe nişte sloi mişcaţi. În capul lui ora a-

mestec și nferbîntare. Trecea și revenea prin întimplări, ca prin niște pămînturi cucerite de la vrășmași. Inviorat suridea singur de minunea isbîndelor.

Fuge cu gândul tot înainte:

Sara de întîlnire a fost înădușitoare. Gătît și mișcat, în așteptarea oiei de plecare ș'a aruncat ochii într'una la biletul satinat deschis pe masa de toaletă, pe cînd era ocupat cu micole îndreptări ale înfățișării... Ș'apoi salonul luminat, muțenia din palat, Aspasia îmbrăcată involt și deschis.. Greutatea primelor vorbe l'a sdruncinat ca un hîrtop din drumul trăsuroi. Ușurința convorbirei și eleganța micelor scene de mai pe urmă, l'a înbărbătat mult. Cită stingăcie în apucăturile prefăcute de curiozitate ale Aspasiiei. Și ce minciună toate silințele ei de-a părea biruită și năivă. Șampania i-a aruncat mîi tîrziu în neorinduală: el ajunsese brutal și dînsa nerușinată. C'o lăsare îndrăzneată de degete în lungul nasturilor de la rochia involtă de casă, i a desfăcut peptul pînă jos tare. Ce înflorire superbă de carne albă și modelări tainice. Inceputul sinului remas deasupra corsetului de matasă, pareă că-î resfringerea înlăturii a două petale rotunjite de erin. Stringeri și aplecări rafinate. Vorbe nervoase și armonizări otrăvite. Pe urmă buduarul ei ascuns, cu risipa aceea de ațîțări bolnave. Un pat larg cu'n strat imens de petale proaspete de trandafiri parfumați. Perdelile baldachinului în curgeri tremurate de ciucuri... Candela din colț, adormind în cuprins o lumină mistică... Aerul încărcat de mirodenii lasive.. Iar Aspasia pășind tainic peste prag i-a șoptit misterios: -- Aici n'a intrat nici-odata Mușat.. Noaptea de voluptate și nebună uitare i-au

boșit ca pe niște fructe uitate într'o fridă caldă. A doua zi aŭ făcut amîndoi bae de lapte crud cu colonie, ca să se înviioreze. Povestea gingășilor nevinovate, cu tot stolul rafinat al desmerdărilor mincinoase l'aŭ îmbărbătat mult...

Zimbînd într'una de bucuria acestei cuceriri, Pralea își purta însetoșat privirea beată, pe scrisul mărunț de pe biletul de satin roz. În para-amintirei, i-a căzut de-o dată Simina ca un fluture zănatic într'o fumegare înecătoare. El a ferit cu milă năvala neașteptată, scuturîndu-se ca de-o părere de rău. Scapat de după colina aceasta străjuitoare, dă cu ochii în vîlvătaea de lumină a viitorului ce-i chema momitor. Nu mai vedea nici un prag în drumul lui. Pretutîndenî îndemn și bine. Mai tîrziu ajuns sus, își va găsi el o nevăstă bogată în lumea din jurul lui.—Simina n'avea de cît cel mult o sărmană sută de miî de franci. Ce visuri își făcuse dînsul pe gîndul c'ar putea fi înzestrată de Mușat. Aspasia înse a spus curat, că nu-î dă nici cincî parale de la dînsa. Ș'apoi reutatea cu care a încheeat vorba:—După lege ar putea lua chiar un ofițeraș, nu-î de tot de plîns... Acum îi părea rău c'a aruncat'o într'o stare sufletească dăunătoare. Avea înse nădejde în puterea de vindecare a femeilor. Și ca s'ajungă unde era, trebuia s'o jertfească durerei...

Pe celălalt capăt de bancă se pune o doică c'un copil în brațe. Juca drăguța sarcină pe brațe, dojenind alintător:

— Să fii cuminte, că alt-feliu n'aŭ să te mai recunoască prietenii în viață,—cum se face domnul dealături, că nu-și mai aduce aminte de mine...

Pralea se uită la ea fulgerător și de-o dată roșește de gîndul unei aventuri îndepărtate. Căzuse

ca dintr'un vis de înălțare. Rușinat sare în picioare și se îndepărtează pe sub umbra copacilor.

— Ai prins pe semne la tutun acum...

Trecutul lui de sărăcie și umilință, l'a învaluit ca o mantie petecită căzută pe umeri: — Tată-su, fost piser pe vremuri, venit de la țară într'un oraș sărac de provincie, s'a luptat cu multe în tineretea lui, pînă cînd cu statornicirea noilor legiuiri sub Cuza, a capătat dreptul de apărător... Mai cu codul, mai cu martori înjghebați, ajutat și de mila judecătorilor, încurca și el treburile oamenilor, ca să cîștige o bucată de pine. A ridicat șase fete mari și le-a pus la locul lor, cum a putut și cu ce a avut. Rămăsese legendar chipul lui de pledare: Odată, în lipsa unui sprijin juridic, s'a ridicat îndurerat dinaintea magistraților și s'a jurat pe ochii lui că impricinatul nu-î vinovat. De altfelii țaran voinic și-nzestrat cu șiretenia aceea practică, care a ridicat sus pemulți din generația aceea.

La urmă a avut ș'un copil, pe Pralea. Venise în casă ca un musafir nedorit. Erau amîndoi soții sătuți de întins nevoia. L'a crescut fără să-l iee în samă. Și cînd a terminat gimnaziul din tîrgul lui pustiu, tată-su a vrut să-l vîre comptabil la o magazie:—Pe negustorie, măi băete, că s'a mintuit cu cartea de acum de-acum, mor învățații de foame... Pralea a plîns, s'a dus pe la surori, a batut pe la cunoscuți și-ntr'o săptămîină a strîns parale pentru un bilet pînă la București. A dormit prin grădini, a mîncat pine cu măslina, pînă ce i-a făcut loc un ungar bătrîn să doarmă într'o bucătărie boerească. Acolo a cunoscut și pe fata ajunsă acum doică...

Se înscrisăse la un liceu și învăța lecțiile pe derost. Profesorii îi laudau silința. Intr'o Joi după

masă, pe cînd umbla plictisit în lungul unei străzi, sugînd cu poftă dintr'un capăt de țigară, dat de draga de la curte, întîlnește un cunoscut din orașul lui sărac.—Ce faci pe aici tinere?..

Că-î treacă și meargă... Cunoscutul era subșef de birou la un minister. Se însurase de tînăr și avea vr'o cinci copii unul după altul. L'a dus acasă și l'a prezentat nevestei, absolventă a externatului, luată din amor, care nu știa să facă o mincare, dar în schimb foarte *bine crescută și de familie*... Din una-n alta Pralea mărturisește totul și mișcă perechea de gazdă pînă la lacrămî. L'a oprit la ei.—Sunt sărac, domnule Pralea, dar pot să te ajut pînă-î mai scăpa... Era om muncitor, econom și sănătos. Nu învățase carte multă, dar l'ajutase norocul să capete slujbă la vreme. Ținea două slugi puturoase și ducea în spinare casa și mofturile nevestei, cu infrinarea unui magar dat cu nevoile... —Nu m'aș fi însurat, domnule,—i-a spus el mătirziu lui Pralea,—căci, greu de trăit azi, dar a dat păcatul să se îndrăgostească fata asta de mine. De două ori i-a smuls maică-sa chibriturile topite din mîna ș'atuncî, dacă am văzut că mă iubește atîta, am luat'o... Mintuise tocmă școala. Tată-su a fost ușier la noi la minister... Eū mi-am scontat leafa pe două luni, ca să-î cumpăr pantofi albi și rochie de mireasă...

Pralea se juca cu copiii și făcea multe pe lingă casă.

Cucoana înse se uita la el dușmănos. La urmă ca s'o îmbuneze i-a măgulit slăbiciunile: vorbea numai de nonorocirea ei de-a nu fi dat peste un bărbat *mai de neam* și-î aducea jurnale de modă. Intr'o sară aū rămas singuri, aū lungit masa pînă tîrziu și dînsa oftînd lung, l'a privit cald în ochi.

Ș-au căzut în brațe și s-au întilnit pe urmă în ascuns... Doamna s'a îmblinzit, îi spala rufele și făcea economii ca să-î cumpere țigări. Îi părea reu acum că din lipsă de *usage* a uitat franțuzește, că ar putea vorbi fără să înțeleagă *mojicu*. Bărbatul prost și bun, muncea ș'aducea acasă, bucuros că nevastă-sa s'a mai potolit din pretenții și bociri. — Când a ajuns Pralea la Universitate i-a pregătit o odaie în niște căsuțe din curte, iar nevasta a dus acolo tot ce era mai de samă ca podoabă. Era copilul casei și nădejdea unui ajutor în viitor. Ar fi făcut amindoî orî-ce pentru dînsul. Ș'a trecut anii în casa și la masa lor, fără să știe ce e greul. Cu cît îi răsuna numele, cu atît el era mai înconjurat și mai la îndemînă. În timpul din urmă dădea și el cite ce-va *pentru coș*, cînd avea de prisos...

Nu s'a putut scutura de gîndurile acestea de cît cînd s'a îndepărtat mult de Cișmigiu. Trecuse Dîmbovița ș'acum se-necurcase mult prin stradele din spre Dealul-Spirei. Înătură din minte povoara grea și rușinoasă a trecutului, ca să intre trufaș în strălucirea succesului din urmă.

Aspasia îi făgăduise orî ce-ar vrea, în București. Când i-a pomenit, între două sărutări, de-un loc la o ambasadă, dînsa a suris batjocoritor: — Așa de degrabă? — mai așteaptă... Nu înțelegea de ce a pus atîta ironie în tonul mușcător și răuticios. Înainta cu mintea în viitor, ca-ntr'o stăpînire ce i se cuvenea. Îi venea să ridă cu milă, de traiul lui de pînă acum. Funcționarul muncitor și răbdător, cu atențiunile micî ale nevestei, îl făcea să roșască cînd se vedea în strălucirea care-l învăluisese așa pe neașteptate.

Căldura se lăsa tot mai înecătoare. Erau ceasurile unsprezece și dînsul își mina visurile în spre

casa modestă din fundul mahalalei, căutînd să se dosiască, prin umbra îngusta a gardurilor ș'a caselor tupilate după pomi.

Pe uliți nimeni. In cite un prag cosiaii neveste numai în cămașe. Unii bărbați se întorceau acasă cu cite'o pine subsuoară. O fată mare a unui gardist, care se ducea la apă, cînd a văzut pe Pralea de departe ș'a ascuns cochet cofa după spate, prefăcîndu se că se primblă. O femeie care calca lut, a luat'o la fugă rușinată și s'a ascuns în casă. Pretutindenii sărăcie, nobleță și fudulie. Pralea trecea triumfător și nu vedea înaintea de cit lumina așteptărilor de demult.

In odae lui răcoare, miros de flori uscate, cu mirodenii de sopunuri și parfumerii. Pe masă, sub o gazetă desfăcută, a găsit un pachet de țigări bune, ascuns cu grijă. S'a roșit și i-a venit în minte sacrificiile grele ale găzdei îndrăgostite. Svirle pâlăria, se desface la piept și se lasă obosit în lungul patului. Intîmplările proaspete îl impresoară iarăș, ea-ntr'o învăluire de vis și de lumină. Modestia din prejur, cu povestea ajutorului din casă, unde a fost ocrotit părintește, l'a cufundat într'o toropială de rușine și remușcare.

— Unde ai dormit astă noapte ?

Pralea a tresărit surprins.

— *Dumne-ta* erai ?

— Cit sunt de sdrobită !..

Femeea doborîtă de copii și dragoste, iți făcea milă cu înfățișarea ei rușinată :

Ea îngînă a plins.

— Ochiî țî-s vineți împrejur și ești ajuns de osteneală. — Nu te gîndești că mă poți ucide cu nepăsarea ta din urmă ? — Eu nu mai știu ce să mă fac de dragul tău !..

— Te îndoești de iubirea mea?

— Nu mai ai nici putere să minți. Vorbești în silă și nici nu ți mai aduci aminte, că mă omor singură, suferind aici, părăsită...

— Bănuești ce-va?

— Ce mai pot face eu, trebuie să-mor, ești prea sus acum, ca să-mi mai ridic speranța pînă la tine.—Dar eu mă sting, eu trebuie să mă duc, căci prea sunt legată de amăgirea unui val, care se rostogolește nepăsător în spre largul mării...

— Ce copilă!

— Și cită durere !..

Pralea o frînge pe genunchii ș'o leagănă în silă.

— Nicî odată n'aș putea să te uit.. imi ești dragă mult...

— Ce bine faci că mă amăgești măcar, e așa de dulce să te înșeli singur într'o crezare...

— Ai fost bună...

— Ce folos că nu mai sunt frumoasă !..

— Și ești blindă și...

— Săracă..

— Ce vorbești așa ?

Pralea îi prinde gura într'o mușcare înrouată ș'o serută cu dragoste silită.—O iea în brațele lui puternice ș'o așază de-a lungul patului. Dînsa închisăse ochii dusă, tremurînd de înfiorarea apropierei dorite.

— Credeaî că te-am înșelat?

— Und-aî fost toată noaptea ?

— Tu nu știi cite am eu cu societățile studențești ?

— De ce nu lași orî-ce grijă, nu te iubesc eu în deajuns, ca să fim fericiți ?

— Da, dar...

— Leapădă-te de toate, ea-ți o slujbă și trăește

ai ei cu noi, eu uit și bărbat și copii pentru tine..

— Mai târziu, poate, dar acum...

— Mai târziu... atunci când te vei ridica prea sus, atunci ai să mă uiți și eu nu mai pot trăi departe de tine...

— Bărbat-tu a venit de la birou?

— Nu e încă două sprezece...

De cite ori vroia să scape de prea multele-i desmerdări și încredințări de dragoste, așa svirlea vr'o amintire sguduitoare.

Ea îi stătea tot pe genunchi, cu minile încolăcite pe după gît și cu ochii mijiți de lacrimi și dragoste umilită.

— De ce mi-ai ieșit în cale?

— Te căești?

— Când ai să fugi de la mine, eu am să mor..

— Vom rămînea veșnic împreună.

— O' dac'ar fi adevărat!...—A da... ai găsit țigările?

— Le-am văzut..

— De ce-mi respunzi nervos și desgustat?

— Găsești?

— Azi am economisit doi franci de la niște țirgueli, ai nevoie?...

În depărtarea uliței înierbîntate de soare, s'aud niște pocnituri de biciu. Pralea tresare. Femeea îl stringe la sînul ei moale.

— Oho... spurcaților..

Trosniturile biciului ardeau în arșița verei. Pralea se ropede și deschide-o fereastră. Peste umărul lui se pleacă și dinsă leneș.

— Tioo... păcătoșilor..

Încins cu curmeii peste rantia ruptă de călugăr, desculț și cu capul gol, nebunul extatic mergea prin mijlocul colbului ferbinte, pocnind trosnitor în

amîndouă părțile, ca și cum ar arunca niște blăstăme peste orașul toropit de căldură și stricăciuni...

— Hoho... a venit vremea de-apoi. . hoo... vînduților... nu credeți în nimac ..

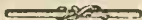
Șfichiul destrămat plesnia răsunător.

— Cine-î acesta ?

— Un maniac religios...

Pe drept fereasta deschisă, nebunul trosnește biciul în spre casă și umple odaea cu răcnetul lui amenințător :

— Huideoo... porcilor...

IX

Cimitirul tăcut și trist s'alegea din umbrele re-vărsatului.

— Mai de dimineață de cit mine ?

— Eu sunt bătrână, numai pot dormi!

Simina se-nfioară de plins.

— Mama mea !

Incrucișindu-și mîinile pe pept, îngenunche la capătul mormintului semănat cu nemuritoare și-și lasă lacrimile să curgă în lungul feței, fără să se miște din rugăciune.

Gana își șterge ochii, rămînînd cinchită în iarba de alături și plivind într'una leasa înflorită de nemuritoare

Cuprinsul tresară de religiozitate

Revărsatul răcorit, pătruns de liniște și lumină, se trezea cu-nctul din odihna zorilor amorțite. Împrejur miros de verdeață rouată și monumentele vechi de marmoră la mormintele Mușatinilor. Pe umerile hatmanilor împetriți ș'a doamnelor moarte, ciripiau vrăbiile deșteptate din vreme.

Mai încolo biserica de piatră înegrită de mușchiu.

Simina se nehină, sfîrșindu-și rugăciunea

— Iartă-î, doamne, păcatele...

Gana îngină prin plîns ca și cum ar fi vrut să întregească închinarea :

— Primește-o în bucuriile tale, doamne, c'a fost curată...

Și-și face semnul crucei tremurînd.

Simina apasă asupra peptului umflat desuspine, încrucișarea mînilor ei albe.

— Mama mea !

— Sărmana, domniță Casandra !

— Mormîntul cel mai trist și mai sărac!—Nici un semn. . Atîta dragoste îngropată aici și nu-î o vorbă care s'o amintiască lumei...

— Oare crucea cea mai frumoasă, nu ești tu acum?

— S'a stins, tocmai cînd am înviorat, eu și m'a lăsat fără nici un îndemn, singură...

— Cînd a fost să moară, m'a privit rugător prin lacrimi și m'a strîns cald de mîna ș'atunci am înțales că trebuie să trăesc eu în locul dînzei...

— Ți-ai vestejit viața pentr'o străina, cînd ai fi putut iubi o odraslă a ta...

— Eū sunt sfîrșitul neamului meu, cu mine să mîntue un curpen de oameni. Mi se pare că sunt ca și vița aceea care se lipește așa de mult de-un trunchiū, în cît cu vremea își amestecă mîsca într'o singură curgere. Eū m'am curmat de rădăcina neamului nostru mort ș'acum trăesc prin tine. Mi-am cîștigat dreptul de-a mă asvirli în viitor, prin dragostea ce ți am purtat. În singele tău, mî-am amestecat și eu viața. Durerile tale mă dor pe mine. Și-n bucuria ta tresare și sufletul meu...

— O, îți mulțuresc...

— N'aū să vorbești tu lumei pentru Casandra și-n numele strămoșilor tăi ? Dar tu nu ești închinarea zilelor mele... Și-n glasul tău are să răsune și îngînaarea desmerdărilor ce ți-am șoptit din lea-

gân. Dacă-aș fi trăit prin mine, eram să duc î a-
-inte o semință blestemată și hulită, întocmai ca și
pădureții selbatici care fac fructe pe care nu le
culege nimeni. Acum însă m'am curățit prin de-
votament... Și pentru jertfa roadelor sterpitate în
mine, ridic pe umerii mei altoiul strălucit al unui
neam care-a cîrmuit norodul românesc. Tu, ai ce
spune și de cine vorbi... Eu îmi plec șalele să te
ridici tu deasupra ca pe-un avion și tremur de
fericirea că-ți pot fi roabă pînă la sfîrșit...

— Cit de bună și ce înălțare !..

— Toate se întimplă după cum le rînduește cel
de sus. Eu am fost așa, pentru c'a vrut el să trăiești
tu. Omul ori cit s'ar infrînge, tot trebuie la urmă
s'asculte porunca lui:—Casandra era o femeie sfîntă,
Ar fi adormit fecioară, atît era de stăpână și liniș-
tită. Dar D-zeu n'a vrut să ucidă cu dînsa pe Mu-
șatină. Cînd a văzut el că Irimia s'a vîndut unei
slugi de-a deavolului s'a adus aminte c'a mai re-
mas un vlăstar uitat. Ș'atunci a rescolit viața în
Casandra cea mîndră și stăpînită. În saia nunței
ei nebune, ridea în lacrimi și-și strîngea cu mîinile
șoldurile vergine, ca și eum ar fi vrut să înădușe
acolo strigătele strămoșilor care se cereau la lu-
mină.

— Mama mea !..

Simina sbucnește într'un plîns nervos, lăsîndu-și
mîinile proteguitoare în lungul stinghiilor.

— Ea a trebuit să moară, ca să-și rescumpere
păcatul de-a fi călcat rantia de călugăriță...

— Sermana mea mamă !..

— Dar D-zeu a avut grija să fiă ea la capă-
tăiul ei..

— Îți mulțămesc..

Și Simina îi apucă mîinile de-și razimă fruntea

pe ele și plîng amîndouă mult, cu lacrimi ferbinți și suspinări înecate.

Muțenia se taie de o vorbă răsunătoare :

— A. mironosițile plivesc momîntul din revărsat..

Irimia s'apropia voinic și-nprospătat de dimineată, adus puțin de spate și sprijinindu-se cu mîna stîngă de cîrja lui înaltă. De sub pălăria mare de cîmp, îi atirnau pe la tîmple pletele elătinate și bătrîne. Barba albă lumina o față blindă, mîncată pînă-n obraji de ochii mari și prăpăstioși.

— Am venit să plîngem pe mormîntul cel mai părăsit.

Simina se ridicase mîndră, de par'că ar fi răsărit din pămînt și-și stăpînește sbuciumul, înodînd între sprîncene crețul acela oprit și hotărîtor. Intinericul părului ei lăsat pe lîngă ochi în două unde negre și-ntoarse, se despica în oglindirea albă a feței, ca și nourul îngreuiat de noapte, care se sfășie de ivirea unui colț balaiu de lună. Pe cap avea un zăbranic dat în voe pe spate.

— Vezi Simino ?

Și Irimia arată c'o rotire de mîna în spre mormintele cu statui și cruci de marmoră.

— Aici sunt îngropate cîte-va capitole mărețe din istoria neamului nostru.

— Și pagina cea mai tristă...

Simina își lasă privirea pe mormîntul mini-sa acoperit de nemuritoare înflorite.

— Din care însă a tresărit mîndria lui din viitor...

El o apucă blajin de bărbie și-și pleacă buzile pe fruntea ei frumoasă.

— Eă ?

Simina înclină capul abătută și murmură încet.

— Cine știe ce-mi ascund anii !..!

— Vremea se va supune ție, căci tu ești noi și trebuie să știi a voi.. Vei ține împrejurările în mână, cum purta Jupiter fulgerile..

— O, câtă amăgire...

— Te cunosc bine,—te simt.. Eu am suferit, pentru ca să-mi plătesc bucuria de-a mai putea veni aici, în templul bărbăției neamului meu, nu pentru c'am fost ticălos..

— Facă cel de sus, ca să fie bine..

— Haidem cu toții printre monumente, să-ți spun ce-am fost noi, ca să-ți înviroșești sufletul de credință..

O apucă cu dreapta de braț și răsărindu-se în călă pornesc prin cimitir.

— Aici zace domnul..

Și Mușat înșira nume mari și fapte de glorie. Ochii lui blânzi s'aprinsăse și glasul îi vibra pe cuvinte bărbătești. Statuele mucezite pe la încheeturi, înmărmureau în felurite înfățișări. Erau acolo vovevozi împetriți pe cai spumoși și spatari răzimați în platoșe. Logofetese care rupeau fusul de la furcă și vornicițe ingenuchiate lângă cruci îngrite.

— A, iată și crăișorul Ioniță cu Linora de Medicis...

Un flăcău mlădios și cu peptul lat. Plete moi și crețe îi curgeau pe umere, iar barba lui mică și rărută se împrăstie apăsă pe-o vioară strunită. Cînta dulce și cu ochii goliți ridicați pe aripa de vise. Peste umărul lui, sprijinită cu mîna într'o mesuță, desvălită la pept și-ntr'o pornire sănătoasă și-nflorită, Linora cîntă aprins o romanță neauzită, înălțînd odată cu vocea ei moartă și mîna dreaptă într'un gestic înghețat.

— Craiul Ioniță făcea versuri latinești și iubea muzica. Era spiritul cel mai înzestrat de pe timpul

lui. A trăit prin veacul al XVI și trebuia să urmeze la domnie lui tată-su. S'a dus la Florența c'o înserinare politică de-a țării. Acolo a nimit pe toți cu frumuseța și deșteptăciunea lui. A rătăcit mult prin saloanele strălucite ale nobleței romane, împrăștiind fiori și armonie. Prințesa Linora, coboritoare din vița de Medicis. s'a îndrăgostit de vlastarul Moldovan. El o iubea tare și întirzierea din Florența a fost o reverie înălțătoare. Făceau muzică amîndoi și dînsa îl învăța sculptura. Cînd nu ș'aū mai putut ascunde dragostea. prințesa Linora a cerut voe părinților să-l iee de bărbat. Papa s'a opus inse la o unire c'un ortodox ș'a silit pe stăpînitorii Italiani, să goniască pe ereticul amăgitor din statele lor. Craiul Ioniță s'a trezit surghiunit în Veneția. unde trebuia să se imbarce chiar noaptea aceea. Era îndurerat și nu știa ce-ar să-l mai aștepte pe drum. Intunecase de nestrăbătut și corabia arunca puntea la șchele, ca să primiască pe nenorocitul înamorat. Ploua mărunt și era lincezaia în port. Prin greul covîrșitor al nopței, s'aud pocnituri de bice și îndemnuri clocotitoare de surugiū în goană : Prințesa Linora venea după iubitul ei alungat. Fugise de acasă cu ajutorul a zece cavaleri Florentini, care se băteau necurmat în duel, neștiind cui ar fi mai dragă înflăcărata doriniță. Trăise în veșnică încăerare și se ciopleau zilnic cu săbiile. Nu s'aū împăcat în de ei, de cît atunci cînd i-a poftit Linora s'o întovărășască în căutarea nobilului alungat. Dacă nu-l găsiiau în Veneția, trebuia s'o aducă pînă în țară.

Ioniță și Linora s'aū iubit mult. Iarna citiau pe Dante și Virgiliū la Suceava și vara sculptau și cîntau aici. Ioniță îi spunea sonete latinești în

gustul lui Petrarca și ea rotunjea marmora, înfiorată de bucuria dragostei lor.

Intr'o toamnă au fost chemați la curtea poloneză.

Petrecerea lor acolo a trecut ca o uitare dulce.

Cînd se întorceau primă-vara în țara, prin Galizia, le-au ieșit noaptea niște tâlhari ruteni înainte. Poștalionul mergea clocotitor. Craiul Ioniță dormea în fundul faetonului, iar Linora îi desmerda fruntea. Era tocmai prin dreptul unei mănăstiri și locul venea adîncat și cu păduri vechi pe dealurile ridicate în lături. Hoții se zice c'ar fi fost tocmai călugării de acolo, ies ca din pămînt, opresc caii, rostogolesc cu împușcături pe surugii și un rutean spurecat implîntă cuțitul în peptul lat al lui Ioniță adormitul. Linora se ridică ca o minie lovită și umple mormîntul negru al nopței cu gemătul ei îngrozitor. Tâlharii o apucă brutal, o dau jos și neputîndu-î scote repede inelile din mîna stîngă, îi taie degetele cu totul, ca pe-o festilă întrecută de la o luminare. Ea scapă din amestecul hoților și pe cînd dinșii cotrobăiau averile, aleargă înebunită prin noapte și se sue în clopotnița mănăstirei. A început să tragă clopotele numai c'o mîină și prin dangătul lor, amesteca jalnic imnul *Ave Maria...*

Numai un moment s'a rupt nourii ca s'arate luna îmbolnăvită de ce-a zărit jos. Linora era o floare desvălîtă și sănătoasă. Avea părul roș și-nvăluit.

Cu încăerarea hoților se desfăcuse în toată curgerea lui bogată ș'aprinsă. În bătaea lunii înlăcrămate de lumină, s'a părut înfățișarea ei c'ar fi sbucnirea resbunătoare a unui sul vîntuit de foc. Zangătul *Ave Maria...* umpleau întinericul și muțenia de inchinare. Luna s'a ascuns îndurerată și greul nop-

tei neștrăbătute s'a prăbușit în trăsnete și scăpărări resrătitoare. Nourii negri și miniați s'au lasat într'o ploae amestecată cu fulgerări. Cerul vărsa groază asupra adîncăturii și cuprinsul șgduit de sughițurile trăsnetelor, se înflora de versul rugăciunii și de bocetul înădușit al clopotelor. Dealurile din prejur, cu pădurile vechi, s'au năruit la vale, tirite de apă și cutremure, îngropînd acolo nelegiuirea călugărilor spurcați. În zori, cînd s'a potolit furia celui de sus, adîncătura cu mănăstire cu tot, erau o amestecătură asămuită de copaci și petre. Numai virful clopotniței rămăsese deasupra și Linora obosită și plouată, tot mai trăgia încet clopotele și plîngea răgușit imnul *Ave Maria*...

Pe locul acela n'a mai crescut de-atunci nimic. Un singur brad amețitor de înalt și veșnic tinăr, își clatină frunza verde pe arsura aceea seacă.— Cotului aceluia îi zice și azi : *la mănăstirea dracilor*...

Linora de Medicis s'a întors la Suceava îmbătrînită și cișă de mina stîngă. Ultimile zile și le-a trecut săpînd marmora aceasta. A murit aici, cu fruntea plecată pe razimul statuei, chiar în sara cînd a așezat'o printre celelalte morminte...

- Vai !..
- Tu plîngi ?
- Pretutindenî dragoste și nenorocire.
- Bucuria isvorăște din dureri.
- Să poate iubi, fără să și suferi ?
- De ce mă-ntrebî ?
- Nu știu...
- Eū nu mi-am iubit de cît țara și știința, dar n'am fost nici odată fericit...
- Te-a înșelat și dragostea lor...

— Cind vin înse aici, resuflu de tot năduful.
Ei!... mă întăresc în credință și ert tuturor...

Mușat încoronează cuprinsul statuelor c'o rotire largă de mână.

Oftează ca sub ruina unei năruiri.

— Vezi colo grămada ceea de ziduri afumate, ascunse aproape sub bălării ?

Se întorc cu toții în spre un colț al povârnișului.

— Acolo era castelul trofeelor mărețe. Clădirea se ținea din vremea descălecatului: O galerie lungă cu bolta gotică și cu ferestrele dese și înguste. Piatra cioplită grosolan ținea pept timpului cu îndirjire. Acolo se strinsese odoarele bătrânești. Pereții erau groși să meargă un car în voe pe dunga lor. S'a păstrat tronul și coroana lui Alexandru cel bun neatînse. De spatâr era răzimată cirja cu petre scumpe a mitropolitului Mitrofan. Erau flămure turcești și paveze teutone. Pe sus atirnau steaguri rupte și decolorate de-a regilor ungari și poloni. Deasupra icoanei unei arhanghel era aninată spada lată și șirbită a lui Ștefan cel mare. În lungul zidurilor surîdea trufași din armure, portretele tuturor Mușatinilor. Prin dulapurile de ștejar se îngrămădea isvoadele scrise de mina bătrînilor noștri cărturari și manuscripte bisericesti din vremuri duse. Se păstra ș'un caet gros cu poezii latinești de-a lui Ioniță. Pe poliți se înșirau încercări și statuete modelate de Linora... Numai costumul de curte a lui Miron Costin și paloșul lui Bogdan al III trimis lui de Sultan după închinarea țării, trebuie să fie scăpat. Se zice că le-ar fi luat Petru Bogdan nepotul meu perdat în lume, cind a jucat la Iași într'o piesă... Unde sunt însă acum, cine știe...

... Eu intram acolo ca-ntr'un templu de gloriose mărturisiri...

... Mușat pleacă capul ca frînt. Simina îl apucă de mîni cu spaimă.

— Și ?

— Intr'o noapte a ars totul... zidurile stau acum grămadă și afumate...

— Doamne !

Mușat se uită în toate părțile cercetător ș'apoi să pleacă cu taină.

— Eram după primii ani de căsătorie cu Aspasia. Venisem într'o vară aici. Eu mă închideam acolo în castel și-mi pătrundeam sufletul de înfiorări antice. În aerul acela mucigăit și încărcat de mistere, tresăream de bărbăția tuturilor privirilor din portrete. Cînd părăsiam altarul, eram obosit și înălțat, trecusem în tremurarea gîndului ș'a simțirilor, prin tot trecutul vieților închise acolo...

Aspasia plîngea acasă și mă măsura cu ură... N'a trecut o săptămîină și...

— S'ar putea ?

— Nimeni altul n'ar fi fost în stare să facă un sacrilegiu ca acela... N'am mai găsit cheile și de sub dărmăturile arse, s'aui scos tinichelile noastre de petrol, topite în boțuri... În ziua aceea Aspasia a avut friguri, iar a doua noapte rîdea și țipa prin somn...

— Doamne !

— Cînd era mică, spun slugile bătrîne, că sărea gardul aici în cimitir și svirlea cu petre în monumente. A prins'o stricînd cu ciocanul degetele și marginile subțiri de la statuî Cînd o scotea de aici, plîngea și bătea din picioare cu ciudă...

Gana cu ochii mari deschiși :

— Fiica necuratului...

Simina înlăcrămată se uită cu jale la moșu-su
— După ce a profanat totul..

Irimia îngină dus pe gânduri.

— N'a încetat să mă murdăriască pe mine !

Muşat s'a simțit sgduit de ridicarea unei sbucniri de obidă și întorcîndu-și capul umbrît de durere, pornește înapoi în aducerea mersului plecat cercînd pămîntul cu sprijinul dibuit al cirjei.

Simina dă trist din cap :

— Cîtă înverșunare din parte, soartei !

Gana atinsă o apucă de mîna :

— Să ieșim de-aici, hai să dăm pe de la deal, în livadă.

— La mai senin..

Pleacă amîndouă grăbit. Simina sprintenă și frumoasă în saltul pasului ei mîndru, iar Gana uscată și corogită, se cearcă să se-ndrepte în sfortarea călcăturilor fricoase.

Livada se întindea în lungul coastei dealului, împrăștiind miros de fructe coapte și frunze îngălbinite prea de timpuriu. Se ridică amîndouă pe drumul larg dintre două rînduri îmbătrînite de meri răriți și c'o mulțime de crengi uscate. Cîrnesc în urmă la dreapta pe-o potecă mai îngustă, mărginită cu perdele de pruni feluriți. Calea se deschidea într'o priveliște îndepărtată. Printre răriturile perjilor se vedeau peri scorburoși, persici frînți înlături, zarzari încărcăți cu bulgărași de aur galben, scoruși și vișini înroșiți de roade trecute.

Se opresc la o rotunjire din mijlocul potecii înguste. Roata se încheea din tei frumoși, vrîstați cu castani bătuți. Sub strașina cercului de copaci erau scaune săpate în piatră veche.

Simina caută împrejur cu duioșie.

— Pe aici s'au odihnit perechi de-n drăgostiți, domnițe care îndrăsneau temător să se gîndiască la iubire și bătrîni, din neamul nostru fără capăt în trecut...

— Aū fost zile de mărire și bucurii, care n'ar mai putea trăi azi...

Apucă un alt drum deschis iarăș la deal și îna-înțează cu greū pe sub răcoarea strașinilor de nucă închinați de-asupra.

Sfîrșitul livezei era închis c'un briū de zid crăpat pe aiurea.

— Să trecem dincolo, în vie.

-- Pe unde?

— Staī, mi-aduc aminte de-o spărtură... a ha, uite-o ..

Vița încordată la haragi, umplea culmea dealului cu valuri înverzite de curpeni învîrțiți.

Apucă amîndouă pe un hat lărgit.

Simina caută calea altor gînduri:

— Via luptă mai mult la secetă.

— Vezi că dînsa prinde udeală la rădăcină, iar stuful frunzelor oprește focul soarelui. Și livezile, ai văzut că țin mai bine pept uscăciunei...

— Do ce nu samănă oamenii toate risipiturile dealurilor roase de ploī și înroșite de arșiță cu vii și cu pomi?...

— N'au putere săracii și nici nu știu cum face..

— Nu ți-ai mai strica ochii de înfățișarea stearpă și urită a porniturilor din toate părțile...

— E hei odată.. pe cînd erau aici stăpîni boerii noștri, ruina tuturor dealurilor acestea pornite acum ca vale, erau o întinsoare de pădure. Și era ră- loare și frumos și ne ploua la vreme...

— Ș'acum!

— Domnul Guvide, socrul lui Irimia, cînd s'a

văzut îngrijitorul averei Mușatinilor, a tăiat din pămînt tot ș'a trimis lemnul cu trenul departe. Băieții erau prin străinătăți și el le scotea ochii cu temeri ce...

— Cită batjocorire !..

Ajunsăse acum de ceea parte a viei și înaintea lor, se ivia dintre butucii rotați acoperămîntul unei crame vechi.

Gana grăbește pasul într'acolo, ținînd strîns de mînă pe Simina.

— Unde mă duci ?

— Nu știi că asta e via ta ?

Se opresc dinaintea cramei cu pereții spartii.

— Să intrăm înlăuntru... Aici am venit cu Cassandra de la mănăstire...

Gana nu-și poate stăpîni plînsul. Simina se-nroșește în tremurul unei amintiri care-o trăsniise sguđuitor.

— De ce m'ai adus ?

Se smuncește din încleștarea strînsă a țigancii și întunecîndu-se, strigă într'o pornire desnădăjduită

— Haî să fugim, mi-i frică...

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

X

Satul era mort în după amiază caldă de vară. Toată lumea era împrăștiată pe lanuri. Casele ațipiau mici și albe, sub umbra înădușită a livezilor. De pe deal se vedea cum prin valurile înfrunzite, scînteiau pe-alcurea în bătea razelor arse, întorsături colbăite de drumuri. Turla de la biserică veghea în strălucirea soarelui ca un ochi uceritor. Pe sub garduri mușluiau porci slabi și puși în jug. Cini dormiau pe prispe. Pe lângă cîte-un pom, se învîrtiau molești copiii mărunți și goi, murdăriți ca niște drăcușori și pirliți de vară. Prin unele tinde răcorite dormia cîte vr'un bătrîn neputincios.

Muțenie și lumină înecătoare.

Mușat asodat, cu pălăria într'o mîină și sprijinit cu cealaltă de cîrjă, tăia satul cu mers voinic și aplecător. Simina îi ținea o umbrelă mare de docșilia să nu rămîie în urma moșneagului.

— Are să ne prăpădiască Dumnezeu!

— Nu dă ploae

— Ne îngreue tot mai mult nevoile.

— Și toată nădejdea e în pămînt.

Treceau prin potopul de raze, ca printr'o ploae

opărită. Ieșise să mai rătăcească afară la cîmp. Mușat ținea numai curțile și grădina mare bătrînească, moșia o arendase unui fost vichil cu stare.

Pe drum se-ntîlnesc c'o țigancă rufoasă, care-și ducea în cîrcă un dănciuc numai în pele, negru și zoios. După dînsa venea un godăcel abea cît un pumn, încîrligat de slab și păros ca un ariciu. Danciul își întoarce ochii albi din capul sburlit și nespălat, petrecînd cu privirea pe cei doi străini. Purcelușul se oprea din cînd în cînd cu botul în cîte ce-va din cale.

— Cită sărăcie !

— Ce neam pedepsit...

Sub poalele unui agud un cîrd de copii desbrăcați și feștelii, se luptau c'un cîne deșirat de la dudușele căzute. Nu se mai cunoșteau fetele din băeți, de mîngălitura închisă a fructelor trecute. Erau umflați în pîntece, sfrijiți și cu picioarele subțiri.

— Cresc la un loc cu porcii și paserile, fără să știe cu ce să nutrească și pentru ce s'au arătat în lume.

— Cită viață vestejită !

— Și aceștia sunt armata noastră de mîine...

— Ne mai mirăm de inconștiența națională a poporului!...

Poarta satului rămăsese în urmă și o pătrunseseră mult printre ogoarele uscate ale țaranilor. Popușoi galbeni și învîrțiți de căldură, dăduse spicul după trei rînduri de frunze, închircind sterpi în moșoroarele uscate și ferbinți. Pe-allocurea se vristau cu sușănițe spînatice de pine albă. Spicele joase și-n ciți-va bobî, se reslețau la cite-un pas, de parcă-ar fi fost răsădite cu mîna. Briele înguste și întortochiate, se lungeau seci și covățite pe la mijloc, de atîta șir de anî de stoarcere.

— S'au perdut semănăturile, moșiile...

Bătrînul se ridică de cum era rezemat în sapă și se întoarce greu în spre drum :

— Aud ?

— Zic, că nu mai e chip de îndreptare de-acum...

— Poate să ploae și cu lapte, tot de geaba...

— De ce mai muncești atunci ?

— Pentru c'asa am apucat...

— Mai bine-ați gunoi locurile ?

— Cînd vrea cel de sus, crește și în piatră....

— Lăsați-le măcar să se mai odihnească, prea le siliți în fie-care an.

— Da pe noi ne lasă cei cu birul să ne mai odihnim ?

— Orî-cum, vezi că tot muncă zadarnică...

— Cearcă și românul, ce să facă alta dacă n'o munci și cînd se 'ntîmplă să curgă de sus, pune și el pe masă, dacă nu, să duce la boer...

— Da boerii tot fac cîte-oleacă de pine.

— Eheî, cred și eî..

Moșneagul rîde cu jînd, ca și cum s'ar fi gîndit la niște bucate bune și-și sterge fruntea brobonită cu mînica groasă și prăfuită a cămeșei.

Bătrînul prinsese la limbuție :

— Cum să nu facă boerii, aî pămînt proaspăt, pot să-l lucreze la vreme și pun sămînță de cea nemțească, care asvirle și mai pe seceta.. Da noi vai de capul nostru, sămănăm după ce am miintuit munca la dinșii, arăm cu vaci slabe și stricăm numai niște timp de pomană.. Vedeți ogoarele aceste.. le muncese romînii din moși strămoșii lor, an cu an, de unde dracu să mai iasă, cînd Dumnezeu închido ploile în ulucilo de sus..

— Rău moșule!

— Ne-am și păcătoșit, cucoane, nu se mai duce

lumea la biserică, nu crede ca înainte vreme, ne mîncăm între noi ca niște fără de lege... Dă, cu dv. boerii e alta, aveți de toate și puteți ajuta a față bisericească și duce acolo o jertfă la altar, dar noi prăpădiți. cine să se roage pentru păcatele unor vînduți pe mămăligă... Iaca din primă-vară par-că s'ar fi arătat oleacă de hrană, ne stropia tot la timp și inima 'n noi rîdea de bucurie, — tocmai cînd să se întărească mai bine pînea și să lege' tranc cel de sus trage zăvorul și ne lasă în văpaea focului, de țipăm acum ca-n gură de șarpe... A vrut numai să ne arăte de pe palmă că are putere' cînd vrea, da cînd să ne plecăm și să vedem minunea, hop că 'nchide mîna și ne lasă holbați ca pe niște nemernici ce suntem...

— Să ne îndreptăm, moșule, că alt-feliă are să fie tot mai rău.

— Numai dacă n'om deschide ochii prea tîrziu... Mușat plecă mișcat.

— Cîtă nenorocire și ce sfîntă resemnare!

— Se găsesc tot pe ei nevrednici de sărăcia lor și iartă totul...

— Fatalitate dureroasă ș'o putere de înfrîngere cuminte, care face din noi o turmă supusă, bună de muls.. O batistă perduță po care o poate pune în buzunar or ce trecător... Ne-aū muiat umilințilo și nestatornicia din trecut, acum suntem ca omul bătut și cu oasele frînte. Avem trup, dar n'avem sprijinul conturului nostru. Intre noi sunt foarte rar voințele. Ne încurcă personalitatea, orî ce strănutare obrasnică a unei secături străine. Am uitat de mult să ne cînstim pe noi și nu mai știm să ridicăm fruntea cu încredere. Ceî veniți de afară ne-aū învins prin nerușinare și îndrăsnială... De alt-fel vezi că avem o mulțime de va-

lori intelectuale, dar ne lipsese tocmai caracterele și asta ne face să n'avem un colorit național; întocmai ca și fructele trumoase, dar fără nici un gust, sălcii... Se pare că nu mai așteptăm nimic de la noi. Ne vedem prea bine lipsurile, dar nu ne luăm în seamă calitățile. Așteptăm mintuirea tot de-aiurea. Noi suntem ca și oamenii trăiți prea în de-aproape, strinși la un loc de-o pacoste, cari ș-au văzut păcatele zilnic și cari zîmbesc între ei batjocoritor, cînd văd pe unul de-ai lor, că cearcă să se ridice de-asupra tovarășiei obișnuite.

— Cum se face, c'au mai fost noroade obișnuite..

— Acelea au avut tirani care le-au robit. Omul lovit a cercat veșnic să se ridice. Hărțueala aceasta i-au oțelit. Așa a fost și cu frații noștri de dincolo. Noi însă n'am avut un stăpîn care să dea fătîș în noi, ca să ne întărte. Oficialicește am fost mai în totdeauna liberi. S'a imprăștiat înso printre noi o samă de paraziți ai puterii. La început neluați în seamă, mai mult supuși de cît stăpîni, s'au vîrit în sufletul nostru ca un aer îmbăcsit de otravă. Ne-am trezit încinși ca într'o ametală. Dușmanul n'avea o înfățișare aleasă, cu care să lupti. Il simțiam prefutindenî și nu-l puteam prinde de nicăeri. Era un fel de microbizare a organismului nostru social. Am dat un timp din mîni că omul buimac ș'apoi ne-am toropit într'o lincezală prelungă. Altfeliu e să te bați cu un dușman pornit, de cît să cazî inecat de fum. O nenorocire văzută, trezește în mulțime sentimentul unei apropieri întru întîmpinare. Lupta îmbărbătează și întinerește sufletele. Așa am fost și noi înaintea ploaiei cu pucioasă. Cînd dușmanul nostru ne intrase pînă și-n resuflare, n'am mai putut să ne chemăm pe nume și de-atunci noi nu ne-am mai strins mînilo într'un

gînd. Suntem cu totul nesolidari. Statul nostru e un sac de prund, care trebuie cimentuit de aici înainte, dac a vrem s a ne prefacem în bloc de oprit talazurile...  i dac a bag i de sam a atmosfera  nadu itoare nu se împrospătează cu răcoare, ne-am apropiat organismului pe levantini, dar azi aerul cade de greutatea altor otrăvuri mai dăunătoare... Mai pune acum în urmă  i adierea ofilitoare a cerin elor moderne de via a, cu pătrunderea luxului preten ios  a conven iunilor impuse, ca să vezi că am fost pedepsi i să luptăm tot cu golul necuprins...

— Ce trist blestem..

Ajunsăse pe culmea ogoarelor. S'au oprit pu in să mai respire din larg. Satul rămăsese jos de tot, incropit de soare  i singurătate. Prin ar i a de vară se vedeau  r anii pleca i la muncă, risipi i pe clinul costi ei c rpite cu semănături proaste.

 n depărtare se ridicau mun ii  negri i.

Pletele lui Mu at se lipise de tîmple în curgerea sudoare i. Simina în haina ei simplă albă, ținea umbrela ocrotitor,  n l indu-se drept  i sprinten l ng  mo neagul voinic  i adus pu in, de par'că-ar fi fost un semn ușor de m ndrie l ng-o întrebare.

Dealurile se  n sira  uscate  i cu d rm turi scobite de ape. Ici  i colea cite un c rd sărăcăcios de oi. Rar se vedea vr'un arbore,  mb tr nit în noduri  i cu pletele  nc lcite  i rupte. Peste toată st rpirea aceasta de via a apăsa plutitor lumina aprinsă a vere , ca un genunchiu îndesat pe-un pept ofticos.

— E o mare întreprindere de îndreptări de făcut în  ara noastră.

— Ne trebuie inimă pregătite  i împrăstiere de dragoste.

— E o raspundere grea în fa a viitorului.

- Nădăjduiești într'o ridicare ?
- Incep a s'arăta semnele de pe acum.
- Sunt cîți-va bărbați care se gîndesc și la asta, prin mulțimea treburilor...
- Am să văd ce fac la toamnă cu proiectul meu..
- Doamne ajută-ne..
- Să întărim iarăși răzeșii, acei cu care străbunii noștri au ținut în loc dușmanii.
- O regenerare a rasei printr'un traiu mai rînduit și prin patriotism...

— Omul are nevoie de aparat ce-va, după cum trebuie să și respire. Dacă nu-î o amenințare, instinctul acesta național, ca să-l numesc așa, se schimbă în întrecere pentru tocuirea traiului. Progresul e fructul acestui sentiment de mai bine...

Luase drumul din lungul culmei. De-o parte și de alta se lăsaū vrîstele de ogoare. Pe zare îndemna o adiere mai răcorită. Se simțiau înviorați, prin desmerdarea ușoară a zefirului proaspăt. Colbul greu și cald, se rescolia de mersul lor, în rotocoale forfotite, de par'că-ar fi fost niște spuză purtată cu cleștele.

Din dosul umbrit a unui snop pus în picioare, vine plînsul răgușit și stins a unui copil. Intră amîndoi în miriștea uscată și s'apropie de scîncitul obosit. Intr'o covățică, din strîngerea scutecilor flenduroase, se vedea căpușorul pirlit și încrețit de plîns a unui copilăș crud. Gurița îi era acoperită de-o spumă albă. Il biziiaū muștele și mișca buzele în chip de a prinde țîța, încîndu-se de orăcîit și sughițuri seci.

Simina îngenunchează și leagănă albiuța. Mușat rămăsese mut, plecat asupra odraslei flămînde. În vremea asta s'apropie ș'o femeie înegrită de praf asudat și curs în șiroae pe față și pe sinul desfă-

cut și slab. Trecuse secerea peste un umăr acoperit de nodul cîrpit a unei cămăși numai trențe. Părul îi era murdar și puțin strins sub o grimea peticită.

-- De ce nu dai țîță copilului ?

— Apoi plodul ar vrea să sugă toată ziua.

— N'auzeaî cum plînge ?

— Amorțește el de la o vreme, ce să-î fac...

— Nu te gîndești că are suflet ?

— Nu no lasă și pe noi alții. Ia să mă vadă vichilul că mă țin de copil, să vezi cum îmi mai plosnesc șalele de încolăcitura biciului. Pînă oiu mintui zilele la curte, are să mă postiască mititelul, c'ășa ni-î dat nouă...

— Păcat, creștină hăi...

— Mata să mi-o spuî asta ?—dar trebuie pîne și altora de acasă..

Mușat a lepădat cinci franci în covățică și s'a îndepărtat îndurerat. Simina tăcută și mîndră, pășia alătura, stringînd cu hotărîre îndoitura oprită dintre sprincenile închinat. Sufletul ei se întărise. Se gîdea la Pralea și la viața lor de sacrificiu : ușurarea durerilor din lume prin dragoste.

Intrase în lanul boeresc. Tăiatul era pe mîntuite. Din postatele muncitorilor măi rămăsese numai cîte-o margine. Se-auzeau din toate părțile foșnituri rupte de seceri agere.

Soarele șters în orbirea aprinsă a luminei, asuda năduf asupra pămîntului încropit.

— Sunt multe de meremetisit la căsuța noastră..

— Tu încă nu poți vedea toate stricăciunile, căci prea ai fost închisă în ea. De-afară înse se arată măi bine ruina. Un străin măi ales ar rămînea crucit de slăbiciunea noastră. Eū cînd m'am întors după un șir de anî în țară, m'am rușinat de halul în care trăim...

— Și cînd te gîndești că s'a perdut atîta entuziasm mai în anii din urmă cu doctrinele cosmopolite.

— O adevărată neînțelegere a dragostei de oameni. Ne-am zăpăcit și noi un timp cu minciuna aceasta înălțată la modă. Nu poate fi o apropiere universală, fără întărirea națiunilor. Ar trebui mai întăi un fel de nivelare în pregătirea popoarelor. Cine își iubește neamul, poate pași în urmă și la vecini. Odată, la noi se credea inteligent și nebarbar, ca să te lași de ai tăi și să întinzi masă celor veniți. Spiritele șirete care ne au cunoscut bicsnicia noastră sufletească, au ridicat la cinste felul acesta de-a înțelegere umanitarismul. Ai noștri naivi și sinceri s'au dat încrezătorii coadă de topor. Străinii au profitat de această imobilizare sufletească. Ne-a fost rușine un timp să pomenim de naționalism... Atunci ne-am pus cu aprindere să ridicăm baraca universală a înfrățirii generale fără să vedem că n'avem pentru noi nici o strașină de adăpostit. Am făcut ca și nobilul calic, care ș'a pornit un castel enorm și el n'a găsit bani nici să-și sape temeliile... Întăi trebuiesc întărite națiunile și pe urmă cosmopolismul va veni ca un fel de armonizare echilibrată a totului. Lumea va fi o rodie sănătoasă de înțelegere și împăcare. Nu poți omori colțul instinctului de întrecere din suflotul noroadelor. Ar fi un corp prea fără nervi marele cosmos topit într'o apă, conturul ș'ar perde în imensitate, grația formelor. Spun toate acestea închipuindu-mi chimera aceasta cu putință. Dar e curată: nebunie ca să crezi într'o apropiere cu desăvîrșită înțelegere și lepădare de apucături. Urmîndu-se înjghebarea acestei dihanii monstruoase, cine știi ce forme ciudate vor lua înclinările nestatornice ale omului.

Se vorbește de pe-acum de-o tiranie a democraților conducători... Uită-te numai la fructul în mic a liberalismului care ne stăpînește și care s'arata ca o mîntuire..

Umanitarismul cosmopolit trebuie să rămîie numai ca o întindere a milei de aproapele tău, sentimentul facerei de bine. Dar ca să poți ajuta pe altul, trebuie să ai tu. Cum suntem înse calici și prea încrezători, cei interesați poate să-și facă o armă șireată din răspîndirea unei mode dăunătoare, ca să ne asvirle din ale noastre, pentru marele triumf al iubirei de oameni... Cînd te cuprinde focul, alergi să-ți mîntui copiii tăi de-o dată...

— E dureros că unii exploatează pentru ei, un sentiment care ar trebui să fie scăparea patriei.

— Trebuie să ne pregătim la renunțări și sacrificii. Cîrmuitorii noștri de sus sunt mai toți din neamul apostolilor... Cei care vin după dinșii înse sunt înrăutățiți. Ei ne-aū stricat mult. Avem nevoie de-un tribunal de control injghebat dintre noi. Să ne formăm un fel de stîlp al infamiei.. Artă cinstită și răspîndită în straturile de jos, poate curăți mult moravurile. Eheī, ce idial măreț ne-am putea face, din dorul unei îndreptări!

— Povățuește-ne doamne la bine..

Pe drum se întîlnesc c'un țaran mărunțel la trup, slab, dar cu niște ochi jucăuși și inteligenți.

— De ce nu te faci mai sdravăn, măi?

— Nu-mi prieste aerul, cucoane..

— Tălharule, rizi de mine..

Romînul măgulit desarmează rușinat :

— Poī, ai făcut și mata ca vorba ceea din bătrîni :—De ce-ai lăsat satul, țigane ?—Nu-mi plăcea apa, măi romînico... — D'apoī țaraniī cum rămîn

acolo? — Hei, vezi că ei întâi minincă ș'apoi se pun de beau dintr'insa...

— Măi, tu ești ticălos...

— Așa a fost și tata, cucoane, serut mina...

Ș'a dat pălăria groasă mai pe ceafă ș'a plecat înainte rizînd șiret.

Sinina îmbujorată l'a petrecut din ochi. Mușat se-ntoarce voios :

— Ți-a plăcut viociune de minte ?

— Un spirit tare sprinten.

— Ferească D-zeu să cazî între vr'o ciți-va de aceștia. Scapi dintre ei ca dintr'un biziit de albine. Am cunoscut țaranii multor popoare, dar nicăeri n'am găsit atita risipă de deșteptăciune, e un neam ales, deosebit, omul nostru de la țară...

Soarele căzuse jos, măi să s'oprească pe muchea orizontului întunecat de munții îndepărtați.

În drum s'opresc pe dreptul unui tufar de răsură. La umbra frunzarului, între două poloace de grîu, stă răzemat un copilaș de țigan c'o lulea stinsă în gură. Sugea neștiutor din ciubucul înegrit, purtîndu-și ochii afumați cînd la Mușat cînd la fată.

— Ce-o măi fi și asta ?

— Altă minune..

— Ba e băiatul meu, minca-v'ăș uritul...

Faraonul slut și murdar, își albea dinții într'un ris lingușitor, de după spatele celor oprîți în loc.

— De pe-acum îi dai pipa ?

— Poi asta-î țîța țiganului...

— Ești, nebun, măi ? — v'rai să-l omori ?

— Haoleo, d'apoi eî am murit ?

— Nu vezi că nici de-un an nu-î ?

— Dar fără tutun plînge ca unul mare...

— Stricați copiii.

— Sărut mina, ce să fac, n'are mamă și eî trebuie

să muncesc pe lan, cum să-l astîmpăr, ca să-mi pot căuta de treabă, că eu n'am d'alea cum le ziceți, nemțoaice de copii...

— Ptiu... bată-v'ar norocul...

— Să te audă cel de sus.. da pune un gologan în lulea danciului, că-ți dă D-zeu o sută în loc... Să-î cumpăr tutun, că-ți-a zice și el bodaproste pe limba lui...

Se luase morțiș după ei întinzind într'una pălăria lui ruptă ș'acoperindu-le urma cu vorbe măgulitoare și ploconiri.

— Numai un franc de doi, să vă trăiască copilașii...

— De la un gologan ai ajuns aici?

— Dă, cer și eu după obraz, că mi-ar fi rușine să ieau mai puțin... Vă cunosc eu, trebuie să fiți boeri de cei mari, poate chiar vodă, mai știu eu și s'ajungeți și mai și...

— Ajunge cu descîntecul, baragladină.

Și Mușat a trebuit să-l miluiască, c'alt-feliu nu s'ar fi scăpat nici la capătul pămîntului.

— Să vă trăiască copilașii, să-î vedeți căpitani și chiar caprari...

Au rîs amîndoi tot drumul de întorsătura țiganului. Mușat spunea Siminei picileli și pătani țigănești.

— E o întregă literatură de glume pe sama lor...

— Sunt multe adunate.

-- Aă mai rămas încă de strîns destule.

— Dar tare-s săraci țiganii.

— Nici n'ar putea trăi altfeliu.

— Ai văzut ce hal?

— Cu dinșii s'adeverește zicătoarea noastră:— Ferească D-zeu să puî în spatele omului cît poate duce el...

Culmea cîrmea acum împrejurul satului. De sus te uitaî în răgăuna lărgită ca-ntr'un fund de castron. Căldura slăbise și lumina se lăsa mai grea. Boarea de zare sufla tărișor în spre sară. Pe porțile satului se întorceau cîrurile slabe de vite. S'aud tălănci și mugețe plîngătoare. Pe cărările dintre ogoare se cobor țăraniî pe la case. De prin ogrăzile din vale, se ridică fum și aripe filfuitoare de foc. Gospodinele aduc apă și se-nvîrtesc pe lîngă ceaoane.

De la otacul boeresc răsună buciumul.

— Pe cine chiamă, nevastă hăî?

Femeea s'oprește căutînd într'una în spre sunet.

— Poî, chiamă muncitorîi la mîncare.

Mușat se-ndreaptă către Simina.

— Coborîm într'acolo?—tot trebuie să ne întoarcem în sat.

— Să mergem.

Lanul de griu, incolțit de secere, se lăsa pe costișa din spre sat, într'o revărsare petecită. Țăraniî se adunau din toate părțile la chemarea buciumului. S'auziau chiuiturî, strigăte și hohotirî de ușurare. De pe alocurea se ridicau frînturî tînguitoare de doine.

Turla din vale își scinteia ultimile clipirî ocrotitoare; cu întoarcerea mulțimei risipite, se părea că ș'a mîntuit vegherea. Răspîntiile de drumurî s'arătau colbăite, din verdeața pomilor, părăduiți în preajma caselor micî și albe.

Miriștea trosnia foșnitor sub pașîi lor grăbiți. Clinul era cam în loc și cu făgașurî mîncate de ploae.

— De la conac ne ducem de-a dreptul acasă.

— În sara asta vine mătușa.

— Și ne-aduce o surpriză după cum mi a telegrafiat.

— A întârziat cam mult în București.

— Veșnic din vina croitoreșelor...

Mușat se posomorise. Siminei i a părul reu c'a deschis vorba.

La conac se frământa mămăliga. Doi haidăi încucișase pari în cazanul încăpător și învîrteau cu putere. Aburul cald se ridica parfumat și pofitor. Ciți-va cîni stăreau lacomî prin prejur. Muncitorii sgomotoși și oboșiți se trîntise mai pe la o parte.

— Stăi măi, că i-am zărit coada.

— Scoate-l pe tupsie, că-î mîncare scumpă.

Un haidău să pleacă și trage, dintre grunzii asudați de mămăligă frămîntată, un guzgan murat.

— Asta-î pentru vîtaî.

Și-î face vînt în grămada cînilor ațintiți cu gurile în sus.

— Eă nu mai mînînc aici, că mă spure.

— Las că te-î împărtăși la paști, orî pune pe popă să-ți facă o aghiazmă în pîntice.

Mușat s'apropiase mînios.

— De ce nu cernoți făina ?

— Boerul nostru zice că rămîne prea puțină, după ce o trecem prin sită...

— Să poate să mînceți hoaspa asta, numai tărite mucigăite și murdării ?

— Ingroșată și cu măturătură de pe dușumeaua hambarului.

— E curată osîndă.

— Ferească D-zeu de mai reu...

— În vremea asta s'aude un dudit de cal.

— Vine stăpînul, băeți.

Cu toții se ridică umiliți în picioare, luându-și pălăriile din cap.

— Buna sara, flăcăi.

— Serutăm dreapta.

Și cînd a zărit pe Mușat, arendașul a sărit umilit de pe cal și s'a dus să-i sărute mîna. Țăranii au ramas cam urluiți de atîta respect, ei nici nu-i dase luaro aminte, crezuse că-i r'un prăpădit de cărturar rătăcit pe dealuri.

— Imi pare bine că te întilnesc, domnul Papi-nopol.

— Alerg și eu cîtu-î ziua, ce să facem, trebuie multe și dacă nu-î ochiul celui cu durerea, sluga te duce de ripă.

Intr'un ghiab lung și îngust, cîți-va vătăjei sfăr-mău ardei mici și roși. Peste ardei s'a turnat oțet. Semințele albe pluteau deasupra otrăvitor.

— Veniți la porții, flămînzilor...

Mămăliga uriașă se desfăcuse în cîte-va drumuri ripoase, fumegînd abori groși și inecători, de pe-un fund rotat de scinduri.

Cu toții se-ndeasă pe delături cu cîte o poală a cămășei întinsă. Unul tăia c'o lopătică folii înguste și le trîntea moi și ferbinți în trențele negre. Scîndurica se oprea în cîte un ciocălău de popușoi sau capăt de vreasc.

Ingenunchiau romîni în lungul ulucului cu udătură și întingea i gogoloși strinși în zama cătrănită. Suflau în vînt de iuteală și tușiau inecați.

Simina înmărmurită, se pleacă mult asupra mesei întinse și nu se poate opri să nu întrebe pe arendaș.

— Asta-î toată hrana lor?

— E zi de post, domnișoară.

— Ba mai bem și apă, dducă.

Vorba o spusăse un bătrîn şugubăt, care flutura din cap batjocoritor.

Muşat era îngrozitor.

— Omorim poporul c'o ast-feliî de hrană.

— Ce puteam face, e o mulţime de lume.

— E chip să înjghebî o mîncare mai ca lumea.

— Nu dă mîna, cucoane, vremuri grele...

— E vorba de viitorul naţiunei noastre.

Pe faţa lui Papinopol fulgeră o uşoară lumină de ironie.

— Țăranul e deprins cu hrana asta, ş'apoî nici căiri nu-î mai bine. Ici peste deal s'a găsit un prusian, picat aici nu ştiu de pe unde, să ne strice muncitorii. Are bucătar anume şi tae porci pentru hargaţi—da să nu credeţi că face treabă mai bună... Rîde norodul de el. Muncitorul nostru aşa a apucat, aşa trăeşte...

— Se poate să gîndeşti ast-fel ?

— Gîndesc şi eu cum crede bine o lume întreagă...

— Dar nu-î creştineşte, înjosim omul, semenul nostru, dăm cu piciorul în temelia propriei noastre case...

— Avem şi noi copii şi trebuesc atîtea pînă să-i scoţi la cinste...

Muşat a ridicat din umere desgustat ş'a plecat fără să mai zică o vorbă. Simina abătută mergea sprinten lîngă bătrînul indurcrat.

— Vezi cum se recrutează nobleţa noastră ? Mîne copiii lui au să-ţi vorbiască de spiţe şi de demnitate...

— Un ciudat fel de-a înţalege aristocratismul.

— Rîea aceasta e o ruşine.

— N'ar fi cu putinţă s'o spalăm cu vr'o leşie tare ?

— La boală grea trebuie doctor îndrăsnet.

— Și păcatul nostru e tocmai păsuiala.

— Toate au înse un capăt. Suntem națiune tânără și eu cred într'o curățire a singelui de aceste parazite, printr'o reacțiune așteptată a organismului nostru. Dacă va trebui să trăim în viitor, va veni și această autopurificare. Ne vom scutura ca leul trezit în primă-vară de pe boală...

— Pe drum ajung pe țăranul plecat minios de la conac, cînd s'a scos guzganul din cazarul cu mămăligă. Simina îl întreabă dulce.

— Ce vă dă de mîncat în zilele de fruct.

— Brînză înroșită și pește sărat vermănos.

— Dar carne ?

— Cînd cade vr'o vită de boală și trebuie să moară, atunci o tae pentru noi...

— Și nu vă plîngeți ?

— Cui ?—nu vedeți că D-zeii ne-a părăsit cu totul...

Romînul oftează și rămîne în urmă.

Cînd se întore pe poarta satului, aud sgomot și sudalmă la un pîrlaz. Ceî doi popi ai satului se înjurau de cele sfînte, amenințîndu-se cu patrafirele, făcute pături în jurul evangheliei. Cîte-va babe adunate de întîmplare își făceau cruce îngrozite.

— Ce-î mătușă acolo ?

Bătrîna duce mina dreaptă tainic la bărbie și clătînd din cap zice tînguitor :

— Au venit zilele de-apoi... Paserile cu clonț de fer ne ciupesc de la primărie, ploae n'avem, slujitorii altarului feștelesc casa domnului,—a mai rămas să s'arate antihîrț, ca să ne-amăgească cu apa de argint...

— De ce să sfădesc preoții ?

— A fost un mort acolo și l'a îngropat popa

Gavril. Acum celălalt sare și cere el paraiiele prohodului, zice că mortul ar fi în parohia lui...

Mergeau cu inimile strînse ca goniți de o urgie. Satul mișuna de lumea venită pe acasă. S'auziau copii plîngînd și femei necăjite vătîndu-se și ocărînd. Ciniî lătrau și vițeii răgeau, întinzîndu-se din legătoare în spre vacile în funie. La restîmpuri trecea în fugă cîte o căruță încărcată, ridicînd praful din urmă.

Porțile de la curte erau date în lături. Casele bătrîne plîngeau în îmbrățișarea ederei agățate. Se părea că î singura lor ocrotire într'un timp de profanare. Gana întinsăse bobiî pe-un fund de sită, la o mesuță din cerdac. Mușat ostenit trecuse grăbit și trist în casă. Simina s'oprește lîngă bătrîna ei servitoare și i se lasă ușor pe umăr.

— Pentru cine cauți ?

— Pentru matala ..

— Și ce-ți spun ?

— Că n'are să fie bine...

Țiganca, legată la cap c'un tulpăan vechi, sta plecată atent asupra bobilor, înșirîndu-î în grămezi pe fundul sitei. Simina o privea cu dragoste și neîncredere.

Sara se răcorea cu-necotul. Lumina pătrunsă de umbrele amurgului, cădea pleoștită pe văi. Viața întărită străbătea în diferite sbucniri prin apăsarea adormită a inoptărei.

Din depărtare s'aud zurgălăii unei trăsuri.

— S'apropie de casă...

Curtea se ridică în zarvă. Simina tresare și Mușat s'arată-n prag stăpînit. Numai Gana, plecată pe sită, cirduia atent grămăgioarele de bobî, îngînînd mai mult pentru dînsa :

— O scîrbă din dragoste, pe drum de sară...

— Iat'o...

Trăsura s'oprește la poartă. Aspasia sare mlădioasă și strălucitoare. De lângă dînsa se ridică cam încurcat și Pralea.

Un moment par'eă-ar fi roșit, dar învingîndu-se, suride mărgărintat, îmbujorîndu-se de voieșie.

Simina aleargă înainte ca prinsă de friguri. L'a întîmpinat c'o privire caldă și-nblînzită de dragoste.

Aspasia o întîmpină răutăcios.

— Îți place cadoul adus ?

Mușat înviorat de bucurie înaintează și el.

— A, domnul Pralea la noi, ce tovarășie frumoasă și neașteptată !...

Aspasia se-ntoarce triumfătoare și ironică :

— Vă vestesc că-i numit șef de cabinet la un minister,—a cucerit cu spiritul său distins pe toți marii noștri stăpînitori..

Mușat era în culmea serbătoarei.

— Foarte bine, valorile trebuie să-și iea locul cuvenit, pentru întărirea buneî rîndueli..

XI.

În liniștea adîncă din codru nu se auzia de cît șușetul împrăștiat al Bistriței. Umerii munților din poale, se ridicau plesniți de crăpături și sprijiniți în prăbușirea lor, de stringerea încheștată a rădăcinilor încolăcite. Brazilii înalți, trufași, rămăsese solemni în astimpărul cald din cuprinsul de vară. Trunchiurile împlîntate, îndărătnic, în risipiturile curse, păreau căngile oțelite a unor vulturii uriași, coboriți pentru razimul munților în ruină.

— Tîu...

— Să nu-î dai drumul domniță...

Simina desface mînilo în strecurarea apei din pumnii.

— N'am prins nimic...

— Caută bine printre degete...

Rideaui cu toții de ghidușiile călăuzei lor mu-calite.

Venise la prins pește și la hoinărit. Aspasia și Simina erau legate la cap cu broboade de mătasă. Pralea purta o pălărie mare-n bouri. Sumeși pină la glesne, pășiau măsurat pe prundul înecat de scurgerea întinsă al unui braț de al Bistriței. Se plecaui din mers și căutaui țintă prin valul împrăș-

tiat și limpede. Apa rece îi tăiase la picioare, înroșindu-le ca la niște berze întîrziate după hrană.

Călăuza era un pădurar al arendașului, iscusit într'ale pescuitului și-nbătrinit în rele.— Drumul pînă la subsuoara munților îl făcuse în căruți mocănești umplute cu fin. Mușat rămăsese la stîni să caute pe-un baciū bolnav de pelagră.

Intrase în vadul măi scăzut al cracului de rîu, ca să poată fie-care prinde ce-va. Navala joasă și lătită își spinteca cristalul pătrunzător, de picioarele lor curate și amortite de-nghet. Călcau ca pe nucī, clătîindu-se în toate părțile.

— Pralea s'apropie din treacăt de Simina.

— Să fim cumiți. Trebuie multă stăpînire. Eu n'am să mă pot sfătui îndelung cu dîmne-ta. Doamna Mușat ne ar putea înțeleghe. O înconjur măi mult pe ea, ca să ne-o apropiem, e nevoie și de dînsa ca să putem fi fericiți.

— Înțeleg, fă cum știi că e bine..

Ș'apoi se ridică schimbată, îngînînd tare ca să înlătore bănuelile.

— Numai ei n'am găsit nimica !

— Pînă la bătrîneță măi e vreme, nu perde nădejdia, domniță...

Aspasia pipăind petrele cumpănitor, s'apropie rîzînd.

— N'are fata noroc la pescuit..

— Moșneagul par'că-ar fi înțales răutatea.

— Las' că se-nvață cu timpul...

Simina intrerupe novinovat.

— Tocmai cînd să pun mîna pe el, țuști că-mă săgeată privirea prin oglindirea apei.

— Vină tot după mine, că-nveți moșteșugul pe lingă bătrin.

Aspasia în tremurarea mersului se razimă de umărul lui Pralea, remas mai în urmă.

— Ce-ți șoptea *inocenta* noastă.

— Mofturi.

— Spune drept, tot ții la dinsa?

— N'am iubit'o nici odată.

— Totuși i-ai zăpăcit capul.

— Acum mai ales, cînd mi-î plin sufletul de dragostea ta covîrșitoare, mi se pare c'a fost o tristă ironie tot trecutul meu.

Aspasia se ndreaptă falnică, strălucind de triumf sub broboada slobodă de mătasă. Luase pe Pralea de mîna și calcă mai grăbit în spre călăuză.

Simina urmăria atent mișcările moșneagului, care-î da într'una povețe.

— Ridică încet lespezile culcate și adă mîna gavan, că-l prinzi ca-n plasă.

— Vezi că fuge.

— Fă-î din ochi să stee...

Aspasia se ținea de moșneag și rîdea mai mult de năsbîțiile lui.

— Iacă, uități-vă cum îl găbjesc eu!

S'apropie cu toții pe la spate și se pleacă spre unda clară.

— Numai să nu strănutați...

Intorsăse ușor ochiul lat de prund și-n culcușul nisipului se vedeau doi peștișori bot în bot, cui-băriți cu frică la un loc.

— Săracii!

— Na...

Apa s'a improșcat și moșneagul scoate pumnul strîns.

— Să-î vedem și noi.

Pralea se întinsăse peste umărul plecat al Aspasiiei.

— O moină ș'un boiștian.

— Avem pînă acum o sută de pitici.

Și Simina desface săculețul trecut pe după gîtul călăuzei, ca să mai privească odată svîrcolirea prăzei.

— Numai bine de-o mîncare.

— Dacă noi nu prindem nici unul !

Aspasia s'a uitat cu înțales la Pralea. Simina vine și ea între oi.

— Cît de cumiņi și neștiutori, își așteptau sfîrșitul !

Pralea face c'o înduioșare prefăcută :

— Așa are să ne vie rîndul și nouă !

— Noi însă suferim, așteptăm, ne urîm, dar ei trăesc și mor într'o sfîntă inconștientă !

— Ce bine să fii pește — nu-î așa domnule Pralea ?

Aspasia a sfîrșit sbucuiind într'un hohot copleșitor și răutăcios. Se părea că-și dă samă de toate păcatele și rîdea c'un fel de multumire, că nu se minte cu nimic. Lovia crud în orî-care din jurul ei și nu se cruța pe dînsa nicîodată. Un spirit drăcesc încătușat de patimi. O amestecătură de inteligență naturală, c'o înrăutățire a împrejurimilor.

— Incă unul.

— Ce-î ?

Simina apucă iute înaintea moșneagului.

— Un puî de păstrăv.

— Norocul e de partea noastră.

— Aici în cotul ista, trebuie să fie cotloane.

Bătrînul se lasă în băltoaga stătută de la întorsătură. Pralea rămăsese mai în urmă cu Aspasia. Simina să pusăse intrigată să prindă și ea măcar o svîrlugă.

Un timp nu s'aude nimic de cît împrăștierea cursă a apei întinse pe prund. Codrul înmărmurise de atîta potop aprins. Sub straja ridicată a strași-

nei de crengi săgetate-nlătură, era răcoare și miros de rășină. Porniturile oprite ale munților năruți la vale, se deschideaă ca niște urme de răni tămăduite.

— Am pus mîna pe tine..

Moșneagul scutură în sus un rac ruginit. Simina disperată de nenoroc, s'apropie clătîndu-se prin apa prunduită. Pralea desface o batistă mare și îmbrobodește vînatul.

— Ia tot de-aceștia să prinzi.

— Bine c'am dat eū de mișina lor...

Simina face și ea un pas în cotul stătut de apă.

— Mata să nu te viri aici...

Moșneagul se silea să pară tainic.

— Dar de ce ?

— Nt.. nu-î bine...

— Cum ?

— Raciî îs răi,..

— Poi nu pun mîna pe dînșii.

— Orî cum...

— Dar ce fac ?

— Se-ndeașă la unghere...

Aspasia și Pralea rîdeaă cu lacrămî. Simiua înroșită se uita încureată în toate părțile și nu înțălegea nimic.

— Ce vă este ?

Țăranul flutura din cap șiret și obrasnic.

— Incă unul.

Racul bătea lipăitor din coadă, bălăbănind picioarele lui frînte și-nforfecate.

— Acesta-î mai tînăr.

Se strînsăse cu toții lingă bătlog. Un timp nu s'aude nimic. Urmăriaă cu luare aminte bîjbîitul călăuzei. Aspasia se sprijinise de umărul lui Pra-

lea. Atirna greū și nervos, apăsându-l cu sinul pe braț. Dînsul îi desmerda șoldul în ascuns.

— Veniți la tata, puilor...

— Doi de-o dată?

— Așa le stă bine.

Pe cînd moșneagul cotrobăia înaintea prin cotoane, iștialalți se uitau la munca racilor adunați în deschiderea batistei.

— Tiii... d'apoî de aceștia-mi ești firtate..

Un alt rac ruginit prinsăse pe bătrîn de deget cu cîrligul unui picior strîns. A trebuit să-i sfarme foarfeca încheștată, ca să-l poată desprinde.

— Uite, îți curge sînge.

— Nu-î nimic, mîinile mele-s deprinse cu creștături de astea.

Și el se pleacă înaintea după căutat. Aspasia închide din ochi șiret și caută să prostiască pe Simina.

— Vezi c'a avut dreptate moșneagul, cînd ți-a spus să te ferești?

— Altul...

Maî cu glume, maî cu neluatul în samă, timpul se ducea și batista lui Pralea era doldura de raci foșnitori.

Șuetul împrăștiat al apei sfășiate de prund, se-ntîndea navalnic, undind prin valul limpede, tot fundul sîmănat al vadului. Codrul de brazi înfrunta trufaș vapaea soarelui în vilvătae. Părea că sub straja ocrotitoare a singurătății, s'a pus la odihnă liniștea, alungată aici de ura oamenilor învrășmașiți. Bistrița sprintenă, s'asvirlea țistuitoare ca o paznică neobosită.

— Numai sunt?

— Am vînzolit în toate părțile știolbura asta,— aiurea de-acum dacă-om maî găsi...

Se înșiră din nou de-alungul prundișului. Plecați

spre unda clară, pășia-i măsurat și atent, stropșind curgerea cu loviturile minilor făcute lingură, cînd credeau c'au dat peste vr'un peștișor.

— Ții...

— Să nu-î dai drumul Simino.

— Acum drept am prins.

Și stringînd alătura minile amîndouă așa înainte, se întorcea voioasă și clătinaătoare pe lunecușul vadului.

— Numai dacă nu s'a topi în apa căzută printre degete.

— Poți să rizi moșule, dar eū îi simt sbaterea!

— Să-l scuipi de deochi atunci, dacă n'o fi chior.

Cu toții erau roată în jurul minunei. Fata desface cu-ncețul de sus scoica minilor închise. Capetele tuturor se imbinase deasupra. Pe fundul pumnului își tremura coada un mormoloc amețit. A sbucnit o hohotire asurzitoare din grămadă. Simina leapădă slutenia moleșită, lăsîndu-și rușinată brațele-n jos. Moșneagul șiret și obrasnic, dă din cap, căinînd-o prefăcut.

— Cînd ai crezut că ți-ai prins norocul, atunci te-ai ales c'un puî de broască în mîni!..

Aspasia reuțăcioasă se pleacă din sbucnire la urechia lui Pralea.

— Sermanul Darie!

— Trebuie să sughiță acasă.

Dar Pralea cu toată întoarcerea vorbeii, s'a simțit rănit de cuvintele inconștiente ale cîlăuzei. Aspasia veselă și copleșitoare în bucuria ei sănătoasă și înveninată, caută mincinos în ochii Siminei.

— Cîte amăgiri de-acestea întîlnim noi în lume!

— Mai iaca un cot stătut.

— Să cercăm ș'aici.

Pralea s'a înviorat că poate ieși dintr'o strîm-

torare care îl stingherea mult. De toate încurcăturile se bucura numai Aspasia, care n'avea pe nimeni de înconjurat. Ținea mai ales să-și învingă nepoata pe orî ce cale. Era singura piedică necălcată de dînsa. Ș'acum cînd simțea că apasă greu cu talpa și pe acest prag nepășit de nimeni încă, simțea un clocot de nestîpînită fericire în sufletul ei pornit.

— Tu nu te coborî Simino?

— M'am seturat de neisbîndă.

— Atîta descurajare timpurie!

Pralea se muncea veșnic se-nlătura orî-ce încăerare.

— Aerul se recește și apa taoglesnele tot mai pătrunzător. Aspasia visătoare, face un gest artistic în spre vale.

— Se coboară sara.

— Sună talanca la stîină.

Simina rămăsese dusă pe gînduri.

— Eî moșule, nu mai găsești nimic în cotloane?

— Aici îs părăsite toate.

— De ce?

— Stați... am găsit... orî țipar, orî...

Scoate minile împreunate ș'asvirle pe mal cogenite șarpe.

Au țipat cu toți străbătător, alergînd speriați la celalalt mal. Numai moșneagul a ramas pe loc rîzînd.

— Nu vă temeți, că-î de apă... dar bala asta mi-a gonit vinatul..

Și apucînd o boacă mare de cremene sare înaintea șarpelui și-î dă în cap tocmai cînd era să se lese covrigat în băltoagă.

— Na spurcăciune...

— Haidem că-î tîrziu.

— Să judec întăi ispita asta păcătoasă.

— Dar încălțămintele noastre?

— Apucați pe mal în urmă, că oă v'ajung.

Sub strașina brazilor mișcați oleacă de adierea
însărării, se facea tot mai umbră și răcoare înghe-
țată. Porniturile munților sprijiniți în rădăcini,
resună de-un chiuit străbătător.

— Pe-aista știu că nu l'a încolțit atacul.

— Nicî nu-l bat multe griji.

Simina îngină cu mindrie.

— Sănătos și nepăsător ca și codrul.

Se coborau în josul vadului pe-o cărarușă pe-
truită. Mersul li era tot dibuit și-n cumpăneli.

— Picioarele noastre aă să ție minte.

Aspasia mergea înainte și după dînsa să ținea
Prălea.

— Era bine dacă trimetam călăuza să ne-aducă
lucrurile.

Simina s'amestecă și ea rizînd din urmă.

— Lasă c'are să ne fie amintirea mai întipărită.

— Pe tălpi, — multămesc...

Muțenia singurătăței se-nfioară de-un cîntec tră-
gănat:

Lolița cu părul dres...

— Un vers din îndepărtare.

— Tăcere...

Sara mi-o cunosc pe mers,

Pe mersul picioarelor,

Pe foșnitul poalelor...

Lelea cu poale spălate,

Mulți flăcăi bagă-n pacate...

— Bravo, auziți artă?

Se munciau mult să-și tragă colțunii în picioarele
jilăvite. Aspasia avea mișcări provocatoare, lovîn-
du-se nepotrivit cu sila ascunsă și rușinea nevino-
vată a Siminei.

— Sunteți gata de drum ?

— Te-așteptăm pe dumne-ta.

— Să ne lăsăm la stîni, că v'o fi foame.

— Acolo ne-așteaptă și Mușat.

— Boerul o fi sfătuit cu baciul în timpul ista.

— El găsește de vorbă cu orî-cine.

— Aveți să vă-ntoarceți pe recoală. Noaptea e frumos de tot pe drum. De-a drept dragul să mergi în căruțele celea mocănești.

— Dar vai de șalele noastre.

— Aveți să dormiți mai neîntorși.

— O rețetă bună pentru cei cu somnul speriat.

Dăduse într'un ochi de poiană, pe un tapșan stîncos.

— Soarele lăcrămiază înroșit deasupra munților.

— Plînge lumină, întristat că ne lasă.

— S'au scîrbit de pacatele pămîntului...

Simina înginase vorbele, rămînînd cu ochii perduți în purpura secetoasă a amurgului. Căuta cu toții în spre apusul rînit. Soarele deschis într'o scurgere întinsă de sînge, părea că-î o spinticătură ruptă în coapsa bolnavă a orizontului. Codrul tru-faș de brazî, se lăsa de sub piscurile pleșuve, ca o haină căzută în neorînduială. Valea se boltea într'o deslănțuire prăpăstioasă de umere înălțate. Cuprinsul era greu de lumină răcită și muțenie. Rar fișia singurătatea, de filfiitul foșnitor al vr'unui vultur falnic.

— Nu-î bun semnul de pe cer...

Moșneagul sta smerit cu ochii la soarele în sînge, se cumîntise de întristarea amurgului rînit.

— S'a miniat D-zeu pe noi.

— De ce ?

Bătrînul se posomorîse :

— Se vede că nu-l ascultăm. E multă vrajbă.

între oameni. Creștinii noștri au greșit, calea dreaptă. Avem să murim serăciți, ca niște muște închise într'o garafă. El nu ne mai plouă și noi rătăcim, într'una pe drumuri stricate.

— Uf, tacî, c'aud eu destule acasă de astea..

Aspasia apucă de braț pe Pralea și dă fuga pe cărare, înainte.

— Prinde-ne, Simino...

Fata rămîne în urmă cu moșneagul spăsit.

— Nu-î bun semnul de pe cer..

Și bătrînul da din cap curios și-ntristat.

— Trebuie o îndreptare, moșule..

— Altfeliu ne perde cel de sus. Rîndurile noastre au început să se spargă și se ridică în locul lor buruiană străină.

Simina asculta tot mai cu interes.

— E drept că murim zi cu zi.

— Urlă lupii în stîna părăsită de păstori. Pe noi ne ceartă D-zeu prin păgîni. Străinii se bucură de risipa noastră, sufletească și ne rădesc tot mai mult înfrățirea. Păstori noștri benchetuesc prostiți la masa lor, iar lupii urlă în turma părăsită. S'a sfîrșit cu stăpînirea noastră, trebuie să ne dăm în lături ca niște betegi și să facem loc dușmanilor pripășiți aici. Dumnezeu ne arată semne și noi nu vrem să-l înțelegem...

— A început să se facă lumină înaintea ochilor noștri desbuimăciți, avem să ne oprim din prăbușire, vei vedea ș'atunci altarul capîștei păgîne are să crape cutremurător și dușmanii noștri vor cădea îngroziiți cu fața la pămînt.

— De ne-ar ajuta sfînta cruce.

— Trebuie să ne-ntărim numai credința în noi.

— Tocmai aici e păcatul. Ne înjosim copiii și indicăm pe cei veniți.

— Ne rușinăm de lipsurile noastre și socotim că ne-am spălat, dacă deschidem ochii mari, în fața strimbăturilor făcute de străini.

— În loc să ne tocmim viața ca oamenii cuminți.

— Deșertăciune, moșulo...

— Am auzit că la București, acolo la d. v. a ajuns la mare cinste un pîrlit de jidan plecat de pe văile astea. Prăpădit, de să nu-ți dai nici muci pe dînsul. Ținea crișma din cela sat. Se scărpinga de hornul sobei și vindea rachiū stricat. A virit oamenii în datorii și-i amăgea cu șmichiri de a lui. Da băntură de iarna și lua pînea omului pe nimica. Pe cei de la primăria îi cumpăra cu bacșișuri. Cît a fost sarac, era plecat și intra în vorbă cu toții. Știa copiii oamenilor pe nume și cunoștea toate slăbiciunile romînilor.

Cînd să ducea să ceară vr'o datorie, lua covrigi în buzunar ș'un șip cu rachiū. Umbla într'o căruță largă și hodorogită, trasă de-un cal numai coastele. De la poartă săria cu măguleli spurecate și cu minciuni.—Că ce mai face bade Ivoa, cum mergo nevasta cu sanatatea, coptiū voinic? ptiū.. să nu fie de deochi, cum samănă cu dumne-ta și cu lelea mama lor... Na mōi un covrig... și să fi harnic și bun ca tată-tu.. Da fetiță... ai.. ce boboc, curat mă-sa și dumne-ta... Ține și tu, vezi că eu m'am gîndit la voi.. Și mata bade, ce sdravăn te ai făcut și frumos și... Da nu ieși un rachiū?.. Și atunci își stringea sîret creții de pe fața lui mototolită, de-ai fi crezut că-i o pele luată de păr și sbireită după ploae. Scotia sticla ș'o-ntindea. Cela ca romînu.—Da ce umbli jupîne, lasă că mi-i de ajuns omenia dumne-tale... Jidanul se uita strîmb și parșiv.—Că iū... pentru mata, pun mîna sub foc.. vai-vai... Nu sunt înșurat, dar nu știu dacă-aș face

ce-va mai puțin pentru balabustă, ca pentru dumnea-ta... Țăranul prost mai să plîngă, că, dă, nouă cine să ne spue o vorbă mai de mers la inimă?.. Îți mulțămesc jupîno și să dea D zeu... Jidanul își îngropa rîsul în batjocura gurei lui adusă ca o pungă închisă.—Da nevasta unde-î? Eî, lele... Femeea ca de la treabă, so scutura, lăsa lucrul și venia rașinată.—Am adus o drojdioară, da tare, ca pentru o față ca d-v... După ce cinstiau rominii și se sbenguiau copiii bucuroși, jidanul punea mînila și sticla în buzunar, stringea din ochi, se da puțin pe spate și se uita prin livadă, pe lîngă casă, sbîrcindu-și chinuit creștii tăbăciți de pe față lui spinatecă.—Ce mai gospodărie, aî... să dea D-zeu și la coptii mei... Rominul tresăria ca de-o amintire și atunci s'apropia încurcat.—Să mă erti jupîno, da n'am putut încă închipui datoria ceea... Jidanul par'că-ar fi vrut să se supere, așa da înapoi și ridica mînila cu cele două degete dintăi strînse, forîndu-se prefăcut.—Cine te-ntreabă de datorie?—iu... să am de luat de la unul ca dumnea-ta... Am trecut pe-aici ș'atunci am zis, hai să-î cinstesc c'un ratiu bun... Da pentru datorie?—aî, aî... unde se face mai mare... Iaca am lele punză bunăă și bumbaaac... și... spelci care tremură în cap... și parfum de culonie care miroasăă... și... da ce n'am iu?—Eftin, de să n'ai ce plăti... Țăranul ținea tot vorba cu durerea: — Mai după cules, am să fac chip ș'am să-ți plătesc curat... Jidanul obrasnic îi astupa gura șiret.—Taci, că nu mai vin pe-aici... Ceea rideau de cinste și-ngăimau. — Bine jupîno, lasă, obraz avem noi... Atunci jidanul se oprea gînditor și se scărpina după ceafă.—Știi ce?—aî făcut cartofe bune...—Cum nu, am, bodaproste,—ia saî nevastă, umple-o baniță și vars-o în căruța jupinului, că î

om de treabă, macar că nu-î creştin... Jidanul ră minia tot scărpinându-se după ceafă.—Ş'ai făcut şi fasole?—Avem de toate, s'avă domnului;—femea hăi. dă-î ş'un căuş de celea grase...—Da nucî ai? şi perjă? şi poamă?—Sunt berechet, inima ce-î bună să fie, las'că te îndulcesc eu cu de toate, că doar cunoaştem şi noi la omenie... Şi bărbatul se întrecea cu femeea ca să-î umple coşul hodoroagei lui cu toate bunătăţile... Pleca iuda încărcat de la casa rominului şi strîngea parşiv sbîrciturile tăbăcite din jurul gurei vinete ş'asa trecea de la gospodar la gospodar, de se umplea ca un stup. Potrivea pe om tot cînd n'avea parale, ca să treacă aşa toamna şi-n iarnă s'arata aspru şi nevoiaş, ameninţînd datornicii să-î bată la darabană. Rominii se plecau, îl rugau, pînă cînd ajungeau să-î dea hirtie prin primărie pentru cîte-o sumă de trei ori mai mare... Ai fi crezut că-î dracu venit între noi, să ne cumpere sufletele. Sărăcia pe om de-l aducea la sapă de lemn şi la urmă cu minciuni şi nineriri jidoveşti, îl făcea petecă de şters la nas, aşa îl îmblînzia...

— Cum îl chema?

— Pincu Pinat...

— Da?

— Il cunoşti?

— E în rînd cu cei mai mari oameni...

— Nu ţi-am spus eu?

— Ţine Bucureştii în buzunarul lui.

— Auzi tu frate!—S'a însurat tîrziu de tot. Da veşnic a rămas acelaş. De copil şi pînă a plecat de la noi, tot sbîrcit şi de-o vîrstă a trecut. Ca tînar, l'ai fi crezut de bătrîn şi-n urmă cînd s'a mai copt de anî, putea-î să-l treci între copii...

— Pe cine-a luat?

— Cum să-ți spun, s'o nimeresc. Numele nu-l știu, dar era un rateș la drumul mare, îi zicea la Ițic Suher Bărbosul. Jidanul acela avea un băet. dus în lume și numai o fata. Făcea ca pe duduca da nu i se ședea. Îi jilăvea fața un fol de sudoare grasă și se ungea pe cap cu petrol. Intindea vorba cu marghiolie și da ochii peste cap ca să-i șadă frumos.

— S'o chema Sally.

— Tocmai așa, nu i-aș fi putut zice...

— E cuconeasă mare...

— Ptiu păcatule...

— In rînd cu miniștrii și prietenă cu mătușa mea..

— Nespălata ceea ?

— Îi sărută boerii mîna și are trăsurile cele mai scumpe.

— Apoi drept că se ntoarce lumea pe dos. Aici era întinsorea tuturor întîrziatilor. O juca suprefectul pe genunchi la beție s'o serutați toți notariii, cînd treceau de la tîrg. Pinat a stat logodit cu dînsa vr'o citi-va ani. Cînd se nimerea și el pe acolo la vr'un chef, ai noștri îmbătați rideau de el ca de-un prost și-i pișcau mireasa în față. Jidanca îl făcea puchinos înaintea boerilor și spunea că l'ar lăsa dracului, dacă n'ar fi de o lege amindoii. El strîngea păcătos din ochi și ridea batjocuritor. Da vezi, dă, să nu vă supărați, eu am să vă spun o vorbă proastă,—ca petrecea cu toți, îi buzunăria pînă la lescae, strica mintea multora, dar nu sa lăsat la nimeni...

— Așa să prostesc ai noștri...

— Intr'o toamnă auzim că-i de vînzare un codru nestrăbătut, de dincolo de dealul nostru, era moșia unui ministru mare, prenț bogat, îi zice Vrandă, mi se pare, saii așa ce-va. Murise o mătușă a

lui și-i lăsase clironomie un ținut întreg de păduri numai. — Pinat al nostru aleargă la socru, pun jidaniî mină de la mină,—că ei s'ajută în de ei,—și iea pădurea. Prețul din străinătate cum știe el ce vinde! A luat jidanul tot codru pe nimic... În primă-vară face nunta cu Sallamura lui,—cum i-ai zis,—ș'acum imi spuî că stă cu vodă la masă... Ținutul cela de codri, o mîndrie de locuri, a ramas sterp și prăbușit, de par'că i-ar fi dat foc Tatarii !..

— Cum s'a perdut averea țerei !..

— Ș'apoi cînd mai auzi astă zi de boerie nouă și de cinste, să nu stupești ?

— Neorinduială, moșule..

— Am spus eu minciuni, cînd am zis că urlă lupii în turma părăsită de păstori ?

Simina tresare ca la ivirea unei lumini.

— Se ridică acum paznicii mai treji, care n'ai să se imbete la masa dușmanilor..

— Cînd ?—Unde-s ?

Moșneagul deschisese ochii ca după o minune ce trebuie să-l uimiască.

În vremea asta, Pralea, sare din stufiș în cărare.

— Vă așteptăm de mult..

Simina numai nu i-a întins brațele sbucnitor, așa s'a-nviorat de drag și speranțe la vederea lui.

— O, am învățat atîtea, de la bătrînul acesta, pe care l'ați cunoscut numai ca ghiduș !..

Moșneagul lasă capul desgustat și-ngînă obidit !

— Cîte aveți să mai aflați încă în viață !

Aspasia resare și ea amețită și rizătoare scuturîndu-și rochia de frunze uscate și-ndreptîndu-î boțiturile.

— E atît de frumos codrul !

— Și cîtă sfințenie în liniștea lui măreață !

Simina era novinovată și plină de hotărîre.

— A propos..

Și Aspasia se razimă oboșită de umărul nepoată-sa.

— Știi că trebuie să plec săptămîna asta din țară, ca s'aduc pe Suzana—m'am gîndit că ieau și pe domnul Pralea la Paris...

— Profesorul își va primi atunci eleva din minile călugărițelor ..

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

XII

Bucureștii se deșteptău în pîclă groasă de toamnă jilavă. Era rece și timp închis. Din strade venea înădușit scăpărarea înecată a trăsurilor, în goană.

Simina se sculase de timpuriu, dar nu se îmbrăcase încă. O durea capul și-i era moale în tot trupul. Umbla obosit prin oadaa ei mohorită, orînduind cite ce-va. Nu putea să-și oprească mintea asupra unui șir de idei, se simțea dezorientată, nu mai înțălegea nimic din amestecul întîmplărilor ș'al gîndurilor incurcate :

Prălea plecase cu Aspasia întru întîmpinarea Suzanei și de-atunci trecuse mai bine de două luni și dinșii nu se mai întorceau, rătăciau prin lume și ea nu mai știa ce să creadă. În vremea asta nici o vorbă caldă de la alesul ei trimis, cite-va cărți postale cu vederi de pe la niște stațiuni balneare și îngăimări seci, scrise din pripă și cu silă.

Să fie oare pentru a nu da de bănuț mătuși-sa?

Oftează răpusă și cade pe-un scaun de lîngă masă.

— La ce-mi folosesc de-acuma toate : visuri, muncă și viață...

Își razimă fruntea îngreuiată de minile ei reci întinse pe marginea mesei. Triumful din ajun, cînd

ș'a susținut doctoratul în mijlocul serbătorirei profesorilor ș'al studenților imblinziți, îi revine în minte. Dar o înviora așa de puțin osanalele lumii celelalte și-î părea atit de sacă bucuria fără Pralea, c'o înduioșă mai dureros de cît lipsa orî-cărei tresăriri. În mijlocul acelei sbucniri tumultoase de aplause și fericire, ea s'a ridicat mîndră și întunecată, sprintenă în înfrîngerea sufletului rănit de îndoeli, și nu s'a luminat din stăpînirea întristărei falnice, de cît la apropierea lui Mușat... Să-ntorcae cu gîndul iar la Pralea, o înspăimîntă amintirea Aspasiiei și nu știa ce să mai socoată de Suzana.

— Totuși.. el nu poate fi necinstit..

Rămîne toropită, cu fruntea grea sprijinită pe minile oî reci întinse pe marginea mesei. Părul oî desfăcut și mult îi înegrise spatele și se revărsase și pe de lături într'o împrăștiare involtă de întuneric. Era numai într'o polcă albă de casă și-n fustă neagră. Trupul corect și mlădios se contura în undoiri fragede prin hainele ușoare.

Capul îi vcea de amestec și înghesuială degînduri. Se sbătea cu mintea în desfășurarea întregului timp de cînd ș'a prins rostul vieței de dragostea lui Pralea. Se strecura prin toate întîmplările, revenea asupra unora, se-ntorcea prin deslănțuirea lor, ca o pasere călătoare ce ș'a pierdut drumul.

— Of! doamne... ce să mai cred?...

Ridicase capul amețit și căuta buimac în jur. Se oprește cu ochii la o cutie îmbrăcată în mătasă. Intinde mîna, o trage la ea ș'o deschide cu osteneală. Din lăuntru se ridică în răspîndire adormitoare miros închis de flori uscate. Crenguța cu ceî doî trandafirî dați de mult, se uscaser într'un colț. Simina privește lung și-ndurerat, întinzindu-și bu-

zile albite pe tremurarea tristă a unui zimbet venit din îndepărtare.

— Atita bine, să sfirșiască într'ășa abatere!.

Pleacă fața în spre cutia deschisă ș'absoarbe în respirarea ei prelungă, parfumul veștejit al primului vis de dragoste. Ziua aceea de voluptate și nesocotită uitare, o năpădește ca o învăluire de pară. Îi ora cald ș'o înădușa dulce amintirea acelor stringeri inferbintate. Un moment i-a încetat respirarea, ca și când buzile i-ar fi fost prinse încător în serutare mușcată a lui Pralea.

— Ah!.

S'a smuncit ca dintr'o îmbrățișare, ferind din ochi și din întunecimea închipuirilor, năvala îndrăzneată a dragului ei dorit.

Nu știa cum să se mai regăsească. Ori unde se întorcea nu da de cât de surisul lui mărgărintat. Pretutindenii brațe întinse ș'amăgirea îndemnurilor lui moleșitoare. Inspăimântată, închidea ochii, ascunzându-se rușinată în umbra neagră a orbitelor. Dar Pralea se-nbrăca atunci în mai multă lumină, înainta trufaș în noaptea hobotului ei lasat, îi pătrundea obrasnic și frumos în globii ochilor acoperiți, svircolindu-se aprins în singele ei speriat, hohotind diabolic prin toți porii deschiși.

— Incotro s'apuc?

Cădea învinsă cite pe-un scaun, fringându-și minile cu desnădejde.

— Dacă sufletul meu este pătruns de toyărășia lui ca de-o otravă bună și topită în el... când nu simt nici o moleculă din mine care nu s'ar desface dulce, la tremurarea îndepărtată a gindului lui,— atunci... atunci...

Intinzînd minile înainte ca pe-o pavăză, închide ochii într'un spazm înfrigurat și curmindu-și tru-

pul crud peste spatarul scaunului, se-ndoe în sbucnirea unui plîns muncit, de par'că-ar fi fost un val frînt de-o învăluire silită.

— O, Pralea, aşteptatul meu mire...

Se cutremură îndelung de bocetul ei neoprit. Încîndu-se în sila de a-şi zugruma vaetele ţipate şi sbuciumul sbătut...

— Nu ţi-e bine, mamă?

Gana auzise gemetele de plîns tocmai din camera ei retrasă. Se pleacă asupra domniţei în lacrimi şi-i netezeşte obrajii umezi cu minile ei aspre şi cojoase.

— Nu mi-î bine, Gano..

— Cum?

— Nu ştiu, dar nu mi-î îndămină, mă doare şi-mi pare rău că mi-a fost aşa de bine odată..

Bătrîna slugă rămîne împetrită şi mută. Presimţise ea de mult că Pralea îi va fi nenorocul bucuriei, cum i-a văzut ochii mincinoşi şi înfăţişarea lui de vînzător. Ş'apoi bobii ei n'au prea minţit în viaţă. Ţinea strînse minile Siminei în cuprinderea uscată şi osoasă a palmelor ei apropiate şi căuta încruntat în propriile ei gînduri. Fata răzemată mult de spătar, continua cutremurul muncit al plînsului ei de copil uitta.

— Gano, tare mă doare şi nu ştiu cum, dar nu pot gîndi rău de dînsul, m'a împresurat de atîtea vedenii măreţe ş'a lăsat asupra nopţii mele o mulţime de lumină proaspătă..

— Dar n'ai făcut bine...

— Ce?

— Nu trebuia să-î primeşti vorbele.

— N'aş fi putut...

— Păcatul tău.. Fetele trebuie s'aştepte îndemnul

celor mai mari... Știi tu cine e el? A venit părintii lui să te ceară?.. Ce-a zis Mușat?

— Nimeni nu știe nimic...

— Și te-ai legat tu singură cu vorba?

— În templul mare al naturii. Era aerul după ploae și teii înfloriți ..

— Vai !..

— Nu era el Făt-Frumos, mîntuitorul meu, flăcăul voinic și cinstit din poveștile tale?

— Aî fost nebună ..

— Dar cît de fericită !..

— În ce timpuri trăim !

— Am greșit ?

— Fericire era atunci cînd îți aduceau bătrînii mirele și fecioarele-l primeau cu ochii în pămînt.. Atunci femeile respectau cununia și copiii înfloriau în cinste și ascultare..

— Și eî vreau să-l cinstesc pînă la robire și..

— Trebuia să-l trimiți la Mușat, cum aî făcut și strămoșii tăi..

— Cînd el îmi vorbea așa de frumos?

— Frumuseța e darul diavolului și oamenii se mințesc în de eî frumos, numai cumînțenia ne vine de la Dumnezeu și cumînțenia nu înșală, pentru că-î sfîntă..

— Ce am făcut !

— N'aî fost cuminte..

— Dar cu-atîta sfînțenie-n gînduri !

— Și diavolul a biruit..

— Cînd îmi era așa de bine !

— Binele e necurat ca și frumuseța...

— Cum ?

— Amîndouă te împing la pacat...

— Doamne !..

Gana caută împrejur cu taină ș'apoî s'apropie tremurător :

— Aî uitat pe Aspasia ?

— Ce-î cu dînsa ?

— E fîca diavolului...

— Și ?

— A uneltit spurcat în contra ta.

— Cum ?

— Alesul tău nu e cu dînsa ?

— Dar e profesorul Suzanei...

— Și de ce rătăcesc ei singuri prin orașele străine?

— Știu eu...

— Aspasia se necinstește cu Pralea...

— Cr. zî ?

— Numai Mușat și cu tine n'ar putea să se gîndiască la asta...

— Vai !...

— Pentru că voi veniți din alte vremuri...

— S'ar putea, doamne !...

Simina se frîngea în strîngerî chinuite și strigăte dureroase.

— Numai ca să-ți faci ție rău și cu tine să suferi neamul bun al Mușatinilor.

— Și tu crezi așa ?

Gana s'a speriat de privirea răsvrătită a domniței pornite ș'a dat înapoi ca din fața unor săgeteri de foc :

— Ce ?

— Că... o tristă fatalitate apasă asupra noastră, că trebuie să murim și că ..

— Nu-nțeleg...

— Moșul zicea că Aspasia care a ofilit în el germenii de viață, s'ar gîndi să mă piardă și pe mine..

— Aspasia e fîca diavolului...

Din sală vin pași rari și apasați, o tusă slabă și pe urmă lovituri ușoare în ușa. Simina sare speriată.

— Trebuie să fie Duduea..

Stăpînindu-și durerea, se șterge repede la ochi și inhotîndu-se în aerul ei mîndru și întunecat, pare refugiată după o metreză de nebănuit.

— Intră...

Duduea ajunsă de anî și de păreri de rău, s'arată abătută din strălucirea argintată a părului ei alb.

— Bine că te-am găsit.

— Ai venit ca o mîntuitoare.

— De ce?

— Singura făptură omenească lîngă care mă mai pot adumbri ca sub o clătinare de frunzar.

— Nu ți-î bine?

— Sunt obosită.

— Ai dreptate... Atîta muncă!... Dar ce mîngiere pentru Irimia... Eri parea întinerit...

— Erai acolo?

— S'ar fi putut să lipsesc de la sărbătoarea ta? M'am dosit în fund, știi, o figură cunoscută te-ar fi putut stingheri ș'apoi vroiam să-ți sorb lumina din ascuns, acolo ca o privitoare necunoscută... Ce admirabilă erai în înfățișarea ta închisă și falnică... Vorbiai ca o trimisă... M'am gîndit la primele povăduitoare ale creștinismului...

-- Ce ironie!

— De ce? Modestia la tine ar fi un.. cum să-î spun... aș zice chiar un păcat... Nu poți avea nici îndoeli îndepărtate despre valoarea ta... Ș'atunci ca să te dai înapoi, ar fi să nu te prețuești tu însu-ți, sau, dacă nu te-aș cunoaște, aș crede într'o prefacere...

— Nu, dar de-ai ști...

— Am alergat din zori ca să-ți string mîna, acolo eraî înconjurată de toți savanții aceea ș'apoi mulțimea studenților cu bucuria aceea a lor șgomotoasă... Am plîns numai de fericire și de împospătarea gîndurilor tale de înălțare...

— Sărmanele mele gînduri!...

— Teza ta ațitase lumea întreagă, gazetele să întrebăî chiar răutăcios dacă subiectul ar fi la locul lui... *Medicina sufletească*...

— La început chiar o parte din profesori...

— Am auzit, dar Mușat s'a pus cu tărie pentru tine...

— Ș'a făcut rău...

-- De ce?

-- Mai bine era dacă nu treceam...

-- Să poate să zici o așa vorbă?

— Sărmanele suflete!

— O, întărirea noastră prin purificarea sufletelor.. Vindicarea tuturor relelor prin înălțarea noastră morală... Regenerarea rasei prin iubire, deslănțuirea oamenilor din cătușele vrăjite ale urei ș'al egoismului, pentru triumful dragostei de bine...

— Crede și vindecă-te...

— Formarea acelor personalități alese, care trăesc senin și tari, pentru că au sufletele curate!...

— Sărmanele suflete!...

Gana care rămăsese încurcată mai la o parte, ș'apropie șovăitor, luminîndu-și ochii de uimire și bucurie:

— Cine a vorbit așa?

Apasase mîna ei neagră și cojită pe umărul Duedei ca pe un șprjin.

— Simina noastră...

— Acolo în cartea ei..

— Da.

— Am văzut'o, e frumoasă și dac'a vorbit așa, a spus bine ce a spus.. Doctoria tuturor suferinților, e împăcarea sufletului.. Și pentru ca să-l avem curat și sănătos, trebuie să-l ferim de atingerile oprite, să ni-l ținem în noi, întocmai cum ferim lucrurile gingașe de trezirea aerului.. Pentru că sufletul este un abur ușor și aburii fug dacă nu-î ținem închiși și cînd nu mai stăpînim sufletul, am pierdut și doctoria trupului și nici nu mai putem face bine altora, dacă n'avem sufletul în noi.. Atunci suferim. ne răsbunăm și urim..

Simina se pleacă mult în spre bătrîna ei roabă :

— Dar amorul ce-î?

— Rîncezirea sufletului neînchis bine, resullarea lui la atingerile oprite.. E un fel de iz împrumutat de-afară.. Pe vremea oamenilor sănătoși, nu era atîta amor și lumea trăia mult, era fericită și curată.. Dar de cînd diavolul a împrăștiat tîria aceea otrăvitoare, de-atunci se necinstesc paturile căsătoriei..

— Sărmanole noastre suflete!

— Închideți sufletul în cutia de cristal a voinei.. întocmai ca pe-o podoabă rară.. ridică-te trufașă și stăpîna.. lasă ochii tuturor să priviască prin străvezirea bunătății tale.. împrăstie pretutîndenî farmec și minune.. dar nu lasa pe nimeni să-și amestece minile murdare în aburul curat, c'atunci doctoria numai are leac..

— Aî auzit Dudue?

— Și nu știu, dacă n'are dreptate..

Gana se-ndepărtează șovaitor. Din prag să întoarcă dojonitor în spre Simina:

— Cumințenia te ferește de pacat și ascultarea părinților, întărește casa copiilor..

— Sărmanele noastre suflete!...

Rămase singure, Duduea s'apropie cu căldură de tinăra ei prietenă :

— Tu mi-ai pus multă așezare în gândurile mele. De când te cunosc, sunt mai stăpînă pe mine. O, de-aș fi avut un învățător așa de al lui și înțelept ca tine...

— Crezi în asta ?

— Ca-ntr'o icoană care face minuni... Aș putea avea nepoți ca tine, dar m'am adaptat eu la înțelepciunea ta, ca la un izvor de viață.

— Și eu care mă simt atît de slabă!

— Ești mîndră și trăești pentru niște gânduri.

— Care sunt?—căci eu m'am pierdut în împrejurarea lor...

— Tu și cu Mușat sunteți apostoliî noștri.

— Vai de noi amîndoi!

— Nu știți ce mari vă arătați și cit de sus plutiți deasupra durerilor...

--- Bietii proscrisi!

— Eu sub îndemnul ideilor voastre, m'am hotărît la o altă viață.

— Care ?

— Mă duc la țară, la Fastana, moșia mea. Acolo am să fac școală, atrag și pe preot în partea mea, și vom munci cu toții la tocmirea vieței celor de jos... Zilele mele din urmă am să le întrebuintez pentru potolirea unor suferinți, că destul le-am cheltuit așa de prost pe cele d'întăi... Voiu face școală cu tot norodul, eu nu sunt cultă, nu mă pricep la multe, dar am învățat să respect viața... Le voiu spune numai să fie cinstiți, că din cinste izvorăsc toate virtuțile... E cinstit să muncești, să nu minți și să iubești pe cei-l'alți, omul cinstit e drept și cu sufletul împăcat... In cinste e mintu-

irea sufletelor noastre și-o chezășie de bună înțelegere între semenii...

— Toți oamenii trebuie să facă-așa.

— Să ne ridicăm deasupra patimilor...

— S'atunci ne-apropiem de Dumnezeu... Omul în toate timpurile ș'a înzeit idialul propriilor lui năzuinți... S'a închinat la niște făpturi, pe care și le-a închipuit desăvirșite, complectându-le cu tot ce a văzut că-î lipsește lui... Dumnezeu nostru iartă, e bun, etern și atot puternic...

— Vezi, nu-î așa că te-am înțales?

— Invârtește-te numai cu stăpînirea...

— Așa cum ești tu...

— Eū?

Simina ș'a lăsat ochii cu milă în jos.

— Cum te-am văzut în totdeauna.

— Odată...

— Și veî rămînea.

— Sărmanele noastre suflete !

— Să le ținem cuminte în cutii închise de cristal.

Simina se scutură ca și cum ar vrea să se scape din îngreuirea unei poveri :

— Cînd pleci la Fastana ?

— Cel mult peste o săptămînă.

— Pentru totdeauna ?

— De-odată mă duc cu văzutul, n'am să vestesc pe nimeni și-am să trec necunoscută... Pe urmă am să mă mut cu totul . Voiî ruga pe Mușat să vorbească ministrului de culte, să-mî trimită un învățator pregătit...

— Ce fericită ești !

— Nu-î așa ?

— Acolo în liniște și-n moravuri mai simple...

Duduea se luminează de un gînd :

— De ce nu mergi și tu cu mine, pentru vr'o cîte-va zile ?

— Vrai ?

— Acum după examen, mai ales.

— Mi-ar prinde bine, sunt ostenită și mă dor multe...

— Tu-mi mai poți da sfaturi : ș'apoî, nu știi, dar mi-ai fi de mare sprijin... mai ales de-o dată...

— Merg.. merg...

— Drumul e frumos și vînt de toamnă tîrzie...

— Pustiî și ofilire, ca și-n viscele unora din noi...

— Aî reînceput să-mî placă toate, odată, de mult, gîsiam frumosul pretutindenî...

— Atunci era frumos și-n suflet...

— Da, liniște și cald...

— Ce bine e așa !

— Și cît de frumoasă s'arată lumea !

— Ești fericită...

— Pentru că mă gîndesc la bucuria altora.

— Triumful sufletului, nu-î așa ?

Duduea se ridică strălucitoare în lumina de argint a părului ei albit.

— Te las, am să mă trec pe-aici, gătește-te de drum, ne va fi bine, ai să vezi.

— Nu mă-ndoesc.

Simina înviorată puțin din sbuciumul durerilor, însoțește pe Duduea pînă la scară, afară.

— Te voiî vesti la timp.

— Mulțamesc.

Pe cînd Simina sta dusă pe urmele Duduei, s'a-propie lacheul c'o carte poștală ilustrată.

— O scrisoare pentru d-v.

— Da ?

A smuncit'o setos și s'a suit cu grabă la dînsa

în odae. Infrigurarea amintirilor aprinse, o-nferbîntă din nou cu învăluirele lor moleșitoare. A cunoscut din fugă trăsăturile lui Pralea.

De data asta pe lângă vorbele sarbede obișnuite, a ghicit ș'oleacă de răutate voită.

Se-ncearcă să descifreze stampila de pe marcă: *Scheveningen—Nederland.*

Rînduri venite din cuprinsurile cu ceață, pentru ca să-î cadă ei în suflet ca o promoroacă vestejitoare.

Ș'apoî într'un colț:

Noi vorbim adesa de d-ta, nu te uităm.

Pentru iscălitură un singur *P.*

Totuși, într'un tremur de voluptate și ertare, ea duce hirtia la gură ș'o sărută îndelung.

— Pralea, perdutul meu vis...

Ideea că el nu-î spune o vorbă mai dragă, numai ca să-nlătore bănuelile mătuși-sa, o mîngie din nou, înfiripîndu-î speranțele ostenite.

Să pleacă iarăș peste cutia deschisă. Din lăuntru se ridică în răspîndire adormitoare miros închis de flori uscate. Simina privește lung și trist la cren-guța cu cei doi trandafiri...

Ș'atunci s'avîntă cu gîndul în alcătuirii mîngîitoare, îl vedea pe el dornic și bun, zimbîndu-î luminat și blînd, cerîndu-î ertare pentru toată durerea.

— Adă-mi-l, doamne, voinic și cinstit...

Dar amintirea celor vr'o două luni petrecute la țară cu toții, timp de neînteruptă silă față de dinsa cînd îi spunea cîte-o vorbă mai mult din fugă și veșnic pîndind, să nu-î vadă Aspasia, o neliniștește din nou. Atunci nu înțelegea nimic și erta totul, acum înse cînd indoiala a prins cuiabar în inima ei, s'agață bănuelnic de toate întîmplările: Drumuri lungi

prin pădure făcute numai în de ei, surisul batjocoritor al Aspasiiei cînd se întorcea cu Pralea la braț, vorbele răutăcioase ale lui și pentru măgulirea mătuși-sa... Ș'apoî nerușinarea spuselor lor neînțelese, privirile necurate, apropierea provocătoare.. Toate, toate o goniau prin întortochierea încurcată a fel de fel de gînduri. Și dînsa obosită și-ndurerată se strecura fricoasă prin toate întîmplările, revenea asupra unora, se-ntorcea șovăitor prin deslănțuirea lor ca o pasere călătoare ce ș'a pierdut drumul...

XIII

Pentru Duduea a fost o retrezire dureroasă tot drumul de la București la Vaslui ș'apoi la Fastana. Ajunsăse la gară în zorii. Vederea de departe a orașului trezit din somn, o aruncase într'o tristă neorînduială sufletească. Copilăria îndepărtată cu amintirea neamului ei stins, îi răsare în minte ca o părere de rău. Anul de dulce rătăcire cu duosul ei Bujor, povestea nevinovată a dragostei lor curate cu amăgirea aceea blindă de visuri și uitare, tresare în sufletul ei obosit, ca o licărire frumoasă într'o noapte posomorită și rece.

Simina era abătută și neadormită. Duduea se sprijinea de umărul ei la coborirea din tren. Toți slujbașii de la gară păreau plictisiți și ca după somn. Aă tocmit trăsura din cite-va vorbe, a dat cită cerut, era singurul birjar român din mulțimea obrăsnică și gălăgioasă a celorlalți vizitii evrei.

— Cunoști drumul la minăstirea Fastana..

— Am fost și mai deunăzi pînă pe-aproape.

— Ajungem tîrziu ?

— În trei ceasuri vă pun la masa acolo.

— Tocmai la sfîrșitul leturghiei...

— Dacă vreți și mai de grabă.

— Mină atunci repede.

Drumul prin oraș a fost un salt hurducat prin mulțimea hopurilor de pe stradele stricate. In revărsat albeaș murdar casele derăpănate. Aburea un vînt tomnatic umed și pătrunzător. Pe ici și colea se învîrteau jidani somnoroși cu ochii grei și întinși la vorbă. In centru aș început a se a-răta clădiri mai mari și curate.

Amîndouă erau îmbrăcate gros și cu broboade din care li se vedeau numai ochii.

Pe-aproapo de casa bătrînilor ei, acolo unde aș stăpînit pe vremuri spatarii Mileșți, Duduea s'apucă c'o mină de capra trăsuri și sprijinindu-se cu cealaltă in colțul poclitului lasat, se ridică tremurînd de emoțiune. A văzut de departe cerdacul de piatră și stîlpii sculptați in marmoră.

Trecutul o copleșește. Pe drept casa lor abea a putut să-și urniască vorba:

— Ce-î aici ?

— O sinagogă...

A căzut mototol in colțul trăsuri sfîșindu-și peptul de incuirile plinsului înădușit. Simina mută și mișcată, abătută și ea de durările oi, n'a avut putere de cît să-î prindă fruntea aprinsă și brobonită într'o strîngere mai răcorită.

Nu s'a liniștit din chinul înfrîngerei de cît in colo departe de Vaslui, sub lunca rece a Băltenilor. Duduea ș'a întors fața muiață de lacrimi înapoi ș'a privit lung in spre orașul împrăștiat pe umărul rînit al colinei. Șesul era sfîrticat de fășiile argintii ale Birladului revărsat.—In auzul ei năucit se trezesc vorbele îndepărtate a nefericitului Bujor. Plecîndu-se spre Simina, îi șoptește tremurător ca și cum ar asculta un îndemn de inspirare :

— Rîndurile noastre au fost desfăcute de străini. Avem nevoie de o reculegere națională. Mai mult de cît ori cînd trebuie să ne punem la incercare puterea de reparare. Oastea frîntă de dușmani, împărăsiată mișelește în piela nopții pline de morți și gemete, nu trebuie să se dea răpusă. Voinicii să caute prin întuneric, să chiamo pe nume, își string rîndurile rupte și'n zări s'aruncă în luptă cu mai multă furie, pășind înainte spre biruință...

— Acum ori nicî-odată...

— Irimia Bogdan-Mușat are dreptate, el e un apostol.

— Și ce lume în jurul lui!

Amîndouă au prins a răscoli frînturile prinse din discuția bătrînului președinte al camerei, cu privire la proiectul *Miceii proprietăți*. Vorba le mai desmurtise, iar căldura gîndurilor și nădejdea unei îndreptări, le încoltise în suflet avîntul unor doruri înălțătoare.

Duduea părea transfigurată :

— Trebuie ridicat țăranul, marele nostru popor..

— Temeinicia unui traiu mai rînduit îl va deștepta la o viață națională luminată.

— Atunci patriotismul va fi o credință.

— Și se vor împlini și statornici niște straturi sociale.

— Nu desordine și contrabandă aristocratică ca acum...

Drumul jilăvit de negurile toamnei și de timpul moleșit, se întindea bătut și umed taiat de urmele șinuite ale roatelor. Cîmpul vestejit se lărgea în de lături pustiū și trist. Frunza copacilor răslețiți roșia ca mîncată de rugină. Vîntul de toamnă era pătrunzător și muiat de ceață.

Din alergarea trăsurei, vizitiul care furase din

nenițelesul vorbelor din trăsură, se-ntoarce și intră în vorbă pe neașteptate.

— Iacă și la noi la Vaslui, unde te-ntorcî numai străini, rar mai auzi limbă de-a noastră. Și nu de mult, acum două-zeci de ani, numărai jidaniî din tîrg pe degetele de la o mîină. Ce fac nu știu, să înmulțesc, vin de prin alte părți, că acum a pus mina pe toate. S'aũ indesar în mijlocul orașului, ca o buruiiană rea crescută într'un strat samanat, ne-a dat în lături de la ori-ce, a repezit sfărmăturile creștinilor prin mähälälile glodorose, iar dînșii cu balabustele și pretențiile lor insultătoare, se resfață pe ulițele mari, ca niște rînduri de sfeclă crapată, crescută afară de pămînt..

Duduea intră cu el în vorbă :

— O vedeți și voi asta ?

— Poî dacă-ți sare-n ochi.

— Și nu-î chip să vă recuceriți locul ?

— Aș... alelua de acum... ei aũ să fie stăpîni aici...

— Ce vorbă-î asta ?

— Aũ pus mîina pe paralele țarei și cu parale cumperî și mila lui Dumnezeu.. Aî noștri n'așteaptă de cit să se vîndă... Poliția e a lor, stăpînirea o aũ legată de bot, ori unde te-ntorcî te împedici de ei și de strigătul lor mincinos, că sunt persecutați.. Vorba moldovanului : — Jidanul lovește și tot el țipă...

— O națiune tînără ca a noastră, are destulă vlagă încă...

Vizitiul ridică din cap desgustat :

— Saraca tinereța noastră !... Suntem stricați, doamnă, ca și copiii ceea de boer conrupți de propriile lor dadace. Eũ sunt birjar și știu multe... Unde nu e curățenie în căsătorie și-n familie, nu-î

nădejde de înaintere... Cucoanele noastre și după dinsele și cele de jos, au uitat de rușine și de cruce... Barbații creștini nu știu bine drumul casei lor... Fecioarele noastre spășite să gîndesc din ajunul logodnei cum or să-și înșele mirii lor...

— Atunci pretutindenî...

— Minciună, vînzare și ruină...

— Totuși...

— Să v'audă cel de sus.

Simina îngină din sdrobirea în care căzuse :

— Doamne, doamne !...

Vizitiul tae vorba, rîzînd cu oare-care batjocură :

— Să v'audă prin tîrgul nostru vorbind de națiune, de țaran, de patriotism... zeu, că ș'ar face lumea cruce ș'ar spune că nu sunteți în toate mințile...

Simina lovită de inteligența omului acestuia ciudat, îl întreabă cu interes :

— Dar dumne-ta cine ești ?

— Eu sunt acum birjar... dar mai înainte am fost învățător...

— Și ?

— M'au dat afară...

— Pentru ce ?

— Învățăm pe oameni să nu bea rachiū și să nu se îndatoriască de pe iarnă la boer, că le plătește munca cu te miri ce...

— Foarte bine.

— Vezi că cei mari au spus că sunt socialist...

— Să poate ?

— Și-așa m'au lasat pe drumuri... Am început să le spun că nu-î nevoe să fii socialist, ca să doarești întărirea neamului tău și îndreptarea moravurilor noastre...

— Și ?

— Nicî nu m'aû ascultat. Vedeti,.. e o lume întreagă din cei care ne stăpînesc, care înfloresc tocmai din murdăria păcatelor care ne perd, întocmai ca și paraziții care nu pot trăi de cît pe viețile bolnave și părăsite...

— Cîtă neorînduială !

Vizitiul mîna bidivii înfierbîntași, de pe care se ridicau rotocoale fumurii de aburî. Duduea și Simina căzuse în abatere îndurerată. Nu s'auzia de cît strănutatul cailor și trosniturile metalice ale trăsuriî hurducată la hîpuri.

Vîntul de toamnă era umed și pătrunzător.

Trecuse prin satele din drum și printre mulțimea cărăușilor fără să iee nimic în samă. Gîndurile din urmă, cu pîrîndarea prin mînte a șovărilor noastre morale, smulsăse pe Duduea din ofilirea primilor momente de retrăzire sufletească. Dacă n'ar fi fost mîntuirea aceasta ogoitoare, calea ei pe urma visurilor de demult, ar fi fost un ucigător calvar.

De-odată s'aud clopote trăgînd din îndepărtare. Duduea să trezește brusc ca de-un cutremur :

— De unde vin ?

Vizitiul arată cu biciul în spre înfundătura în brătișată de păduri vechi. Duduea să lasă ca amețită :

— A... Fastana !..

De după cotitura drumului, satul se vedea ca-n palmă.

Povestea induioșitoareî ei rătăcirî, cu amintirea duiosului și întristatului Bujor, o învăluie ca o răspîndire îmbătătoare de parfum și amortire ostentă.

— Fastana !.. Fastana !..

— Ce ai ?

Simina să pleacă asupra Duduei și-i răcorește obrajii aprinși.

— A !... Fastana !..

— Ți-a rechemat vr'o durere trecută ?

— O de-ai ști tu toate, Simina mea cuminte și înțeleaptă !..

— Invirtoșește-te, că intrăm în lume...

Duduea se sprijină cu cotul în poclitul lasat și ridicându-se încet și tremurător, caută în jur cu teamă.

Jitarul deschisese poarta în larg.

— Cită schimbare !.. Uite colo la clădirea ceea cu tablă, o o crișmă, înainte vreme era mai ruinată și învălită cu stuf, dar câtă bucurie și ce dulce amăgire am gustat eu acolo de mult..

— Când ?

— Odinioară...

Duduea se lăsase iar zdrobită în fundul trăsurii și răsămînd ceafa așa întins, închisese ochii dusă, luminîndu-și fața de-o amintire dragă.

— Fastanu !.. Fastana !..

De sub brobocada neagră îi albesc pe la tîmple, bucelele argintii al părului ei păstrat încă întreg.

Gîndurile ei să umplu de noaptea aceea rămasă în trecut, cînd ș'a jucat nunta ei frumoasă cu Bujor și cu satul întreg. Atunci cînd a părăsit lumea de strălucire și moarte, ca să-și împrăpăteze trupul și neamul istovit, c'o dragoste sănătoasă și tînără... Copiul lor, Făt-Frumos, ce s'o fi făcut?..

— A !... Fastana !..

Duduea se pătrunde de toată sărbătoarea din cuprins și de amintirea dulcelui Bujor. Nuanțele vorbelor lui îi cad din trecut :

Clopetele sunau a îmbărbătare și dragoste pămîntiască. Dangătul amestecat se revărsa învioră-

tor în largul golului rece și bătut de vînt julav, de toamnă neguroasă. Turlele înegrite de la mănăstire păreau capetele unei pajure măiastro, ridicate dintr'un cuiabar sfînt cu ziduri mucigăite. Acolo se clocește împăcarea noroadelor și curățirea sufletelor păcătoase.

Duduea-și amintește de zisele lui Bujor, cî o mină învrăjbită a schimbat ouăle pajurei și-n locul dreptei rîndueli, crește erezii și ură între credincioși...

Trăsura s'a oprit sub clopotnița mănăstirei. Clopotele dăngăneau asurzător, cădeau valurile de armonii în jos, ca o ploaie de metal bătut. Fumul de tămîie, așa numai ca o mirodinie irosită, ajunsese pînă-n ogradă. Unii din credincioși părăsiau curvii biserica, privind mirați la cucoanele străine Simina sprintenă și mîndră, rămasă numai într'o haină lungă neagră, cu pălăria ei moale și-nchisă. Ce-abea putea cuprinde tot întunericul îmbelșugat al costițelor aduse pe la tîmple, grăbea harnic și tăcută, ca să descurce pe bătrîna Dudue din înboldirea multă a îmbrăcămîntelor groase.

— Plîngi ?

— Mă doare...

Duduea slăbită de anii, cu tața strînsă în sbîrcituri moi, tremurînd de vîrstă și de amintiri îndepărtate, mergea poticnind la brațul Siminei mlădioase. Înainte de-a sui scările înalte de piatră ș'a potrivit șuvițele albe și încrețite de la tîmple. Simina-î netezește părul sub marama involtă și neagră :

— Ce păr moale și alb, pare'ar cîrge dintr'un bulgăre de argint topit...

— Odată, de mult, era galben și mătăsos, *dînsul* mi-l asemăna c'un val de aur suflat...

— Cine ?

— A fost odată..

Trec prin privdor, pășesc pragul și Duduca sprijinindu-se într'una de brațul Siminei, se-ntoarce înapoi să mai vadă portretele ctitorilor Mihail Răcoviță cu doamnă...

Privirile mulțimei le călăuzia mersul.

Cîntările sfinte se resfrîngeau în bolțile înalte, tremurînd aerul încărcat de tămie. Acelaș cuprins, cu aceleași fețe înviorate de evlavie, dar trecutul cu călugării lui rămăsese în urmă departe. Preotul mirean, cu dascălii țărani, se-ncadrau cuvioși și simplu, în urmarea slujbei. Nu mai era desfășurarea aceea mincinoasă de podoabo încărcate, cu pompă obrasnică și orbiri amăgitoare

Duduca își rechemă în minte timpurile duse. Vremile acelea o învăluiseră ca o navală de lumină și imputare. Un moment a tresărit ca de înfățișarea îndurerată a părăsitului Bujor. Privirea lui ertătoare și plînsă, îi înfruntase ochii ei stinși, ca o certare venită din trecut.

— Doamne, doamne...

Simina s'apropie tare ș'o sprijină mai mult de subsuorî.

-- Nu ți-i bine ?

— Mi-i rușine...

— De ce ?

— De mine și de tot ce-am făcut în urmă..

Preotul s'apropie cadelnițînd. Zuruitul le întrepru vorba. Lumea spăsită se pleacă și murmură cuvinte din rugăciuni.

— Acum, nu mai știu cîți ani în urmă, era tot toamnă tîrzie, dar cald și strălucire de soare și eu eram tînără și-mi era bino...

— Tot pe-aici ?

- Tot..
- Măritată ?
- Haï să ieșim, mă înăduș de aerul greü și de inecul părerilor de rău...
- Nu ne-nchinăm ?
- Du-to singură, uite punga, dă daruri, eü mă razim de strană, mi-ï., înțelegi... icoanele și toate de-aici. m'arată eu degetul, nu-ndrăsuesc...
- Cînd s'aü văzut iarăș afară, Duduea respira lacom și ușor. Coborînd scările arată Siminei șirul de chiliï dărmate și pustii
- Pe-aici aü trăit oameni ș'aü înflorit visuri... aici a fost odată...
- Casa mare din fund trăește încă.
- Acolo sta starețul.
- Aï apucat călugării ?
- In spre sfirșitul lor, m'am arătat și eü.
- Ci-că erau oameni fără lege.
- Dar aü crescut pe cel mai bun suflet...
- Pe cine ?
- Pe-un băiat din florï, frumos și blind ca o fecioară.
- L'aï cunoscut.
- Mi s'a povestit... și povestea aceea mi se pare o adormire dulce...
- Duduea întărită ducea pe Simina in spre spărturile zidului din fund.
- Mergï cu mine ?
- Unde ?
- Prin livada călugărilor.
- De cînd o cunoști ?
- Am fost și eü odată...
- S'aü strecurat repede prin crăpăturile largi din piatră și mai încolo, in mijlocul ierbeï trecute,

s'au oprit dinaintea povârnişului sămănat cu pomi desgoliți.

— Pe aici era frumos și îngrijire, acum e paragină și uitare. A... rămniceul, hai la el...

Apuca amindouă la dreapta.

Apa verde și scăzută, ora încurcată de papură și de crengi aruncate. Broaștele mari și negre, săriau greoiu prin nămolul putrezit.

— S'au mintuit toate...

— Trebuia.

— Și eu mă duc și mă risipesc..

— Ce putem face !

— Să nu facem rău...

— Te căești de ce-va ?

— Eu am greșit multe..

Duduea trage pe Simina după ea tot înainte. Ridicase costișa mult printre rîndurile pomilor culeși și desgoliți de frunze. Cu toată vrista și sdruncinul sufletesc, mergea cu stăpînire ca întinerită.

Intrase în vie. Frunzile ruginite se răriau mult, lăsînd slobozi curpenii uşurați de rodul cules. Aerul tare de toamnă tîrzie, tot mai păstra în el îndulcirea parfumată a fructelor strînse.

Sus pe colină poposesc. Duduea-și razimă capul de umărul Siminei sprintine și mîndră. Priviau fundătura deschisă a văii. Pădurea veche să încolăcea de ceea parte, întorcîndu-și valul negru pe după mănăstire pînă-n marginea livezei. Copacii solemnî și liniștiți, își ridicau rugător frunțile în sus. La mănăstire trăgiau clopotele de mîntuirea slujbei. Valea tăcea cumîntită. Cuprinsul tot păria înflorat de rugăciune. Prin gol trecea vîntul umed și pătrunzător de toamnă prolongă. Norii înșirați în destrămături fumuriî, se desfăceau în tîrria lor întinsă.

Simina îngână.

— Trebuie să fie tristă iarna în muțenia corlilor aceștia ..

Duduea tresare de amintirea vorbelor lui Bujor :

— Nimic nu-î trist, nici vesel, totul se potrivește după sufletul nostru... Frumosul și fericirea sunt ascunse în noi...

— E drept, să știm numai să prețuim zilele, să le dăm un rost și traiul omului să schimbă în isvor de bucurie...

— Citu-s de frumoase ernile în muțenia inop-tată a corlilor...

— De unde știi?

— Am cotit o poveste frumoasă, cu doi îndră-gostiți fugiți de uriciunea lumii...

— Ei, poveștile...

Turlele înegrite se ridicău din cuibarul ziduri-lor acoperite de mucegaiu și iarbă uscată, ca și capetele unei pajure măiastră, care ar cloci acolo ertare și împăcare pentru noroade.

Rămăsese amîndouă mute și duse, în fața sfin-teniei din rotirea văii încinse de păduri vechi.

După un timp Duduea ridică obosit capul de pe umărul Siminei.

— Să nu coborîm.

— Unde mergem de-aici?

— Colo în pădurea din ceea costișă.

— Cunoști drumurile?

— Mi le amintesc bine.

Se lăsaū grăbit printre tufele discordate de pe haraci, ținîndu-se într'una de mînă.

— Cine-ți îngrijește de moșie?

— N'am dat'o nimănuî pînă acum, țin numai un vichil, dar voiū vedea eu mai încolo, ce-î de făcut.

— Cită liniște și ce bine-î în cumiștenia de-aici....

— Nu-î așa ?

— Departe de sgomotul celor învrăbiți.

— Să trăiești aici, să muncești la înălțarea celor de jos, să-î ajuți să se scape din iutunerie!..

— Ce operă de tocmire națională.

— N'ar fi nevoie de cit de bună voință și de prisosul acela care ne distruge pe noi într'o viață moleșită..

— Cită împospătare pentru sufletele noastre sterpe și ce înălțare pentru ei, cei mulți și părăsiți..

— Tirzie trezire, mă simț slăbită și-n pragul morții și ce bine de tine că-nțalegi lucrurile acestea așa de timpuriu..

Cînd au trecut prin spărtura zidului năruit, o-gradă mănăstirei era goală și tăcută, biserica închisă, numai prin aerul rece tot mai plutea o ușoară irosire de tămie împrăștiată,

Trăsura aștepta sub clopotniță. Ciți-va oameni se strînsăse în jurul vizitiului și-l iscodeau asupra celor două străine.

— Știu eu cine-s, le-ari luat din gară de la Vaslui...

Duduea s'apropie șovăind la brațul Simonei.

— Intoarce trăsura și să ne duci sub poala pădurei de pe coasta din față.

Pe Duduea o cuprinde din nou înfrigurarea aceea muncită a muștrărilor îndepărtate. În apropierea desîșului străvechiu, părea că i se desfac mușchii în fășii calde și desprinse. Nu mai simțea nici o legătură în măduarele ei topite. S'ar fi părut că o putere nevăzută îi scosăse sprijinul oaselor, ș'acum rămînea moale, grămadă, slăbită și fără razim.

Trăsură oprește la începutul unei potecuțe.

— A... Fastana...
— Intrăm în codru ?
— Simina apucă pe Duduea de-un braț și punând un picior în scară, o ridică din lasarea ruinată a moleșirei.

— Ce ai ?

— Multe ..

— Nu mai înțeleg nimic.

— Lasă, ai să știi cu timpul și dacă mă vei erta tu, am să închid ochii împăcată oleacă..

Duduea și înalță odată într'o tremurare de înbărbătare și pășește stăpînită la brațul Siminei căzută pe gânduri. Lăsase trăsura în marginea pădurei și luase cu ele numai un coșuleț cu merinde.

Duduea întorcea potecile ca pe niște cărări cunoscute, răsulind greu în aplecarea drumului priporos și ferirea crengilor ce-î dădeau în ochi. Simina mlădioasă și tăcută, o urma la braț sprinten, ajutînd-o la surpături și lunecușuri.

Copacii își strîngeau îndesirea lor încurcată, ridicîndu-se răriți de frunze și umeziți de bura toamnei.

Crenguțele uscate de pe potecă, trosniau calcate din mers, răsunînd pocnitor în resfrîngerea încată a mușeniei din codru.

— În cotro ne ducem ?

— Undeva...

— Umbli ca printr'o casă ce-ai fi locuit-o...

— Mi-aduc aminte de toate coturile.

— De cînd ?

— De de mult...

— Ai fost adesa pe-aici, pesemne...

— Ce dulce răătăcire!...

— Ș'acum ?

— O retrăzire dureroasă.

— Ți pare rău după timpurile acelea?

— Mult..

Printre copacii înalți luminează deschiderea unei poene încăpătoare. Duduea se stinge mai mult la brațul Siminei.

— Ce-i?

— Ajungem.

— Da?

Și Simina se-nalța mai mult ca să poată vedea locul.

— Aici s'aū trăit povestea lor cei doi îndrăgoși, fugiți de uriciunea lumei.

— Și povestea sfârșește bine?

— Nu.

— Ca toate amăgirile..

Poiana se lărgea deschis în îmbrățișarea ruginită a pădurei bătută de brumă. Din cuprinsul stins nu se vedea de cât în susul cerului. Mai în mijloc un singur carpen scorburos și bătrîn, cu crăcile împrăștiate înlăturî și cu frunzișul sărăcit de toamnă, ocrotea un morman îngrămădit, ce aducea a acoperiș de bordei. Prin prejur bălării uscate și pustii.

Duduea se oprise sfășiată dinaintea vechiului ei cuibar de visuri. Buzile-i tremurau de greul unor cuvinte pe care-ar fi vrut să le spue. Trecusă o mină pe după gîtul Siminei, cutremurîndu-și tot trupul de spazmul stăpînit al unui plîns ce-o cerca.

— Aici aū trăit pribegii ceea?

Duduea n'a putut de cât să dea trist din cap.

Bordeiul apasat de ploii și de timp, mai să se ascundă cu totul înpămînt. Deasupra, mijlocul era puțin mai lasat, într'o afundătură care roșea în jur urma unui ogeac. Pe alături sfărături de cărămidă. Pe dreptul ușei virite mai cu totul în pra-

gul putrezit, își goliau rotirea două gemurele sparte. Sfarmătură de sticlă, oglindeau din prinderea lutului.

— Pe-aici a fost odinioară bucurie, dragoste și viață...

— Toate trec...

Ici și colia rămășițele unor cercuri de verdeață, se-ndăratniceau în a stringe încă, ca-ntr'o străjuire credincioasă, tufe sălbătăcite de vîsdoage și stînjinei. Bucăți de tablă ruginită, sburături de ceaun, cirpe spălăcite—atitca semne de gospodărie strinsă, încureau rădăcinile dudăului năvălitor...

— Paragină dureroasă!

— Haidem la șipot.

— I s'aude parcă susurul.

— Colo mai la deal de bordei.

Apucă amîndouă prin bălării, ținîndu-se de braț. Teava înlăcrămată, ieșa dintr'un dimbușor petros. Sfoara curgătoare își sfarma cristalul de fața unei lespede puse anume, clăbucind apoi devale într'un tremurat alintător.

Vîntul de toamnă să-năsprise mai mult, trecea într'un freamăt umed pe deasupra pădurei jilave. Cerul era tot numai o fumegare de nourî scămoși și întinși în destramare nesfîrșită.

— Ție trebuie să-ți fie foame.

— E ceasul două.

— Și eu am uitat de mîncare.

— Nicî eu nu mi-am adus aminte.

— Vom ospăta colo lîngă isvor.

Cînd aproape, văd un moșneag bătrîn de tot, stînd întins cu pușca lîngă el.

— Bun găsit, moșule.

— Sărut mîna.

— Ce faci aici?

— Poî eî sunt pădurar.

Bătrînul se răzîmase într'o mină și privea nedumerit Dudueî îi părea bine c'a găsit pe-aici o umbră de om, ca să mai întrebe din vremile de demult.

— Și de cînd slujești?

— He heî !...

Pe fața lui sbîrcită și arsă cu o pele tăbăcită, trece o lumină de mirare. Ridicîndu-se mai mult în mină, clatină desmortîtor pletele lui albe.

— Apoi... eî am început slujba sub călugări, am trecut apoi cu codrul la stat, pe urmă ne-a dat boerului ș'acum suntem a unei cucoane de la București...

Simina intră în vorbă:

— Și ce făceaî aici?

— Mă gîndiam.

— La ce?

— Mh... la cîte nu se gîndește romînul cînd n'are ce face...

Duduea să lasă și ea jos obosită, așternîndu-și faldurul întîns al rochieî.

— Să minîncî cu noi moșule.

— Minînc...

Simina întinde masa din genunchi.

— De-odată, soarbe din șîpușorul acesta.

— Da ce-î acolo?

— O băutură boerească.

— Să fie într'un ceas bun.

— Cu bucurie.

Moșneagul stringe urît din sbîrciturile lui tăbăcite, clatinînd capul oțărît.

— Îî tare..,

— Dar bun.

— Nu mai are-n cotro.

Ș'au împrăștiat bucatele ca-ntre tovarăși. Duduea învinsă, numai frunzărea din mîncare, îndemnînd pe bătrîn cu vorbe bune și cu bătură aleasă. După un timp ea-ntrebă cu teamă :

— Da cu bordeiul ista, ce-a fost ?

Bătînul pădurar dă abătut din cap :

— Tocmai la asta mă gîndiam și eu mai adnioarea...

Mișcată, Duduea se-ndreptă atent, sbătîndu-și peptul în răscoala singelui ș'a amintirei. Moșneagul vorbea greu printre îmbucăturile pofticioase.

— A fost... vezi, da de mult... o pereche de oameni fericiți... Pe el îl chema Bujor...

Duduea se-ndreaptă într'un oftat sfășiat.

— Iși adusăse nevasta aici în pălure, că el era pristavul nostru... Femeea crudă și bună, o mină de romîncă... Se zice că ar fi fost o fată de boer mare și c'a fugit cu dînsul din dragoste, că el era fecior în casa lor... Se înțălegeau băeții de-a drept dragul, ședeau colea ca doi porumbași prigonîți... Ea venise numai o jumară și-n scurtă vreme s'a făcut voinică cît una de a noastre... Au trăit amîndoi un an și la anu nevasta face lui Bujor ș'un băiat...

— Pe Făt-Frumos...

— Cum îi zici... da de unde știi?...

Duduea-și apăsa cu mînile clocotul peptului ridicat în respirări pripite. Ahea a putut șopti prin răsufllarea înecată :

— Am auzit și eu din lume...

— Ce să vezi.. cînd li era lumea mai dragă, s'amestecă pesemne un făcut... Femeea dracului. c'ășa-î nuerea, dă cu ochii de boerul de pesto deal și lasă pe Bujor al nostru...

Duduea-și duce pumnii strînși la ochi :

— Doamno !

— Aşa-î e'a făcut rău ?

Simina atinsă dureros, îngină trist :

— Bietul părăsit !

Moşneagul se mai îndreaptă în mână :

— Ei s'a stricat la minte atunci şi după ce-a umblat un timp aşa nebun, s'a spînzurat într'un toiū de la fereastra curţilor, unde îi şedea acum nevasta cu boerul.. Şi iaca aşa să mintue bucuria, cînd s'ameste făcutul la mijloc...

Duduea şi acoperise faţa şi plîngea cutremurător şi mocnit, plînsul acela uşurat al căinţei. Simina nu-nţălăgea nimic din chinurile ascunse ale Duduei şi lua totul ca o atingere înduioşătoare a altor suferinţi.

Moşneagul după ce soarbe lung rămăşiţa dintr'o sticlă, îşi şterge gura şi sugindu-şi buzile, clătină iarăş indoelnic din cap :

— Cine ştie ce ne aşteaptă şi pe noi !

Duduea se pleacă în spre el îndurerată :

— Dar Făt-Frumos ?

— Copilul lor ?

— El.

— Altă poveste şi cu-acela. Ajunsăse mare cît oamenii. Era bălan, cu părul lins şi moale căzut peste umere..

— Ca un val revărsat de aur..

— Cum zică..

— Ş'apoî ?

— Pe faţa lui trasă şi palidă, amăgeau fire reşete de barbă galbenă. Sta toată ziua neclintit pe marginea patului şi nu cunoştea de cît pe mătusi-sa care-l crescuse :

— Săftica ?

— Ea...

— Pe urmă ?

— Băetanul era voinic de alt-feliu la trup, ca și tată-su, că ochii erau leit ai lui Bujor, atita că oșise nătîng la minte ș'avea ducă-se pe pustii...

— Epileptic ?

— Tocmaî...

Și Duduea tresare la amintirea primului ei atac, atunci cînd cu dansul nebun din poiana luminată de noapte.

— Ce nenorocire !

— Îi plăcea să fie îmbrăcat curat și se uita toată ziua în oglindă... Vezî nu degeaba era vișă de boer...

— Unde e el acum ?

— După tată-su.

— Mort ! — o rasă care să stînge...

Duduea căzuse pe spate în proptirea minilor întinse și se uita desnădăjduită în cuprins.

— Nu, a lăsat și el un copil...

— Cum ?

— Așa bolnav și prost cum era, dar n'avea păreche de frumos, părea un sfînt de ceea din cărti, așa avea el înfățișarea de tristă și mîndră... Fetolele din sat îi aduceau jucării și-l gătiau în toate sărbătorile... Acu, una din ele, Tina dascălului Mardare, fire închisă și duioasă, se-ndrăgostește de odrasla asta nătîngă și curată... Trebuia s'o bată tată-su, ca s'o scoată de lingă bolnavul prostit... Făt-Frumos a prins s'o iubească și el... Se înviora cînd o vedea arătîndu-se abătută în prag și gemea ca un bolnav cînd trebuia să se despartă de dînsa... O ținea strîns de mînă și frămînta vorbe frînte în gemătul lui tînguit...

Simina se minuna tot mai mult :

— Auzî ?

Duduea aştepta sfârşitul cu neastîmpăr :

— Şi ?

— Aă greşit amîndoi într'o zi de vară, pe cînd toţi erau la muncă.. Fata a purces grea ş'a murit după ce-a născut un băiat...

Duduea sare luminată :

— Unde-î ?

Simina era mişcată mult :

— Ce s'a făcut ?

— S'a pierdut în lume împreună cu Safta, sora lui Bujor...

— Cum ?

— Pe cînd duceau la groapă pe nenorocita de Tina, Făt-Frumos care simţise toată pierderea aşa din senin, se frămînta nătîng şi gomînd în casă. Mătuşi-sa nu-l putia ogoi din sbuciumul lui neînţales. S'a-ntimplat să treacă pe-acolo cosciugul cu mulţimea celor care bociau. Făt-Frumos s'a dus la geam şi apucîndu-se s'gireit de zebrele, plîngea şi gîmea. Cînd să prohodiască moarta în dreptul ferestrei, bolnavul Făt-Frumos, care nu ştia să zică o vorbă, ş'a făcut cruce cumînţit. ş'a inginat prin lacrimi : — Tino, vin şi eu... S'a lăsat numai pe pat într'un tremur muncit ş'a murit în spazul sbătut al lui ducă se pe pustii..

Duduea plecată mult, deschisuse ochii înspăimîntător de mari :

— S'apoi ?

— Safta a cerut părinţilor fetei, odrasla lipsită de mamă şi nu se ştie nici azi unde-or fi amîndoi...

Simina lăcrăma abatută :

— Perduţi în lume !

Duduea abea a putut închege vorbele :

— Morţi poate !

Moşneagul oftează şi el covirşit :

— S'a dus femecea cu Bujoraşul cî părăsit.

— Aşa îl chema?

— Numele lui bunică-su, cel bun şi nenorocit..

Duduea părea că se mai împacă din cutremurul
răsvătirilor, mîngiindu-se c'un gînd măgulitor:

— S'ar putea să trăiască încă!...

Bătrînul pădurar ridică capul incredinţător:

— Nu stringe Dumnezeu pe păcătoşii aceştia, îi
lasă să încurce lumea şi să-ntindă nevoea, mor ei
băeţi cu părinţi, care pot să facă bucuria cui-va,
dar lepădurile acestea trăesc, ehei...

— Dar unde-î?

— In lume...

— Şi lumea-î aşa de-ntinsă!

Simina plîngea înăduşit, copleşită de amintirea
încercărilor prin care a trecut.

— Însărează...

Duduea se sprijină în mîni şi dă să se ridice.
Simiea sare ş'o ajută.

— Moşule, dar unde-am putea găzdui noi?

— Dă, ştii ei.. la părintele..

— Ne-o primi?

— Mai încape vorbă? — E om milostiv şi cu-
prins..

— Mergi cu noi?

— Dacă vrei.

— Am să te mulţămesc oî, lasă.

— Bodaproste de ce mi-ai dat pînă acum.

Poeana rămîne în urmă pustie şi rece, închisă
în stringerea ruginită a pădurei rărită de frunze.
Carpenul singuratec din mijloc, bătrîn şi scorbu-
ros, îşi fuge în lături crăcile, ca o întindere de braţe
ocrotitoare, adumbrind trist bordeiul păraginit..

Mergeau cu toţi la vale îngînduraţi şi cu os-
teneală. Simina ducea de braţ pe Duduea. Era învinsă

de amestecul indoelilor ei înveninate și sdrobită de tot ce-a auzit de la bătrîn. Cînd să iasă din pădure, Duduea se-întoarce către pădurar :

— Cum ți-î numile moșule ?

— Gurău...

— Da ?

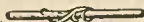
Și ea se trezește de amintirea nopților de iarnă, cînd Gurău era încă în putere și cînd ea și cu Bujor îl puneau să le spue povești.

— Cît ai îmbătrînit !..

— Eheî, eî sunt om vechiî, d-ta n'ai de unde mă ști !..

— Daî eî așa cu mintea, după cît te-arată chipul.

— Ce-a mai rămas din mine !..

XIV

Oraşul posomorît era muiat în ploae mărunţă de toamnă. Trist şi răceală umedă pretutindenî. Bucureştii se sgribulise tăcut şi închis în abaterea unei piroteli moleşite.

La Muşat era lume multă. Aspasia se întorsese împreună cu Suzana din străinătate. Cunoscuţii alergase s'o întîmpino în urale şi linguşiri.

În salon cald şi miros de plante străine.

Cucoanele se strînsese mai toate în jurul spărioasei Suzana. Fata se simţia stingherită într'atita luare aminte şi se mişca stingaciū în hainele ei încărcate, de domnişoară eşită în lume... Se înroşia nevinovat de orî-ce întrebare şi căuta timid împrejur. Faţa ei mai mult rotundă, luminată în părul adus peste tîmple, se înfiora de umbrele unor tresăriri de frică şi supunere, arătînd mai mult silă şi dorul de a scăpa din incurcătura corcetarilor.

— Ce vraţi, floare crescută în umbra mănăstirei.

— Cită gingăşie însă în apucăturile ei dibuite.

Aspasia privia printre toţi neluătoare-n samă. Ochiū ei pipăiau urma lui Pralea. Părea obosită şi blindă. Îi perise strălucirea aceea de batjocură şi triumf din ochi, şi faţa ei pălită, ofilia învinsă,

sub încoronarea de argint a părului ei ridicat în creștel.

Prlea dintr'o întorsătură ajunge la spatele fotoliului ei.

— Ce-ați vorbit amîndoi?

— Cu cine?

— Nu te mai face, cu ipocrita ceea de Simina.

— Nimicuri.

— Ea te spionează.

— Treaba ei.

— Și e-i vrea să fii numai al meu.

— Cine-ar putea să-mi mai deslănțue sufletul din dragostea ta?

— De ar fi drept.

— Cum e drept că e ziuă.

— Vai, la cîte nu mă gîndesc!

— Anumo?

— Intăi că m'am trecut, ș'apoi... că de ce-ai fi tu așa de frumos...

— Ce idee!

— Mi-i frică și mă cutremur.

Doamna Semiranoff vino iute în spre Aspasia

— Să vezi ce inteligență naturală și vorbește-o franțuzească... Ce nevinovăție sfintă, doamnă

Aspasia privia și și nu înțălegea nimic. Doamna Semiranoff se pleacă mai atent:

— Tu nu te simți bine.

— Sunt ostenită...

— Atîta drum!

— Da... da...

— De ce-ai întărziat pînă acum în streinătate?

— Știu eu...

— Cum așa?

— Aș fi vrut să nu mă mai întorc niciodată.

— Ai dreptate, aici nu e de trăit.

Simina îmbrăcată în negru, se afundase în îmbrățișarea unui fotoliu mai retras și privea trist la toate, ținându-se mîndră în ruina stăpînită a durerii ei ascunse.

Puiu s'apropie de ea curtenitor și ridicol.

— Am citit teza d-v.

— Mulțămesc.

— Ce frumuseți!

— Da?

— Incîntătoare... de alt-fel ca și autoarea...

— Găsești?

— O de-ați ști domnișoară!

— Ce?

— Cîți sunteți de...

— Domnule..

— Pardon...

Simina se sprijinise în mîncerile fotoliului fulgerătoare.

— Ertăți-mă, să nu credeți...

— Nu cred nimica, dar dă-mi pace...

Se lasă din nou în abaterea mîndră a tristeții oî stînjinito. Doamna Démètre vine în spre dînsa cu gingășie prefăcută.

— Vai Simino, ce copil curat la suflet...

— O nenorocită.

— De ce vorbești așa?

— Pentru c'arc să fie veșnic străină între oameni.

— Mai bine te-ai duce s'o desmerzi și tu.

— Lasă că rămîne ea cu mine, după ce vî veți duce toate.

— Să vezi cită gingășie nevinovată.

Și doamna Démètre silindu-și bucuria trece înainte.

Savin părăsit de Aspasia se ținea de pașii Co-

cutei, frîngîndu-și morsul în înmlădiera picioarelor lui subțiri și lungi:

— Sunteți neîntrecută, parol d'honneur....

— Ce idee!

— Mai ales cînd rideți, e o grădină de grații..

— Ha ha ha...

— Așa, vedeți, are să se facă frumos ș'afară de bucuria risului d-v primăvăratec.

— Știi că ești nostim!

— Așa sunt eu, dar d-v...

Cu mîna stîngă și potrivea monoclul, iar pe dreapta o tremuia ușor ca să-și așeze brățara lui de aur. Talia complectată cu vată se contura unduios în stringerea îngustă a tunicii lui de roșior.

Vranda vorbea tainic cu Pinat mai într'un colț:

— La Constanța să pot face afaceri bune.

— Da, ca prefect... atîrnă de om...

— A, eu mă pricep

— Nu mă'ndoesc.

— Așa că să nu porți grijă, de ce mi-î da, îi plătesc eu la timp.

— Nicî nu mă gîndesc.

— Cînd pot să iaș bani?

— Și mîne.

— Mulțămesc.

Sally obosită și pătată la față, își purta începutul sarcinei cu oare-care greutate.

— Altul?

Și Aspasia privește la ea cu acelaș aer de nehotărîre și instreinare. Intrase în vorbă numai ca să nu-și neglijeze oaspeții. Sally răspundea anevoios prin răsufările ei prelungi.

— Dacă vine, las să vie, să nu fie numai de deochi..

La scară s'oprește o trăsură.

— Mușat se-ntoarce de la cameră.

Aspasia strînge din spinare cu desgust.

Din sală s'aude vocea tare a bătrînului doctor :

— Așa, bine că te mai prindem și pe la noi...

Și deschizînd ușa în larg, înpinge mai mult cu sila pe Darie, profesorul modest și ponosit, îmbătrînit înainte de vreme și cu stîngăcii în apucături.

— Domnul Darie...

— A !

Și doamna Semiranoff s'apropie cu admirație.

— Inchipuiți-vă cîtă sfortare mi-a trebuit ca să-l aduc...

— Domnul Darie tot sălbatec.

Aspasia vorbia cu obosială din fotoliul ei. Simina să-nviorează de amintirea trecutului și de părerea de rău că ș'a înfruntat odată dascălul ei bătrîn. Tocmai atunci s'apropie de ea Pralea, care încerca să-și infloriască surîsul lui mărgărintat.

— De ce rămîneți așa singură de-oparte ?

Simina se uită la el cu milă și durere, dar să stăpînește repede și-î răspunde frumos din abate-rea ei tristă și mîndră.

— Mie-mî place singurătatea.

— Așa de timpuriu ?

— De ce vi s'ar părea ?

— Cit e omul tinăr, s'avîntă-n sgomot, iubește viața, sunt așa de puține zilele...

— Și singurătatea e o lume pentru umele fir.

Mușat care'și sărutase nopoata, se'ndreaptă strălucind de bucurie :

— Dar Simina unde-î ?

Lumea se dă în lături ca s'o lase în lumina din retragerea ei dosită. Darie o caută din ochi

cu înfrîngerea, dar cînd a zărit pe Pralea lingă dînsa, s'a ferit ca din fața unei amenințări.

— Ei, ce zici?

— E bună, dulce la cuvînt și nevinovată...

Simina vorbea din nemișcarea fotoliului ei, rîmînd abătută în ruina mîndră a durerii.

— Un miez de pîine caldă.

— Așa de străină timpurilor noastre!

— Nădejdea toată o în paza celui de sus.

— Doamne auzi-ne...

Simina spusese rugăciunea asta cu căldură și credință.

De-afară pătrundea o iumină jilavă și posomorită. Bucureștii pirotia sub apăsarea grea a ploaiei mărunte și reci. La răstimpuri s'auzia goana răsleață a vr'unoii trăsuri. Scăpărarea alergărei se înădușia mult de înecul închis al timpului muiat.

Aspasia se-ntoarce trufașă și obosită în jilțul ei măreț:

— Ce zici Suzano de lumea noastră?

— Imi place și mi-s dragi toți, nu știi dacă fetele cu frați și surori, s'ar găsi mai fericite în mijlocul lor, de cum sunt eu aici între voi...

Mușat sfătuia c'un grup de deputați și oameni cu trecere:

— Proiectul va trebui să treacă numai de cit, din el imi fac opera mea politică.

— Miniștrii ce zic?

— Eu mă adresez poporului, vouă și voi sunteți datorii să vă gîndiți la mîntuirea noastră...

— Sunt oameni care nu judecă tot așa.

— Pentru că se gîndesc numai la dînșii.

— Ce ar fi, dacă...

— Odată cu proiectul, mă prăbușesc și eu din visurile mele îndrăznețe. Mă retrag din luptă, ca

să mă zăgăzuesc în durerea singurătăţii mele. Voi plînge viaţa mea de frămîntare şi nenorocul neamului meu. Atunci voiîi desnădăjdui cu totul de viitorul ţării mele dragi. E foarte trist să te vezi izolat, cînd munceşti atîta pentru alţii. Mă voiîi imobiliza şi eu în marea nepăsare naţională, ca şi alţii cari au căzut în ea ca-ntr-o mreajă blestămată. Ce vrei, cu nişte bătrîni năravii, c'un tinerot care sau so tocmeşte slugă, sau boceşte înfrînt fără să fi luptat, nu poţi hotărî curentul trainic al unei idei... Pesemne că suntem oamenii disciplinei. Ne orînduim supuşi împrejurărilor. Niciieri ca la noi n'ar putea să rămie mai singur, un om care n'ar gîndi ca ocîrmuirea... Te sbaţi ca'n vid, vorbeşti în pustiū... Politica noastră de pînă acum n'a fost de cît o întreprindere, cu patroni şi cu tocmiţi a-nume. De aici schimbarea uşoară a stăpînului, cartelarea naturală între marii impresari... Principiū, idial, program — mofturi... Ce s'ar fi putut întîmpla, dacă aceşti îndrăsnoţi întreprinzători, ar fi fost şi marii canali? dacă bărbaţii noştri conducători n'ar fi fost pătrunşi de patriotismul acela instructiv, de cumînţenia aceea cinstită, cari tocmai face mîndria noastră naţională...

Pralea mlădios şi triumfător, vorbea încet cu Aspasia, potrivit-şi într'una bucla neagră de păr, ce-i cădea în colţul din stînga a frunţei lui netede.

— Nici odată nu m'am simţit atît de nestăpînă pe mine.

— Să cred oare?

— De-ai şti ce-ai făcut din sufletul meu! Mi-i frică şi ruşine de slăbirea asta. Tresar de cite-ori te văd îndepărtîndu-te. Şi urăsc pe Simina, ca pe un duşman ce mă pîndeşte...

Doamna Semiranoff încinsăse vorbă aprinsă cu Darie; de cînd cu poetul ei decadent, prinsăse gust de literatura romînească:

— E egoism aceea ce susții dumnea-ta...

— Vă înșelați doamnă.

— O stare bolnăvicioasă...

— Atîrnă de cum privești sănătatea.

— Ai însă un stil ales și ești de-o sensibilitate fără samăn. Eă îți urmăresc foiletonul c'o adevărată patimă...

Mușat se-ntorcea curios la vorbele astea:

— Ce foileton?

— Nu citești *Vremea nouă*?

— Nu mă uit însă nici odată la foiță.

— Sunteți în urmă atunci cu ultimul nostru eveniment literar.

Un moment lumea toată să-ndreptă, cu luare a-minte. Mușat s'apropie mai mult de doamna Semiranoff.

— E scris de domnul Darie?

— Adevărat capo-d'operă de simțire și ciudățenie...

— Amicul nostru muncește atunci.

— Nu mai este o lucrare de muncă, ci de adevărat talent

Darie stingherit se înroșește încurcat:

— Doamnă...

— Să lăsăm modestia.. E bizară însă concepțiunea operei... sau cum să-î spun... a jurnalului — căci sunt notițele zilnice ale unei firî neințălese, date sub formă de manuscris găsit...

Simina asculta atent.

— Necunoscutul acela se 'ndrăgostește de sora lui. E o dragoste curioasă însă, îi iubește sufletul ei deosebit, o-namorare morală, pînă la adevărată

necesitate de viață. E om bătrîn, urit, simplu și bun. Ea o mîndră, inteligentă și de un idealism atingător. Primiî lor anî de înțelegere sunt o poezie frumoasă, el o respectă pînă la închinare și ea trece prin lume rece și frumoasă, fără să-și oprească visele asupra nimănuî...

Darie galben și-nfrigerat să da tot înapoi.

— Mai tîrziu încep însă paginî de chinuitoare durere pentru el. Fecioara lui mîndră și aleasă iubeste... Pe dînsul: îl zdrobeste lunecarea asta, suferă de mila sufletului ei amăgit... Il doare pînă la moarte gîndul desamăgirilor ei din viitor...

Savin își strînge monoculul în încrețitura silită a luăreî aminte :

— Dar e un adevărat incest.

— Apoi el nu își iubeste sora pentru ca s'o aibă...

— Ce vrea să se facă dînsa atunci ?

— Să trăiască cu sufletul curat de dragostea păcătoasă... Lumea se sbate în murdăria cădereî .. Și el susține că cei buni să-și stingă rasa prin înfrînare voită, căci e mai ușoară durerea asta, de cît sdruncinul otrăvitor al desamăgireî firilor alese...

Mușat îl caută pe Darie din ochi :

— Și cum sfîrșește eroul dumi-tale ?

Profesorul rușinat și ponosit, privește nedumerit în jur și ridică trist din umere :

— Nicî eî nu știu încă...

Lumea se-nprăștie din noî în grupe, vînturînd banalitățile obișnuite.

Cocuța oprește pe Pralea care trecea cu Puiu la braț :

— Ce ziceți de scrierea asta ciudată ?

Mușat era cu Darie mai într'un colț :

— Nu te-am mai întrebat... Ce era să-mi ceri la cameră de mă așteptai ?

— Nu știu dacă nu vă...

— Nu utubla cu înconjurări, spune...

— Vorbiți d-lui ministru al instrucției... dacă s'o ivi vr'o vacanță la vr'un gimnaziu din provincie, ori unde o fi, departo...

Simina s'apropiase mișcată și tristă :

— Ce, părăsești Bucureștii ?

Darie tremura și se făcuse palid de tot

— M'ăș duce de-aici domnișoară..

Mușat apucă pe Darie de umăr.

— Iți făgăduesc, îl voiîi întilni chiar miine la cameră...

Afară plouă mărunț și lumina cețoasă cădea de greul umezelei din cuprins.

Lumea din salon continua vorba în grupuri în prăștiate, care se forma î și se desfăcea într'una

Savin, care se perduse în intimități cu Cocuțu sfășie un moment lincezeala convorbirilor, cu străbaterea pițigăiată a glasului său ascuțit :

— Parol d'honneur, e o plăcere ..

XV

— Vine... vine...

Vorba aceasta trecea prin mulțimea grăbită ca o veste mîntuitoare. Pe fețele tuturor strălucia bucuria și-o nestăpînită așteptare. După o săptămîină de ploae mărunță și urit covârșitor, se părea că și cuprinsul da să-și mai limpeziască: inecul neguros, desfăcîndu-se de dibuirea înviorată a unor raze trezite.

— Vine...

O dimineată tîrzie de toamnă.

Craiova era împodobită cu steaguri. Orașul posomorit își schimbase fața.

Imprăjurimile jilăviau în lumina umedă.

Cu tot greul care mai atirna în aerul muiat trecătorii se înviorau în încrucișarea drumurilor se chemau pe nume, își strîngeau mina o clipă, apoi se îndepărtau întineriți.

— Ai să fii la gară...

— Negreșit.

— Crezi că sosește azi?

— A telegrafiat.

— Bravo nouă.

Și prin mulțimea grăbiților flutură vorba min-
tuitoare :

— Vine... vine..

Floareș obosit și bolnav, se coborise încă din zori jos la cafeneaua de sub otel. Sta la o măsuță de pe trotuarul lat și cerca să se fure din furtuna gândurilor lui înfrînte, amăgindu-și ochii prin încurcarea jucăușă a literilor unui jurnal deschis dinaintea-i. Nu putea însă să prindă nimic din amestecul cuvintelor. Vedeă numai frînturi de titluri, cu litere mari de reclamă ș'apoi înșirarea cursivă; vrîstată cu rînduri întregi mai mașcate. Înțelegea atît că în lipsa lui s'a petrecut întîmplări sgo-
motoase.

Îi ardea capul și-l tresăreau înfiorări de friguri. Era buimăcit de neorînduiala atîtor sdruncinări prin care trecuse. Și nicăeri poate nu l-ar fi copleșit atîta durere, ca-n orașul visurilor lui îndepărtate. Aici s'a rușinat de amintirea atîtor nevinovății amăgitoare. Trecea prin anii lui de învățătură, ca printr'o galerie de portrete ironice. Văzuse lumea și viitorul într'o lumină străină, gîndise la îndreptarea norodului, se crezuse un trimis inspirat pentru statornicirea buneî rîndueli printre oameni.—Și din toată înșelăciunea acelor așteptări, se trezește el, cel de azi, obosit și bolnav, desgustat de căderea lui suletoască, scîrbit de oamenii care-l tirise atît de batjocoritor din strălucirea tî-
nără a iluziilor lui..

Ridică tare gulerul paltonului, trage nervos pălăria pe ochi și afundîndu-se mai mult în întunecarea abaterii ce-l copleșise, își amestecă din nou privirea în încurcarea tremurată a cuvintelor din gazeta desfăcută.

Azul îi vuese de bocetele din ajun și de plîn-

sul fraților rămași singuri. Moartea mîni-sa îl smuncise din destrăbălarea vieții lui ticăloase, ca dintr'o înoroire puturoasă. Ș-acum se sbătea încă în învăluirea părerilor de rău, după toți anii lui stricați așa de ordinar. Ii era milă de ruina atitor alcătuirii care-l alintase în ceasurile fugite ale copilăriei curate și nu putea de cit să suspine, cînd se vedea neînstare de-a mai drege ceva din toată risipa.

— Vine.. vine...

Pe la mesele din jur se vorbea tare și mulțimea se aduna tot mai gălăgioasă.

Infățișarea moartă a mîni-sa îi înduioșază privirea. O vede cum se topca uscată și mică în stringerea îngustă a cosciugului. Atîta îndărătnică e-nergie ș'o viață de muncă și neodihnă, închisă pentru tot-deauna în amorțirea rece a mormîntului.

Pentru el mamă-sa încarna toată vigoarea de rezistență a rasei noastre. Instinctul acela admirabil de conservare, care ne-a călăuzit prin vremuri...

În închipuirea lui se ridica trufașă, urmînd cu tărie calea unui gînd, robînd pentru copii și pentru cinstea neamului.—Ș'apoi, ca la o dureroasă ironie, se întoarce cu mintea la el și la toți din lumea în care se învîrtește. Atîta timp ș'o mulțime de bucurie stricată de geaba. Vieți trecute fără nici o țintă. Zile care se înșiră fără rost, așteptate numai doară pentru că se rostogolesc în spre leafă. Incolo nimic deosebit, nici o ridicare mai mîndră. Sufletul înădușă sub stăpînirea cărnei, fără nici o ferestruce pe unde să-i vie lumină...

Să trăești numai pentru plăcerile trecătoare: Egoism, ură și minciună pretutindenî... Și toate așa în zadar, neajutate de nici un indemn, numai pen-

tru a grăbi mai iute un sfârșit fatal.. O lume unde instinctele se ofilesc sub arșița intelectualizării și-n care cultura nu le poate împropăta cu idealuri conștiente... O lume care se va mîntui din pricina stîrpirei sufletești...

Floareș scoate scrisoarea boțită trimisă de măică-sa înainte de a închide ochii. În rîndurile acelea spuse de bătrînă în cele mai solemne clipe și migălite cu greū de un frate care nu făcuse de cît două clase primare, nu vedea de cît părerea ei de rău că nu ș'a terminat întroprinderea de mamă închinată datoriei.

Nici o lectură nu-l sguduise mai sdruncinator.

Floricea mamei

Eū am să mă duc și după mine rămîn multe treburi ne puse încă la cale. Mă chinuesc aici pe pat și de boală și de cele ce vād împrejur, și nu pot închide ochii pentru că nu te am văclut pe tine de mult și numai ție poate mama să-ți lese rînduirea celor neisprăvite. Să nu-ți fie rușine să vii la noi, că suntem săraci și proști, să-ți fie milă numai că eū am să mor și n'am avut putere să mi-î ridic și pe ceilalți acolo unde mîntea ta și sdrădania mea te-aū așezat. Că dacă ești boer acum, cîstit și cu cîștig bun și ceștialalți și-s frați și eū te-am făcut și te-am spălat și te-am avut în pază... Eū am să mă duc, c'am ajuns în gura morșei și mă chinuesc aici pe pat și nu pot închide ochii, pentru că mama nu ș'a vèzut de mult floricea ei mândră și cu noroc și mama are s'o rouge să î mai rîducască din cele lăsate, ne puse încă la cale...

Prin trupul ostenit și-nfrigurat i-a străbîtit

tremurul acela înfiorător de plîns. Stringe însă pleoapele tare și se înfundă mai mult în gulerul ridicat al paltonului.

Primise scrisoarea aceasta la redacție. Acolo se spuneau glume, răsunau risete și prin ușile deschise la răstimpuri s'auzea vuetul deslănțuitor al mașinelor, cu fișiitul mătăsos al hîrtiei desfăcute.

De la primele vorbe citite a sbucnit într'un plîns hohotit, lacrămile nu se prelungeau în lungul obrazului, ci țîșniau improșcător de parcă în locul ochilor ar fi fost două lămîi tescuite puternic. A eșit din redacție ca un luat, rătăcind mult, așa zănatic prin încurcătura uliților lăturalnice.

Vorbele mini-sa îi venise ca o crudă mustrare, de tot ce a visat să fie ș'o brutală trezire din căderea dureroasă în care îngenunchiasc. Copilul blînd și doritor de împăcare de altă-dată, s'a trezit în stingerea cojoasă a omului înăsprit și stricat de azi și n'a putut să-și mai înădușe întăia lui închegare și s'a lăsat plînsului ș'amarei cîinți.

A plecat cu primul tren, s'a dus cu jale ș'o covârșitoare părere de rău în sufletul sdrobit, se credea un păcătos gonit de furii, care aleargă pocăit să se curețe la altarul întristător al durerii.

Satul, casa lor, ceilalți copii, trecutul tot înfiripat, maică-sa în pragul morții și mai la o parte tată-su beat, cu capul plecat în pept și tremurînd pe picioarele lui slăbito.

Un moment dat i s'a părut că se curmă inecat, de apăsarea rostogolitoare a atitor prăbușiri.

Cu cită cumînțenie s'au retras cu toții. Casa a rămas mută și rece, el stă înmărmurit ca pe cruce. Bolnava a mișcat în caldul așternutului. El nu s'a trezit din amețeală, de cît cînd i-a văzut mina uscată și înegrită, făcîndu-î semn să se apropie.

S'a prăvălit în spre pat ca un buimac împins de la spate.

Glasul mîni-sa era duios și stins, iar vorba mai mult șoptită :

— Tu ești floricea mamei cea de odinioară?...

— E... ..

— Cum te ai făcut de urit și ești slab..

— Da, mamă...

— Și bîtrîn și vestejit, floricea mea înstrăinată.

El n'a avut putere de cît să-î sărute mîna ș'a-poî plecîndu-și fruntea aprinsă pe marginea patului, n'a mai fost în stare să-și ție cursul lacrimilor. Bolnava i-a netezit creștetul tremurat în bocet :

— N'ai mai venit pe la noi de cum ai apucat într'acolo. Bucureștii nu ți-a dat drumul, să-și mai poată vedea mama floricea ei de altă dată... Dar tot e milostiv Dumnezeu, că te poate vedea mama acum cînd se duce de aici...

Floareș a înginat prin înecul plînsului :

— Nu, să trăești, rămîi, mă doare și-mî pare rău... Bătrîna își strînge ochii ca pentru stoorce-rea unei lacrimi, dar tresărînd, se-nvirtoșia par'că dinaintea suferinței și scuturînd încet capul, rămîne împetrită și bună :

— Floricea mamei, oû am să mă duc și în urma mea rămîn multe treburi ne puse încă la cale..

După fie-care vorbă șoptită duios și stins, bolnava respira prelung, ofta ușor și trist, închidea o clipă pleoapele ș'apoî urma iar cu sfișiare. Floareș ridicase ochii înroșiți ș'asculta sdrobot.

— Tu ești feciorul cel mai mare, ție ar trebui să-ți rămie grija casei, dar tu ești acum boer și nu poți sta să vezi de treburi... Deacolo înse, din prisosul tău, ajută pe cei cari vin după tine... Că

și ciinii se hrănesc din sfărăturile stăpînilor, d'apoî frați...

— Îți făgăduesc mamă...

— Fetele or rămînea la soru-mea, am vorbit eu cu dînsa, aî fărîma cea de pămînt și casa, dar pe Sandu și Grigoriță să-î dai la învățatură...

— O, asta nu...

Bolnava rănită, mai să se sprijine spărioasă într'un cot:

— Pentru ce, nu ?...

— Mă mai întrebî ?...

Și Floareș s'a măsurat îndurerat cu ochii, ca și cum ar fi privit la o ruină. Bolnava respira obosită din îngroparea pernei.

— N'are de-a face asta, trupul tot se perde odată, sufletul însă trăește și sufletul e mintea omului și cel cu mintea luminată, cinstește alt-fel viața..

— Vai, mamă...

— S'ascuți ce-ți spun. Eu am făcut ce-am putut pentru tine, să nu lași nici tu pe alții... Pînă-acum nu ți-am cerut nici un sprijin, eram eu în de-ajuns pentru iști de acasă, nici nu m'am scîrbit că nu-mî trimeți știre măcar de pe acolo, că am avut nădejde în vrednicia ta, dar acum cînd eu mă duc, să-ți fie milă de Grigoriță și Sandu...

— Îți făgăduesc mamă...

Bolnava i-a ferit ușor mina și ferind capul mai pe spate într'o stingere tremurată de pleoape, a îngînat printre buzile albite:

— Floricica mamei înstrăinată...

El nu s'a desmeticit de cît cînd a simțit cum se răcesc degetele mîni-sa, în îmbrățișarea acea desmerdătoare a mînei lui ferbinți. Cînd a pipăit-o, ea murise, strălucindu-și fața înghețată de lumina eternă a liniștei ș'a împăcării.

— Iart'o, Doamne..

A făcut semnul crucei cu toată credința anilor îndepărtați ce-l năvălise ca o revărsare.

A urmat pe urmă prégătirile, rugăciuni, priveghiuri și îngroparea cu bocetul satului și plinul sfișiat al celor-l'alți copii. In urechi îi ținea ș'acum toată tînguirea din ajun. S'a întors sdruncinat in casa rămasă singură. Tată-su i-a cerut bani ca să bea. După ce a rînduit toate cele cunvenite, a plecat in spre sară la Craiova cu cei doi frați. N'a putut închide ochii de loc noaptea in otel. Frații lui dormiau acuma sus. El lasă trecutul și șovăe cu mintea in viitor, socotindu-se ce-ar fi bine să facă cu copiii. Să gîndia la statornicia lor, dacă pentru dînsul e pierdut totul..

— Vine, domnule.. vine..

Floareș ridica capul spăriet.

— De bună samă că nu mămai cunoști.

Străinul era înalt și bine făcut. Pumnii enormi și plini de sînge îi siliau minica prea lungă. Imbrăcat ca de sărbătoare, cu cordica tricoloră trecută peste umăr și inodată la cea-laltă subsuoară și-n peptul lat, infloria *serviciul credincios*.

— Ia gîndește-te bine..

Pe Floareș îi scotea din sărite îndărătnicia cu care îl tortura necunoscutul. Intărtat face cu răutate:

— Și ce-mi pasă mie cine ești dumne-ta..

— Vezi că nu-ți amintești? Eram încredințat.. și doar am petrecut o noapte împreună.. Cum m'ai combătea de frumos și ce chef al dracului..

Floareș se înroșește de amintirea ridicolă a primarului decorat ș'atunci îngînă trăgănat.

— Dumnea-ta erai?

— Ei, dar o vezi?

Și provincialul greoiu și fericit arată mindru peptul.

— Două-zeci de ani neînterupt pentru patrie.

— Sub toate guvernele.

— Și n'am fost suspendat măcar.

— Ești un om mare, domnule.. predestinat...

Primarul s'apropie apoi cu interes, căutînd tainic în lături:

— S'a-ntors?

— Cine?

— *Nirvana*.

Floareș nu-și poate opri risul. Celălalt o ia pri-te-nește :

— Sauți-ai găsit alta.. Schimbă domnule mu-
-orea, dac'o vezi cu nărav, că din soiū rău nu mai
-faci gospodină, bărbatul numai să nu se ticălo-
-șească, da de femeii, te-npedici la tot pasul..

Floareș se-ntoarce batjocoritor.

— Ca aceea nu mai găsesc eu.

— Frumos nume are bat'o pustia...

— Și cum știe ea să sărute și cită liniște în
-desmerdarea ei, te adoarme c'o stringere în brațe
-și de-acolo nu mai știți nimica, uitare și veșnicie..

— Văd eu că totți-i dragă, n'o poți uita.

— *Nirvana!*..

— Eū mi-am făcut datoria, am dat o publicație,
-dar n'a răspuns nimeni...

— Mulțămesc...

Primarul face un gest de grabă ș'apoi schimbă
-vorba :

— Ești din partea gazetei?

— La ce?

— Apoi doară vine...

— Cine, domnule?

— *Prezidentul*.

— Care?

— ...studentilor universitari...

— Cine?

— Domnul Pralea...

— Ptiu.

— Auleo, domnule...

Și cela se uită fricos în lături!

— Pentru el mă chinuește toată lumea asta cu nesfârșitul „vine... vine...”

— Apoi are să vie...

— Și dumne-ta ți-ai părăsit comuna...

Toți primarii, domnule... Știi cine-î acela?

— Știu.

— Apoi dacă vine la noi, asta e o onoare, el e întruparea viitorului nostru, el e tinerimea mîntuitoare...

— Oho...

— Auleo, domnule...

Și primarul se uită din noi în lături cu frică. Floareș caută să î-dee drumul și-î zice aspru:

— Să ne vedem cu bine...

— Să ne...

Cela i-a întins mîna cu grabă și s'a perdut prin lumea ca urmărit de poliție.

Floareș indignat își lasă ochiul în gazeta deschisă. Primul titlu la care s'a oprit era: *Comemorarea lui Mihai-Viteazul la Craiova*. Prin mulțimea rîndurilor înșirate cu cursiv mare, numele lui Pralea se repeta foarte des.

— Ah ce timpuri și ce lume...

A sărit la o informație ochioasă: — *Azi domnul Vranda, noul prefect de Constanța, a depus jurămîntul în fața...*

— Mh...

Ș'apoi trecînd mai departe la noutăți: — *Înaltul*

consiliu sanitar, din motive de garanție, printr'un raport motivat, incredințază fără licitație, d-lui Puiu, Suher, furnizarea serului vaccinal pentru întreaga țară...

— Ha-ha ha... motive de garanție sanitară!.. Fii liniștită țara mea și tu popor coboritor din neam mare, se vegheză mult pentru buna stare a sănătății tale..

Rîndurile se frîng din nou, literetele joacă în tremurări sucite și fața deschisă a jurnalului s'amestecă într'o încăerare murdară. Floareș rămăsese cu ochii buimaci și deschiși în înghesuiala tiparului răsvrătit. Tirziu, din jocul încelcit și macabru, s'alege în capul ultimei coloane, titlul mășcat și negru. — **Ultima oră. — Indoita sinucidere de la șosea** — Scrisoarea emoționată...

Floareș lunecă peste descrieri ș'ajunge jos la ultimile rînduri a celor morți. — *Mamăică dragă, eu și cu verișorul Leonardo, ne-am iubit de mult și ne-avem scumpi ș'arum. Petrescu nu știu de ce m'a luat de nevastă, pentru că nu ținea la mine și umbla pe-aiurea ziua și noaptea. În singurătatea mea, Leonardo m'a mîngiuit mult și ne-am apropiat atîta, că sufletele noastre s'au întovărășit pînă la înfrățire... Unde-am fi putut găsi noi loc, dragosteii noastre sfînte de cit în mormint?...*

Floareș ș'a amintit de-un Petrescu, pe care l'a cunoscut într'o zi de serbătoare pe troturul din colțui otelului «Continental». Tot atunci se vorbea de-un verișor și de combinațiuni afară... Totul îi ajungea așa nelămurit, ca dintr'o îndepărtare...

— Vine... vine...

Din lungul stradei s'aude sgomotul unei muzici și se vede mulțime multă cu steaguri și filfîiri de batiste.

— « *Societatea...*

Floareș se cerca să descifreze numele pe desfășurarea filfiitoare a ilamurei. Mai încolo altă muzică cu societăți noi și gros navalnic de lume.

— Vine... vine...

Floareș plătește chelnerului și se amestecă amestit în talazul învăluit al norodului. După un timp, se pleacă către un muncitor gătit și voios:

— Unde vă duceți?

— Să-l primim la gară...

— Pe domnul Pralea?

— Da, ce dumne-ta nu știi că vine?...

· Ba da, dar...

Marșul *Deșteaptă-te române* întinerea cuprinsul și mulțimea cu împospătare. Floareș era dus în învărtiri ghiontite, mergea pentru că nu s'ar fi mai putut întoarce.

— Uraaa...

Strigătul acesta neterminat, era un salut de departe trimis găiei, care se arată pestrițată de tricoloruri.

— Vine... vine...

Comisarii și gardiștii desperau rînduind grămada care inegrise peronul. Societățile și școlile se înșirau pînă în colo la o parte însemnîndu-se prin steagurile desfăcute în ușoara bătae a vîntului de la loc deschis.

Cuprinsul muiat de jilăvială, după o săptămînă de ploae mărunțică și urit covîrșitor, se limpezea tot mai mult de inecul neguros. Greul umed se deschidea de dibuirea soarelui trezit. La locul acela din larg, adiea o boare rece de toamnă prelungită. Huinele cucoanelor îmbrăcate involt, mărginele pălăriilor moi, fluturau în desmerdarea vîntului.

- Trenul e în întârziere.
- Vai!...
- Cu mult?
- Cinci minute...
- Mțțț!...
- Nenorocul nostru.
- Atîta nerăbdare!
- Ce vrei! — dar bine că vine..
- Il vom vedea.
- Și auzi.
- Vorbește ca un orator.
- Și-î frumos...
- Voinic...

Floareș mușcă vorba înădușit, de n'o-nțelege de
eit el:

- Și dobitoc...
- O cucoană grasă face loc vorbei prin îndrepta-
rea gîtului ei umplut:
- Ce om fericit!...
- O alta intră în sfat pe neașteptate.
- Oare să se-nsoare?
- Halal de nevastă!
- Un fluerat străbătător s'aude din zarea șinelor.
- Vine... vine...
- Uraaa...
- Vine... vine...

Vorba aceasta trecea prin mulțimea îngrămădită
ca o veste mîntuitoare. Pe fețele tuturor strălu-
cia bucuria ș'o nestăpînită, așteptare.

Floareș își face loc în primul rînd. Mulțimea și
vîntul îl împingeau de la spate. Virîse mîinile în
buzunare și se sprijinia în ridicarea plictisită a u-
merilor ș'a gulerului de la palton.

- Vine... vine...

Muzicile sbucnesc la un loc *Deșteaptă-te romîne,*

atunci cînd trenul gîfiind își da coate greoiu și asudat printre rîndurile celor strînși.

— Uraaa.

Ușa vagonului se deschide și-n cadrul golit s'arată Pralea înfășurat cu aripa desfăcută a unui steag lat. Făcuse un pas înainte și-n aplecarea lui pornită, părea unui vultur gata de sbor. A înspăimîntat cuprinsul cu tunetul vocei lui amenințătoare :

— Trăiască România...

Vorbele lui vibrante au căzut în mulțime cantr'o ferebere de talaz :

— Uraaa...

Rămîne un timp așa teatral, învăluit în aripa lată a tricolorului și surizîndu-și rîsul lui mărgărintat și ocrotitor, își ridică c'un gest draguț pălăria :

— Bine v'am găsit cetățeni Craioveni...

— Uraaa...

— Trăiască Pralea... Uraaa... trăiască tinerimea...

Pralea coboară triumfător scările vagonului. Mulțimea și vîntul năvălesc în spre el. Floareș se sprijină mai mult în ridicarea plictisită a umerilor ș'a pumnilor strînși în buzunar. Un buchet svirlit în spre oaspete, pălește pe Floareș în fundul pălăriei, pe care o saltă mai mult vîntul ș'o aruncă sub piciparele lui Pralea împreună cu florile.

— Uraaa...

— Trăiască Pralea...

Toțmai tîrziu, cînd sirurile duse de îndemnul înălțător al muzicilor, ajunsese departe, s'a recules Floareș din neorînduiala gîndurilor și s'a trezit în mîni cu pălăria calcată și feștelită.

— Mh.. și totuși am văzut'o și pe asta...

A plocat îndurerîndu-și buzile c'un zîmbet ama

și ștergîndu-și din mers pălăria cu mîneca paito-
nului.

— Uraaa...

— Trăiască Pralea...

Clocotul strigătelor se revărsa din grămada în-
văluită, ca o rupere aprinsă de vulcan sbucnit.

Restul întîmplărilor trecuse ca un vis muncit :
Alcătuiri de planuri și prefirări de-ale trecutului.
Huruitul monoton al trenului cu drumul cela ne-
sfîrșit și întrerupt, îl aruncase într'o supărătoare
neorînduială nervoasă. Floareș a suspinat ușurat,
cînd după atîtea ceasuri de înfrinare și sdrunciu,
a auzit fluieratul prelung al mașinoi.

— In sfîrșit !

— Am ajuns ?

Cei doi frățiori se ridică pe sub subsuorile lui
și se ițesc și dinșii pe geam. Floareș care se uita
prin întunericul înoptărei afară, îi ajută să se în-
alțe mai mult la fereastra vagonului.

— Vedeți ?

— Acolo unde-s lumină multe ?

— A ceea-s București...

— Ce mai strălucire !

Floareș stinge copiii la el c'un fior de teamă :
Orașul ingenunchiat în negura apăsătoare și umedă,
părea monstrul pînditor din povești, balaurul c'o
sută de capete și cu ochii nenumărați de flăcări
otrăvite, iar el nenorocitul osîndit, îi aducea hrană :
dragostea lui cea mai curată, energie nouă și vi-
suri încolțite în răcoarea ascunsă a satului...

XVI

Bucureștii adormea sub iarnă.

Afară întuneric greu și vifor minios. Lanarele înădușiau în învălirea deasă și rotită a fulgilor purtați de vînt. Nu s'auziau de cît reslete țîngănituri de zurgalăi. Încolo muțenie și vaet gonit de vînturi sfășiate. Făurar stăpînia cuprinsurile...

Palatul lui Mușat era tăcut. Ceasornicele de pe la turnuri bat IX...

...Viforul smulge fie-care sunet, ca să-l destrame pe urmă într'un oftat plîns, cu care umplea noaptea.

Iatacul Suzanei se umplea de o lumină albastră și de căldură moleșitoare. Pralea încurca o franțuzască stricată, dar fermecătoare tocmai prin greșalele ei. Făceaă lecția numai amîndoi :

— Nu-î fila asta...

Și Pralea ispititor și gingaș, apucă ferbinte mîna copilei aprinse și dînd să i o ferească, i se pleacă mult în răsfilare, strîngînd'o ușor de degete.

Suzana tremura de neliniștea apropierei lui tulburătoare.

— Vezi acum ?

— Da ..

Ii luase îndrășneț mîna infrigurată și țînîndu-i-o mult într'o cuprindere provocătoare, o lasă pa urmă nervos pe fila deschisă bine.

— Ah..

Pralea oftase mincinos, închizînd ochii într'o prefăcută infiorare de dragoste.

— Ce bine-î aici!..

Suzana aprinsă și fără putere, ținea ochii pe carte, fără să prindă un rînd, tresărînd des de neînțalesul simțirilor ei aruncate în neorînduială. Pralea tulburător și cald, s'apropia tot mai ispititor spionînd c'o batjocoritoare ironie, toate mișcările fetei nevinovate.

— Ei, acum ai putea să-mi citești?

Și el i se pleacă peste umăr. Suzana cearcă cu groază să descurce rîndurile amestecate. Pralea întinde degetul în spre carte, apăsînd dulce podul, palmei peste mina mică și aprinsă a fetei.

— Cu glas mai tare, respicat..

Suzana copleșită de neliniște, se silește să înțeleagă măcar o vorbă, își mișcă desperat buzile în căutarea unui sunet, dar toate erau o dureroasă sbatere.

— Să mai repet eu, înc'o dată...

S'atunci îi trece brațul blînd și protector pe după talie și înbinîndu-și cu minte capul pe lîngă tîmpla svîcnită a Suzanei, îngîna cuvintele cu aprindere.

Fata învinsă, încearcă să se scape din înlănțuirea moleșitoare.

— Puțină atenție, numai și..

Pralea ș'o apropie mai stîns, mai îndrăsneț, amestînd'o cu sfaturile și cu ațîțările vinovate.

— Să vezi cum ai să înțalegi pe urmă...

— Eu nu mai știu nimic acum, domnule...

Și-n pornirea unui plîns neoprit, ea-și duce mînilo la ochi și se lasă moale pe spatarul scaunului.

— Ce fricoasă ești!

Îi cuprinde fruntea brobonită cu mîna stîngă, iar cu dreapta o strînge tot mai aprins la pept.

— Mă crezi atît de rău!

— Eu nu mai pot cred' nimic.

Plîngea înădușit și-n tremur cutremurător. El îi ștergea lacrămile, respirînd tot mai din aproape resuflăreii ei speriate.

— S'ar putea să nu mă port bine, cînd ești așa de frumoasă și tînără, cînd vezi că mă perd de drag și bucurie că sunt aici..

— Vai, tacî..

— Te iubesc atîta, că m'ași înăduși dacă n'ași vorbi...

— Dar eii, doamne, eii nu știu uimic ce-î cu mine..

— Nu vezi că sufletele noastre s'aui înțeles?

Pralea se pleacă brutal peste sînul crud și sbătut al fetei și-î cuprinde gura în înrouarea unui sărut' prolong și erbinte.

— Ah!..

Suzana părea că ș'a destrămat peptul în ușura-rea gemătului.

Pralea o coprinsăse și cu mîna stîngă pe după subsuoară ș'o ținea tulburător și strîns, fulgerînd'o cu privirea ș'amestecîndu și resuflarea bărbătească în respirarea ei feciorelnică.

— Cit îmi ești de dragă!

— Dă mi pace.

— Ce-am să mă fac departe de tine...

— Dar pe mine de ce m'aui adus aici!

— Pentru fericirea noastră a amîndorura...

— Vai, mi-î frică, fugi, lasă-mă...

— Ne vom duce amîndoî, vom trăi bine, ne vom iubi și tu nu vei mai fi singură, iar eii...

Se pleacă voinic și-î birue c'o apropiere stînsă, sfortările ei de sbatere.

— Eū voiū fi fericit...

— Eū nu mai ştii nimica, acum...

— Atunci vei înţelege şi vei premări viaţa, atunci se va face lumină şi bine în jurul nostru..

— Lasă-mă...

Suzana în sila de a-şi îneca plînsul, incuia muncit, scăpînd gemete sfişietoare. Pralea-î soarbo lacrimile tot mai aprins :

— Fără tine eū mor, tu eşti razinul visurilor mele, fără tine viaţa mea se-ntunecă...

— Ce mă fac eū !

— Să nu mă laşi singur, în noaptea grea a durerii...

— Doamne !

— Nu ştiu cum aşi mai trăi fără tovărăşia ta.

— Dar eū, domnule, sunt nenorocită !

— Pentru că nu mă poţi iubi, o ştiu, pentru că te gîndeşti aiurea, pentru că eū nu sunt îndeajuns de frumos.

— Vai !

— Am înţeles-o de mult... Am ghicit totul, nu-î aşa?—tu nu mă poţi iubi...

Suzana slăbită se lasă doborîtă în braţele lui, sbucnind din stăpînirea înăduşită a bocetului ei.

— Tacî.. îmi eşti drag .. şi te vreau... dar mi-î frică de toţi..

— Ce fericit sunt!..

— Eū de mult te am împodobit în sufletul meu..

— E adăvărat ?

Suzana închisese ochii în legănarea braţelor lui, plîngînd într'una încet şi tremurător.

— Dece m'aū adus aici... la mănăstire eram împăcată şi lumea de-acolo cuminte şi blîndă...

— Aici însă sunt bucurii mai cutremurătoare ..

— Ce vor zice unchiî !

- Ne vor bine-cuvînta.
- Pot eu s'astept atîta milă de la ei!
- Numai dacă ții mult să fim amîndoi...
- Dar nu-nțelegi că eu fac ori ce-î zicee..
- Atunci mă iubești!
- Da... da... da...

Suzana înflorise sub revărsarea lacrimilor. Prălea o strînge mult la pept, o sărută prelung pe obraji, pe ochi, îi soarbe gura ș'o alintă cu vorbe dulci și amețitoare...

- Ce mă voi face, doamne.
- Să te duci draguț la Mușat, să-î spuî că mă iubești și că vrei să mi te dea mie..
- Nu pot, mi-î rușine și frică... hai să murim mai bine...

— Ce copilă ești!...

— Spune-le tu, eu așî intra în pămînt, sub muștrarea privirilor lor...

— E peste putință...

— Vorbește mătușei, ea-ți primește toate.. în străinătate stăteai numai amîndoi...

— Nu-î frumos să știe că noi ne-am înțales,— mai ales Aspasia, să nu-î spuî nimic, te rog, alt-feliu suntem perduți...

— Doamne!

— Spune-le numai că tu mă vrei ș'atunci eu te iea...

— Ce mă fac!

S'aud niște pași apropiindu-se de ușă.

— Ssss... Aspasia..

Suzana sare speriată și se șterge iute la ochi. Prălea își îndreaptă pala de păr negru, peptănată în colțul stîng al frunței, prefăcîndu-se solemn:

— Cum v'am spus, domnișoară, faceți progrese uimitoare...

Aspasia crăpase ușa tainic, îngînînd alintător:

— Ajunge pontru sara asta..

Pralea se ridică prefăcîndu-se surprins:

— Pîndiți să vedeți dacă muncesc în de-ajuns?

— Ce idee!

— Sunteți de mult aici?

— Din chiar momentul acesta..

— Ne-ați găsit la sfîrșitul lecției.

— Atunci îți poți părăsi eleva.

— La asta mă gîndeam chiar...

Suzana plecată mult pe carte, se dase în dosul lampei și mișca buzile, în semn de citire sirguitoare. Pralea se pleacă la ea, stăpînindu-și pe fața lumina unei ironii batjocoritoare:

— Domnișoară, rămînem înțeleși asupra lecțiunei date...

Suzana n'are putere să ridice nici ochii de pe carte.

— Buna sara domnișoară...

Trecuți singuri în sala luminată slab, Aspasia prinde în căldura minilor obrajii lui Pralea și-l sărută nervos și pornit.

— Cît de lungi mi se par ceasurile departe de tine...

— Și ce durere pentru mine să dau lecțiunî, cînd tu ești atît de aproape...

— Iubitul meu voinic!

— Dorita mea aleasă!

Pralea o strîngea strivitor de după subsuori, serutîndu-î gîtul moale și parfumat.

— Și te duci?

— Ce să fac alta!

— Să rămîn eu părăsită, e'un moșneag măniac și cu amenințarea sinistră a viforului de-afară..

— Dacă n'am avut noroc...

— Și eă sufăr pină la sfișiare.

— Eă simt că voiă muri de dor.

Aspasia îl prinde de după grunaz și s'atîrnă leneș într'o îmbrățișare de nesfirșită uitare.

În vremea asta s'aude un tușit răsunător din cabinetul de lucru a lui Mușat. Aspasia se desprinde întristată ca dintr'o trezire urită.

— Ursul mormăe din vizunia lui..

Pralea n'a avut curajul să zică nimic. Pe drept ușa salonului Aspasia se-ntoarce duios către Pralea:

— Mai rămii, stai puțin cu mine, mi-î frică să rămîn singură, hai intrăm aici, e întuneric, să ne aducem aminte de cînd eram ai noștri, știi colo în străinătate..

— Ei, ce timpurî !

Aspasia a deschis ușa încet și ținînd de mînă pe Pralea, dibue un fotoliu prin noapte.

— Nu mă mai recunosc, sunt doborită de dragostea ta, nu măi înțeleg bucuria departe de tine..

— Eă sunt nenorocit..

— Do ce ?

— Mă omoară gîndul că tu m'ai putea uita odată.

— O, nu..

Aspasia se-ntoarce de pe genunchii lui Pralea și-l desmeardă înferbîntat, serutîndu-î fruntea nedată. El o strige aprins ș'o apropie mult, spunîndu-î șoapte dulci și alintări așîțătoare.

— Ah !

— Ne vedem așa de rar..

— Cînd eă nu scap o clipă din învăluirea a-mintirei tale..

— Soartă tristă !

— Si el se-ndărătnicește să trăiască, stă închis acolo în bibliotecă, tușește nu măi la răstimpurî,— cînd fără dînsul noi am fi atît de mulțămii.

- Răbdare.
 - Pînă cînd înse? — Mă surprind gîndindu-mă la moartea lui...
 - Ce nebunie!
 - Mai știu ce-î cu mintea mea?
 - Suntem făcuți pesemne să îndurăm.
 - Numai de-ar avea un capăt bun...
 - Să nădăjduim...
- Aspasia rămîno un moment tăcută. Afară sufla vîntul mînios.
- La ce te gîndești?
- Ea tace.
- Spuue-mî și mie, ce aî...
 - *Floarea de edelvais*, moare...
 - Floarea de edelvais e veșnic frumoasă.
 - Auzi iarna afară?
 - Pentru ea nu-i iarnă nicî odată.
 - Pralea... dragul meu Pralea.. mi-î groază de nestatornicia împrejurărilor..
 - Cum?
 - Tu nu mă mai poți iubi mult.
 - De ce?
 - Pentru că oî sunt bătrînă.
 - Nu știî că florile de toamnă aî parfumul mai îmbătător?
 - Dar n'auzi iarna afară?
 - Pentru orî cine poate fi iarnă, nu însă pentru Aspasia..
 - Mă simt atît de nesigură pe mine... vezi, am părăsit viața sgomotoasă, mi-î scîrbă de tot ce-am făcut, nu mă mai stăpînește nimic în afară de tine.. cruț totul pentru bucuria noastră numai... dar mî-a rămas așa de puțin de trăit de-acum și tocmai zilele cele mai grele...

— Eū te iubesc așa cum ești, pentru tine mă-nchin și diavolului..

— Iți mulțămesc.

Aspasia îi atirna obosit de git. Pralea nu-și mai poate înfrina desgustul :

— Eū mă duc.

— Așa de curînd ?

— Trebuie.

— Vai..

— Și despărtirea asta mă doare.

— Mai rămîi oleacă..

— De ce ?

Aspasia tace un timp.

— Unde-ți sboară mintea ?

— Ție tot trebuie să-ți mai fie dragă Simina...

— Ești copilă ?

— Vespea ceea mă neliniștește mult.

— Tocmai cine să ți iee locul !

— Mai știu eū gusturile tale !

— Ori-cum, dar de la tine, să cad la dînsa, în-țălegi...

— Totuși ea-i tinăără..

— Vorbă să fie... e plin orașul de tinere... Aspasia înse e una singură..

— Simina mă urăște. . Nu se uită la mine nicî-odată. E veșnic tăcută și fuge chiar de Irimia. Stă toată ziua în odaea ei, se-nțepeneste palidă în fotoliu și se uită așa înainte... Se culcă tîrziu de tot și nu mai citește nimic... Ș'apoi haina ei e ea-gră, doliul acesta neînțeles de niminî, înourarea în care s'a cufundat,—toate cred că le face ca să trezească mai mult interes...

— Și ?

— Cum sunteți voi bărbații, fără voinți, bicis-

niei la suflet, ai puntea crede că suferă după tine și mai știți, induioșarea...

— Induioșarea și dragostea!

— Cea dintâi e putea celei de-al doilea...

— Crezi?

— Eū am văzut multe...

— Pentru că niciodată n'ai bănuț cît de mult mi-ı legat sufletul de dragostea ta...

— Doamne !

— Ți-o mărturisesc...

— Iti mulțumesc.

Aspasia il seruta cu pornire nebună, strîngindu-l aprins la sîn.

— Mă duc.

— Gîndește-te la mine...

Tușitul răsunător a lui Mușat trezește muțenia palatului.

Cînd să iasă în noaptea viforoasă, vîntul vijelios mai să-ı smunciască ușa grea din mioi. Fulgii se-ndesaū în rotiri înecătoare. Prin lumina înădușită a fanarelor, ninsoarea juca des și încîlcit. Pralea face ciți-va pași, dar se oprește de navala unui vîrtej de zapadă. Răceala il mai desmeticise din amestecul simțirilor. Amintirea nevino-vată a Suzanei il face să suridă singur. Aspasia inse îi murdărise cu dragostea ei păcătoasă, senzațiunile curate cu care pleca de la lecție. Înainta prin nopte nehotărît. Simina, i-a revenit în minte îndurerată și mîndră. L'a coprins un moment rușinea și părerea de rău de tot ce-a făcut din ea.

— Dar dac'aș vedeaua acum...

Gîndul acesta il oprește în loc. Trebuia să se mai dumeriască cu ea, s'o facă să înțeleagă că tre-bue să se despartă cuminți și fără ură.

S'a pomenit pe urma pașilor lui. Întră din nou

în grădinița din față, trece pe sub ferestrele cabinetului lui Mușat și să îndreaptă în spre colțul stîng al palatului, unde era scara tainică care ridică sus la Simina.

— Numai dacă nu s'o fi culcat...

Ușa înghețată de ger s'a deschis sgomotos, iar scările i se păreau că trosnesc detunător.

A stat mult nehotărît în fața ușei...

— În sfîrșit, fie ce-o fi!...

A deschis încet fără să măi bată. Simina abătută și mîndră, ș'a întors capul nemișcată din fotoliu. Pe Pralea l'a uimit stăpînirea ei trufașă.

— Nu te superi c'am venit?

— Nu.

— Te măi gîndești la mine?

— Da.

— Mă urăști...

— Nu te măi respect...

— De ce?

— Pentru că nu ești cinstit...

— Dar m'ai iubit vr'o dată?

— Te iubesc ș'acum...

— Nu cred.

— Treaba dumi-tale.

— Ce trebue să fac?

— Să te duci din casa asta...

— Să nu te măi văd!

— Să nu măi batjocorești pe un om sfînt, pe moșu...

— Cum?

— Mă măi întrebî?

— Eū nu-nțeleg nimic din partea asta... M'am trezit de odată părăsit, nu mi'ai măi vorbit și te-ai uitat la mine cu ură...

— Te înșeli, nu te-am măi privit de feliu...

— De ce?

— Mh...

Simina vorbea încet, stăpînindu-se mîndră în infățișarea ei tristă. Sta neclintită în fotoliu, topindu-și paloarea feței ei slăbite, în lumina admirată din odaea mohorită

Pralea iugenunchiase alături, răzămîndu-se de mînerul fotoliului.

— Și eu care te-am iubit...

— O, tacî...

— Vezi cum ești?

— Eū nu mai sunt nimica acum.,.

— Am putea vorbi inteligent...

— A, da...

— Suntem două firî opuse.. Pasiunea de la început ne-a orbit, dar d-ta, de bună-samă, ai observat că nu ne potrivim... Ș'acum cînd ne-am trezit amîndoi din amețala primei amăgiri..

Simina deschisă-se ochii mari și se înălțase puțin urmărindu-l neliniștită. Pralea plecase genele în jos stingherit.

— Înțelegî... e bine că nu s'a vestit în lume..

— A, lumea...

— Ea ar putea spune multe..

— Am auzit șoptindu-se în de-ajuns, mi-î scirbă..

— Pentru aceea care știu ce-va, le vei spune.. că nu suntem făcuți unul pentru altul..

Simina cutremurată de durere, se sprijinea în mîni ținînd ochii deschiși înainte, înfiorîndu-și bizile de plîns oprit.

— Și lumea va uita mai pe urmă.

Simina să desface în sbucnirea lacrărilor ca un nour prăbușit.

— Lumea.. lumea creadă orî ce... dar mie... mie, domnule, ce-mî spun?

Se curmase peste spatar în spasmulul frint al bocetului, sbătîndu-și peptul în clocotul suspinilor.

Pralea rămăsese trăsnit.

În vremea asta să deschide ușa și s'arată Gana speriată și bătrînă. Cînd a dat cu ochii de Pralea, s'a înfuriat ca o leaică înfrîntă :

— Ce cauți, domnule aici ?

Simina se reculege pripit și se îndreaptă îngrozită în spre Pralea :

— Du te, domnule, eî sunt fecioară și Mușat nu știe că vii...

Pralea s'a strecurat ca un duh spurcat. Gana șterge ochii Simonei :

— Nu ții bine...

— Nu...

— Ridică-te falnică din cădere, scutură-te ca de un strop necurat căzut pe haină.

— N'am putere.

— Nu ești tu Simina ?

— Știu eî cine măi sunt ?

Gana se întoarce întărtată, amenințînd golul cu pumnul strîns :

— Să nu mi-o perdeți, că vă prăpădesc și eî pe voi...

XVII

Trecuse de miezul nopții. În berărie era fum de tutun, aer stricat și gălăgie asurzitoare. De-afară venea vijliitul jalnic al viforului întărtat. Virtute-urile loveau în geamurile mari, cu învăluiri amestecate de ninsoare.

Intr'un colț afundat al berăriei, se pusese citeva mese cap la cap și-n jur s'adunase tinerime sgomotoasă și stricată. Erau reporteri, studenți, funcționari mici și poeți. Șerban trecea ca cel mai în vîrstă de cit toți. Privea tăcut și ironic la sbaterea băeților cheflii. Rîndurile se împlinea cu cite o *pasăre de noapte*, infrigurată și flămîndă, aruncată de vîntul înzăpedit în streșina asta săracă.

- Nicî o regală măcar ?
- Ești nebună ?
- Tot sgîrcit ș'al dracului...
- N'am fată hăi, nicî o lesca.
- Halal de student...

Un tinăr inbufnat, c'o barbă neagră bine cultivată, se resturnase cu îngămfare peste spatarul scaunului și silea o voce disprețuitoare, cu răsunări falsificate :

- Ce-mî umblă mie cu poporul... s'a răsuflet

și clișeu acestă... Poporul!... mh... ce să facă poporul cu pământul!... Aveți să vedeți pe Mușat primit într'un hohot batjocoritor...

— Nu cunoaște, mon cher, timpul în care trăește... crede că-i tot la *pașopt*...

— Să zicem că poporul ar câștiga cu chipul acesta o sută de franci mai mult... Ce-mi știe el să facă cu banii? — bea tot la crîsmă... Ș'apoi?...

— Atunci cînd poporul nu cere nimic...

— Pentru că n'are nevoie de nimic...

— Vedeți? — suntem înțeleși atunci... Noi suntem făcuți pentru a trăi bine, fie-care din noi e un aristocrat... Gest, gusturi, înfățișare, totul...

— Numai parole n'avem...

— Vor veni... trebuie să vie... Poporul să fie fericit că poate să ne procure măcar atîta... Pentru'un slăbănog e destulă cinste că poate lucra pentru cei puternici... Forța a fost în tot deauna hrănită de gloață... Cei tari vor stapîni veșnic... Noi suntem capul, ei brațele... Noi gîndim, închegăm state, întreținem ambițiuni, facem artă, ne ridicăm la e viață superioară, -- ei, mulțimea proastă și nevolnică, să tremure de bucurie cînd noi aleși vom fi mulțumiți...

— Bravo, tu vei fi mîndria noastră...

— Poporul!.. Singurul bărbat politic care i-a înțales valoarea, e...

— La dînsul să ne'nscriem, băeți.

Șerban mormăe batjocoritor:

— Măi, acela vă bate, cînd v'a prinde-acolo... Așa-î înțiegeți voi purtarea? — mh...

Unul mai isteț sare înțepat:

— El înfruntă norodul, trece mîndru în fațonul lui de nobil... iar majestaței sale poporului,

Îi trimite o tiflă, cînd nu-î vorba să-l cheme la muncă...

— Și ce inteligență.

— Un spirit rar.

— Aristocrat de rasă.

— La el atunci... la clubul lor...

— Ho că sunteți prea mulți...

— Mai împărțiți-vă și prin alte părți, măi.

— Hai la...

— Acolo a năvălit tot tineretul nostru necăpă-tuit..

— In orî-ce caz la clubul guvernului nu...

— Ar avea aerul că prea tragem la masă în-tinsă ..

— Ș'apoi nici n'ai valoare în partid, dacă n'ai mușcat din pînea amară a opoziției...

— Așa-î bre...

— Pe cînd după un an, doi, de *luptă*, atunci *camera* te-așteaptă... Rămîne să faci o *lovitură fru-moasă*, cu înșurătoarea, ca să nu mai fie nici un loc prea înalt pentru tine...

— Eū n'aș ținea să fiū deputat...

— De ce?

— O mizerie do diurnă, si asta pe timpul se-ziunei numai!

— Cîte mai vin înse pe delături: comisiuni, stăruințe, indigenate, etc...

— Orî cum, dar...

— Numai ca deputat e prea-n sec... dar nu ui-tați că-n orașele noastre sunt primării, apoi faci avocatură oficială, ca să zic așa, — judecătorii sunt cu părul în mîna ta...

— O atunci, să schimbă...

— Ia uitați-vă numai la junele Georgescu...

— Acela a avut noroc!

— Ca acela suntem cu toții, cu deosebirea că el e mai puțin inteligent ca noi ..

— Pe *licențe* băeți...

— Și la asalt!..

Fetele înfrigurate și sărace, rămăsese cu privirea uimită în fața acestor vlastari minunați. Una să pleacă umilit în spre cel cu barba mare și îngrijită bine.

— Rămii noaptea asta la mine ?

— Dă, știu eu!..

— Am făcut un foc în sobă, de-mi rîde oalea de cald...

Cela să ridică pînă la urechea ei cam încurcat:

— Vezi... n'am parale acum..

Fata suride într'o lumină de bucurie:

— Nu-î vorba de bani, cînd te chem eu.

— Ei, atunci bravo.

— Mă-î ajuta cînd îi ajunge ministru.

— O, atunci, îți făgăduesc ..

Un tînăr nalt și slab, cu ochii cercuiți și fața obosită, tresare din îngindurarea lui dusă și să-n-dreaptă către cel cu barba neagră, care-și ținea acum norocul pe brațe :

— Crezi tu că... va veni vr'o dată la putere ?

— Are cuvîntul regelui...

— Să poate ?

— Cum!.. nu uitați că regele nostru e un nobil de viță veche și înțalegi că el nu poate fi de cît cu noi...

— Ar fi bine...

Un funcționar inferior, *c'un an la drept*, ră-sare în vorbă cam timid:

— Orî cum tot... e mai de ales celalalt cu grama...

— De ce ?

— Acela cînd pune mîna în creștetul cui-va, îl vede Dumnezeu...

— Și nu uită pe cel care-l înconjoară la greu...

Sfatul s'amestecă peste mese, vorbeau tot doi cîte doi :

— Eū nu mă gîndesc la *portofoliū* ca tine... Mie dacā-mā dā prefectura de... sunt mulțumit pentru toate jertfele ce-aș face patriei...

— E bună ș'aceea...

— Tu ce zici de primărie... cum o împărțim, că suntem dintr'un oraș...

— Eū cer *ajutoria* și procesele creditului...

— O, noi avem să ne înțălegem ușor atunci...

Un gogoman care căzuse de patru ori la examenul întii, face cu nepăsare mai de la o parte :

— Voi sunteți cu gînduri mari... dar eū am să mă mulțumesc c'un loc la o ambasadă și tocmai tîrziu, mai la bătrînețe, dac'oī ajunge... *plenipotentiar*... voiū fi destul de împăcat...

— Tu ești modest ca'n totdeauna...

Șerban posomorit și batjocoritor, îngînă din gulerul ridicat :

— Măi să nu mă uitați și pe mine, cînd veți fi mari...

Ușa mare se deschide viguros și s'arată Pralea cu blana lui de castor, triumfător și voinic, rîzîndu-și risul mărgărintat și ocrotitor.

— Uraaa... trăiască Pralea...

Tineretul sgomotos se nviorase ca o tabără la vedere unui general iubit.

— Aici Pralea, cu noi... tu ești gloria noastră... pune mîna pe putere și fă din noi ce vrei...

Pralea zîmbia nesfirșit, lăsîndu-se leneș, să fie desbrăcat de doi chelneri. Scena cu Simina îl cam sdruncinase.

— Băete... un rînd de *băături* pentru toată masa.
— Uraa...

Pralea 'și îndreptă pala neagră a părului peptănat în colțul stîng al frunței.

— V'aduc o veste!

— Care ?

— Mîine mă 'nscriu pentru licență...

— Uraaa... trăiască Pralea...

Reporterii își ssot notițele repede:

— Avem știrea de senzație pentru mine...

— Eū scriu un articol de-o coloană, dacă Pralea 'mî dă ș'o pereche de crenviși...

— Și eū îi fac o odă...

Pralea frumos și triumfător, își îndreaptă peptul lat într'un gest de dărnicie.

— Băete, adă aici tot ce-or vrea domnii...

— Aaa...

— Să schimbă socoteala...

Cel cu barba neagră își falsifică vocea desprețuitor :

— Avem doar între noi pe-un *șef de cabinet*...

— Ori cum, dar atîta risipă...

Pralea adăogă șiret :

— Ziceți mai bine considerație pentru voi...

— Uraaa... trăiască *prezidentul*...

Pralea scoate un carnet și-l desface ca s'arate un mănunchi de bilete de bancă.

— Aaaa l...

— Sunt și cîte de-o mie...

— Incă multe.

— De unde norocul acesta ?

— O moștenire...

— Pentru sufletul reposatului atunci...

Halbele se ciocneau între ele și mîncările se rînduiau ca prin farmec.

— Apropos Prale... te-am văzut erī intrīnd la Pinat...

— A, da, cu moștenirea...

Pralea s'a înroșit, ca ș'un vinovat arătat cu degetul...

Șerban s'apropie mai mult cu scaunul...

— Te vezi cam rar de-un timp...

— Co vrei, licența mi-a dat mult de muncă...

— Unde te duci pe urmă ?

Pralea 'și ascunde tresărirea lui de bucurie și dă pe drumul altor gânduri :

— Ce s'a făcut cu Floareș ?

— E invizibil pe-aici.

— Auzi ?

— S'a petrecut cu el o adevărată minune. De la moartea mini-sa, e cu totul altul. A renăscut. S'a adus doi frățiori aici în București, a luat o casă la mahala și stă tot timpul închis acolo. Pune pe băeți să se trîntească, îi învață la treabă și le citește numai biblia... Mai încolo are să-î dea la mesteșug : pe unul îl face ferar și pe altul dulgher... E o comedie întregă cu el... Fanny s'a lăsat de lungit trotuarele, îi îngrijește cu deale mîncărei, spală rufele și tirguesește în piață ca o gospodină spăsită și harnică.. Floareș o lasă în vocea ei, îi dă parale numai și dinsa ține casa..

— Ce nebunie...

— Nu mai intră nici într'o crișmă... nu cheltuește un ban de geaba și scrie totul la el sau la redacție... E palid și solemn, umblă îmbrăcat curat și trece pe străzi ca o fantomă gonită.

— Ridicol...

— Nu vorbește în articolele lui de cit de îndreptarea noastră morală, de-o reculegere sufletească..

— Auzi?—cotoiul călugărit...

— Mi se pare că de mină trece înapoi la gazeta lui Mușat, ca să-î sprijine proiectul *Micei proprietăți*...

Pralea plecă ochii stinjinat de noutatea asta.

— Ce zici de o așa tovărășie ?

— Știu eu !

— Ori cum Floareș face bine, alt-fel s'ar fi pierdut în viața ceea destrăbălată.

— Abuza prea mult cu beția.

Pralea nervos și întunecat de vestea din urmă chiamă chelnerul și mai plătește încă un rînd de halbe.

— Ce, ne lași ?

— Sunt obosit.

— Te 'ntorcî pe jos ?

— Da.

— Tocmai acasă ?

— A... nu mai stai acolo... am un apartament la otel..

— Auzi schimbare !

— Dacă-î dă mîna...

— Ce vreți, șef de cabinet...

— Și moștenitor !

— Uraaa... să trăiască Pralea...

Șerban încurcă o vorbă străină :

— Era bun omul acela care te-a ținut în anii de sărăcie... muncitor și cu inimă...

— Da... am făcut să fie înaintat șef de birou.

— Frumoasă recunoștință !

— Uraaa...

Pralea s'a trezit singur în noaptea vijelioasă, dus de vînt și de spectrul chinuitor al gasdei lui părăsite. O lăsase pe patul de facere, bolnavă și îndurerată de moarte. Trece apoi în gînd întîm-

plarca cu Simina, îl amăgește măgulitor amintirea Aspasiiei învinse, ca să-l orbiască în urma dragostea Suzanei nevinovate. Aici s-oprește înviorat, înădușind cu greă un strigăt nestăpînit de bucurie.

— Am scapat... înainte de-acum...

Un virtuoș de ninsoare amestecată, îl învâlue de puzderie albă, minindu-l triumfător în aureolizarea aîmbului viforos...

XVIII

Muşat îşi avea cabinetul de lucru în bibliotecă. Sala era încăpătoare şi-ntinsă mult. Înaltul păreţilor din toate părţile erau căptuşiţi cu rafturi late de cărţi. Prin colţuri albeai busturi din diferite timpuri : Heliade Rădulescu, Alexandri, Eminescu, Cogălniceanu, Creangă... Atârna pe alocurea *pitacii domneşti* de la hrisoave. Ici şi colea câte-o pictură veche, icoane şi portrete. Lângă biroul larg erau două mese pline de monede antice şi frânturi valoroase de artă.

Floareş încinsăse vorba de mult cu Muşat :

— Fără să trec drept un măgulitor cu gânduri rele, dar eu am admirat în tot-deaune pe blinzii Moldoveni, oameni deschişi la vorbă şi la suflet, spirituali dar ne veninoşi, inteligenţi şi şireţi, fără să caute folos din calitatea aceasta... Mînuind totul cu dibăcie, numai aşa pentru gustul de-a face artă din orî-ce... În momentele mari, solemnî şi desinteresăţi, jertfind totul pentru binele şi înălţarea ţarei... Bunî ca nişte copii miloşi... Fără îndărătnicie de castă, instinctul acela de părtinire, care fac pe transilvăneni să nu fie în de ajuns de iubiţi, după cum vă spuniam...

— A tinere... nu vă atingeți de frații de dincolo, că ei ne sunt mintuirea... Dinșii aduc în mijlocul nostru tocmai ceea ce n'avem noi: Cu ei vine vigoarea, perzistența la muncă și conștiința națională. Ei sunt barbarii noștri regeneratori... Și e bine că ne îmbărsăm prin noi înșine, căci alt-feliu, fatal, ar trebui să cădem învinși de străini dintre noi.—Blîndeța Moldovenilor bună, e agonia uouă neam ales, covârșit de alte seminții.

Ei se sting, pentru că sunt niște întirziați în lumea luptelor necinstite da azi... Obrăsnicia nerușinată și navala fără scrupule a altor legi, i-a dezorientat... Cu lumea nouă nu se mai face artă din toate... Ș'atunci s'a auzit chiotul de îmbărsare a mocanilor de peste Carpați. Ei s'au opusit aș putut înstrăinării noastre naționale, s'au coalizat, aș mințit și intrigat, ne-aș svirlit chiar și pe noi din multe, pentru ca să întinerească lucrurile cu munca neobosită și îndărătnicia raseilor țării... Dar oi, suntem noi și dacă nu erau dinșii, nu știu dacă nu ne-am fi înădușit sub revărsarea inecătoare a străinilor conștienței de bicisnicia noastră... Ei ne aduc vigoarea, îndirjirea patriotică, ne înăspresc apucăturile și noi le dăm sprintenia gindurilor ș'a mișcărilor... E hei, dacă cu banii cheltuiți prin Macedonia, s'ar fi adus și de pe acolo colonii de negustori cuțovlahi, s'ar auzi vorbindu-se mai des limba romînească prin orașele de la nord... Și cuvintele patrie și naționalism ar fi mai în căutare...

— Din punctul acesta de vedere, aveți multă dreptate... dar...

Sonera sbirnie obrasnic. Floareș și Mușat rămîn un moment în așteptare

Lacheul vestește respicat:

— Domnul Pralea.

— Să vie... bucuroși . a voinicul nostru agitator...

Floareș se posomorise într'un colț. Pralea intră îndrăsnit și strălucind de bucurie, ținând în mână o broșurică legată frumos în matasă.

-- Nu te-ai arătat de cite-va zile, domnule Pralea.

— Pentru ca să vă pot acum vesti c'am trecut licența...

— Da?

Floareș tresare de-o amintire trecută.

— Iată și teza mea... Mă veți erta dac'am îndrăsnit să v'o-nchin d-v... e cel mai sincer semn de respectul ce vi-l port...

— Umilit, domnule, de atita atenție... mulțămesc mult...

Mușat răsfoește cartea cu luare aminte.

— Efructul muncii mele ș'al dragostei de bine..

— A, eă pun multă nădejde în d-ta...

Mușat se-ntoarce surprins, aducindu și amintă de Floareș.

— Vin-o aici, domnule, ce te-ai dat în umbră.

Cînd a zărit Pralea pe Floareș, s'a încurcat în mișcări ca-ntr'o plasă

— Nu vă cunoașteți?

Floareș înaintează nepăsător :

— Cum nu, încă de mult .

— Domnul Pralea e o valoare rară.

— O știe toată țara.

— El trebuie îmbărbătat, tineretul ar face bine să-l înconjoare, e falnic ca un drapel filfiit în vînt.

— Și va birui.

— Cu el învinge dreptatea...

Pralea amuțise sub privirile batjocoritoare ale lui

Floareș. În vremea asta se deschide ușa sgomotos și intră Aspasia înbujorată și dornică.

— În sfârșit, te vedem.

Mușat întregește repede vorba :

— Gata de pășt în lume... uite teza sa de licență...

— A!... și toate astea le pregătia în tăcere... cîtă mod-stie...

O femeie de casă intră temătoare.

— Ce e ?

Aspasia se-ntorsă-se aspră

— Domnișoara Suzana vrea să vadă pe domnul Pralea...

Mușat apucă înainte îngrijat :

— Nu știi... e bolnavă de cite-va zile... nu mî-nincă nimic, plînge și are insomnie...

— Vai !

Aspasia căzuse în abatere :

— Micuța... ce vrei... dorul vieții înalte de la Paris

Mușat confirmă întristat.

— Vorbește de mănăstire... pomeniște pe maicile blinde și împăcate... Simina numai o mai ogoae din înfrigurarea asta bolnavă...

La numele Siminei Pralea tresărise ca de-un sdruncin.

Aspasia s'amestecă în grăbit :

Stăm amîndoi lingă bolnava nevinovată...

Rămîn însă cu toții surprinși... În cadrul ușei deschise, s'arată obosită și blîndă Suzana. Se sprijinea de brațul Siminei, celei palide și mîndră.

— A !

Mușat îi iese înainte voios.

— Ți-e mai bine ?

— Și ce vrei să spui domnului Pralea ?

— Că n'am făcut tema...

— Sărmana copilă!

— La ce să gîndești ea!

Floareș rămăsese ca trăsniț, el care cunoștea gîndurile lui Pralea, a înțeles totul, se dăduse înapoi îngrozit, ca din fața unui complot mirșav

Suzana își umpluse ochii de lacrimi:

— Unchiule.

— Ce i?

— Vraii să-ți spun ce-va, dar mi-î rușine...

— Haide, auzi?—rușine!

— Să rămînem numai noi amîndoi...

— Dacă vraii.

— Singurii aici.

— Bine.

Încop a se retrage cu toții. Pralea mișcat și înroșit, își perduse tot cumpătul. Suzana se uită în jur cu teamă, tremurînd de neînțeles și teamă.

— Ori...

Și fata se întărește într'o hotărîre:

— Să rămîie cu toții.., de ce aș roși...

Simina tăcută și mîndră, palidă sub întunericul părului ei lăsat în pale pe la tîmple, o sprijinea veșnic de subsuoară.

— Ei, hai, spune...

— Unchiule... mi-î drag domnul Pralea...

— Ce-ai spus?

Aspasia nebună și nestăpînită, se-ndreptase către dînsa cu pumnii încheștați. Suzana plîngea cutremurător. Simina înmărmurise amețită, în trufia stăpînirii ei mîndre.

Mușat era luminat de bucurie.

— Bine.. bine... dar nu știi dacă te iubește și el...

Suzana răsare înflorită:

— Da unchiule, ne iubim amîndoi..

Simina se trezește din buimăceala ei :

— De unde știi tu ?

Suzana blindă și nevinovată, se-ntoarce rugătoare către ea :

— Mi-a spus el și mi-a spus frumos și cu vorbe cinstite și domnul Pralea nu poate minți..

Aspasia țipă cu sfășiare :

— Ți-a spus dinsul ?— .ah ! doamne..

Simina lovită sguđuitor, s'a răzimat ca trăsniță de ușorul ușei.

Mușat îi înlătură pe toți, strălucind de mulțămire :

— Atunci, bine-cuvîntarea mea cu voi..

— Iți mulțumesc, unchiule..

Suzana îi surătă mîna, pe cînd Pralea își mușca buza neliniștit.

— Căsătoria aceasta nu se va face..

Aspasia se-nădușia în continuarea vorbelor :

— E o nelegiuire...

Mușat încrunțat o ferește brutal, lovind cu piciorul în dușumea :

— De data aceasta peruncesc ei..

XIX

La Mușat era lume și mișcare multă. Venise prietenii casei, nelinistiți cu toții de votul camerei. Proestul «*Miceii proprietăți*» intrase în desbatere de câte va zile. Presa și țara întregă erau în ferbere.

Salonul abea putea să încapă mulțimea musafirilor și sgomotul cucoanelor gălăgioase.

Aspasia tristă și palidă, se stingea îndurerată sub strălucirea bogată a părului ei alb. Se purta cu oboseală printre grupele agitate, surizînd abătută la toate întîmpinările curtenitoare.

— Ce zici de reușita bărbatului tău?

— Mă gîndesc așa de puțin la asta..

— Și noi care...

— Voi nu știți nimic din marile grijă...

— Ai dreptate... nunta Suzanoï e un moment mare..

— Poate...

— Auzi?—dar ești de nerunăscut...

— Nu-î așa?—am îmbătrînit, și slabă și urită...

— Tu u. ită!—cine-o poate spune...

— A... bate iarnă cumplită peste toate..

Simina se perdea aproape într'un fotoliu mai retras, topindu-se mîndră și doborîtă, sub noaptea

căzută a palelor ei de păr negru adus pe la tîmple. Suzana se muncea nevinovat s'o învioroze din întunecarea grea:

— Ești tristă.

Simina o strînge cald de mînă:

— Nu, sunt bolnavă...

— Cît sufăr de durerea ta.

— Cu toții trebuie să ne dăm partea acestei stăpîne neîndurate...

— Și eă care vă vrea fericite, acum cînd intru în lume..

— Nu putem fi cu toții fericiți de-o dată.

— Și mătușa pare ca după boală.

— Crezi tu că suferi?

— O... plînge singură și toată noaptea să frămîntă în patul ei, o aud din odăoa mea ș'atunci mă înduioșez și nu mai pot dormi..

— De ce suferi dînsa?

— Știu eu... poate pentru că nu m'a dat după nobilul francez.

— Crezi?

— Alt-feliă co-ar fi făcu.-o să se opue cu-atita tîrie la căsătoria noastră... Dar oă iubesc mult pe domnul Pralea și fără el aș muri, cum mor florile fără lumină...

Simina se cutremură de o tresărire sguduitoare.

-- Ce fericită ești!

— Bucurați-vă și voi, ei sunt singură, nu mă lăsați să sufăr atita de îndurerare: voastră, mie mi-î bine...

— Și Pralea te are tot atit de dragă?

— O, Simino... dac'aî ști cît mî adoră, îmi vorbește așa de dulce și mă-nvăluie într'atita lumină și înălțare, în cît i-aș săruta mîna de recunoștință și fericire..

— Suzano... oă am auzit că sunt bărbați cari mint..

— Da ?

— Tu crezi ?

— Știi atit că Pralea e curat la vorbă ca un arhanghel trimis...

— Ce bino !

— Ș'apoî e-așa de frumos și blind, — și eă știu că numai oamenii urîți sunt răutăcioși...

— Da ?

— Și mi-î atit de drag !

Simina să-ntorce stăpinită către Suzana.

— Dar dacă împrejurările s'ar împotrivi vouă...

— Murim amîndoi.

— Și dacă el n'ar vrea să moară ?

— A... el mi-a spus că moare ..

— Dar dacă s'ar răsîndi ?

— Aș muri eă singură...

Suzana sbucenise în plîns nepotolit și căzuse în brațele Siminei. Aspasia tristă și palidă spiona cu ură pe cele două împrietenite.

Cocuța s'oprește lingă fotoliul Siminei :

— Și eă plîngeam toată ziua, înaintea nunței mele...

— Așa-s fetele nevinovate.

Cucoanele cearcă să înbunc cu vorbe mîngietoare pe Suzana cea neștiutoare și tînără. Simina rămăsese abătută și mîndră, topindu se trist sub incozonarea neagră a părului bogat.

Sonoria zornăe răsunător. Tresar cu toții, s'așteptaă din moment în moment la vești de la cameră.

— Doamna Semiranoff..

S'apropie cu toții nerăbdători :

— Tu n'ai auzit nimic ?

- De ce ?
- Cu proiectul lui Mușat...
- Știi atita că parlamentul e în furie. Aspasia nu poate ascunde o înfiorare de bucurie.
- Bietul moșneag..
- Doamna Semiranoff era mișcată și pînsă :
- E alta însă mai zdrobitoare.
- Și ea desface numărul ul'tim dintr'un jurnal boțit și muiat de lacrimă :
- A murit..
- Cine ?
- Și tocmai cînd să scrie ultimul capitol din roman...
- Care ?
- Știți.. domnul Dario... care l'am cunoscut aici..
- Simina sare îngrozită :
- Dario ?
- Da, profesorul tău...
- Simina se stăpînește în strîngerea pumnilor, înodîndu-și între sprincene încruntătura ei hotărîtă.
- Doamna Semiranoff continuă mulțimei adunate :
- Inchipuiți-vă nenorocire, tocmai cînd își încununa viața lui chinuită, c'un adevărat capo-d'operă... Și-neă o așa moarte.. uf, doamne...
- Cum ?
- Il numise profesor la...
- Și ?
- A plecat aseară din București cu trenul...
- După o stație, nu știu care.. a dat să treacă dintr'un vagon în altul și cum nîngea, a lunecat și a căzut între roate...
- Vai..
- Unele ziare spun că s'ar fi sinucis..
- Auzi ?

— Se poate...

Simina apucă gazeta nervos:

— Te rog, doamnă...

Și pleacă din salon în sbuciumul unui plîns nepotolit. Cite-va din *intimile* casei și a dat ghionturi într'ascuns, șoptindu-și tainic:

— Ai văzut-o?

— Ce vraî, orî-cnm ar fi fost el de slut, dar să chiamă că s'aî avut atîta timp...

— E tristă ultima pagină a cărței lui...

— Așa sfîrșes; romanele...

Un duruit de trăsură s'oprește la scară.

— Vine..

Cocuța se uită pe geam:

— Mușat ridicat de sub uorî de domnul Pralea și un alt tînăr.

Aspasia răsare din abaterea ei:

— Și nici un deputat?

— E singur...

Ușile din față să dau sgomotos în lături și s'au de inocul sbucnitor al unui plîns dureros.

— Ce î?

Doamna Semiranoff deschide intrarea salonului. Mușat ajutat de Floareș și de Pralea, intră singur prăpăstios în bibliotecă și trîntește în urmă zăvo-rul, înădușindu-și acolo bocetul lui desnădăjduit.

Cucoanele ieau pe Pralea de minî.

— A căzut proiectul?

— S'a respins aproape cu unanimitate...

— Aaaa...

Aspasia nu-și poate opri plînsul unui ris nervos și diavolesc:

— A căzut.. aha...

Lumea nu i-a înțales bucuria ascunsă:

— Sărmana Aspasia... o nemişiată...

Floareș sdrobot și trist, domeria un cerc de bărbăți și bătrîne :

— Un moment dat s'ar fi părut că-î un dresator, în mijlocul fiarelor lui întăritate... S'auziau amenințări, vorbe injurioase și icenituri injurioase... Bătrînul Mușat era răsvrătitor în pornirea înflăcărată a vorbelor... A făcut parlamentul răspunzător de viitorul țării. Le-a amintit că nobiliu noștri nu lasă după ei vlăstare vrednice de cîrmuit destinele patriei, iar țăraniu hrăniți prost și munciți peste măsură, nu mai au cum înprospăta straturile noastre sociale... Generațiile viitoare vor fi niște copii rachitici, ai căror umeri bicisnici, să vor îndoi sub apăsarea grea și complicată a așezămintelor statulu ș'atunci ne vom da înlăturî striviți, ca să ne iee locul valurile de energie străină... Deputații lui făcud nepatriot, socialist, nebun... și cîte altele... Atunci s'a ridicat tremurînd pe bancă ș'a amenințat camera cu cîrja : — Să votați legea, haită necinstită și flămîndă, că pămîntul îi al meu tot, i-al strămoșilor mei Mușatini... S'au auzit hohote și șuerături clocotitoare...

— Ori cum era prea îndrășneț...

— Proiectul tot e o nebunie !..

Ușa salonulu rămăsăse deschisă. Din bibliotecă, veneau sfișietor și inădușit, sbucnirile bocetulu desnădăjduit.

Floareș era abătut și ruinat :

— Cînd am văzut că să lasă amețit în brațele lacheilor, veniți să-l scoată afară, am avut părerea că se desprinde ultima piatră din temelia unei clădiri gata să se risipască... Era singura autoritate morală, care-ar fi mai înfricoșat gramada nesățioasă și inconștientă a generației mijlocii... Avea numele și rămăsăse nepătat din alte vremuri... Și *autorita-*

tea în politică face mai mult de cît talentul chiar... Mulțimea simte nevoe de-un stăpîn... Noi am avut grija, înaintea altor întreprinderi de îndreptare, să aruncăm cu murdărie în toate figurile noastre mai luminate.. Am dat la pămînt, ca niște barbari porniți, tot ce-am avut mai deosebit între noi.. Ş'acum templul a rămas fără de zei.. Cătr-o cine să ne mai îndreptăm la o încercare grea?.. La fetișii crescuți în umbra altarelor golite? ciupercile acele ale puterei, care s'au hrănit din păcatul lingușirii ș'al nerușinării?.. Cînd l'am văzut căzînd din măreția profesiilor lui batjocorite, m'am gîndit la prăbușirea singuratecului stejar, care mai sprijinea cu dîrzenie, un povîrniș gata să se rupă la vale în năruire neoprită.. Cine să ne mai stăpînească rostogolirea darmată a prăvălirii noastre sociale?... — tufarii moderni, sau puii de stejar păseuți încă de cruzi de magarii neghiobi?..

Templul rămîne fără zei!..

Intr'un colț mai dosit al salonului, Aspasia își frîngea minile în fața lui Pralca:

— Nu te gîndești că e o nelegiuire...

— Ce pot face eu acum!

— Doamne.. și eu care-mi simt șoldurile desfăcîndu-se, în germinarea neatoptată a rodului dragostei noastre...

— Ce nenorocire!

— Și îngrozitoare pedeapsă a cerului... acum și la vîrsta mea!..

— Adevărată urgie!

— Las însă toate... dar ce mă fac cu sufletul meu împovorat de iubirea ta?... în cotro să-mi gă-sosc eu odihna?

— Mai tîrziu, înțelegi, vei veni să stai cu noi și..

— A... ce mîrșav!..

— Ori cum, dar trebuie să oflești în floare, rușinea amenințătoare a dragostei noastre nesocotite.

— Vai!

Zăvorul de la bibliotecă zdrangăni și ușa se deschide larg ca să încadreze pe Mușat plîns.

— Doamnă Prălea ..

Bătrînul înaintează cu două medalioane în mînă. Prălea lăsă pe Aspasia frîngîndu-se în colțul retras și vine repede înaintea lui Mușat.

— Ține-le doamnă Prălea... sunt părinții mei și străbunii Suzanei... D tu ne vei duce pe noi toți în viitori... Fii cum gîndești și cum s'a arătat neamul nostru al Mușatinilor: cinstit și cu dragoste pentru țară...

Afară era un soare călduț și sclipiri de zăpadă muiată.

Bucureștii adormise.

Grădina lui Mușat, cu toate întorsăturile aleelor încheate, era transformată în salon încăpător de nuntă.

Noaptea de Mai boltea cuprinsul cu întuneric bătut în flori de lumină tremurătoare. Aerul se înprospătase de înflorare primăvăratecă, cu miros de flori și frunze abea desfăcute.

Paserile neodihnite înginau cîntecul muzicelor de prin poenelor rari și dușamite.

Perechile dansau în înconjururile lustruite, sau rătăceau în amăgitoare șoptiri.

Vremea era astîmpărată.

De departe, ajungeau scăpărările res'ete a cite-o trăsură, alungată nebunește de cite vr'un întîrziat.

Luminile electrice se stinseser, iar mușenia și noaptea se lăsau tot mai covîrșitor peste orașul culcat pe coline.

În adormirea întinsă nu trăia de cît bucuria și cîntecul serbătoritor de la Mușat. Orchestrele desmerdaie singurătatea cu melodii înviorătoare.

Doamnelor din lumea mare, erau orbitoare în pozoaba aleasă a costumelor strălucite.

Aspasia, palidă și frumoasă în abaterea covârșitoare a întristărei, șovăie dusă de subsuorii de doamna Semiranoff și Cocuța. Mersul îi era poticnit și mișcările obosite. Părul ei alb și bogat, o încorona ca într'un cadru involt de ninsoare proaspătă.

— Să nu te miște atita prisos de bucurie!

— Un eveniment așa de înălțător!

— Ce vrați, mai sunt și dureri în lume...

— Totuși, e o partidă frumoasă...

— Un viitor om de stat...

— Da?

— Frumos și voinic...

— Și ce inteligență!...

— Sărmana Suzana!...

— Ce idee..

— Adevărată încăpăținare... ce-ar fi putut fi pentru dînsa aristocratul tău francez!

— Un om îndatorat și bolnav!

— Orî-care, din cuprinderea pămîntului, ar fi fost mai bun..

— Cu toate astea, odată îl vorbiau de bine...

— Și 'ncă ce laude...

— Odată!...

— Haide-ha!... pune mai multă tărie în mișcări, ridică-te și iartă, căci orî-cum, tot e perdată nădejdea de îndreptare.

— E prea tîrziu...

— Credeți voi?

În vorbele din urmă ale Aspasiiei, era spaimă și tremur.

Pralea și Suzana trec strălucitori:

— Nu e așa că lumea e vroioasă?

— Știi numai atîta, că eu sunt fericită...

— Mă iubești atunci?

— Întrebî de asta!..

Pralea 'i duce mina la gură :

— Cită lumină imi împrăștiu tu în îndrumarea viitorului!

— Și cită mulțămiro imi reversi tu peste zilele mele atit de sarbăde pînă la tine!..

— A vrut soarta să ne 'ntilnim...

— N'aș fi putut s'aștept mai multă bucurie...

— Vom trăi unul pentru altul...

— Pentru împăcarea noastră și liniștea moșului...

— O.. cînd no vom vedea singurî!

— Mă 'nfior de-atita noroc...

— Departe... noi amîndoi, cu visele noastre de fericire...

— Cit imi ești de drag...

— Va rămînea toată lumea asta în urmă, iar noi ne vom perde pașii în apus, vom uita totul, ca să nu ne gîndim de cit la foricirea noastră...

— Eă să te respect...

— Și pe tine să te ador...

La o întorsătură tăcută, Pralea se uită mai în-tăi în jur ș'apoi plecîndu-se, sărută grumazul alb și deschis al Suzanei tinere.

Din îndepărtarea aleei îi zărește Simina. S'apro-pia singură și indurerată, stăpînindu-se mindră și abătută, întunecată mult de haina ei neagră și închisă pînă sub bărbie fața îi albea șters, topindu-se trecut sub întunericul părului lăsat in pale pe la tîmple. Deasupra inimii avea prins un mac roșu bătut, care-și curgea petale ofilite, într'o însîngerare boțită și împrăștiată.

— Vai, atita de tristă!

Și Suzana blîndă și nevinovată, îi icsă înainte, de-î prinde minile într'o stringere caldă.

— Bucură-te, tu, Suzano...

— Așî vrea ca toți să fie părtași la foricirea mea !

— Mie-mă ești dragă și-ți doresc tot ce-ai putut visa în ceasurile tale singure...

— Nicî odată nu m'am gândit la atita bine...

— Și totuși a venit.

— Pentru c'a vrut...

Și Suzana se întoarce dulce la Pralea, rămas stingherit mai la o parte. În privirea ei blajină și copilăroasă era recunoștință și extaz.

Simina înfrintă și trecută, închide ochii într'un tremur de stăpînire, sprijinindu-se în stringerea pumnilor ei slăbiți :

— Voi sunteți fericiți...

— Și tu ?

— Și ea sunt fericită...

— Îți mulțămese Simino... Vino îcî lingă noi, mirele meu frumos și drag... Să iubim pe Simina, ea e sora noastră... Mi-a fost de atita îndemn și îmbărbătare !...

Pralea frîngea cuvîntelo cu silă :

— Domnișoara Simina e o natură superioară și bună... eă o stimez mult...

Simina deschide ochii mari și aprinși :

— Da ?

— O, vă incredințoz...

Pe fața Simonei trecu o lumină de atingătoare îndureraro :

— Cît mă cinstesc vorbele astea !...

Pralea nervos, își mușcă buza de jos în neastîmpărul neliniștei.

Suzana strălucia de fericire :

— Mărită-te și tu Simino, e așa de dulce dragostea... e atita uitare în vorba și desmerderea a-lesului tău... Să te știî iubită și... Pralea mă iu-

bește mult... Eu nu mă trăesc de acum de cît pentru el, căci și dînsul mi-a spus că nu s'a înfiorat de gîndul nimăruî pină la mino...

— Da ?

— S'auzî ce cald mi-o spune... Nu-î așa ?

Și Suzana să ridică nevinovat, în privirea lăsată și rușinată a lui Pralea

— De ce nu spuî s'audî Simina... să se bucure de fericirea noastră..

— Înțelegî..

Pralea era incurcat.

Simina clătina trist din cap :

— Ce copilă ești Suzano... Dacă ți-î bine ție, ce-ți mai pasă de cea l'altă lume..

-- Să te împărtășești și tu, din mulțămirea noastră...

— Vezi... sunt bucuriî cari nu se prea pot împărți...

— Ce tristă ești tu Simino !

— Pentru că mă gîndesc la multe...

-- Și doliul acesta falnic, cu macul roș desfăcut în însîngerarea petalelor împrăștiate..

Simina închide ochiî într'o tremurare plînsă :

— O rană deschisă, nu-î așa ?

Suzana înduișată :

— Și ce te doare ?

Simina, sprijină mîna dreaptă deasupra peptului cutremurat de un oftat :

— Duceți-vă.. bucurați-vă..

Și ea trece înainte singură ș'abătută, șovăind în stăpînirea mîndră a mersului ei obosit.

Vremea era astîmpărată. Pălea tot măi mult a ziuă. Orchestrele de prin poenile dușamite, desmerdaî pacea adormită a nopței, cu întonări de sărbătoare. Luminile de pe cer, tremuraî tot măi

stins, în întunecarea boltei pătrunse de revărsat.

La o încrucișare de alee, Savin întâlnește pe Simina :

— Ce idee frumoasă de a vă îmbrăca în doli!

— Da ?

Savin nalt, conturat în vată și'n stringerea tunicii de roșior, se împedeca în înmlădiarea picioarelor lui subțiri.

— Știți că vă prinde de minune...

— Crezi ?

— O, sunteți steaua serii...

— Găsești ?

— Capul dv... încântător... luminează din îmbrățișarea negrului, ca un luceafăr ..

Simina, n'auzise nimic din vorbele din urmă. Zărind sub umbrarul unui teiu o bancă, s'apropie învinsă și să lasă încet la un capăt.

— Mă doare capul.

— S'ar putea !... capul d-v. care...

Simina se întoarce iute, ca și cum ar vrea să se scape mai iute de el :

— Dar nu dansezi ?

— Ba da... dacă mi-ați acorda...

— O, eu nu știu nici să mă învățese.

— Nu-i nimic.. ași fi fericit să vă pot fi profesor măcar...

— Du-te, domnule Savin, e atîta lume care te așteaptă acolo...

— S'ar putea să mă depărtez, acum...

— Ce-i acum ?

— Când am avut fericirea să vă întâlnesc...

— Și ?

— Domnișoară.. de ce sunteți așa aspră ?.. Nu simțiți nimic ..

— Ce ?

Simina își sprijină tîmpla, în mîna oprită de spătarul băncei

— Eă nu mă pot dormi... nu mîinînc ca altă dată, alerg ca un desmetic în toate părțile, dar nu găsesc liniște...

— A... ceri un consult?...

— Vai, domnișoară, dar oă am să înnebunesc de suferință... și d-v. rămîneți veșnic răutăcioasă..

— Ce vrei domnule?

— Să m'ascultați numai...

Și el se pleacă mult în spre Simina, înmîlădiindu-și mijlocul subțire și strîns în tunica lui înplinită cu vată.

— Spune...

— Să nu mă urăști... pentru-că. . eă, domnișoară, te ador...

Și Savin da să prindă mîna Siminei...

— Eă te iubesc...

Simina se ferește trist și-și razimă mîna dreaptă peste macul însingerat, înginînd ca prin plîns:

— Domnule... dar nu vezi că mă doare?.. de ce mă batjocurești?..

În vremea asta s'apropie Mușat, bătrîn și-n culmea mulțămiroi. Cînd a văzut pe Simina, a început de departe:

— A sălbatica noastră...

Dar zărînd pe Savin la spatelo oî, suride cu înțăles și se întoarce înapoi.

— Pardon...

Simina lovită și-ndurerată, nu-și poate stăpîni frîngerea mînilor, într'o pornire neoprită de plîns și desnădejde:

— Doamne.. doamne...

A plecat de-a dreptul prin stușișul grădinei, bo-cindu-se sbuenitor.

Savin a rămas prost în urmă :

— Co zăpacită și asta...

Simina s'a oprit din alergarea ei neorînduită la intrarea unui boschet mai retras.

— Doamno... doamne..

A trecut pragul și-a căzut sdrobotită într'un seaua împletit și vechiu.

Plînsul îi era potolit și obiditor.

Zorile înroșise cerul și lumina îneca întunericul de înviorare.

Simina se prinsăse în nemișcarea gîndurilor învăluitoare, se sbătea slabă în încăerarea durerilor ca o pasere nedumerită scăpată dintr'o colivie.

Tresare de auzul altui plîns sfîșiat. Neliniștită, se ițoște printre spetezele încrucișate și vede pe Aspasia sdrobotită și poticnind în mers, adusă de sabsuorî de Pralea.

Se reculege din frămîntarea ei suletească și se dosește mai într'un colț. A rămas încurcată cînd i-a văzut că vin în spre boschet.

Pralea era necăjit și cu siliri de dragoste :

— Ce puteam face.. era vorba de viața Suzanei... dacă n'o luam, ar fi murit această floare ciudată și simplă...

— Ce nelegiuire !

— Ș'apoi a vrut atita Mușat ..

— Tu însă trebuia să fugi..

— Să nu te mai văd ?

— A !...

Aspasia în mînia stigătului, scapă din mîni evantaliul și batista. Căderea răsună dușameaua sgomotos.

Pralea se plecă și vede între foile deschise ale evantaliului un revolver mic.

— Ce-i acesta ?

— Intăi m'am gîndit să te omor, aco'o în mijlocul strălucirei ș'a bucuriei... dar n'am avut destulă putere...

— Ce idee!..

Și Pralea galben și silit, o apucă desmurdător de bărbie:

— Și eă care te iubese atit de mult!..

— Tacî, rușineazi-te măcar acum...

— Ce pot face însă în potriva inimoi?

— Tu și inimă!

Aspasia era sdrobită și fără putere.

— Vai, Pazo, nu înțalegi cît sunt eă legat do tine..

— Și totuși veî pleca acuș cu dînsa... trăsurile așteaptă pregătite afară... Trenul vă va duce de parto... și eă, nenorocita...

Simina se ridicase inspăimîntată, din întunericul ungheriului ascuns.

Pralea sprijinea plîsul sbucnit al Aspasiiei:

— Mă veiî gîndi însă veșnic la tino...

— Lar el?

Și Aspasia într'o sfortare desperată, își cuprîndu soldurile într'o strîngere pornită.

— Copilul nostru!... El se cere la lumină și dînsul suntem noi amîndoi..

— Ce nenorocire!

— Ce voiî spune eă lunei de venirea lai?—ce vor zice toî cînd taina nu se va mai putea ascunde..

— Totuși, ai fi putut...

— Să-l omor?... A ce mîrșav... Eă care trăese prin el, căcî dînsul e singura mea dragoste.. Eă abia acum am înțalos legăturile mari ale vieței... Ș'a trebuit un suflet necurat ca al tēi ca...

Pralea o prinde de mijloc, îi înădușă vorba cu sărutarea lui mincinoasă și înclinînd-o dulce în lungul unei sofale, îi șoptește aproape :

— Pazo, te iubesc mult, pînă la tine, eî nu m'am înfiorat de dragul nici unei apropieri...

Simina strîngînd pumnii într'o ridicare amenințătoare, nu poate face de cît un pas înainte și sbucnește de un răcnet îngrozitor. Iși smulge macul însîngerat de la pept și călcîndu-l spasmodic cu picioarele, însingerează dușameaua cu petalele strivite :

— Să moară amorul...

Vorbele-î hohotiau de pornirea plînsului eî bo-
citor :

— Amorul e-n agonie...

I se oprise resullarea de înecul revoltei ș'al du-
rerei :

— S'a necinstit amorul...

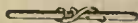
Plecase nebunește prin amestecul copacilor, plî-
gînd și sbătîndu-se cu nesocotință, alerga șovăelnic,
ca să'și închidă sbuciumul în odăița eî mohorită
și singură.

Mușat îi strigă de departe :

— Simino... gătește-te să plecăm la gară..

Dar ea n'a putut să-î răspundă prin lacrimi, de
cît vorbe înecate și neînțelese :

— A murit amorul...

XXI

Palatul rămăsese tăcut. Plecase cu toții să petreacă pînă la gară tînara pereche. Ici și colca servitorii somnoroși și amețiți, mai deridicați din cele neorînduite.

Simina îmbolnăvită și plinsă, se închisese cu Gana în odăița ei posemorită și săracă. N'a vrut să deo drumul nimăruî, din ceî veniți s'o poftiască cu nunta; le răspundea brusc, din fundul fotoliului în care căzuse sdrobotă. Lui Mușat i-a spus rece, că nu se simte bine și că salută de departe pe fericiții tovarăși...

Numai Gana slabă și îngrijată, îi schimba compresele de la cap, șoptindu-i vorbe de îmbărbătare :

— Fii tare domniță, stăpînește-ți sufletul, așa cum ai spus în cartea ceea frumoasă, că pe urmă trec toate celelalte dureri...

S'aud bătăi încete în ușă.

— Cine-i ?

Lacheul îngîmă cu teamă :

— Intreabă un țăran bătrîn de d-v...

— De unde-î ?

— Vine tocmai din Moldova.

Simina să sprijină în mânerilo fotoliului, ridicându-so înviorată :

— Poate mi aduce vești de la Duduea...

Ș'apoî întorcîndu se către Gana :

— Chiamă-l la mine...

Ușa se deschide și s'arată Gurău răz mat în bățul lui cu roată.

— Dumne-ta ?

Simina se uită la el trist și-și încearcă fața într'o scaldare de lumină.

— Sărut mîna...

— Ce-î ?

Moșneagul era abătut și obosit. In loc de răspuns, scoate din sîn un plic mare sigilat, pe adresa Siminei.

— De la Duduea ?

— De la ea, sărmana...

Și Gurău nu-și poate infrînge podiditul plînsului.

— Ce s'a-ntîmplat ?

Simina tresărise din ruina îndurerărei ei, îndreptîndu-se speriată în răzimarea fotoliului încăpător. Moșneagul înso nu poate încheea o vorbă de chinul obidei. Simina sfășie plicul repede și desface colile mari de hirtie. Abea a prins înșirare primilor rînduri :

Dragă Simină,

Eü, sunt rătăcirea dulcelui Bujor, l'am părăsit pentru Vanghelie...

Ochii uimiți îi cad pe ultimile cuvinte :

Cînd vei primi rîndurile acestea, cü voiü fi dusă lingă cea măi curată iluzie a mea, lingă părăsitul Bujor... Iti las toată averea ție, fă tu aceea ce n'am știut să prefuesc eü..

Simina scapă hîrtia din mîni :

— Doamne !.

Gurău se mai stăpînește din lacrămî :

— A murit pe mormîntul singuratecului uitat ..

— Ducea mea perdută !.

În vremea asta lumea se-ntoarcea sgomotoasă și mișcată. S'aud trăsuri, strigăte și plînsuri sfășiate.

Simina nu mai știe la ce să se gîndească :

— Ce-î ?

Mușat răsună sala mohorîtă cu trosnirea mersului lui apăsător. Intrarea i-a fost o adevărată prăbușire.

— Simino, cerul e mai răsunător de cît cred oamenii...

— Ce s'a-ntîmplat ?

Mușat dibuia rînduirea frîntă a vorbelor :

— Aspasia leșinase în trăsura, cînd ș'a văzut uneltirile încurcate .. Ei se urcase în tren, fericiți și tineri.. Pralea voinicul care nu va împropăta neamul și cu Suzana cea nevinovată și frumoasă, se cuprinsese cu drag de mijloc și ne surîdeau din golul ferestrei vagonului...

Cu toții eram bucuroși și gălăgioși... Poporul Bucureștean alergase să ne salute... Erau fluturări de batistă și urale .. Numole meu și eu al lui Pralea umpleau cuprinsul, împreună cu strigătele mulțimei entuziaste...

Trenul a fluorat de plecare, cînd Aspasia desbui-măcită din năucială, se ridică în sprijinul cucoanelor, caută speriată și zărind pe Pralea cu Suzana, se repede la vagonul pas în mișcare, se prinde puternic de zebrele ferestrei lasate și strigă infricoșitor:— Oprîți, se face o nelegiuire...

Auzi tu?—nelegiuire !.. cînd neamul nostru mîntuit și întinerit, era gata să sboare în spre viitor. .

VERIFICAT
2007

Trenul brutal și neoprit pornește... a tirit'o puțin așa în atîrnare sgîrcită ș'apoi făcînd'o vălătuc, a dat'o sub roate...

— Vai !..

— Monstrul răsbunător a plecat înainte nepăsător, purtînd în sborul lui trufaș pe Pralea și Suzana noastră dragă... S'ar fi părut că se perde în zare triumful cinstei ș'al dragostei curate, în po-triva minciunei ș'a nerușinării...

Simina dusăo pumnii strinși la tîmple și deschizînd ochii mari și inspăimîntători, strigă des-perată :

— Unchiule... dacă ai încă putere, scoateți ochii singur, spargeți și timpanele... ca să nu mai poți ști care e crima cea mai îngrozitoare de sub lumina bună a soarelui...

VERIFICAT
1987

BIBLIOTECA
CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ "CAROL I"
BUCUREȘTI

VERIFICAT